

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БЕРЕСТЕЦЬКА ОЛЕНА МИХАЙЛІВНА

УДК 332.1: 02: 05: 14

ДИСЕРТАЦІЯ

АКТИВІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДЕТЕРМІНАНТ РОЗВИТКУ
ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 08.00.05 - Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Галузь знань: Економічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 О.М. Берестецька

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: Желюк Тетяна Леонівна, доктор економічних наук, професор

*Діючий керівник дисертації
Желюк Тетяна Леонівна*

Тернопіль - 2019

Діючий секретар

Олександрівська Т.І.

АНОТАЦІЯ

Берестецька О.М. Активізація регіональних детермінант розвитку текстильної промисловості. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 - розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. - Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя МОН України, Тернопільський національний економічний університет МОН України, Тернопіль 2019.

Науковий результат дисертаційної роботи полягає у створенні теоретичного підґрунтя та поглибленні прикладних засад для конкурентного розвитку текстильної промисловості на регіональному рівні з використанням системного, синергетичного, інституціонального, циркулярного та кластерного підходів.

При характеристиці об'єкту та предмету дослідження виокремлено кілька підходів, відповідно до яких текстильну промисловість розглянуто: з позицій розвитку та розміщення промислового комплексу, як найбільшу підгалузь легкої промисловості, до якої належить первинна обробка текстильної сировини, бавовняна, льняна, вовняна, шовкова, нетканих матеріалів, конопляно-джутова, текстильно-галантерейна, трикотажна підгалузі; з позицій ринкового підходу – в складі ринку продукції легкої промисловості, як перспективний сегмент для розвитку креативних індустрій, розвитку етнотенденцій та хендмейду, освоєння підприємцями нових способів ведення бізнесу, впровадження Е-комерції; з позицій статистичного обліку та звітності текстильну промисловість представлено текстильним виробництвом, що включає підготовку та прядіння текстильних волокон, ткацьке виробництво, кінцеве оздоблення текстильних виробів і одягу, виробництво готових текстильних виробів.

Вдосконалено понятійний апарат дослідження в частині верифікації та структуризації сутнісних характеристик детермінант розвитку текстильної

галузі, які на відміну від діючих підходів враховують не лише факторні, але й історичні, відтворювальні, технологічні, функціональні, управлінські, просторові аспекти функціонування галузі, і можуть підсилювати або послаблювати свій вплив на розвиток текстильної галузі регіону. Удосконалено підходи до моніторингу результативності інвестування в наукові розробки, використання новітніх технологій, сучасних форм управління в текстильній промисловості, що сприятиме збільшенню частки нових товарів і технологічних процесів на підприємствах.

В роботі поглиблено інституційне забезпечення розвитку текстильної промисловості та розроблено концептуальну модель управління нею на регіональному рівні. Вона включає систему організаційно-правових, економічних, техніко-технологічних важелів, які забезпечуватимуть збалансований розвиток аграрно-текстильних інтеграційних структур. Результатом реалізації даної моделі є: розширення власної сировинної бази; капіталізація можливостей інноваційної, цифрової, зеленої економіки, економіки знань, що дозволить створювати полі функціональні тканини з дотриманням екологоорієнтованого вектору; детінізація національного ринку текстилю; формування культури споживання текстильних тканин.

Розроблено дорожню карту модернізації текстильної промисловості на мезорівні, в основу якої покладено концепцію сталого, циркулярного розвитку в частині екологізації виробництва та активізації конкурентного потенціалу галузі за ціною, якістю, логістичною мобільністю, асортиментом, організаційними формами ведення бізнесу на внутрішньому, регіональному та міжнародному ринках. Реалізація даної карти забезпечить розвиток регіональних кластерів; підвищення продуктивності праці; інфраструктурне оновлення підприємств; імплементацію міжнародних стандартів якості; нові форми ведення бізнесу та фінансування; розвиток внутрішнього ринку текстилю.

В роботі поглиблено організаційні засади нарощування конкурентного потенціалу текстильної промисловості, які базуються на рівневій системі

управління і передбачають на мікрорівні використання екологічно безпечних видів сировини, покращення параметричних характеристик продукції, створення «розумних тканин»; на галузевому рівні – запровадження біотехнологій переробки сировини для текстильної промисловості, розвиток інтеграційних структур, створення агротекстильних стратегічних альянсів; на мезорівні – створення інноваційних текстильних кластерів, розвиток регіонального ринку екологічного текстилю, брендинг текстильної продукції; на макрорівні – розвиток інноваційного середовища, інституціоналізацію розвитку промислових хайтек-сегментів; на мегарівні – інтеграцію в міжнародні ланцюги доданої вартості, що забезпечить синергетичний ефект від модернізації та структурної трансформації текстильної промисловості.

Набули подальшого розвитку: організаційно-методичні підходи до стратегічного аналізу та моделювання розвитку текстильної промисловості регіону в умовах посилення міжнародної конкуренції та галузевих структурних трансформацій, що сприятиме модернізації базових та створенню нових виробництв в рамках створення текстильних кластерів в регіоні.

В процесі дослідження поглиблено науково-методичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управління текстильною промисловістю регіону, які, на відміну від існуючих (оцінка виробничого, ресурсного, експортного потенціалів), містять стратегічний аналіз розвитку текстильної галузі, оцінку її технологічного рівня, інноваційно-інвестиційної активності, інвестиційних ризиків, результативності науково-дослідної та еколого-орієнтованої діяльності, що створює підґрунтя для активізації інституційних детермінант розвитку текстильної галузі на регіональному рівні.

В процесі дослідження за основними напрямками дослідження (кількість діючих підприємств текстильного виробництва переробної промисловості, зовнішня торгівля текстильною продукцією, обсяг

капітальних інвестицій, нарощення обсягів виробництва продукції текстильної промисловості, виробництво екотканин з екосертифікацією, рівень експорту текстильної продукції, обсяг прямих іноземних інвестицій, виробництво стратегічних новітніх тканин на замовлення) виокремлені регіони-лідери. Ними стали Львівська, Полтавська, Хмельницька, Житомирська, Дніпропетровська, Київська, Тернопільська області.

Обґрунтовано організаційно-наукові підходи до створення регіонального текстильного кластера, який поєднує комерційних та некомерційних учасників, локальні центри народних ремесел на базі об'єднання провідних виробників текстилю та креативного потенціалу домашніх господарств, що активізує ресурсні, технологічні, функціональні, управлінські детермінанти розвитку текстильної промисловості, забезпечуватиме зростання зайнятості, сприятиме збереженню культурних та історичних детермінант розвитку галузі на регіональному рівні, сприятиме модернізації текстильної галузі регіону на локальному рівні та розвитку культурного туризму.

Запропоновано організаційно-методичні підходи до запровадження екологічного аудиту на підприємствах текстильної промисловості регіону, в основу якого покладено критерії обмеження використання небезпечних хімічних речовин; зниження негативних екологічних впливів, зменшення енергоємності технологічного процесу виробництва, зменшення відходів виробництва та споживання, що сприятиме екологічній безпеці текстильних виробів та формуванню регіонального ринку екотекстилю.

Верифіковані напрями диверсифікації фінансового забезпечення модернізації текстильного виробництва за рахунок використання грантового фінансування, об'єднання коштів на засадах краудфандингу для ревіталізації старих промислових районів, що забезпечить реалістичність досягнення векторів модернізації текстильної промисловості; залучення громадських та благодійних організацій до участі у налагодженні рекламно-інформаційної

діяльності для поширення інформації про туристичні можливості осередків народних промислів в об'єднаних територіальних громадах.

Отримані автором результати апробовані й доведені до рівня конкретних методичних і практичних рекомендацій. Зокрема, практичне значення та впровадження отримали напрацювання, що стосуються: інституційних, організаційно-функціональних, управлінських детермінант розвитку народних текстильних промислів використані при розробці інноваційних запитів в рамках реалізації стратегічних ініціатив розвитку Білецької об'єднаної територіальної громади; створення текстильного кластеру використані у роботі Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради при реалізації Плану стратегічного розвитку міста Тернополя до 2025 року в рамках досягнення цілей модернізації базових та створення нових виробництв; інформаційно-аналітичного супроводу моніторингу, стратегічного планування розвитку текстильної галузі використані в роботі Тернопільської обласної державної адміністрації при розробці Програми економічного та соціального розвитку Тернопільської області на 2019 рік ; вдосконалення системи менеджменту щодо створення центрів відповідальності, системи маркетингу в частині оптимізації логістичних потоків та цінової політики, обліку та контролю, а також модель екологічного аудиту використані в роботі ВАТ Тернопільське об'єднання «Текстерно» .

Науково-теоретичні та практичні розробки дисертації використані у навчальному процесі кафедри економічної кібернетики Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Нові технології та інноваційний розвиток підприємства», «Методологія наукових досліджень в інформаційній економіці», «Прогнозування соціально-економічних процесів» .

Ключові слова: детермінанти, текстильна галузь, регіональний розвиток, концептуальна модель управління текстильною галуззю,

синергетичний ефект, дорожня карта, екологічний аудит, нанотканина, екотекстиль, текстильний кластер, смарт-спеціалізація.

ABSTRACT

O. M. Berestetska. Activization of the regional determinants of textile industry development. - Manuscript.

Dissertation thesis for the acquisition of the Candidate of Economic Science (PhD) degree in the specialty 08.00.05 - Development of Productive Forces and Regional Economics. - Ternopil Ivan Puluj National Technical University, MES of Ukraine, Ternopil National Economic University, MES of Ukraine, Ternopil, 2019.

The scientific approaches to the functioning and management of the textile industry, which are advisable to put into the development of the textile industry and strengthen its position in the competitive development of the regions, are summarized in the scientific paper. Among them the following approaches should be admitted: the cluster theory, the expenses theory, the theory of growth poles, the spatial interaction of the market potentials, innovative, competitive, sustainable development, circular and cluster approaches.

Analyzing the object and the subject of the research, the several approaches are distinguished, according to which the textile industry is considered: from the perspective of the development and placement of the industrial complex, as the largest sub-branch of the light industry, which includes the primary processing of the textile raw materials, cotton, linen, wool, silk, nonwoven materials, hemp-jute, textile-haberdashery, knitwear goods sub-industry; sideways the market approach point of view – as a part of the products market in the light industry, as a promising segment for the development of the creative industries, development of ethno-tendencies and handmade, development of the new ways of doing business by entrepreneurs, implementation of E-commerce; sideways the statistical accounting and reporting, the textile industry is represented by the textile production, which includes the preparation and spinning of the textile fibers, weaving industry, the

final decorating of the textile products and clothing, production of the finished textile.

The conceptual apparatus of the research on the verification and structuring of the essential characteristics of the determinants of the textile industry development, which, as compared to the existing approaches, take into account not only a factor, but also historical, reproductive, technological, functional, managerial, spatial aspects of the industry functioning, and can strengthen or weaken their influence on the development of the textile industry in the region. The approaches to the monitoring of the efficiency of investment into the scientific development, the use of the latest technologies, the modern forms of management in the textile industry, promoting the increase of the new goods and technological processes at the enterprises have been improved.

The institutional support for the development of the textile industry is examined in the paper; the conceptual model for managing it at the regional level is worked out. The model includes the system of legal, economic, technical and technological levers that will ensure a balanced development of the agricultural and textile integration structures. The result of this model implementation is: the extension of its own raw material basis; capitalizing on the capabilities of an innovative, digital, green economy, a knowledge economy that will enable the creation of the multifunctional fabrics in an environmentally-friendly vector; the shadowing of the national textile market; formation of the textile consumption culture.

A roadmap for the textile industry modernization at the meso-level has been developed, on the basis of which the concept of activization of the competitive potential of the industry in terms of price, quality, logistic mobility, range, organizational forms of doing business at the domestic, regional and international markets is offered. Implementation of the roadmap will ensure the development of the regional clusters; increase of labor productivity; infrastructure upgrading of enterprises; implementation of the international quality standards; new forms of doing business and financing; development of the domestic textile market.

The organizational principles of increasing the competitive potential of the textile industry, which are based on a level management system and provide the use of the environmentally friendly types of raw materials at the micro-level, likewise the improvement of parametric characteristics of products, creation of "smart fabrics" are justified in the paper; at the industrial level – the introduction of the biotechnology of raw material processing for the textile industry, development of the integration structures, creation of the agro-textile strategic alliances; at the meso-level - creation of the innovative textile clusters, development of the regional market of ecological textiles, branding of textile products; at the macro-level - development of the innovative environment, institutionalization of the industrial high-tech segments; at the mega-level – the integration into the international value added chains that will provide a synergistic effect from the modernization and structural transformation of the textile industry.

The organizational and methodological approaches to the strategic analysis and modeling of development of the textile industry of the region obtained the further development under conditions of the international competition intensification and sectoral structural transformations, which will contribute into the modernization of the basic one and creation of the new productions within the frames of the introduction of textile clusters in the region.

The scientific and methodological foundations of the information and analytical support for managing the textile industry in the region are analyzed, which, unlike the existing ones (assessment of production, resource, export potentials), include a strategic analysis of the textile industry development, an assessment of its technological level, the innovation and investment activity, the investment risks, the effectiveness of the research and environmentally-oriented activities, providing the basis for the activation of the institutional determinants of the textile industries development at the regional level.

In the process of research under the main areas of research (the number of the acting enterprises of textile production of the processing industry, foreign trade in the textile products, volume of capital investments, increase in the volume of the

textile industry goods production, production of the eco-fabrics with eco-certification, the level of the textile products export, the volume of foreign direct investment, production of strategic new fabrics on a by-order basis) the leading regions are highlighted. They are Lviv, Poltava, Khmelnytskyi, Zhytomyr, Dnipropetrovsk, Kyiv, Ternopil regions.

The organizational and scientific approaches to the creation of a regional textile cluster, which combines the commercial and non-commercial participants, local centers of the folk crafts on the basis of the association of leading textile producers and creative potential of households, which activates the resource, technological, functional, administrative determinants of the textile industry development ensuring the employment growth, maintaining the cultural and historical determinants of the industry development at the regional level, promoting the modernization of the region's textile industry at the local level and the development of the cultural tourism.

To improve the product quality and demand for it, the introduction of a mandatory environmental audit for the textile producers in the regions has been proven. The main issues in the implementation and further review of the environmental criteria are the following: the sustainable management of the natural resources; restrictions on the use of the hazardous chemicals; reduction of the environmental impacts during the production process; reduction of production and consumption waste.

The verified directions of the financial support diversification for the modernization of the textile production through the use of the grant funding, consolidation of funds on the basis of crowdfunding for the revitalization of the old industrial areas, which will ensure the realistic achievement of vectors of the textile industry modernization; the involvement of the civic and charitable organizations for the participating in the promotion of the information activities to disseminate the information on the tourist opportunities of the centers of folk crafts in the united territorial communities.

The results obtained by the author have been tested and brought to the level of the specific methodological and practical recommendations. In particular, the practical work and implementation have been gained towards the institutional, organizational and functional, managerial determinants of the development of folk textile industries used in the development of the innovative requests within the framework of the strategic initiatives for the development of the Bila United Territorial Community; creation of a textile cluster used in the work of the Strategic Development Department of the Ternopil City Council in implementing of the Strategic Development Plan of the city of Ternopil until 2025 within the framework of achieving the goals of modernization of the basic ones and creation of the new industries; information and analytical support of the monitoring, strategic planning of the textile industry development used in the work of Ternopil Regional State Administration in the development of the Program of Economic and Social Development of Ternopil region for 2019; improvement of the management system for the creation of the responsibility centers, the marketing system in terms of optimization of logistics flows and pricing policy, accounting and control, as well as the environmental audit model used in the work of Ternopil OJSC "Teksterno".

Scientific-theoretical and practical results of the dissertation thesis are used in the educational process of the Department of Economic Cybernetics of Ternopil Ivan Puluj National Technical University while teaching the disciplines "Economics of the enterprise", "New technologies and innovative development of the enterprise", "Methodology of scientific researches in the information economy", "Forecasting of the social-economic processes".

Keywords: determinants, textile industry, regional development, conceptual model of the textile industry management, synergistic effect, roadmap, environmental audit, nanofabrics, ecotextile, textile cluster, smart specialization

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:**

1. Берестецька О. М. Регіональні аспекти розвитку та модернізації текстильної промисловості України. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2018. Випуск 23. С. 56 - 60. (0,53 д.а.)

2. Берестецька О. Аналіз дорожньої карти розвитку текстильної промисловості регіону як інструменту конкурентного позиціонування в глобальній економіці. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2018. Випуск 3 - 4. С. 77 - 85. (0,87 д.а.)

3. Берестецька О. М. Стимулювання інноваційного розвитку текстильної промисловості західного регіону України. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2018. Вип. 29. С.128 - 134. (0,51 д.а.)

4. Берестецька О. М. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. Науковий журнал. 2019. Вип. 1 (91). С.141 - 150. (0,7 д.а.)

5. Берестецька О. М., Желюк Т. Л. Детермінанти регіонального управління розвитком текстильної промисловості. *Сталий розвиток економіки*. 2019. Вип. 2. С. 109 - 117.

Особистий внесок здобувача: обґрунтування теоретичних засад регіональної промислової політики. (0,84 д.а., особисто автора – 0,4 д.а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Берестецька О. М., Кузів М. С. Історичний аспект методики зведення виробничих витрат на бавовняних комбінатах. *Проблеми економіки України* : зб. наук. праць (за матеріалами конф. «Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в пост стабілізаційний період» (м.

Тернопіль, 16 квіт. 2008р.) Вип. 12. Тернопіль, 2008. С. 19 - 22. (0,2 д.а. особисто автора – 0,1 д.а)

7. Берестецька О. М. Організація оперативного аналізу виробничої собівартості продукції. *Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід:* тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф. - форуму молодих економістів-кібернетиків (м. Тернопіль, 6 - 8 жовт. 2011р.,). Тернопіль, 2011. С.215 - 217. (0,13 д.а.)

8. Берестецька О. М. Вплив організації виробництва на зниження собівартості продукції. *Актуальні задачі сучасних технологій:* матеріали III Міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів (м. Тернопіль, 19 - 20 листоп., 2014 р.) Тернопіль, 2014. С. 299. (0,1 д.а.)

9. Берестецька О. М. Застосування концепції центрів відповідальності для управління витратами підприємства. *Формування ринкової економіки в Україні* : зб. наук. праць. Львів, ЛНУ, 2015. Вип. 34. С. 17 - 19. (0,3 д.а.)

10. Берестецька О. М. Синергетичний ефект – необхідна умова розвитку інноваційних кластерів регіону. *Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки* : матеріали доп. Всеукр. наук. – практик. конф. з міжнародн. участю. (м. Тернопіль, 17 квіт. 2019 р.). Ч. 1. Тернопіль, ТНЕУ, 2019. С. 21 - 24. (0,2 д.а.)

11. Берестецька О. М. Підготовка кваліфікованих кадрів для текстильного кластеру. *Реформа адміністративно-територіального устрою в Україні: реалії та перспективи* : тези доп. всеукр. наук. – практик. Конф. (м. Полтава, 29 трав. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 10 - 13. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnyk-konferenciyi-reforma-atu-ukrayiny.pdf> (0,18 д.а.)

12. Берестецька О. М. Вдосконалення сайту підприємства для пошукових систем та користувачів. *Пріоритетні шляхи розвитку науки.* Ч. 1: матеріали Міжнар. наук. – практик. конф. (м. Київ, 15 - 16 черв. 2019 р.) Київ : МЦНД, 2019. С. 12 - 14. (0,26 д.а.)

13. Берестецька О. М. Виклики та перспективи становлення ринку нанотекстилю в національній економіці. *Літні наукові дискусії - 2019*: зб. матеріалів XXXII Міжнар. Інтернет - конференції (м. Вінниця, 24 черв. 2019 р.) Ч. 1. Вінниця, 2019. С. 5 - 9. (0,2 д.а.)

ЗМІСТ

Вступ	16
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	25
1.1. Текстильна промисловість як структурний елемент регіональної економіки	25
1.2. Наукові підходи до дослідження текстильної промисловості	50
1.3. Інституційні детермінанти регіональної політики розвитку текстильної промисловості	60
Висновки до розділу 1	78
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ТРАНСФОРМАЦІЙ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	80
2.1. Моніторинг стану текстильної промисловості в Україні та її регіонах	80
2.2. Аналіз потенціалу регіональних ринків текстилю	104
2.3. Оцінка інвестиційно-інноваційних детермінант розвитку текстильної галузі в регіонах	120
Висновки до розділу 2	131
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	133
3.1. Дорожня карта модернізації текстильної промисловості регіону	133
3.2. Напрями зростання конкурентоспроможності текстильної промисловості регіону	146
3.3. Забезпечення екологічної складової розвитку текстильної промисловості та формування регіонального ринку екотекстилю	170
Висновки до розділу 3	183
ВИСНОВКИ	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	191
ДОДАТКИ	212

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Текстильна промисловість є однією з найбільш розвинутих галузей легкої промисловості у світі, яка забезпечує населення життєво необхідною продукцією. Вітчизняна текстильна промисловість, що має інфраструктурний, кадровий, науковий, експортний потенціали, велику місткість споживчого ринку, водночас потребує структурної модернізації, вдосконалення сировинних логістичних потоків, активізації інноваційної складової. Крім цього, головною проблемою все ще є несистемність і невпорядкованість структурних перетворень, відсутність дорожньої карти модернізації текстильної промисловості на регіональному рівні. Процес відродження текстильного виробництва повинен бути забезпечений необхідною кількістю вітчизняної текстильної сировини, що потребує аналізу теоретичних і методичних основ формування стратегії розвитку галузі. Актуальність теми дослідження продиктована необхідністю переосмислення підходів до управління текстильною промисловістю, впорядкування структурних перетворень та вироблення дорожньої карти її модернізації відповідно до Стратегії розвитку промислового комплексу України та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року.

Наукові та прикладні аспекти функціонування і розвитку легкої промисловості загалом досліджували такі вітчизняні та іноземні вчені-економісти, як: Ю. В. Гончаров, А. П. Гречан, В. В. Лойко, І. О. Максименко, О. Б. Наумов, І. І. Поліщук, І. О. Тарасенко, Т. М. Янковець та ін. Наукове підґрунтя для розвитку текстильної промисловості закладено в працях: Д. М. Стеценка, Л. І. Федулової, Ю. В. Гончарової, І. О. Максименка, В. Ю. Медвідь, О. Б. Наумова, О. М. Паливоди, І. О. Тарасенка, Б. Б. Семака та ін.

Теоретичним і прикладним базисом для вирішення проблем формування механізмів регіонального розвитку загалом та текстильної галузі зокрема стали праці таких провідних вчених-регіоналістів: О. І. Амоші, М. П. Бутка, З. С. Варналія, В. М. Гейця, Б. М. Данилишина, Л. В. Дейнеко,

М. І. Долішнього, Н. П. Захаркевич, Е.А. Зіня, Т. Л. Желюк, В. Ф. Кифяка, В. В. Лагодієнка, Е. М. Лібанової, І. М. Луцького, А. Ф. Мельник, Г. Л. Монастирського, В. Ф. Семенова, Д. М. Стеченка, С. М. Сєрьогіна, Р. С. Чорного, Б.О. Язлюка та ін.

Беручи до уваги цінність праць згаданих науковців, слід зазначити, що сучасні світогосподарські виклики актуалізують потребу розвитку конкурентного потенціалу текстильної промисловості, переосмислення її ролі в регіональному відтворювальному процесі, формування принципово нового економічного механізму її функціонування, запровадження нових форм організації виробництва на основі поглиблення агропромислової інтеграції, удосконалення фінансових відносин, інвестиційно-інноваційної діяльності тощо. Вищезазначене, а також недостатнє використання сучасних підходів у модернізації текстильної промисловості зумовили вибір теми, її актуальність, постановку мети та завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Виконання дисертації здійснювалося в межах планів науководослідних робіт: Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя за темою: «Моделювання і логістика фінансово-виробничих, транспортних систем і зв'язку» (номер державної реєстрації 0112U002211), де автором обґрунтовано концепцію центрів відповідальності для управління витратами текстильного виробництва та здійснено техніко-економічне обґрунтування управлінських рішень на підприємствах текстильної галузі регіону; Тернопільського національного економічного університету за темою: «Механізм активізації бізнес-середовища, як суб'єкта трансформації міст України на засадах сталого розвитку та впровадження смарт-технологій» (номер державної реєстрації 0119U101365) в частині інноватизації стратегічного планування розвитку галузі на засадах смарт-спеціалізації.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертації є удосконалення теоретичних та прикладних детермінант розвитку текстильної промисловості

в регіонах України та вироблення пропозицій з модернізації її складових.

Для досягнення окресленої мети визначено такі завдання:

-дослідити детермінанти розвитку текстильної промисловості з метою визначення імперативів її формування та місця в регіональному відтворювальному процесі;

-обґрунтувати наукові підходи до дослідження текстильної промисловості для розробки концептуальної моделі управління нею на регіональному рівні;

-визначити інституційні детермінанти текстильної промисловості регіону для створення підґрунтя щодо її подальшого розвитку та реформування;

-проаналізувати розвиток текстильної промисловості в регіонах України з метою виявлення наявних асиметрій, стримуючих чинників розвитку і поглиблення інформаційно-аналітичного забезпечення управління нею та оцінити потенціал регіональних ринків текстилю;

-з'ясувати можливості застосування кластерного підходу в організації та веденні бізнесу в текстильному виробництві на регіональному рівні з метою активізації інвестиційно-інноваційних детермінант розвитку;

-розробити дорожню карту модернізації текстильної промисловості для посилення її ролі в регіональному розвитку із виділенням напрямків забезпечення зростання конкурентоспроможності;

-запропонувати напрями забезпечення конкурентного розвитку текстильної промисловості;

-окреслити шляхи екологоорієнтованого вектору розвитку текстильної промисловості для забезпечення її сталого розвитку та формування регіонального ринку екотекстилю.

Об'єктом дослідження є процес трансформації текстильної промисловості в регіонах.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти активізації детермінант розвитку текстильної промисловості на регіональному рівні.

Методи дослідження. Теоретичним підґрунтям дослідження є теорії регіональної економіки, регіонального розвитку та регіонального управління. За основу дослідження взято системний, синергетичний, інституціональний підходи та сучасні методи аналізу, прогнозування, організації та управління, до яких, зокрема, належать циркулярний та кластерний підходи.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: абстрактно-логічний метод – для формулювання категоріально-понятійного апарату та висновків дослідження; методи системного аналізу – для вивчення основних тенденцій розвитку та модернізації текстильної промисловості регіонів; узагальнення – при обґрунтуванні наукових засад управління текстильною промисловістю регіону; структурного та порівняльного аналізу – при дослідженні чинників розвитку текстильної промисловості; економіко-математичного моделювання – при оцінюванні ризиків інноваційної діяльності для розробки дорожньої карти модернізації текстильної промисловості на регіональному рівні.

Законодавчу базу дисертації становлять чинні нормативно-правові документи щодо регулювання легкої промисловості загалом і текстильного виробництва в Україні та її регіонах зокрема. Інформаційно-аналітичним підґрунтям для написання наукової роботи стали дані Державної служби статистики, Міністерства регіонального розвитку та житлово-комунального господарства, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, обласних державних адміністрацій, Світової організації торгівлі, матеріали Української асоціації підприємств легкої промисловості, підприємств, що здійснюють текстильне виробництво, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених щодо позицій розвитку та розміщення продуктивних сил, регіональної політики та регулювання розвитку регіонів, організаційних форм ведення бізнесу, стратегічних імперативів сталого розвитку.

Наукова новизна отриманих результатів. Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає у створенні теоретичного підґрунтя та поглибленні прикладних засад активізації детермінант конкурентного

розвитку текстильної промисловості в регіонах. Результати дослідження, що визначають його наукову новизну, такі:

уперше:

-розроблено дорожню карту модернізації текстильної промисловості на мезорівні, за основу якої взято концепцію сталого розвитку, циркулярної економіки та активізації конкурентного потенціалу галузі за ціною, якістю, логістичною мобільністю, асортиментом, організаційними формами ведення бізнесу на внутрішньому, регіональному та міжнародному ринках. Використання цієї карти стане драйвером для якісної модернізації текстильного виробництва;

удосконалено:

-понятійний апарат дослідження в частині верифікації та структуризації сутнісних характеристик детермінант розвитку текстильної галузі, які, на відміну від чинних підходів, враховують не лише факторні, а й історичні, відтворювальні, технологічні, функціональні, управлінські, просторові аспекти функціонування галузі, і можуть мати підсилювальний або послаблюючий вплив на розвиток текстильної галузі регіону;

-інституційні детермінанти управління текстильною галуззю на регіональному рівні, які відображені в концептуальній моделі управління, що об'єднує систему організаційно-правових, економічних, техніко-технологічних заходів, що забезпечуватимуть збалансований розвиток аграрно-текстильних інтеграційних структур. Результатом реалізації цієї моделі є такі напрацювання: розширення власної сировинної бази; капіталізація можливостей інноваційної, цифрової, зеленої економіки, економіки знань, що дасть змогу створювати поліфункціональні тканини з дотриманням екологоорієнтованого вектору; детінізація національного ринку текстилю; формування культури споживання текстильних тканин;

-науково-методичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управління текстильною промисловістю регіону, які, на відміну від наявних (оцінка виробничого, ресурсного, експортного потенціалів), містять

стратегічний аналіз розвитку текстильної галузі, оцінку її технологічного рівня, інноваційно-інвестиційної активності, інвестиційних ризиків, результативності науково-дослідної та еколого-орієнтованої діяльності, що створює підґрунтя для активізації інституційних детермінант розвитку текстильної галузі на регіональному рівні;

-організаційні засади нарощування конкурентного потенціалу текстильної промисловості, які базуються на рівневій системі управління і передбачають на мікрорівні використання екологічно безпечних видів сировини, покращення параметричних характеристик продукції, створення «розумних тканин»; на галузевому рівні – запровадження біотехнологій переробки сировини для текстильної промисловості, розвиток інтеграційних структур, створення агротекстильних стратегічних альянсів; на мезорівні – формування інноваційних текстильних кластерів, розвиток регіонального ринку екологічного текстилю, брендинг текстильної продукції; на макрорівні – розвиток інноваційного середовища, інституціоналізацію розвитку промислових хайтек-сегментів; на мегарівні – інтеграцію в міжнародні ланцюги доданої вартості, що забезпечить синергетичний ефект від модернізації та структурної трансформації текстильної промисловості;

набули подальшого розвитку:

-організаційно-наукові підходи до створення регіонального текстильного кластера, який поєднує комерційних та некомерційних учасників, локальні центри народних ремесел на базі об'єднання креативного потенціалу домашніх господарств, що сприятиме покращенню ресурсних, технологічних, функціональних, управлінських детермінант регіонального розвитку галузі, забезпечуватиме зростання зайнятості, сприятиме збереженню культурних та історичних детермінант;

-організаційно-методичні підходи до запровадження екологічного аудиту на підприємствах, що здійснюють текстильне виробництво, за основу якого взято врахування таких критеріїв: обмеження використання небезпечних хімічних речовин, зниження негативних екологічних впливів,

зменшення енергоємності технологічного процесу виробництва, зменшення відходів виробництва та споживання, що сприятиме екологічній безпеці текстильних виробів та формуванню регіонального ринку екотекстилю;

-напрями диверсифікації фінансового забезпечення модернізації текстильної промисловості (використання грантового фінансування; об'єднання коштів на засадах краудфандингу для ревіталізації старих промислових районів, що забезпечить реалістичність досягнення векторів модернізації текстильної промисловості; залучення громадських та благодійних організацій до участі у налагодженні рекламно-інформаційної діяльності для поширення інформації про туристичні можливості осередків народних промислів в об'єднаних територіальних громадах).

Практичне значення отриманих результатів. Отримані автором результати апробовані й доведені до рівня конкретних методичних і практичних рекомендацій, зокрема, ці розробки, стосуються:

-інституційних, організаційно-функціональних, управлінських детермінант розвитку народних текстильних промислів використані при розробці інноваційних запитів у рамках реалізації стратегічних ініціатив розвитку Білецької об'єднаної територіальної громади (довідка № 471 від 11.06.2019 р.);

-створення текстильного кластера використані у роботі Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради при реалізації Плану стратегічного розвитку міста Тернополя до 2025 року в рамках досягнення цілей модернізації базових та створення нових виробництв (довідка № 191/2 від 20.05.2019 р.);

-інформаційно-аналітичного супроводу моніторингу, стратегічного планування розвитку текстильної галузі використані в роботі Тернопільської обласної державної адміністрації при розробці Програми економічного та соціального розвитку Тернопільської області на 2019 рік (довідка № 02-3215/32 від 20.05.2019 р.);

-вдосконалення системи менеджменту щодо створення центрів відповідальності, системи маркетингу в частині оптимізації логістичних потоків та цінової політики, обліку та контролю, а також модель екологічного аудиту використані в роботі ВАТ Тернопільське об'єднання «Текстерно» (довідка № 09/159 від 06.06. 2019 р.).

Науково-теоретичні та практичні розробки дисертації використані у навчальному процесі кафедри економічної кібернетики Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Нові технології та інноваційний розвиток підприємства», «Методологія наукових досліджень в інформаційній економіці», «Прогнозування соціально-економічних процесів» (довідка № 2/ 28 – 1174 від 17.05.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі наукові результати, теоретичні положення та практичні рекомендації, які виносяться на захист, є результатом особисто проведеного автором дослідження. Внесок дисертанта в колективно опубліковані праці конкретизовано у переліку публікацій.

Апробація матеріалів дисертації. Основні результати дослідження представлені та схвалені на 4 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід» (Тернопіль, 6-8 жовтня 2011 р.); «Актуальні задачі сучасних технологій» (Тернопіль, 19-20 листопада 2014 р.); «Літні наукові дискусії - 2019» (Вінниця, 24 червня 2019 р.), «Пріоритетні шляхи розвитку науки» (Київ, 15-16 червня 2019 р.); 2 всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки» (Тернопіль, 17 квітня 2019 р.); «Реформа адміністративно-територіального устрою в Україні: реалії та перспективи» (Полтава, 29 травня 2019 р.) та конференції «Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в пост стабілізаційний період» (м. Тернопіль, 16 квітня 2008 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертаційної роботи становить 165 сторінок друкованого тексту та містить 39 таблиць та 24 рисунки, з них 8 таблиць та 2 рисунки займають повну сторінку. Список використаних джерел налічує 188 найменувань та охоплює 21 сторінку. У дисертації подано 12 додатків на 35 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

1.1. Текстильна промисловість як структурний елемент регіональної економіки

Регіональна економіка – це динамічна складова національної економіки, яка саморозвивається за рахунок продуктивних сил і пов'язаних із ними соціально-економічних процесів. Як об'єкт регіональної політики регіональна економіка виступає сферою реалізації її цілереалізуючих систем.

Сучасні дослідження функціонування економіки на рівні регіонів здійснюють відомі вітчизняні вчені - регіоналісти (Варналій З.С., Желюк Т.Л., Зінь Е.А., Луцький І.М., Манів З.О., Манів С.З., Медвідь В.Ю., Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Семенов В.Ф., Сєрьогін С.М., Стеченко Д.М., Чорний Р.С., Язлюк Б.О. та ін..) в розрізі різних аспектів [44, 45, 48, 65, 67, 68, 71, 72, 73, 83, 84, 87, 91, 121, 132, 138, 158, 159, 165, 166]: з позицій розвитку та розміщення продуктивних сил [48, 127, 132, 138]; стратегічних імперативів сталого розвитку [54, 61, 67]; інфраструктурного забезпечення галузей, які розвивають регіон [142]; організаційних форм ведення бізнесу [49]; регіональної політики та регулювання розвитку регіонів [120]; децентралізації та місцевого економічного розвитку [44,45]; забезпечення регіональних пропорцій (співвідношень різних видів економічної діяльності) [121]; конкурентоспроможності регіональних ринків [129]; міжрегіональних та трансрегіональних економічних зв'язків та міжрегіонального співробітництва [142]; диверсифікації регіонального господарства в умовах обмеженості ресурсів; структурних дисбалансів, структурних зрушень, інституційного забезпечення структурних трансформацій; інноваційної активності [136]; природокористування, екології та охорони навколишнього середовища тощо [130].

Галузеві аспекти розвитку регіональної економіки найбільш детально оцінив у своїх працях І. Бланк. В їх основу ним були покладені індикатори, що характеризують роль окремих галузей в економіці держави та регіону зокрема, перспективність і ефективність їх розвитку, рівень державної підтримки цього розвитку, оцінка та прогнозування інвестиційної привабливості, сталості, соціальної та економічної значимості галузі. Доповнивши перелічені індикатори показниками конкурентоспроможності, збалансованості, отримаємо наступну систему критеріїв оцінки функціонування національної економіки на галузевому (макроструктурному) рівні (див. табл.1.1).

Науковим та прикладним аспектам функціонування і розвитку галузей легкої промисловості в цілому приділяють увагу такі вітчизняні та іноземні вчені-економісти, як О. Б. Наумов, Ю. В. Гончаров, А.П. Гречан, В. В. Лойко, І. О. Максименко, І.І. Поліщук, Б. Б. Семак, Т. М. Янковець та інші. Значну увагу вони присвятили розробці механізму забезпечення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємств галузі. Віддаючи належне працям даних науковців та визнаючи їх беззаперечний вклад в розвиток регіональної економіки, слід зазначити, що питання трансформації текстильної промисловості регіону не знайшли належного наукового систематизованого викладу і тому становлять науковий та прикладний інтерес.

Текстильна промисловість є не лише провідною галуззю легкої промисловості, яка представлена бавовняними, вовняними, лляними та шовковими виробництвами, що виготовляють тканини, нитки, пряжу та інші волокна, а й складовою регіональної економіки, оскільки бере участь у регіональному відтворювальному процесі. Сировиною для неї є рослинні (бавовна, льон, коноплі), тваринні (вовна, шовк) та штучні й синтетичні (віскозний шовк, лавсан, капрон, нейлон та ін.) волокна. Текстильна промисловість України переробляє як власну (льон, хімічні волокна, вовна), так і привізну (вовна, бавовна, текстиль) сировину.

Галузева компонента в оцінюванні регіональної економіки

Критерії оцінки галузі	Показники
Прибутковість галузі	Коефіцієнт чистого прибутку Коефіцієнт прибутковості реалізації продукції (робіт, послуг) Коефіцієнт прибутковості витрат (рентабельність)
Ефективність виробничої діяльності галузі	Фондовіддача Питома вага реалізованої продукції й експорту галузі в загальному обсязі виробленої в галузі продукції
Ефективність капітальних вкладень в галузь	Коефіцієнт окупності інвестицій Коефіцієнт окупності власного капіталу Індекс потенціалу інвестування Питома вага галузі у валовій доданій вартості регіону
Значущість галузі в економіці регіону та України	Питома вага галузі у валовій доданій вартості регіону Питома вага галузі у загальному обсязі промислового виробництва регіону Питома вага обсягів виробництва економіки регіону в загальнодержавному виробництві Питома вага обсягів виробництва галузі в експорті регіону та держави
Сталість галузі до економічного спаду виробництва	Співвідношення динаміки обсягу текстильного виробництва і легкої промисловості та динаміки обсягу ВВП України
Соціальна значущість галузі	Питома вага працівників галузі в загальній кількості зайнятих в економіці регіону
Ступінь державної підтримки розвитку галузі	Якість регуляторного середовища Ступінь проектної підтримки Програмна результативність підтримки галузі Обсяг кредитів на розвиток галузі
Конкурентоспроможність галузі	Рівень інноваційної активності Патентна активність Рівень комерціалізації інновацій Фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт
Збалансованість розвитку галузі на регіональному рівні	Показники економічної, екологічної, соціальної безпеки

Примітка: систематизовано автором з використанням [20].

При характеристиці текстильної промисловості варто виокремити кілька підходів (табл.1.2):

- з позицій розвитку та розміщення промислового комплексу, де текстильна промисловість є найбільшою підгалуззю легкої промисловості, до якої належить первинна обробка текстильної сировини, бавовняна, льняна,

- вовняна, шовкова, нетканих матеріалів, конопляно - джутова, текстильно-галантерейна, трикотажна підгалузі;
- з позицій ринкового підходу, де розглядається текстильне виробництво в складі ринку продукції легкої промисловості, як перспективний сегмент для розвитку креативних індустрій, розвитку етнотенденцій та хендмейду, індивідуалізації попиту, освоєння підприємцями нових способів ведення бізнесу, впровадження Е - комерції;
 - з позицій статистичного обліку та звітності текстильна промисловість представлена текстильним виробництвом, що включає підготовку та прядіння текстильних волокон, ткацьке виробництво, кінцеве оздоблення текстильних виробів і одягу, виробництво готових текстильних виробів.

Таблиця 1.2

Трактування базових понять об'єкту дослідження

Поняття	Трактування	Поширення терміну
Текстильна промисловість	провідна галузь легкої промисловості, підприємства якої виробляють тканини (бавовняні, лляні, вовняні, шовкові тощо), неткані матеріали, трикотажні, текстильно-галантерейні та інші вироби з рослинної (бавовник, льон, коноплі, джут, сизаль), тваринної (вовна, кокони шовкопряда) та хімічної (штучні й синтетичні волокна) сировини.	Качан Є.П. [127], Кіндзерський Ю.В. [54], Потишняк О.М. [109], Мірко Н.В. [81], Мішогло Г.О. [40], Слізков А.М., Упірова Н.І. [136] Наумова Л.М. [91] та ін.
Галузь	сукупність усіх виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові чи подібні види економічної діяльності.	Господарський кодекс України (436-15) (стаття 260) [32]
Текстильна галузь	включає бавовняні, вовняні та лляні підприємства, що виготовляють тканини, нитки, пряжу та ін.; використовує натуральні (бавовняні, вовняні, лляні, шовкові) і штучні та синтетичні (віскоза, капрон, нейлон та ін.) волокна.	Левковська Т.В.[59], Посторонко В.М. [108]
Текстильне виробництво	Розділ переробної промисловості, що включає підготовку, прядіння текстильних волокон, ткацьке виробництво, кінцеве оздоблення текстильних виробів і одягу, виготовленого іншими одиницями, виробництво готових текстильних виробів (домашньої білизни, ковдр, килимів, мотузок тощо), крім одягу.	Національний класифікатор України. КВЕД. ДК 009:2010. Розділ 13 [92]
Текстильне виробництво	Складова ринку легкої промисловості	Дейнеко Л.В.[126]

Примітка: систематизовано автором на основі [32,40,54,59,81,91,92,108,109,126,127,136].

Базовим документом «Визначення напрямків галузей економіки, що визначаються при акредитації органів з сертифікації систем менеджменту», який є обов'язковим для персоналу з акредитації, що залучається до проведення робіт з акредитації органів сертифікації систем менеджменту якості (ОСМЯ) та органів сертифікації систем менеджменту навколишнього середовища (ОСМНС), визначено назву напрямку галузі економіки – «текстильна промисловість» за кодом КВЕД 13. Цей документ забезпечує моніторинг галузей акредитацій відповідно до статистичної номенклатури економічної діяльності NACE версія 2, яку опубліковано Комісією Європейських Співтовариств (офіційний Вісник L 393/1, 30.12.2006) і розроблено з метою забезпечення узгодженого застосування персоналом з акредитації стандарту ISO/IEC 17021:2011 та стандарту ISO/IEC 17011.

Використовуючи термін «текстильна галузь» в нашому дослідженні, ми розглядаємо особливості її розміщення. Відомо, що процес виготовлення тканин із натуральних (природних) волокон складається з кількох стадій: первинна обробка сировини → прядіння → ткацтво → обробка (вибілювання, фарбування та ін.). На першій стадії відбувається виготовлення прядива, яке вимагає значних затрат сировини, тому первинна обробка здійснюється у місцях виробництва сировини на бавовноочисних, льонопереробних, шовкомотальних чи вовномийних фабриках. Якщо ж усі стадії виробництва тканин поєднуються на одному підприємстві, то воно називається текстильним комбінатом. Існують і підприємства, на яких зосереджено одну або дві стадії виготовлення тканин — це ткацькі, прядильні, прядильно-ткацькі, оздоблювальні чи ткацько-оздоблювальні фабрики.

Розвиток текстильної галузі легкої промисловості визначається певними детермінантами.

В науковій літературі поширеною є факторна теорія детермінант. Тобто детермінанта трактується як умова, фактор або чинник, що зумовлює або впливає на певний економічний процес, або визначає перебіг процесів та певних явищ чи обмежує їх. Самі ж детермінанти породжуються

суперечностями, які можуть бути загальними (універсальними) або індивідуальними. Загальні суперечності виникають через невідповідність між потребами та можливостями їх задоволення, а також виникають між системою та її середовищем. Індивідуальні суперечності зумовлені індивідуальними особливостями об'єкту чи явища. Сутнісні характеристики детермінант розвитку систематизовано в табл.1.3.

Таблиця 1.3

Сутнісні характеристики «детермінант розвитку»

Автор	Визначення детермінант розвитку
Ю. Поліщук	Визначальна ознака якогось об'єкта; подія, явище чи риса, яка здійснює безпосередній вплив на іншу подію чи інше явище і (чи) визначає її. Як детермінанти розвитку розглядаються певні передумови, за яких цей розвиток може відбутися. Тобто, детермінантом виступає не просто фактор, а фактор, який може спричинити певні зміни, визначити їх.
Ю. Лопатинський, С. Тодорюк	З одного боку, це умови, причини, фактори, від яких залежить розвиток, з іншого – це елементи та складники розвитку [61, с.14]. Саме детермінанти визначають перебіг процесів та певних явищ, викликають їх. Самі ж детермінанти породжуються суперечностями, які можуть бути загальними (універсальними), індивідуальними.
С. Коврига	Це своєрідні поля, які неможливо побачити, але які впливають на кожний елемент окремо і на систему загалом. Вони виступають передусім у формі причинності як сукупності обставин. Осягнути їх можна лише вивчаючи їх відображення в свідомості кожного суб'єкта [56, с.166].
Ж. Гурвич	Це універсальний чинник, який стимулює інтегрування окремих реалій суспільної дійсності в соціальні рамки або середовище, позиціонуючи зазначені реалії у визначеному місці соціального простору, наповнює їх змістом, зумовленим функціональною спрямованістю зазначеного середовища[33].
Великий тлумачний словник сучасної української мови	«...встановлення причин виникнення якогось явища ...», і безпосередньо «... причину, яка власне і визначає явище» [24,с.289]
Словник. UA	Будь-яка причинна або така, що передує, умова чи засіб [135].

Примітка: систематизовано автором з використанням джерел [24, 33, 56, 61, 135].

Досліджуючи сутність детермінант розвитку, погоджуємося, що вони «є визначальними чинниками, які здійснюють конструктивний або деструктивний вплив на перебіг та результати розвитку галузі або

економічної системи, врахування яких є обов'язковими для досягнення мети поточного або стратегічного управління, спрямованого на активізацію розвитку певного типу» [39, с.100].

В рамках даного наукового дослідження детермінанти використовуватимуться як чинники, що визначають розвиток текстильної промисловості.

При характеристиці детермінант розвитку текстильної галузі варто виокремлювати регіональні детермінанти та детермінанти регіонального розвитку.

Регіональні детермінанти пов'язані із дослідженням текстильного виробництва через призму використання ресурсів регіональних суспільних систем з урахуванням переваг та наявного потенціалу регіонів, ефективного їх розподілу та перерозподілу.

Детермінанти регіонального розвитку характеризують текстильну галузь через її вклад у розширене відтворення регіональних суспільних систем та їх конкурентний розвиток, підвищення рівня життя населення регіонів.

Основними детермінантами розвитку текстильної промисловості, на нашу думку, (див. рис.1.1) слід вважати: історичні, інституційні, відтворювальні, просторові, вартісні, ресурсні (сировинні, кадрові, фінансові, інформаційні, матеріально-технічні), технологічні, управлінські з виокремленням підсистем внутріорганізаційного менеджменту (аналітична, планова, регулятивна, облікова, мотиваційна, комунікативна) та промислового маркетингу, функціональні, соціальні, культурні, економічні, зовнішньоекономічні, інноваційні, інвестиційні, екологічні тощо.

Історичні детермінанти визначають появу культури текстильного виробництва. Саме одяг та текстиль стали мірилом цивілізаційного розвитку. Текстиль, означає «повість» або «спряжені волокна, виготовлені в пряжу», а потім у сітку, закріплену петлями, за допомогою в'язання або ткацтва. Вперше тканини появились на Близькому Сході наприкінці кам'яної доби. З

давніх часів до наших днів, методи текстильного виробництва постійно розвивалися, тому вибір доступних тканин впливав на те, яке майно мали люди, як одягалися і прикрашали своє середовище [170].

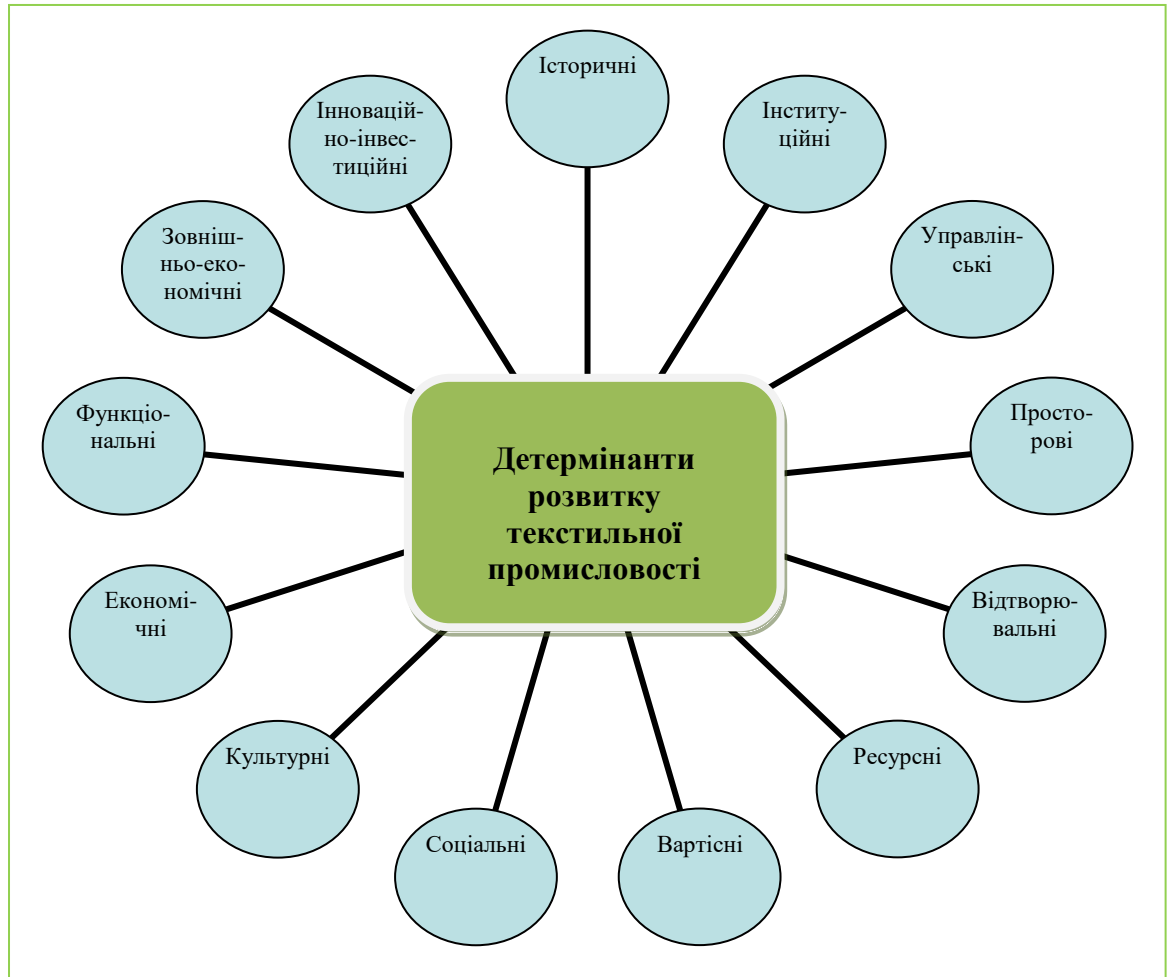

Рис.1.1. Детермінанти розвитку текстильної промисловості.

В українській економіці текстильна галузь має свої вікові традиції та коріння: зберігаючи кадровий потенціал та виробниче обладнання, все ж здійснюється закінчений цикл виробництва тканин із власної та привезеної сировини. Головний акцент необхідно ставити на розвиток власного вітчизняного рослинництва, а саме вирощування льону та вівчарства. Саме ці потрібні галузі занепали, починаючи з 90-х років минулого століття. Сьогодні якісні вітчизняні лляні вироби дуже високо цінуються через специфічні переваги льону – високу міцність та гігроскопічність.

Використовуючи потенціал наукових розробок та інновацій у цій галузі може забезпечити конкурентоспроможність льону не тільки на внутрішньому, але й на світовому ринку.

Інституційні детермінанти вказують на правову базу для розвитку текстильної галузі; гармонізацію національного правового середовища із наднаціональними стандартами здійснення виробництва та торгівлі продукцією текстильної галузі (наприклад, видача відповідно до міжнародних договорів сертифікатів з перевезення (походження) форми EUR.1 на товари українського походження до країн ЄС та ЄАВТ (Швейцарія, Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн, Чорногорії) [107]; забезпечення охорони текстильних зразків відповідно до вимог Всесвітньої організації торгівлі та Всесвітньої організації інтелектуальної власності тощо; вплив публічних інститутів шляхом управління та регулювання розвитку галузі; управління якістю; політичну стабільність.

Відтворювальні детермінанти характеризують вклад текстильної промисловості в додану вартість національної економіки та валовий регіональний продукт. Текстильна промисловість є складовою легкої промисловості, яка виробляє 48% продукції всієї легкої промисловості. На підприємствах галузі, розташованих в усіх регіонах України, зосереджено близько 7% загальної чисельності промислово-виробничого потенціалу промисловості та 2,4% виробничих фондів. У 2016 році виробництво одягу склало близько 40% від усієї кількості реалізованої продукції, виробництво текстилю – 37%, виробництво шкіри та взуття – перевищує 20%. Регіональний рейтинг вироблення товарів легкої промисловості у 2016 році очолила Львівська область (14,4%), далі йдуть Житомирська область (8,7%), Харківська область (8,5%), Січеславська (Дніпропетровська) область (7%) і місто Київ (6,9%).

За даними 2017 року у текстильній промисловості функціонує 1020 підприємств, на яких зайнято у виробництві 31 800 працівників. Практично всі підприємства легкої промисловості приватизовані, а ті, що знаходяться у

державній власності, становлять менш як 1% [42]. Галузь складається з 17 підгалузей, має потужний виробничий потенціал, здатний виробляти широкий спектр товарів широкого споживання і промислового призначення, пов'язана з багатьма суміжними галузями та обслуговує весь господарський комплекс країни.

Вартісні детермінанти характеризують створення ціни, доданої вартості, формування собівартості продукції та отримання прибутку як кінцевого результату функціонування текстильної галузі в грошовій формі. У 2018 році у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів по Україні обсяги зменшилися на 3,6% (у 2017 році – зросли на 7,2%) (див. Додаток А). Загалом, по Україні текстильне виробництво скоротилося на 3,5%; виробництво одягу – на 2,1%; шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів одягу – на 5,9%.

Зменшення обсягів виробництва продукції текстильної промисловості спостерігалось у 16 регіонах (у 2017 році – у 7 регіонах): найбільше – у Чернівецькій (-31,7%), Херсонській (-24,6%), Тернопільській (-22,7%) областях. Серед 7 регіонів, де було зафіксоване зростання виробництва продукції текстильної промисловості, приріст варіював від +0,5% у Хмельницькій до +16,7% у Кіровоградській області [35].

Текстильна промисловість України має потенціал для цінової конкуренції внаслідок низької вартості робочої сили. Однак, промисловість повинна підвищувати свій конкурентний потенціал продуктивністю праці та цим забезпечувати цінову конкуренцію.

Просторові детермінанти характеризують територіальну структуру текстильної галузі, розміщення виробництва та інфраструктури в окремих територіальних утвореннях або системах, що характеризуються певними умовами: наявністю сировинної бази, тобто природних ресурсів; природно-кліматичними умовами; географічним розташуванням; культурними традиціями; демографічними та іншими умовами. Нині на розміщення підприємств легкої промисловості великий вплив справляє науково-

технічний процес. Це відбивається, перш за все, на концентрації текстильного виробництва, зміні його сировинної бази. Натуральні волокна поступово витісняються хімічними. Велика кількість тканин виробляється із сумішей натуральних і хімічних волокон. Вовняне, бавовняне, шовкове, трикотажне виробництво орієнтується на сировину і споживача, взуттєве і швейне – на споживача, лляне – на сировину. Характеризуючи просторові детермінанти розвитку текстильної галузі (табл.1.4), варто зазначити, що підприємства даної галузі, які діють, здебільшого сконцентровані в центральних та східних регіонах, тоді як народні промисли – в західних регіонах України.

Таблиця 1.4

Територіальна структура текстильної промисловості

Вид продукції	Найбільші центри	Назви діючих підприємств
1	2	3
Бавовняні тканини	Тернопіль Луцьк Київ	ВАТ ТО «Текстерно» ТОВ «Лутекс» ПАТ "Стеблівська бавовняна прядильно-ткацька фабрика"
Вовняні тканини	Хмельницький (Дунаївці) Чернігів Суми Лубни Харків Донецьк	Дунаєвецька суконна фабрика Камвольно-суконна компанія "Чексіл" Сумикамволь, фабрика, ТОВ Лубенська ковдрово-повстяна фабрика «Харківська прядильно-ткацька фабрика» (ХПТФ), ТМ «VLADI» ПРАТ Донецька сукняна фабрика
Шовкові тканини	Черкаси Київ Луцьк Черкаси	ПАТ "Черкаський шовковий комбінат" ПАТ "Київська шовкова фабрика" ПАТ "Волинський шовковий комбінат" ПАТ "Черкаський шовковий комбінат"
Лляні тканини	Рівне Житомир Житомир Суми (Глухів)	Рівненський льонокомбінат Житомирський льонокомбінат ЗАТ «Житомирська льняна мануфактура» Компанія «Лінен оф Десна»
Конопляно-джутові вироби	Харків	ПАТ Харківський канатний завод

1	2	3
Трикотажні вироби	Київ Київ Чернівці Львів Одеса Житомир Полтава Харків	Київська трикотажна фабрика «Киянка»; Трикотажна фабрика «Роза» ТОВ Чернівецька трикотажна фабрика ТОВ Трикотажна фабрика «Промінь» ТОВ Трикотажна фабрика «Жасмін» Екотекстиль, ПРАТ Житомирська панчішна фабрика Трикотажна фабрика Лулі Трикотажна фабрика SEWEL КП Трикотажне об'єднання
Народні промисли (художні тканини)	Кролевець (Чернігівщина) Борщів, Кременеччина, Лановеччина (Тернопільщина) Тячів (Закарпаття) Глиняни (Прикарпаття) Хотин (Буковина)	Кролевецька фабрика «Художнє ткацтво» Вишивки відомих майстринь Осередки з килимарства, художньої вишивки та ліжникарства.

Примітка: розроблено автором.

Ресурсні детермінанти характеризують забезпечення суб'єктів текстильної галузі сировиною, матеріалами, фінансовими, кадровими, інформаційними, комунікаційними ресурсами, необхідними для організації виробничого процесу. Текстильне виробництво представлене в Україні первинною обробкою сільськогосподарської сировини (льону та вовни), виробництвом тканин та нетканих матеріалів (одержаних методом з'єднання волокон клеєм, механічною або термічною обробкою, наприклад ватин, повстина, синтепон, фетр, холлофайбер), трикотажних виробів, технічних волокон, в'язаних сіток та канатів.

Текстильне виробництво України складається з бавовняної, вовняної, шовкової, лляної, конопляно-джутової та трикотажної промисловості. З них, цілком на власній сировині працює лише лляна промисловість. Переважно на імпортній сировині працюють вовняна, шовкова та конопляно-джутова промисловість. Використовує винятково привізну сировину бавовняна промисловість. За останні 25 років 70 % підприємств текстильного виробництва, що працювали в Україні, припинили своє існування. Майже третина комбінатів, що діють нині, зорієнтовані на зовнішній ринок.

Технологічні детермінанти характеризують розвиток досліджень і розробок, модернізацію на основі нової техніки, широке застосування новітніх технологій у текстильному виробництві. За інформацією Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА) у 2018 році обладнання легкої та текстильної промисловості було визнано обладнанням підвищеної небезпеки. Активізація технологічних детермінант розвитку текстильної галузі може відбуватися кількома шляхами: копіювання чи відтворення чужих технологій з метою їх максимально швидкого позиціонування на ринку текстильних виробів, фрагментарна реалізація власних нових технологічних рішень, підтримка економічних суб'єктів, що вчасно модернізують виробничі процеси через фіскальні преференції та трансфертну державну політику.

Функціональні детермінанти визначають ступінь конкурентоспроможності підприємств текстильної галузі на національному, регіональному та закордонному ринку споживчих товарів, їх взаємодію з ринком ресурсів, грошей, інвестицій, цінних паперів, науково-технічних розробок, нерухомості тощо. Щодо функціонального призначення тканини, всі готові вироби можна поділити на три групи: для створення одягу; для натільного вбрання; для впорядкування житла.

Управлінські детермінанти відбивають результативність системи внутріорганізаційного менеджменту та маркетингу, які знаходять своє відображення в ефективній організації виробництва, логістичного супроводу і позиціонування на споживчому ринку.

Соціальні детермінанти розкриваються структурою зайнятості, рівнем заробітної плати, продуктивністю праці, соціальною відповідальністю бізнесу, тобто здатністю створювати гідні умови праці та відпочинку працівників, купівельною спроможністю населення.

Важливою складовою серед детермінант розвитку текстильної галузі є збереження та поширення культурних традицій. Художній текстиль є складовою національно-культурного простору та формування національного

трієнале, метою якого є формування сучасного національного стилю в царині найдавнішої галузі українського декоративного мистецтва. Основні напрямки: текстиль – архітектурно просторове середовище; експериментальний текстиль – традиція – новація.

Економічні детермінанти характеризуються результативністю виробництва (прибутки, збитки); організаційно-правовими формами ведення бізнесу з урахуванням рівнів концентрації й централізації виробництва й капіталу (між великими, середніми та малими підприємствами) і режиму власності (між приватними, колективними та державними підприємствами); фіскальною ефективністю. Також економічні детермінанти характеризують економічний механізм державного регулятивного впливу на функціонування текстильної галузі: фіскальні преференції (наприклад, відтермінування сплати ПДВ на імпортоване обладнання), монетарні стимули через пільгові кредити на модернізацію виробництва, програмні інструменти стимулювання розвитку галузі, інструменти інноваційної, інвестиційної політики тощо.

Зовнішньоекономічні детермінанти показують: пропорції між експортом та імпортом товарів текстильної промисловості та можливості до імпортозаміщення, особливо в питаннях сировинного супроводу; географічну структуру; товарну структуру експорту та імпорту продукції текстильної промисловості.

Вітчизняна продукція легкої промисловості експортується до 150 країн. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі на 1.01.2018 р. основним предметом експорту, був текстиль та текстильні вироби – 68,2% (\$171,5 млн), головні убори та взуття, вироби з хутра та шкіри – 31,8% (\$80 млн). Понад 83% всієї продукції постачається до країн Євросоюзу. Імпорт текстилю з ЄС до України склав 91 млн євро у 2017 році. Це становило 0,5% загального обсягу імпорту одягу до ЄС [100, 42].

На думку експертів ЄС, більшість українських компаній надають перевагу не кінцевим товарам, а послугам. Співпраця з європейським замовником ґрунтується на виконанні окремих трудомістких операцій.

Попри розроблену крос-секторальну експортну стратегію «Торговельна інформація та просування експорту» відповідно до Експортної стратегії України на 2017–2021 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року №1017-р [100], за фінансової допомоги уряду Німеччини через німецьку федеральну компанію Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, у співпраці з Міжнародним торговельним центром та Громадською спілкою «Фонд підтримки реформ в Україні» в Україні ні на макро-, ні на регіональному рівнях не існує інструментів управління експортно-імпортними операціями в текстильній сфері, немає напрацьованих механізмів пошуку бізнес-партнерів в створенні текстильних альянсів.

Екологічні детермінанти є важливим аспектом функціонування підприємств текстильної галузі з огляду на обраний вектор збалансованого розвитку національної економіки. Насамперед, мова йде про екологічну безпеку та гігієнічність текстильних матеріалів і виробів для одягу, інтер'єру, технічного та спеціального призначення. Слід врахувати не тільки їх хімічну будову та основні фізико-хімічні та механічні властивості, але і їх конкретне цільове призначення – для яких матеріалів і виробів вони використовуються, особливості та вагомість основних чинників зношування цих виробів. За прогнозами фахівців, «в найближчий час буде освоєно масовий випуск модифікованих волокон для екологічно безпечного та високо гігієнічного одягу та одягових текстильних матеріалів, а саме: волокна з відштовхуванням бруду та брудовидаляючими властивостями; антимікробні волокна з бактеріостатичними та бактерицидними властивостями; волокна з вогнезахисними властивостями; гідрофільні синтетичні (поліефірні, поліамідні та інші) волокна; електропровідні волокна для виробництва профілактично-лікувального одягу» [27, с.229]. Також екологічні

детермінанти характеризуються екологічно безпечним з позицій впливу на навколишнє середовище виробництвом.

Інноваційні детермінанти визначаються здатністю залучати та використовувати інноваційні підходи в управлінні та організації виробничо-збутової діяльності суб'єктів текстильної галузі. Процес залучення інновацій пов'язаний із трансформацією індустрії моди із використанням наукомістких прогресивних технологій, з соціокультурним, політичним, економічним та екологічним розвитком сучасного суспільства. Нині текстильно-технічними інноваціями є прозорість одягу, взаємодія одягу й електроніки, засобів передачі інформації, зміна природи матеріалів (нанотехнології).

Інвестиційні детермінанти характеризуються структурою та обсягами інвестицій в розвиток та модернізацію основних підсистем текстильної промисловості, ідентифікацією інвестиційних ризиків та шляхами їх нівелювання або зменшення. Передусім ця модернізація має стосуватися вдосконалення механізмів інвестування та впровадження екологічно чистих та енергоефективних технологій. Далі мова повинна йти про розширення інвестиційних можливостей текстильної галузі в реалізації смарт-технологій, налагодження виробництва «розумних» тканин.

Текстильна промисловість, як і будь-яка галузь непродовольчих товарів, відіграє особливу роль у соціально-економічному житті як окремих територій, так і країни в цілому. Насамперед, ця роль визначається призначенням цієї продукції: вона в основному йде на споживання населенню. Товари текстильної промисловості є необхідними для захисту людини від шкідливого чи несприятливого кліматичного впливу, такого як холод, спека, вітер, опади; вони прикрашають зовнішній вигляд людини, допомагають у праці, побуті. Частина товарів йде на виробничі потреби, наприклад, технічний одяг.

Текстильне виробництво представлене в Україні первинною обробкою сільськогосподарської сировини (бавовни, льону та вовни), виробництвом

тканин та нетканих матеріалів (які одержують методом з'єднання волокон клеєм, механічною або термічною обробкою, наприклад ватин, синтепон, фетр, холлофайбер), трикотажних виробів, технічних волокон, в'язаних сіток та канатів. Текстильне виробництво України складається з бавовняної, вовняної, шовкової, лляної, конопляно-джутової та трикотажної промисловості (рис.1.2).

Рис. 1.2 Структура легкої промисловості України.

В залежності від технології виготовлення продукції, все різноманіття виробництв поділяється на два види. У зв'язку з цим, кінцевий продукт одержується або шляхом чисто технічного сполучення самостійних часткових продуктів, або ж своєю готовою формою зобов'язаний послідовному рядові пов'язаних між собою процесів і маніпуляцій. При цьому, у другому випадку матеріал проходить ряд послідовних одна за одною в часі фаз виробництва, поки, нарешті, продукт не набере своєї остаточної форми. Виходячи з цього, виробничий процес може бути простим і складним.

Текстильна промисловість відноситься до виробництв з масовим характером випуску продукції і послідовною технологією перероблення сировини. Вона є однією з прогресивних форм організації виробництва, що

заснована на спеціалізації окремих цехів, які заведено називати переділами щодо випуску однотипної продукції у великій кількості [19, с.21].

Центральною ланкою текстильного виробництва є комбіноване підприємство, яке об'єднує прядильний, ткацький і оздоблювальний переділи, де завершується процес виробництва напівфабрикатів. Є бавовняні підприємства, що включають тільки один переділ. Такі підприємства називають ще прядильними, ткацькими та опоряджувальними фабриками. Деякі з них є неповними комбінатами з двома основними переділами виробництва, де кожний переділ об'єднує ряд технологічних переходів (сортувально-тіпальний, чесальний, стрічковий, рівничний, перемотувально-снувальний, шліхтувально-пробиральний, вибільний, фарбувальний і т.д.), які у свою чергу складаються з окремих операцій (Додаток Б). Вважаємо, що наведене в додатку Б групування технологічного процесу найбільш повно відбиває галузеві особливості бавовняної галузі текстильної промисловості.

Бавовняні комбінати мають ряд переваг у порівнянні з неповними комбінатами й окремими фабриками:

- скорочується тривалість виробничого циклу, що позитивно впливає на зменшення розміру запасів сировини та напівфабрикатів;
- поліпшується використання машин і устаткування, швидше впроваджується передова техніка і технологія виробництва;
- скорочується транспортно-заготівельні витрати та, як наслідок, знижується собівартість продукції.

Великі бавовняні комбінати сприяють поглибленню спеціалізації. З усіх форм спеціалізації в текстильній галузі широке розповсюдження одержала предметна і технологічна (стадійна).

В основному на підприємствах текстильної промисловості застосовується предметна спеціалізація із замкнутим технологічним циклом, яка полягає в тому, що предмет праці проходить повну обробку до готового продукту. Предметна спеціалізація полягає в зосередженні виробництва окремих видів готової продукції на мінімальній кількості підприємств. Так,

бавовняний комбінат, переробляючи бавовну, різноманітні хімічні волокна і нитки, випускає ситці, міткالی, бязі, сатини, платтяні, ворсові, рушникові, меблево-декоративні й технічні тканини, нитки, корд і іншу готову продукцію [17; с.57].

Однією з головних умов формування галузевих промислових комплексів є широкий розвиток внутрішньогалузевих зв'язків. На основі взаємодії різних галузей промисловості формуються міжгалузеві промислові комплекси. Форми організації виробничих зв'язків можуть бути різні. Усі зв'язки поділяються на внутрішньогалузеві та міжгалузеві.

Внутрішньогалузеві зв'язки розвиваються між підприємствами однієї вузької галузі, вони об'єднують їх у цілісну систему або галузевий комплекс. Так, в текстильній галузі легкої промисловості виникають внутрішньогалузеві зв'язки з бавовняною, вовняною, шовковою, лляною, конопляно-джутовою та трикотажною промисловістю (рис. 1.3).

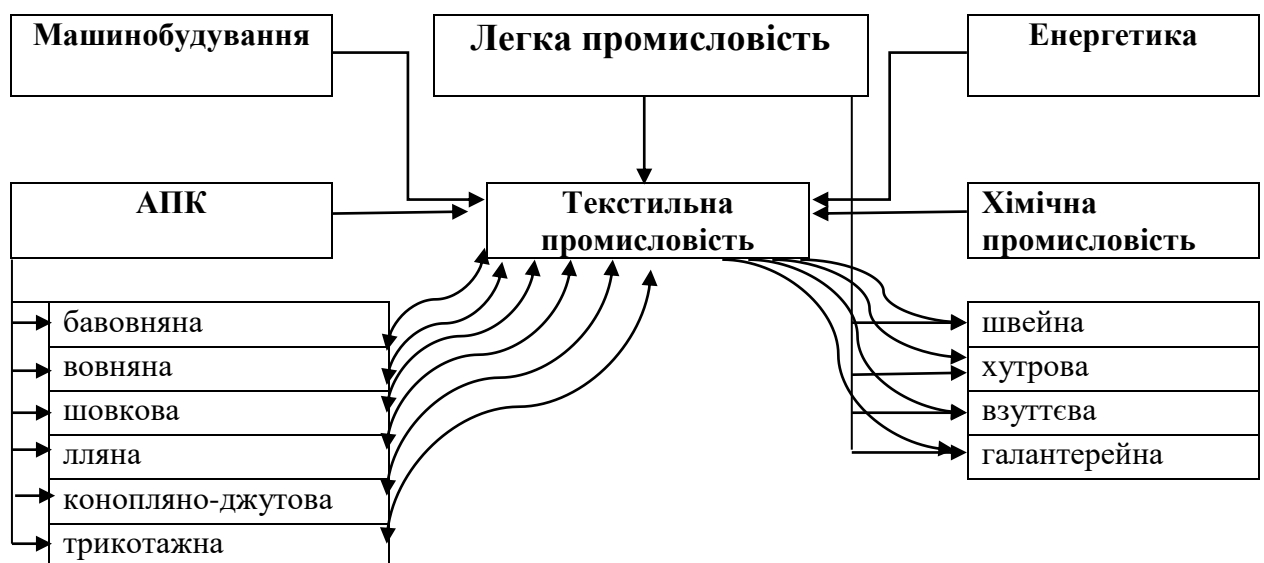

Рис. 1.3. Внутрішньовиробничі зв'язки текстильної промисловості

Джерело : розроблено автором

Виробничі зв'язки кожної галузі промисловості розвиваються як з постачальниками сировини, палива, енергії, матеріалів, так і зі споживачами готової продукції. Зв'язки з постачальниками можна проаналізувати на основі зіставлення матеріальних затрат у собівартості продукції певної галузі. Легка

промисловість має найвищу частку матеріальних затрат. Конкретизація постачальницько-збутових зв'язків досягається за допомогою аналізу структури матеріальних затрат (затрати на сировину і напівфабрикати, що спрямовуються на виробництво продукції).

Зв'язки зі споживачами охоплюють усі галузі матеріального виробництва і населення. Кожна велика галузь промисловості має широке коло споживачів її продукції.

Традиційною сировиною текстильної промисловості є продукція сільського господарства, зокрема: рослинництва (бавовна, льон), тваринництва (вовна, натуральний шовк). Широке застосування синтетичних барвників, хімічних волокон і ниток послабило залежність галузі від сільського господарства та додало зв'язків із хімічною промисловістю. З додаванням хімічних волокон виготовляється чверть бавовняних тканин, половина лляних і майже 90 % шовкових і шерстяних. Використання синтетичних ниток прискорює виробництво тканин і робить його дешевшим.

Найважливішим натуральним текстильним волокном є бавовна, з якого одержують тканини – від найтонших батистів до товстих оббивних. Текстильні волокна одержують також зі стебел і листя рослин. Такі волокна бувають тонкими (льон) і грубими (пенька, джут). Вовна – вона легка, погано проводить тепло і гарно – вологу. Натуральний шовк одержують з кокона гусениці шовковичного шовкопряда.

Головними постачальниками бавовни в Україні ще за часів загальносоюзного розподілу праці були Узбекистан і Азербайджан. Проте після розпаду СРСР уряди цих країн усвідомили значення бавовняного експорту і віднесли цю сировину до рангу стратегічної, яка реалізується тільки за валюту. Протягом декількох років ведуться роботи, пов'язані з розробкою технології вирощування бавовнику на півдні України. Йдеться про відновлення бавовнярства, яке було поширене в Україні протягом 1924 - 1955рр. Дослідні посіви бавовнику на півдні України показали, що вирощування бавовни необхідно відродити. Урожайність бавовнику в 1996

році в Україні була не на багато нижчою від середньоазіатської, а порівняно з Болгарією та Росією - значно вищою.

Зміцненню сировинної бази бавовняної промисловості сприяє розвиток промисловості хімічних волокон. Їх поділяють на штучні та синтетичні.

Штучні хімічні волокна одержують із природної сировини – целюлози деревини, бавовняного пуху, відходів бавовни. До штучних волокон належить віскозне, ацетатне, триацетатне, мідноаміачне тощо. Віскозне волокно в текстильній промисловості переробляється у вигляді штапелю довжиною 35...40 мм. Віскозні волокна рівні, добре переробляються, фарбуються, мають невисоку вартість, але міцні, особливо в мокрому вигляді. Використовують їх здебільшого в суміші з бавовною, рідше в чистому вигляді.

Синтетичні волокна одержують в результаті синтезу продуктів перероблення нафти, кам'яного вугілля і природного газу. До них відносять капрон, лавсан, нітрон. Ці волокна міцні, можуть бути виготовлені різної лінійної щільності. Міцність їх в мокрому вигляді майже не змінюється. Можна змішувати з натуральними волокнами та отримувати різні тканини. Серед цих волокон значне місце займають штучні гідратцелюлозні волокна: віскозні, віскозні високо модульні й полінозні. Пояснюється це тим, що за властивостями вказані волокна найбільш близькі до бавовняних.

В залежності від призначення тканини передбачається перероблювання віскозних високо модульних і полінозних волокон в пряжу в суміші з середньо волокнистою і тонковолокнистою бавовною в різних співвідношеннях. Оптимальним вважається співвідношення: 33 і 45% волокон сіблону або полінозних та 67 і 55% бавовняних волокон гребінного або кардного прочісування.

При цьому, товщина текстильних волокон вимірюється в системі ТЕКС, згідно з якою характеризується відношення маси волокна до одиниці довжини, тобто її лінійною щільністю. За одиницю виміру лінійної щільності приймається текс (грам на кілометр).

Технологічний процес виготовлення продукції нетривалий: в прядильному виробництві 3-5 днів, в ткацькому – до 10 днів, а в опоряджувальному 5-6 днів. Особливість технологічного процесу полягає в тому, що готова продукція є результатом послідовної обробки сировини на окремих переходах і переділах комбінованого виробництва.

Протягом останніх років легка промисловість України зіштовхнулася із низкою проблем, що призвели до погіршення показників її діяльності, зокрема це сталось через фінансову кризу, недосконалість оподаткування, існування “тіньового” імпорту і виробництва, низьку продуктивність праці, обмежений вибір сировини, що стало причиною зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та споживчого попиту. Однак саме легка промисловість може стати однією із пріоритетних у стратегічному конкурентному розвитку промисловості України. Нині вона забезпечує 5% бюджетних надходжень та 2,6% експортного потенціалу та продовжує розвиватися попри численні виклики, серед яких угоди про зону вільної торгівлі з найбільшими експортерами продукції легкої промисловості КНР і Туреччиною, один із найбільших у світі імпорт «Second Hand» (3-є місце після Пакистану і Малайзії). Попри те, що Уряд України працює над дерегуляцією законодавства й створенням привабливих умов для бізнесу у сфері легкої промисловості, її розвиток потребує глибоких структурних змін та модернізації. Тому, дослідження стану цієї галузі та можливостей модернізації її складових через впровадження дієвих економічних механізмів має науковий інтерес та прикладне значення.

Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає прискорення інтенсифікації суспільного виробництва, підвищення його економічної ефективності і якості продукції, а також повної мобілізації всіх наявних резервів. На практиці підвищення ефективності виробництва означає досягнення найбільших результатів у виробничій діяльності при найменших затратах матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

У текстильній промисловості світу найбільше значення має виробництво бавовняних (понад 60 % загального обсягу), синтетичних (25 % із тенденцією до зростання) та вовняних (10 %) тканин. Основними їх виробниками є країни Азії, у першу чергу Східної та Південно-Східної. Так, більшу частину бавовняних тканин дають підприємства Китаю, Індії та Пакистану. Значні обсяги виробляють у США, Японії, Індонезії, Бразилії, Італії, Єгипті.

Виходячи з того, що процес виготовлення тканини проходить кілька стадій, кожна з галузей текстильної промисловості має свої особливості розміщення.

Розміщення підприємств, що займаються текстильним виробництвом залежить від трьох чинників: сировинного, ресурсного (робочої сили) та споживчого. В додатку В наведено перелік підприємств, що діють за основними складовими текстильного виробництва в розрізі регіонів України та ідентифіковані основні чинники, які вплинули на їх розміщення.

Довший час в Україні такі великі комбіновані підприємства текстильної промисловості ефективно працювали в Донецьку, Тернополі та Херсоні. Донецький бавовняний комбінат був побудований і запущений в роботу в 70-х роках минулого століття. За часів СРСР продукція комбінату славилася в багатьох союзних республіках. Після розпаду Радянського Союзу підприємство поступово знижувало темпи виробництва. У 1994 році комбінат був перейменований в «Донецький текстиль», а в кінці 2002-го компанія була оголошена банкрутом і викуплена київською фірмою.

Херсонський бавовняний комбінат був найбільшим у Європі виробником бавовняних тканин, починаючи з 1964 року, коли було введено в експлуатацію другу чергу комбінату. З лютого 2011 року ВАТ "Херсонський бавовняний комбінат" повністю припинив виробничу діяльність, в березні 2013 року його визнано банкрутом, і введено процедуру ліквідації даного підприємства.

Текстильний комплекс «Текстерно», що складається з трьох фабрик - прядильної, ткацької та обробної, був заснований у 1968 р. і в даний час є лідером вітчизняної текстильної промисловості України як підприємство з повним виробничим циклом. У 2005 році на підприємстві проведена повна реконструкція і технічне переозброєння всіх виробничих потужностей сучасним високотехнологічним обладнанням провідних машинобудівних фірм Європи. У цей час «Текстерно» виробляє щомісяця 9 млн м² екологічно чистої тканини із 100% бавовни з різними видами обробки. З 2013 року було на стадії банкрутства, та всупереч певним труднощам, Тернопільське об'єднання «Текстерно» своєї роботи не припиняло. Зараз перебуває в періоді санації – це свого роду фінансове «оздоровлення» підприємства.

Підприємство першим та єдиним в Україні перейшло на систему роботи на замовлення, яка загальноприйнята у розвинутих країнах. Чималу роль для відновлення виробництва у 2015 році, попри велику вартість, адже сировина надходить з Таджикистану, Узбекистану через Прибалтику, відіграло замовлення Міністерства оборони на тканину-камуфляж, яка відповідає всім стандартам якості, є вогнетривкою та водовідштовхувальною.

Вже декілька років поспіль провідна роль у завоюванні зовнішніх ринків збуту на ринку текстилю належить ТОВ «Текстиль-контакт», ПАТ «Україна» (м. Житомир), ПАТ «Черкаський шовковий комбінат», ВАТ «Тернопільське об'єднання «Текстерно», ВАТ «Рівнелъон», ПАТ «Трикотажна фірма «Роза» (м. Київ), ПАТ «Софія» (м. Бровари) та ін.

Досліджуючи проблеми українських виробників тканин, нами систематизовано основні чинники, що стримують розвиток текстильного виробництва на регіональному рівні (табл. 1.5), вирішення яких може стати пріоритетним у реалізації промислової політики як на макроекономічному так і на регіональному рівнях.

Стримуючі чинники розвитку текстильного виробництва в регіонах України

Чинники	Сутність проблеми
1. Кон'юнктурні	<ul style="list-style-type: none"> - слабка організованість ринку товаровиробників; - низька конкурентоспроможність продукції, що випускається, порівняно із зарубіжними аналогами; - низькі показники експорту готової продукції; - низька інноваційна активність підприємств; - висока залежність витрат від рівня цін на основні фактори; - слабка міжрегіональна кооперація; - перенасичення національного ринку імпортними товарами та виробами нелегального походження;
2. Кадрові	<ul style="list-style-type: none"> - гострий дефіцит робітничих кадрів; - недостатня кваліфікація персоналу; - недостатній престиж робітничих професій за рахунок низької оплати праці.
3. Технологічні	<ul style="list-style-type: none"> - недозавантаження виробничих потужностей внаслідок їх зносу; - технологічне відставання виробництва; - висока залежність текстильників від імпоротної сировини; - висока ресурсомісткість застосовуваних технологій.
4. Виробничі	<ul style="list-style-type: none"> - недостатнє впровадження нових форм організації виробництва на основі поглибленої агропромислової інтеграції; - занепад сировинної бази; - нестача фінансових ресурсів; - зниження обсягів виробництва, збитковість, втрата робочих місць; - зруйновані ділові зв'язки з традиційними постачальниками сировини; - припинене виробництво устаткування для ткацтва; - недостатньо розвинуті зовнішньоекономічні коопераційні зв'язки.
5. Інституційні	<ul style="list-style-type: none"> - недостатня підтримка розвитку текстильного виробництва державою; - несистемність і невпорядкованість структурних перетворень текстильної промисловості; - відсутність єдиного стратегічного бачення майбутнього розвитку текстильної промисловості.

Примітка. Складено автором.

Отже, можна стверджувати, що текстильна галузь легкої промисловості є важливою складовою регіональної економіки, беручи участь у регіональному відтворювальному процесі, наповнюючи регіональний ринок споживчих товарів, пропонуючи текстиль, створюючи робочі місця,

покращуючи підприємницький клімат, сприяючи позиціонуванню національного бренду та зберігаючи регіональні традиції та культуру.

1.2. Наукові підходи до дослідження текстильної промисловості

Забезпечити модернізацію та подальший розвиток текстильної галузі неможливо без ґрунтового наукового базису, який формують наукові підходи, концепції, теорії.

В основі даного дослідження нами покладено низку наукових підходів: системний підхід до дослідження текстильної галузі як цілісної соціально-економічної системи у складі національної та регіональної економіки; комплексний підхід, який дозволяє досліджувати ендогенні та екзогенні фактори, що впливають на розвиток галузі; маркетинговий підхід, який дозволяє розглядати розвиток галузі з максимальною орієнтацією на потреби споживача, оцінювати конкурентні переваги галузі на національному та закордонному ринках; інноваційний підхід, який дозволяє не лише модернізувати текстильну галузь, запроваджувати нововведення, але й інноватизувати форми управління нею; нормативний підхід, який характеризує цільові, функціональні, соціальні складові розвитку текстильної галузі, передусім, що стосуються якості, ресурсомісткості, технічного рівня продукції, організації виробничого процесу на підприємствах текстильної галузі.

З метою забезпечення сталого розвитку галузі, нами використано циркулярний підхід, який передбачає системні зміни в технології текстильного виробництва, контроль за відходами та забрудненням довкілля, шерінгове використання, повторне перероблювання сировини. Підхід циркулярної економіки дає нескінченні можливості для регенерування природної системи та створення успішної економіки.

Науковий базис для функціонування економіки на мезоекономічному та макроструктурному рівні заклали різні концепції та економічні теорії. Серед них варто виокремити такі теорії:

- класичні, в рамках яких варто виокремити теорії порівняльних витрат Д. Рікардо, розміщення виробництва Й. Г. фон Тьонена, В. Рошера, ринкових зон В. Лаунгардта та інші;

- центральних місць або розміщення зон обслуговування і населених пунктів В. Кристаллера. Центральними місцями є економічні центри, які обслуговують товарами й послугами населення своєї території та зони збуту. При цьому, в кожному населеному пункті повинні продаватися товари першої необхідності, в середніх поселеннях – звичайний одяг, основні побутові послуги, у великих містах - предмети розкоші і т.д.;

- регіональної спеціалізації та міжрегіональної торгівлі, в рамках яких варто виокремити теорії спеціалізації й масового виробництва А. Льоша, теорія спеціалізації в різних виробництвах з використанням переваг ефекту масштабу П. Кругмана, К. Ланкастера;

- ринкових потенціалів і просторової взаємодії, до яких слід віднести модель просторової взаємодії ринкових потенціалів з урахуванням впливу фінансового капіталу Д. Рея, модель прогнозування регіональних ринків товарів і послуг на основі моделей просторової взаємодії М. Біркіна, Ф. Фоулджера, Х. Уільямса та ін.;

- геомаркетингу, яка представлена теоріями сегментації ринків А. Шоу та У. Уелда, просторового моделювання, районування, ранжування і кластеризації;

- інституціональні, які об'єднують загальнотеоретичні дослідження інституціональної структури економічної системи в цілому з виділенням інститутів ринку як визначальних елементів його розвитку (О. Уільямсон, Дж. Енсмінстер та ін.), аналіз інституціонального аспекту ринку (Г. Домінгез, К. Джонс, Дж. Симоні), дослідження ринкових інститутів на регіональному рівні (С. Браун, Т. Берніс, М. Гартлер);

- територіальних кластерів, які обґрунтовують кластер, як нову форму розміщення продуктивних сил, структурної перебудови, найкраще представлені в працях М. Портера [106], П. Соколенка [136], Д. Стеценка [138], М. Войнаренка [26];

- сталого ноосферизованого розвитку В. Вернадського та меж зростання Д. Форрестера і Д. Медоуз, які акцентують увагу на екологічних детермінантах розвитку та виснаженні природного потенціалу планети;

- сучасні теорії, серед яких виокремимо дифузію інновацій Т. Хегерстранда, регіональних інноваційних систем Б. Асхайма та А. Ізаксена, міжнародної торгівлі Хекшера - Оліна, експортної бази Р. Ендрхоса і Р. Пфаута, саморозвитку регіонів (ендогенного розвитку) П. Ромера, економічного росту та існування слаборозвинених районів (теорія кумулятивної причинної обумовленості) Г. Мюрдаля, полюсів росту та пропульсивних галузей Б. Перру, Бурвиля, креативної економіки Дж. Хокінса, тощо.

Кожна із цих теорій пов'язана із формуванням та розвитком текстильної промисловості, однак особливе значення в сучасних умовах господарювання повинні мати кластерна теорія, теорія витрат, теорія креативних систем, теорія полюсів зростання, просторової взаємодії ринкових потенціалів, інноваційного, конкурентного розвитку, розвитку ендогенного потенціалу галузі.

В останні роки в країнах Європи, США та Японії широкого поширення і визнання набули інноваційні кластери як інструмент для підвищення конкурентоспроможності підприємств, регіонів і країни в цілому. Саме кластер може стати ідеальною моделлю для розвитку регіонів і в Україні, оскільки для цього маємо потужний потенціал.

Батьком кластерного підходу вважають Майкла Портера, автора роботи «Конкурентні переваги країн». Саме в цій праці він доводив, що деякі регіони розвиваються краще за інших саме завдяки кластерам. Тому кластери

стали новим підходом у питаннях економічної політики регіонів та їх розвитку.

Згідно з Майклом Портером, кластер функціонує на засадах синергізму, адже – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій (наприклад, університетів, агенцій щодо стандартизації, а також торгових об'єднань) у певних областях, що конкурують, але водночас ведучих спільну роботу [106].

Представники бізнесу повинні бути готовими до співпраці та об'єднання зі своїми конкурентами для досягнення глобальної мети – розвитку не лише власного бізнесу, але й цілого регіону та забезпечення необхідних умов для росту. Важливими також вважаються географічна концентрація, або ж умови, що сприяють розвитку галузі, клімат, достатня кількість представників бізнесу та конкретна спеціалізація виробництва.

Кластер повинен забезпечувати усі необхідні умови для розвитку бізнесу: покращувати інфраструктуру, розвивати освіту, налагоджувати внутрішні та зовнішні зв'язки. Можна стверджувати, що головною в кластері є синергія, тобто спільна ціль стати кращими.

Перевагами кластерного наукового підходу до розвитку підприємств текстильної промисловості є численні синергетичні ефекти. І. Ансофф, систематизував синергетичні ефекти відповідно до напрямків виникнення додаткового прибутку у компанії. Він виділяв торговий, операційний, інвестиційний та управлінський синергетичні ефекти.

Синергія менеджменту проявляється в момент розробки нових товарів або входження в нову галузь. При цьому досвід і знання, накопичені раніше, можуть допомогти у розв'язанні нових проблем, що виникають при входженні підприємства в нове конкурентне середовище. Компетентність керівництва є найважливішим джерелом конкурентної переваги [1, с. 98].

Ефект синергії обумовлений тим, що в рамках кластерних структур упорядковуються і розвиваються зв'язки між учасниками, стаючи більш тісними й продуктивними:

по-перше, полегшується обмін ресурсами та спільне їх використання, що сприяє підвищенню ефективності їх використання;

по-друге, всередині кластерної мережі інформація циркулює швидше, що дозволяє учасникам кластера швидко та адекватно реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, приймати більш зважені та ефективні рішення;

по-третє, розвинені взаємозв'язки учасників кластера в виробничій, збутовій, фінансовій, науково-технічній сфері дають можливість реалізовувати спільні проекти, які зміцнюють становище підприємств на зайнятих ринках і сприяють виходу на нові;

по-четверте, використовуючи досвід, знання і кваліфікацію управлінського персоналу підвищується конкурентоспроможність кластера, зміцнюються ринкові позиції й забезпечується вибір найбільш ефективних управлінських рішень.

В цілому синергетичний ефект інноваційного кластера проявляється за такими напрямками: підвищення ефективності використання ресурсів; зростання конкурентоспроможності; збільшення здатності до продукування і використання інновацій.

На мікрорівні в організації та веденні бізнесу спостерігається залежність від імпорту сировини та матеріалів проміжного споживання (хімічних, штапельних волокон, бавовни, ниток, тканин), кон'юнктури світових цін на сировину і товари проміжного споживання, що впливає на вартість виробничих запасів та, відповідно, робить витрати виробництва більшими, що вимагає переосмислення витратної складової текстильного виробництва.

Для підвищення ефективності текстильного виробництва, прийняття обґрунтованих управлінських рішень, доцільно в розрізі технологічних

стадій виробництва цілеспрямовано вести пошук резервів зниження собівартості продукції, в тому числі, використовуючи наявний соціально-економічний потенціал територій, локальні конкурентні переваги та інше.

При обґрунтуванні наукового підґрунтя розвитку текстильної галузі варто особливу увагу зосередити на теоріях креативного розвитку територіальних суспільних систем, що базуються на ознаках постіндустріального суспільства та поєднують в собі кращі характеристики інноваційної економіки, інформаційної економіки та економіки знань. Серед них провідне місце слід надати теорії створення креативного середовища Ч. Лендрі, розвитку креативних індустрій Дж. Поттса, теорії формування інноваційної креативної культури М. Метґьюса, які створюють основу для технологічного прориву та конкурентного розвитку регіонального ринку текстильних виробів.

Відповідно до класифікації Всесвітньої організації інтелектуальної власності, моделі креативних індустрій включають ті галузі, в яких вироблений товар або послуга містить істотну частину творчості, а саме: креативні індустрії, що базуються на інтелектуальній власності (реклама, колекціонування, кіноіндустрія, музика, виконавське мистецтво, видавнича справа, програмне забезпечення, телерадіомовлення, візуальне та графічне мистецтво), суміжні індустрії (цифрові технології, музичні інструменти, публікації, мистецтво фотографії) та індустрії, що частково охороняються авторським правом (архітектура, легка промисловість, проектування, мода, побутові товари, іграшки) [188].

Результативністю запровадження креативних індустрій в текстильній промисловості можуть бути: підвищення продуктивності праці галузі, вихід на нові ринки, посилення привабливості для інвесторів, створення нових міжрегіональних форм співробітництва, формування креативних кластерів, інтенсифікація розвитку креативного підприємництва, підвищення інтенсивності науково-дослідної та освітньої співпраці, покращення

співробітництва в культурній сфері, підвищення рівня соціальної мобільності населення [23, с. 46].

Особливе місце в сучасному виробленні концептуальних підходів у промисловості слід відвести теоріям конкурентного розвитку: раціональній ринковій концепції Адама Сміта; структурній концепції Ф. Еджуорта, А. Курно, Дж. Робінсона, Е. Чемберліна; концепції спів-конкуренції А. М. Брандербургера (Гарвардський університет) та Б. Дж. Нейлбаффа (Єльський університет)); концепції конкурентних переваг країни М. Портера (Гарвардська школа бізнесу); інноваційній концепції інтелектуального лідерства Г. Хемела, (Лондонська школа бізнесу) і К. К. Прахалада (Мічиганський університет); гуманітарній концепції, адептами якої є М. Грановетер, М. Кастельє, Р. Сведберг, А. Сен, А. Трен, Р. Холінгсворт, Ф. Шміттер і інші.

В силу того, що у світі відбувається жорстка конкуренція, яка виштовхує енерго-, сировинно- та екологіємні виробництва на периферію світового розвитку, для України важливо підтримати структурну та ноосферизовану складові нарощення конкурентоспроможності текстильної галузі в руслі генерації нових знань та активного використання високих технологічних процесів.

Важливою для розвитку та модернізації текстильної галузі є концепція регіональної інноваційної системи, одним із її послідовників, британцем Ф. Куком, було запропоновано формування так званого «регіонального інноваційного ланцюга», який повинен включати фірми, що безпосередньо генерують знання організації, підприємства, які використовують ці знання, а також різноманітні структури, що виконують спеціалізовані посередницькі функції: інфраструктурне забезпечення, фінансування інноваційних проєктів, їх ринкову експертизу і політичну підтримку. В контексті текстильної промисловості дана теорія дозволяє зберігати та розвивати комунікативні традиції та звичаї, здійснювати обмін знаннями та проводити науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи [120, с. 22].

Інноваційна діяльність на сучасному етапі розвитку є одним з найважливіших системних чинників економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності продукції. Й. Шумпетер у своїй праці «Теорії економічного розвитку» пов'язав інноваційний розвиток з «новими комбінаціями»: нове, тобто ще невідоме у сфері споживання, благо або нову якість відомого блага; новий, більш ефективний метод виробництва відомої продукції, не пов'язаної з науковим відкриттям; відкриття нових можливостей збуту відомої продукції; відкриття нових джерел сировини або виробництва напівфабрикатів; реорганізація виробництва, яка призводить до підриву якоїсь усталеної в ньому монополії [164,с.101]. Усі ці комбінації пізніше він назвав одним словом «інновація». Сьогодні існує дуже багато визначень терміну «інновація», які відбивають погляди їх авторів на дане поняття. Зрозуміло, що результатом є нові технології, види продукції, послуги, організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного характеру, які сприяють їх просуванню на ринок і в даний час є ключовим фактором розвитку сучасних підприємств.

Для підприємств текстильної галузі, в першу чергу, мова повинна йти про запровадження інноваційних підходів в систему стратегічного планування розвитку галузі на засадах смарт-спеціалізації, з урахуванням світових ринкових та технологічних тенденцій інноваційного розвитку.

Вважаємо, що технологічний або інноваційний прорив забезпечується з використанням Smart-підходів в організації текстильного виробництва. Шляхом створення розумного одягу (smart clothes) з використанням активних «розумних» матеріалів, що відчують внутрішні та зовнішні стимули для зміни властивостей; пасивних «розумних» матеріалів, які сприймають зміни у зовнішньому оточенні та інтелектуальні матеріали, які легко адаптуються до змін (див. табл.1.6).

Інноваційна діяльність для суб'єктів легкої промисловості загалом та текстильної галузі зокрема, не дозволяє в достатній мірі отримувати доходи на рівні, достатньому для відтворення інноваційної діяльності на новому,

більш якісному рівні. Серед 622 підприємств легкої промисловості інноваційною діяльністю в Україні займаються лише 82 підприємства, що становить 13% від загальної кількості [146].

Таблиця 1.6

Характеристика тканин, отриманих в рамках Smart-підходів до організації текстильного виробництва

Види розумних тканин	Характеристика
Тканина з наночастинками	
Одяг з наночастинками срібла.	бактерицидна та протимікробна дія захист одягу від забруднень, його самоочищення електропровідність
Розумний одяг з наночастинками паладію.	нейтралізація шкідливих складових смогу
Одяг з вуглецевими наночастинками .	захист від вибухів, електромагнітних випромінювань стійкість до дії багатьох хімічних реагентів електропровідність
Одяг з полімерних білкових нановолокон «павуковий шовк».	надміцність стійкість до зовнішніх чинників
Одяг з тканини з наночастинками електропровідної сажі.	провідність
Одяг з текстилю з наночастинками оксиду цинку, діоксиду титану, олова з домішкою сурми.	антистатичні властивості
Тканина з мікрокапсулами	
Косметотекстиль (тканина з мікрокапсулами з косметичними речовинами).	косметичний і оздоровчий ефект
Текстिकाменти	косметичний і оздоровчий ефект в сфері медицини
Тканини з мікрокапсулами	поглинання тепла, що виділяється організмом людини при посиленій роботі, або його віддача при зменшенні тепловіддачі тілом або при перепаді температур
Неткані матеріали	високі теплоізоляційні якості
Плівкові матеріали	волого непроникність, водостійкість, еластичність

Примітка. Складено автором з використанням [128].

Тому інноваційній діяльності потрібна підтримка держави як у вигляді прямих державних інвестицій, так і у вигляді фіскальних, монетарних

преференцій для комерціалізації новітніх технологій; впровадження нових механізмів підтримки підприємництва; розроблення та координації регіональних програм розвитку промисловості та державної підтримки суб'єктів господарювання на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність.

Інноваційний розвиток текстильної промисловості має бути пов'язаний із формуванням якісного конкурентоспроможного кадрового потенціалу та ефективністю його використання. Саме використання інноваційної праці, яка являє собою трудову діяльність з використанням нових прогресивних знань, кваліфікаційних та творчих навичок, високої професійної майстерності кадрів, здатна задовольняти суспільні потреби у сучасних тканинах з більшим корисним ефектом.

Суб'єктами інноваційної праці є працівники, які здатні створювати нові знання й активно їх використовувати, адже результатом такої праці є нові ідеї, що визначається, насамперед, творчими здібностями до певного виду діяльності, активністю людини, умовами реалізації цих здібностей у суспільстві. Наразі інноваційна діяльність, зокрема в Україні, є недостатньо забезпечена працівниками інноваційного типу. Для цього у системі навчальних програм потрібно передбачити фахові знання та вміння інноваційного працівника, залучення представників індустрії до розробки навчальних програм та програм практики для студентів; проведення окремих лекцій ІТ-експертів для студентів; проведення тематичних хакатонів з ІТ, з можливістю пропрацювати нову ідею або наявний продукт під керівництвом досвідчених менторів зі сфер освіти, бізнесу, технологій; співпрацю зі службою зайнятості, з питань проведення міні-ярмарок вакансій та співбесід із кандидатами на робочі місця.

На нашу думку, забезпечити конкурентний, інноваційний розвиток в текстильній галузі повинен кластерний підхід. Саме кластер зможе стати ідеальною моделлю для динамічного розвитку регіону, міжсекторного та міжтериторіального партнерства у генеруванні та реалізації інновацій,

спільному використанні технологічного, фінансового, кадрового, інформаційного, управлінського потенціалів, які будуть пов'язані з екологізацією виробництва в рамках реалізації Стратегії сталого розвитку України, цифровізацією в рамках «Четвертої промислової революції», яка передбачає повністю автоматизовані виробництва, створення високоінтелектуальних тканин, які здатні не тільки відчувати та реагувати, але й адаптуватися до змін за допомогою актуаторів.

Текстильна промисловість матиме перспективи нарощення виробництва, які можливі внаслідок: послідовного переходу до використання власних сировинних ресурсів, а це льон, вовна, шкіра тощо; прискорення створення нових сучасних видів тканин. Все це, звичайно, потребує технічного переоснащення підприємств текстильної галузі та відповідної інституційної бази.

1.3. Інституційні детермінанти регіональної політики розвитку текстильної промисловості

Важливою детермінантою розвитку текстильної промисловості регіону є інституційний базис, який характеризується системою законодавчих та нормативно-правових актів і системою формальних й неформальних інститутів, які стимулюють розвиток текстильної галузі легкої промисловості України.

Для того, щоб характеризувати інституційні засади регіональної промислової політики загалом та галузевої складової зокрема, з'ясуємо її суть. Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури [113; 142], а також власні теоретичні спостереження автора дозволяють систематизувати наступні детермінанти регіональної промислової політики: це сукупність цілей та цілереалізуючих систем, які спрямовані на цілісний, динамічний, конкурентний, збалансований розвиток промисловості в регіональному розрізі.

Основні завдання регіональної промислової політики полягають у підвищенні ефективності у всіх галузях промисловості, модернізації її технічної бази, створенні сприятливих умов для різноманіття форм промислових підприємств, активізації розвитку нових, наукомістких компаній і малого бізнесу.

Головними інструментами промислової політики є використання прямих (спрощення умов ведення бізнесу, структурні корекції, реалізація галузевих і регіональних програм розвитку промислового виробництва на основі новітніх науково-технічних досягнень, державні замовлення, державні закупівлі, залучення іноземних інвестицій шляхом створення інвестиційних площадок, патентування результатів науково-технічної діяльності; екологічне маркування, екологічна сертифікація; контроль якості продукції відповідно до міжнародних стандартів якості ISO) та непрямих методів державного регулятивного впливу (фіскальні преференції, спрощені митні процедури, пільгові кредити тощо).

В сучасному світовому господарстві розрізняють два типи регіональної промислової політики: функціональну та секторальну політику.

Функціональна промислова політика направлена на подолання ринкових дисбалансів та створення стійкого макроекономічного середовища для інвестування в інфраструктуру, освіту, підтримку фундаментальної та прикладної науки, демонополізацію і сприяння розвитку конкурентного середовища, лібералізацію зовнішньої торгівлі та інвестицій.

Секторальна промислова політика спрямована на підтримку тих інституційних секторів, галузей, підприємств промисловості, які мають значення для стратегічних інтересів та конкурентного розвитку національної економіки на світовому рівні [142, с.28].

Реалізація промислової політики залежить від моделі політики, яку обирає держава:

партнерської взаємодії держави та бізнесу, лідерського домінування держави у регулюванні економіки (особливо результативною є в умовах

кризи та післякризового відновлення) країни з високим рівнем лідерства держави в економіці: Японія, Південна Корея, Франція, Китай;

балансування ресурсів та прав суб'єктів економічної діяльності від цілковитого обмеження прав для бізнесу (Китай), обмеженими ресурсами і значними правами (країни Африки) до балансування ресурсів та прав в країнах ЄС;

кластерної моделі підтримки галузей промисловості для підвищення інвестиційної привабливості та реалізації інвестиційних проєктів; формування промислових зон і підтримки окремих галузей промисловості; розвитку малого та середнього бізнесу.

Вперше на макроекономічному рівні про галузеву промислову політику з позиції довгострокових перспектив розвитку національної економіки було обумовлено в Концепції Державної промислової політики (Постанова КМУ № 1469 від 27.09.2000 р.), згідно з якою, найважливішими пріоритетами розвитку підгалузей легкої промисловості визначено:

- зміцнення сировинної бази галузі шляхом реконструкції, модернізації та технічного переозброєння базових підприємств легкої промисловості (текстильних і підприємств, що виробляють натуральні та синтетичні шкіри);
- створення виробництва високоякісних, конкурентоспроможних лляних тканин;
- виготовлення спеціальних медичних виробів (перев'язувальних матеріалів, закріплювальних пов'язок, імплантатів для хірургії, нових шовних матеріалів тощо).

Подальший інституційний базис, основні цілі та завдання промислової політики викладені у Державній програмі розвитку промисловості на 2003–2011рр., ухваленій постановою Кабінету Міністрів від 28 липня 2003 року № 1174, яка на цей час залишилась нереалізованою.

Цілі та цілереалізуючі системи структурно-технологічної та інноваційно-інвестиційної політики промислового розвитку знайшли своє відображення у Державній програмі активізації розвитку економіки на 2013–2014рр., затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 27.02.2013 р. № 187, та Концепції загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р., № 603-р). Водночас, промисловість країни позбавлена комплексного стратегічного довгострокового науково обґрунтованого документа – Стратегії розвитку промисловості України, що визначала б головні цілі державної промислової політики та напрями її реалізації на довгострокову перспективу відповідно до векторів сталого розвитку, забезпечення цілісності та конкурентоспроможності економіки країни та її регіонів.

Сталий розвиток є новою світоглядною, політичною та практичною моделлю розвитку для усіх країн світу, які розпочали перехід від суто економічної моделі розвитку до пошуку оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною. Реалізація цієї моделі потребує формування галузевої системи публічного управління сталим розвитком. Тому сучасна ефективна економічна політика повинна забезпечувати умови для: нормальної життєдіяльності людей, що проживають в регіоні, тобто задовольняти комплекс потреб різних верств відповідно до загальноприйнятих стандартів та уявлень про гідний чи прийнятний рівень життя; системної організації відтворення ресурсів та нарощування відтворювального потенціалу.

Фундаментальною складовою інституційного забезпечення регіональної політики є реалізація Державної Стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385. Ця Стратегія окреслює вектори розвитку та модернізації регіональної економіки загалом шляхом підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; територіальної

соціально-економічної інтеграції та просторового розвитку; ефективного державного управління.

Важливим в інституційному супроводі є застосування методів та практик, які відносяться до сфери легкої промисловості, що стосуються зниження рівня забруднення довкілля й споживання ресурсів у всіх галузях економіки («екологізація галузей промисловості») та збільшення обсягів споживання населенням доступних екологічних товарів і послуг, що відповідають вимогам зеленої економіки та є головним фактором сталого промислового розвитку, підвищення рівня життя та мінімізації шкоди для навколишнього середовища.

Центральною складовою такої економіки є ресурсоефективне та більш чисте виробництво, спрямоване на вдосконалення технологічних процесів з метою підвищення ефективності використання ресурсів у виробництві та послугах, а одним з елементів державної екологічної політики стає розроблення та прийняття Концепції впровадження у виробництво ресурсозберігаючих технологій та розвитку більш чистого виробництва.

Основною метою такої Концепції є збереження довкілля через скорочення негативного впливу на нього процесів та продуктів виробничої діяльності шляхом: підвищення ефективності виробництва (ефективності використання ресурсів, оптимізації їх використання у виробництві); поліпшення екологічних результатів ведення господарської діяльності (зниження обсягів вироблюваних відходів та викидів шкідливих речовин, раціональне регулювання остаточних відходів); виробництво товарів та матеріалів, що є не тільки конкурентоспроможними, але й лояльними до навколишнього середовища; мінімізація ризиків для здоров'я (зниження шкідливого впливу на довкілля та населення, зменшення надання товарів та послуг, що підвищують імовірність шкідливих викидів на виробництві та поводження з небезпечними відходами); впровадження сучасної системи моніторингу процесів стійкого розвитку на регіональному рівні, що дозволить відстежувати ситуацію для збереження балансу між показниками

розвитку промисловості у регіонах та показниками розвитку природних ресурсів.

Регуляторна база України, завдяки якій урегульовуються питання, пов'язані з впровадженням ресурсоефективного та більш чистого виробництва, потребує суттєвого вдосконалення, насамперед, через здійснення вичерпного аналізу нормативно-правової та законодавчої бази, удосконалення її відповідно до міжнародних стандартів, здійснення аналізу діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з цього питання, напрацювання механізмів запровадження ресурсоефективного та більш чистого виробництва за всіма напрямками діяльності.

Результативним вектором регіональної промислової політики є:

створення сучасних промислових виробництв, що використовують передові інноваційні технології з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки;

виробництво товарів промислового призначення українськими товаровиробниками в потрібній кількості та високої якості для задоволення потреб української держави та її громадян у цих товарах за прийнятними цінами;

нові ніші для української продукції у світі та підвищення позицій українських товаровиробників на зовнішніх ринках;

розвиток регіональних промислових кластерів як точок економічного зростання, які визначатимуть конкурентоспроможність та перспективи розвитку промислового виробництва у регіонах;

застосування екологічних способів виробництва та більш ефективного використання ресурсів.

Промислова політика у сфері розвитку текстильного виробництва має поєднувати цілі та цілереалізуючі системи на мега-, макро- та мезорівнях.

Мега- або глобальний рівень реалізації промислової політики у сфері текстильного виробництва має базуватися на Стандартних правилах Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур

(пункт 6.8), відповідно до яких митна служба прагне до співробітництва з учасниками зовнішньої торгівлі та укладення меморандумів про взаєморозуміння з метою вдосконалення митного контролю [80]. Метою реалізації політики має бути консолідація зусиль бізнесу та держави щодо забезпечення умов для розвитку конкурентоспроможної економіки на засадах цивілізованих ринкових відносин, створення сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності, налагодження ефективного діалогу та співпраці держави і бізнесу на основі Рамкових стандартів Всесвітньої митної організації та Кіотської конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур по створенню прозорих і безпечних торговельних потоків товарів та ланцюгів постачання товарів, а також спрощенню умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Державна промислова політика розвитку текстильної галузі на макрорівні має бути спрямована на створення умов для підвищення конкурентоспроможності національних текстильних підприємств на внутрішньому і зовнішньому ринках за рахунок реалізації комплексу заходів підтримки українських сільськогосподарських виробництв текстильної сировини та текстильних підприємств.

Реалізовуватися така політика має через механізми прямої та непрямой державної фінансової підтримки сировинних сільськогосподарських підприємств та підприємств текстильної промисловості. Для відновлення льонарства та тваринництва необхідно створити економічні основи привабливості їхнього розвитку, тобто створити можливість гарантованого збуту. Необхідне впровадження спеціальних державних програм, що передбачатимуть тарифне митне регулювання надходження вовни з-за кордону та міститимуть прогноз зменшення обсягів імпорту до мінімуму або навіть до повного забезпечення українських текстильних підприємств вітчизняною сировиною.

Також в інституційному забезпеченні важливо забезпечити синергетику взаємодії публічних інститутів (органів державної влади

(Департамент промислової політики Міністерства економічного розвитку і торгівлі) та місцевого самоврядування) з національними бізнес-партнерствами типу Національного галузевого партнерства в легкій промисловості України Fashion Globus Ukraine, яка є мобільнішою в освоєнні та позиціюванні інновацій в промисловій політиці загалом та легкій промисловості зокрема; Української асоціації підприємств легкої промисловості «Укрлегпром», яка лобіює інтереси підприємств легкої промисловості в державних органах влади, сприяє створенню спільних підприємств, розширенню ринку збуту продукції, займається розробкою проєктів законодавчих та нормативних актів, що стосуються діяльності галузі.

Результативним вектором макрополітики має бути: по-перше, ефективне функціонування національних інтегрованих структур та об'єднання їх в єдину систему агротекстильного комплексу, яка охоплює технологічний ланцюг „сільське господарство – первинна обробка – текстиль – збут”, з використанням переваг географічного положення;

по-друге, створення єдиного інформаційного простору агротекстильного комплексу на основі впровадження сучасних інформаційних та управлінських систем, розвитку інформаційних баз;

по-третє, розвиток та активізація наукового потенціалу текстильної галузі.

Щодо регіональної політики розвитку текстильної галузі легкої промисловості, то слід зазначити, що такі науковці як Наумова Л. М., Семак Б. Б., Медвідь В. Ю. схиляються до впровадження нових стратегій управління підприємствами та галуззю в цілому. Вироблення нової концепції розвитку даної галузі пов'язане із динамічними змінами умов функціонування сільськогосподарських підприємств та ризику сезонного виробництва, які впливають на ресурсні детермінанти текстильної промисловості, потребою вироблення стратегії розвитку вівчарських, льонарських та господарств, що працюють з бавовною.

Підтримуючи їх позиції зазначимо, що регіональна політика розвитку текстильної галузі повинна об'єднувати систему організаційно-правових, економічних, техніко-технологічних заходів, які б забезпечували розвиток аграрно-текстильних інтегрованих структур, відповідно до потреб та викликів четвертої промислової революції, потреб забезпечення збалансованого розвитку галузі з орієнтацією на екологічно орієнтоване та нановиробництво, а також на створення національного текстильного бренду. Концептуальну модель регіональної політики розвитку та модернізації текстильної галузі можна представити у вигляді схеми (рис.1.4).

Основний акцент такої політики повинен ставитися на розвиток власної сировинної бази; активізацію наукового потенціалу текстильної галузі; розвиток інтеграційних структур; капіталізацію можливостей інноваційної, цифрової економіки, яка дасть можливості створювати поліфункціональні тканини; досягнення стійкого балансу між економічною, екологічною, соціальною складовою текстильного виробництва; ревіталізацію занедбаних промислових зон; детінізацію національного ринку текстилю; створення національного текстильного бренду; зміну моделі виробництва, яка повинна працювати на прогностичних засадах, з врахуванням потреб споживача (виробництво під замовлення).

Важливо також формувати культуру споживання текстильних тканин, передусім мова повинна йти про підтримку національного бренду, що стимулюватиме зростання валового регіонального та валового внутрішнього продуктів; шерінгове споживання, смарт-утилізацію, що відповідатиме стандартам обраної стратегії сталого розвитку та сприятиме розвитку ринків екотекстилю.

Завданнями регіональної політики мають бути: розвиток сировинної бази; прискорення модернізації виробничо-технічної бази текстильної промисловості та сільськогосподарського виробництва сировини; розвиток регіональних ринків екологічного текстилю;

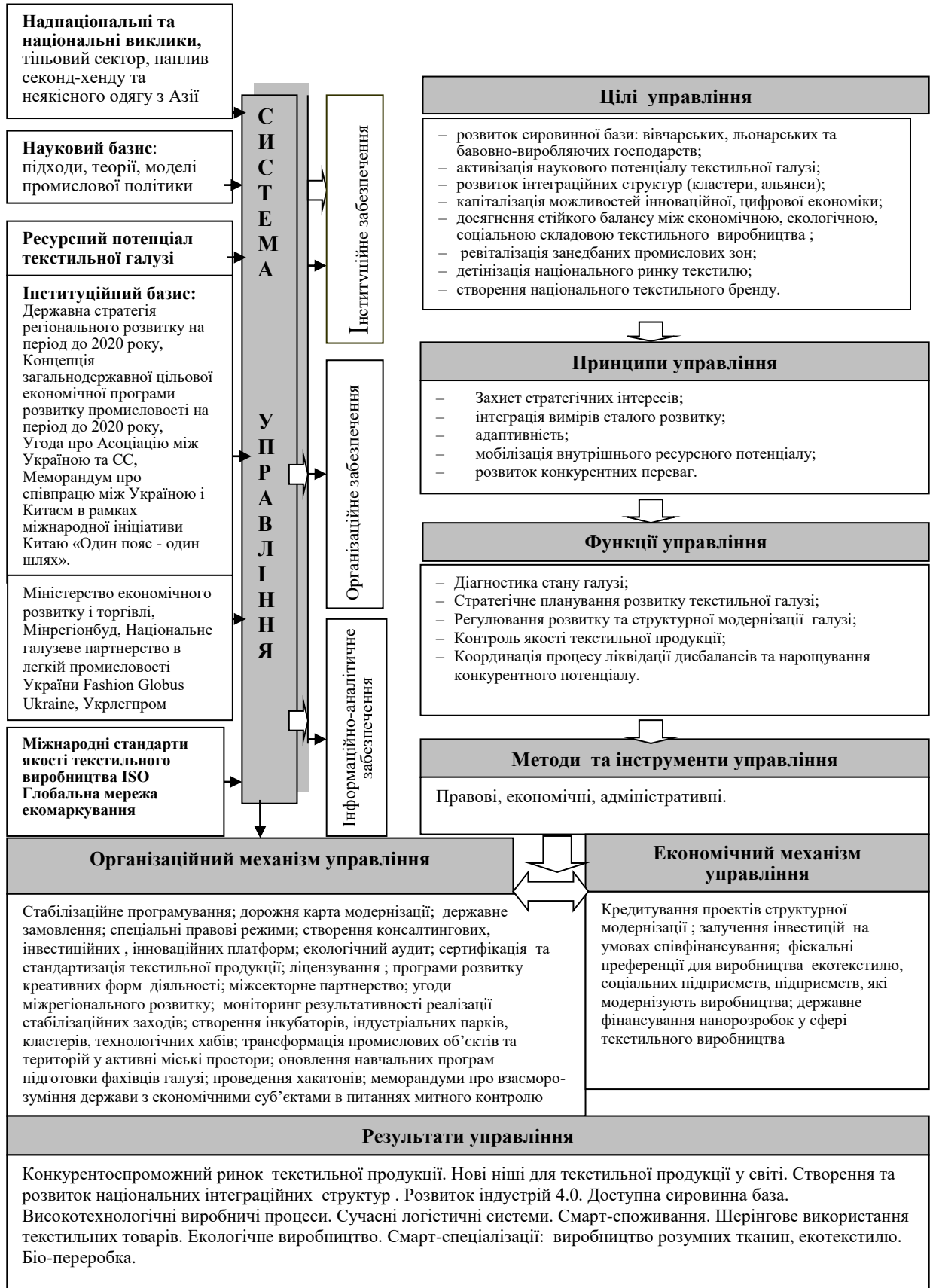

Рис.1.4. Концептуальна модель регіонального управління текстильною галуззю.

прискорення інтеграції підприємств у вигляді агротекстильних альянсів на принципах взаємовигідних інтересів та наближення до міжнародних стандартів якості, технічних, техніко-експлуатаційних та економічних вимог у сфері агротекстильного інтегрованого виробництва; підтримка кластерної форми організації текстильного виробництва, особливо в частині виготовлення «розумних», екологічно-чистих тканин, розвитку та збереження народних традицій; сприяння ревіталізації занедбаних промислових зон, утворених внаслідок функціонально – недієздатних суб'єктів економічної діяльності шляхом створення нових центрів культурного, розважального і ділового життя в місті; джентрифікації – підвищення привабливості районів міста внаслідок реконструкції та оновлення будівель.

Важливою складовою у розвитку текстильної промисловості регіону має бути підтримка інноваційних форм ведення бізнесу. Одним з дієвих сучасних важелів формування розвиненої інноваційної інфраструктури є створення технологічних інноваційних центрів – хабів, технологічних парків, індустріальних центрів та кластерів.

Особливого значення набирають міжнародні інноваційні форми ведення бізнесу в легкій промисловості. В рамках підписання меморандуму про співпрацю з іноземними державами створюються інституційні базиси для подальшої розробки та реалізації партнерських проєктів, які забезпечать національним підприємствам текстильної галузі доступ до сучасного обладнання, технологій, новітніх тканин.

Відповідно до нової моделі міжнародного співробітництва у Харкові створюється сучасний технологічний центр легкої промисловості Fashion hub, який дає можливість акумулювати кращий міжнародний досвід і зразки сучасного обладнання та інноваційних технологій в одному місці. Це майданчик для експозиції тканин і фурнітури міжнародного виробництва з Туреччини, Південної Кореї, Японії, Марокко, Пакистану, Індії. Це

можливість використання логістичних переваг від постачання тканин, фурнітури, обладнання і безпосереднього його тестування у хабі.

Індустріальні та технологічні парки мають спільний інноваційний принцип організації діяльності, але їхні функції є принципово відмінними. Так, технологічні парки орієнтовані на розвиток наукових досліджень і розроблень та виведення інноваційних продуктів на ринок через створення стартапів, а індустріальні парки фокусуються на забезпеченні подальшого розвитку бізнесів і «розширенні діяльності» стартапів шляхом надання підприємствам – резидентам парку доступу до необхідної промислової, транспортної, виробничо-складської, адміністративної та соціальної інфраструктур [104, с.22].

Технопарк як територіально виділений науково-інноваційний комплекс, який об'єднує в собі організації, фірми, об'єднання, охоплює весь цикл здійснення інноваційної діяльності від генерації нових ідей до випуску і реалізації наукомісткої продукції. Технопарк засновується на базі провідних університетів, інших наукових організацій, включає сервісні та виставкові комплекси, фірми.

Практика функціонування технопарків приносить великі переваги містам і цілим країнам. Крім можливості розробляти й застосовувати інновації на даному виробництві створюються нові робочі місця, розвивається підприємництво, що у свою чергу також означає додаткові надходження до бюджету і можливість для мешканців працювати вдома.

Промислові (індустріальні) парки відносять до вільних економічних зон другого покоління – промислово-виробничих зон. Такі зони створюються або за територіальним принципом, коли виділяється окрема територія, на якій запроваджуються спеціальні пільгові умови господарської діяльності, або за функціональним принципом - на підприємства, що спеціалізуються на певних видах діяльності [104, с.22].

Перший індустріальний парк в Україні було створено у 2000 році. З цього часу, за статистикою Міністерства економічного розвитку і торгівлі

по всій Україні діють 46 індустріальних парків, а у 2018 році було створено ще сім. Для підприємств, що працюють в індустріальному парку України є привабливими ряд переваг: послаблення оподаткування прибутку на перші п'ять років і на 50% в наступні п'ять років; звільнення від ввізного мита на обладнання й устаткування; сплата ПДВ з відстрочкою на 60 днів на ввезення обладнання й устаткування; податкові пільги з боку місцевої влади (без гарантії); гарантії на 15 років відсутності погіршення податкових умов.

В наш час в західному регіоні України розроблена Програма створення та розвитку індустріального парку «Хмельницький», функціонування якого представлятиме текстильне виробництво, ткацьке виробництво, виробництво одягу та інших текстильних виробів, виробництво електричного устаткування, виробництво харчових продуктів, перероблення та консервування фруктів та овочів, борошномельно-круп'яної промисловості та інших харчових продуктів.

Передбачається, що створення індустріального парку сприятиме формуванню сучасних екосистем бізнесу та інновацій, що стануть рушійною силою економічного прогресу міста та будуть сприяти створенню умов і можливостей для впровадження моделей інклюзивного розвитку.

Загалом, з міського бюджету заплановано виділити 3 млн грн на реалізацію заходів цієї Програми та надано дозвіл на розробку проєктів землеустрою щодо відведення 52 га землі під індустріальний парк [137].

Для того, щоб індустріальний парк працював, необхідно: знати потенційних інвесторів та їхні потреби; провести аналіз впливу приходу інвестора зовнішнім незалежним дослідницьким центром; оцінити можливий вплив чинних законів; врахувати доступ до залізничної колії, енерго-, водо- та газопостачання; розраховувати на низький податковий тиск, причому не для індустріальної зони, а для регіону в цілому. Таким чином, податковий тягар розподілятиметься рівномірно для усіх виробничих підприємств.

В Україні в програмних документах органів державної влади [77,104,140,141] створено підґрунтя для розвитку інноваційного, соціально

орієнтованого типу економічного розвитку регіонів та держави у цілому, одним із ключових інструментів якого є кластери.

Попри різноманіття згадувань про кластер у державних та регіональних концепціях та стратегіях інноваційного соціально-економічного розвитку, нині лише невелика кількість підприємств в Україні проходять або пройшли стадію формальної кластеризації, решта ж кластерів діють неформально, що обумовлено недостатньою зацікавленістю малих та середніх підприємств об'єднуватись у великі виробничі системи; недостатньою інституційною активністю органів регіонального управління у системній реалізації стратегій розвитку внаслідок нових науково-технічних та виробничих структур в регіонах.

На нашу думку, кластер зможе стати ефективною інституційною формою розвитку текстильної галузі. Це досить дієвий спосіб і система взаємодії, постійного ділового спілкування територіально та економічно споріднених учасників виробничого процесу заради отримання кожним із них сукупного синергетичного комерційного результату.

Основними учасниками текстильного кластера на рівні регіону можуть бути:

1. Провідне підприємство текстильної промисловості. Для Тернопільської області ним можна вважати ВАТ Тернопільське об'єднання «Текстерно», яке в минулому було промисловим гігантом даної галузі, поряд із бавовняним комбінатом у Херсоні та бавовняно-прядильним комбінатом у Донецьку, які за останні роки припинили свою діяльність.
2. Зацікавлені сторони. Інвестори, які готові будуть інвестувати в розвиток галузі економіки, зокрема, в основні фонди та інші активи підприємств галузі в регіоні.
3. Держава, що інвестує бюджетні кошти у розвиток інфраструктури.

4. Наукові установи та заклади вищої освіти, які надають відповідний рівень знань в даній галузі на даній території.
5. Обслуговуючі підприємства – середній та малий бізнес, що надає послуги галузевим компаніям, серед яких осередки народних промислів з виробництва полотна під вишивку, тканин для пошиття національного українського одягу, що сьогодні є модним та слугує збереженню національних традицій.

Продуктом та основною метою існування кластеру стане вихід підприємств регіону в глобальне конкурентне середовище та на світові ринки. Це має й позитивні соціальні наслідки, що полягають у збільшенні добробуту населення, виникнення невиробничих активів, збільшення робочих місць, підвищення якості соціальних послуг.

Розв'язання питань структурної модернізації легкої промисловості загалом та текстильної, як її складової, зокрема, передбачає посилення інституційної спроможності держави в плані розробки та реалізації заходів щодо захисту вітчизняного виробника, боротьбі з контрафактною і контрабандною продукцією, використанню субсидій, лізингових схем, інвестиційних фондів, розвитку державно - приватного партнерства.

Введення кримінальної відповідальності за незаконне ввезення чи вивезення товарів може стати одним із інструментів боротьби з контрабандою. Іншими кроками подолати нелегальну торгівлю є електронний документообіг, відкритий доступ до знеособленої інформації щодо митної вартості товару, більше конкретики, стратегічного бачення вирішення проблеми від влади.

Інституційний базис регіональної політики розвитку текстильної промисловості пов'язаний із посиленням ролі екологічної стандартизації та сертифікації текстильної продукції.

Дієвим комплексом екологічної інформації про рівень екологічної безпеки та екологічність технологій виготовлення текстильних

матеріалів, який гарантує споживачу можливість об'єктивного вибору потрібного йому екологічно безпечного товару, а виробнику – конкурентоспроможність цього товару на ринку, є екомаркування цих текстильних матеріалів і виробів та інших товарів легкої промисловості. Це ефективний інструмент державного контролю якості та екологічної безпечності текстильної продукції.

Необхідність координації робіт між різними системами екомаркування продукції в різних країнах обумовила створення в 1994 р. «Глобальної мережі екомаркування». Це міжнародна некомерційна асоціація, яка розробляє і впроваджує в практику необхідні нормативно-правові документи щодо екомаркування різних груп товарів; стимулює використання екомаркування продукції з метою підвищення рівня її екологічної безпечності та захисту довкілля від негативного впливу її виробництва; координує екологічні програми екомаркування товарів окремих країн; забезпечує обмін інформацією між країнами-членами даної мережі.

Нині «Глобальна мережа екомаркування» об'єднує 27 систем екологічного маркування 27-ма країнами світу із п'яти континентів, включаючи Україну.

Як відомо, в міжнародній практиці вимоги до екологічного маркування товарів, включаючи й текстильні товари, регламентуються наступними міжнародними екологічними стандартами [130]:

– ISO 14024 «Екологічне маркування та декларації. Екологічне маркування типу I. Принципи та методи». Це найбільш поширений спосіб екомаркування текстильних матеріалів і виробів, який перевіряється третьою стороною безпосередньо на текстильних матеріалах чи виробках за результатами лабораторної оцінки;

– ISO 14021 «Екологічне маркування і самодекларації. Екологічне маркування типу II». Це маркування наноситься на текстильні матеріали та вироби самими виробниками з метою їх реклами;

– ISO 14025 «Екологічне маркування та декларації. Екологічні декларації типу III». Це інформація, що надається виробниками про притаманні їх продукції екологічні властивості, встановлені відповідно до вимог чинних нормативів, які не перевіряються третьою стороною.

Певних успіхів в останні роки досягнуто в екомаркуванні текстильних товарів і в Україні. Про це свідчать Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 року № 529 «Про затвердження Технічного регламенту з екологічного маркування». Згідно з рішенням Координаційної Ради органу з екомаркування від 7 квітня 2011 року в Україні з 1-го липня 2011 року впроваджено оновлену версію українського знаку екомаркування товарів і послуг. В оновленій версії екологічного знаку навколо логотипу «Зелений журавлик» надпис «Екологічно чисто і безпечно» замінено на «Екологічний сертифікат». Окрім цього, під екологічним знаком розміщено код екологічного стандарту, на відповідність якому проведена сертифікація, а під цим кодом знаходиться посилання на сайт програми екомаркування в Україні.

Названі зміни та доповнення у вітчизняній системі екомаркування товарів і послуг обумовлені підвищенням її якості, а також інформативності для потреб ринку.

Аналізуючи екологічні детермінанти інституційного супроводу текстильного виробництва, потрібно виходити із окремих аспектів життєвого циклу текстильних виробів, що мають значний вплив на навколишнє середовище:

- 1) екотоксичність виробництва бавовни, яка пов'язана з використанням добрив та пестицидів та великого обсягу витрат води для зрошування;
- 2) забруднення стічних вод при виробництві вовни та використання значної кількості технологічної енергії;
- 3) вплив на зміну клімату та екотоксичність виробництва синтетичних волокон, целюлози. Багато фаз виробництва пов'язані з використанням виробничих хімікатів.

Ключові екологічні аспекти мають враховуватися як у виробництві, так і в системі державної підтримки через цільове програмування, державні замовлення, і включати:

1. прорахунок небезпечних наслідків для водного середовища внаслідок використання небезпечних добрив та пестицидів при вирощуванні натуральних волокон, речовини, що використовуються при обробці текстильних напівфабрикатів та готової продукції;
2. прорахунок викидів парникових газів, підкислювання та смогу від виробництва та використання електроенергії та природного газу при виробництві текстилю;
3. проведення державних закупівель тих тканин, які виготовлені з волокон, вироблених з обмеженим використанням добрив, пестицидів та хімікатів, які потребують менше витрат енергії, мають можливість повторного використання та перероблювання.

Отже, сучасний інституційний супровід розвитку текстильної промисловості в регіоні складається із низки нормативно-правових актів, що формують промислову політику загалом та розвиток і реформування текстильної промисловості зокрема, реалізується через функціональну діяльність (організаційно-економічний механізм) владних публічних інститутів та інтеграційних бізнес-утворень, враховує національні та наднаціональні виклики, факторні обмеження, рамкові угоди та укладені меморандуми на національному та глобальному рівні й визначають її векторність, передусім екологоорієнтованість, інноваційні форми організації та ведення бізнесу, а також залучення інвестицій у розвиток текстильної галузі, забезпечення управління якістю та боротьби з тіньовим бізнесом в даній сфері.

Висновки до розділу 1

Результати проведеного дослідження дозволили зробити низку висновків щодо сутнісних та інституційних детермінант розвитку текстильної промисловості України та її місця в регіональній економіці.

1. Текстильна промисловість є важливою складовою регіональної економіки, беручи участь у регіональному відтворювальному процесі, наповнюючи регіональний ринок споживчих товарів, пропонуючи доступний, безпечний, якісний текстиль, створюючи робочі місця, покращуючи підприємницький клімат, сприяючи позиціюванню національного бренду й зберігаючи регіональні традиції та культуру.

Протягом останніх років легка промисловість України загалом та текстильна зокрема, перебуває в стані затяжної системної кризи, що потребує суттєвої структурної корекції розвитку даної галузі.

Аналіз розвитку текстильної промисловості слід проводити з позицій розміщення продуктивних сил та регіональної економіки як підгалузі легкої промисловості та в рамках національної системи статистичного обліку і звітності в розрізі текстильного виробництва.

2. Основними детермінантами розвитку текстильної промисловості на регіональному рівні, які можуть посилювати чи послаблювати дію один одного слід вважати: історичні, інституційні, відтворювальні, просторові, вартісні, ресурсні (сировинні, кадрові, фінансові, інформаційні, матеріально-технічні), технологічні, управлінські з виокремленням підсистем внутріорганізаційного менеджменту (аналітична, планова, регулятивна, облікова, мотиваційна, комунікативна) та промислового маркетингу, функціональні, соціальні, культурні, економічні, зовнішньоекономічні, інноваційні, інвестиційні, екологічні тощо.

3. Науковими підходами, які доцільно покласти в розвиток текстильної промисловості та посилення її позицій в конкурентному розвитку регіонів повинні бути: кластерна теорія, теорія витрат, теорія

полюсів зростання, просторової взаємодії ринкових потенціалів, інноваційного, конкурентного, сталого розвитку.

4. Пріоритетність модернізації та структурного оновлення текстильної промисловості для економіки регіону зумовлена: здатністю задовольняти потребу суспільства у товарах широкого вжитку і промислового призначення та сприяти підвищенню якості та безпеки життя; взаємодією з багатьма суміжними галузями; великою місткістю внутрішнього ринку текстильних товарів; високим рівнем доданої вартості, що створюється у процесі виробництва товарів, швидким обігом капіталу; низькою енергомісткістю виробництва та незначним впливом на довкілля; потребою у висококваліфікованих кадрах в усіх регіонах країни; можливістю використання смарт-технологій для забезпечення нановиробництва.

5. Інституційні детермінанти розвитку галузі повинні визначатися регіональною політикою, яка має об'єднувати систему організаційно-правових, економічних, техніко-технологічних заходів, що забезпечували б розвиток аграрно-текстильних інтегрованих структур, відповідно до потреб та викликів четвертої промислової революції, потреб забезпечення збалансованого розвитку галузі. Концептуальна модель такої політики повинна передбачати розвиток власної сировинної бази; активізацію наукового потенціалу текстильної галузі; розвиток інтеграційних структур; капіталізацію можливостей інноваційної, цифрової економіки, яка дасть можливості створювати поліфункціональні тканини; ревіталізацію занедбаних промислових зон; детінізацію національного ринку текстилю; створення національного текстильного бренду; впровадження прогностичної моделі виробництва, інноваційну культуру споживання текстильних тканин, шерінгове споживання, смарт-утилізацію.

Результати дослідження за даним розділом опубліковані в працях автора [11; 12; 14; 16; 17; 19].

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ТРАНСФОРМАЦІЙ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.

2.1. Моніторинг стану текстильної промисловості в Україні та її регіонах

Провідною галуззю легкої промисловості є текстильна, яка виробляє тканини з натуральних волокон рослинного (бавовник, льон, коноплі, джут) та тваринного (вовна, кокони шовкопряду) походження та синтетичних і штучних волокон. Лідерами у виробництві тканин з натуральних волокон рослинного походження є Китай, Індія, США, Росія, Польща, Франція; тваринного – Італія, Великобританія, Росія, Японія, Австралія, Аргентина – а зі штучних – США та нові індустріальні країни Азії, на які припадає 70 % текстильного виробництва. Найбільшими виробниками на світовому рівні бавовняних тканин вважаються Китай (постачає до 30 %) та Індія (майже 10 %) [102].

Вітчизняний ринок продукції легкої промисловості є доволі конкурентним, на ньому функціонує понад 2,3 тис. підприємств з близько 85 тис. працівників, а обсяги виробленої ними продукції досягають 22 млрд грн. Ринок представлений малими (86,0% від загальної кількості) та середніми (14,0%) підприємствами. Рівень концентрації вітчизняних підприємств на ринку невисокий: 327 середніх підприємств реалізують 79,4% продукції на 17,7 млрд грн, відповідно 2014 малих виробництв продають 20,6% продукції на 4,6 млрд грн. Рентабельність підприємств легкої промисловості складає в середньому 4–10% [96].

На світовому ринку конкурентне позиціонування легкої промисловості України забезпечується шляхом кооперації та інтеграції в ланцюгах створення доданої вартості, кооперації за давальницькими схемами, створення спільної інфраструктури, спільного фінансового та маркетингового супроводу просування продукції на нові ринки.

Серед виробництв легкої промисловості найкращі можливості для відновлення конкурентного потенціалу має текстильне виробництво. Основою для цього є велика місткість внутрішнього ринку, зростання експорту, дешева робоча сила.

Здійснюючи аналіз діяльності підприємств досліджуваної нами текстильної промисловості в даному розділі, ми використовуємо статистичну класифікацію за КВЕДом (рис.2.1).

Секція	Назва секції видів економічної діяльності КВЕД ДК 009:2010	
C	ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ	

Розділ	Назва розділу	
13	Текстильне виробництво	

Група	Назва групи	
13.1	Підготування та прядіння текстильних волокон	
	Клас	Назва класу
	13.10	Підготування та прядіння текстильних волокон
13.2	Ткацьке виробництво	
	13.20	Ткацьке виробництво
13.3	Оздоблення текстильних виробів	
	13.30	Оздоблення текстильних виробів
13.9	Виробництво інших текстильних виробів	
	13.91	Виробництво трикотажного полотна
	13.92	Виробництво готових текстильних виробів, крім одягу
	13.93	Виробництво килимів і килимових виробів
	13.94	Виробництво канатів, мотузок, шпагату та сіток
	13.95	Виробництво нетканих текстильних матеріалів і виробів із них, крім одягу
	13.96	Виробництво інших текстильних виробів технічного та промислового призначення
	13.99	Виробництво інших текстильних виробів, н.в.і.у.

Рис.2.1. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) переробної промисловості ДК 009: 2010 (КВЕД-2010) від 01.01.2012 року

Вона є інструментом систематизації та групування економічної інформації в стандартний формат і дає змогу забезпечувати:

- статистичний облік підприємств і організацій за видами економічної діяльності в ЄДРПОУ та статистичних реєстрах;
- проведення державних статистичних спостережень економічної діяльності й аналізу статистичної інформації на макрорівні (складання показників

національних рахунків – рахунків виробництва й утворення доходу, таблиці "витрати-випуск");

- зіставлення національної статистичної інформації з міжнародною через застосування єдиної статистичної термінології, одиниць і принципів визначення та змінення видів економічної діяльності підприємств і організацій.

Аналіз кількості підприємств в текстильній галузі та працівників у них (табл.2.1) засвідчує про поступове збільшення кількості суб'єктів господарювання на фоні збереження негативної динаміки за період 2014-2017 рр.

Таблиця 2.1

Динаміка кількості підприємств текстильної промисловості

Підгалузі текстильної промисловості	Код за КВЕД-2010	Роки	Кількість підприємств, одиниць	Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	З них кількість найманих працівників, тис. осіб
Текстильне виробництво:	13	2014	547	17	16,8
		2015	555	16,2	16
		2016	475	16,9	16,8
		2017	510	15,9	15,7
		2018 [#]			
підготування та прядіння текстильних волокон	13.1	2014	29	0,6	0,6
		2015	28	0,5	0,5
		2016	19	0,5	0,5
		2017	21	0,5	0,5
ткацьке виробництво	13.2	2014	27	2,0	2,0
		2015	28	2,5	2,5
		2016	23	2,1	2,1
		2017	26	1,8	1,8
оздоблення текстильних виробів	13.3	2014	34	1,1	1,1
		2015	32	1,1	1,1
		2016	24	1,0	1,0
		2017	27	1,0	1,0
виробництво інших текстильних виробів	13.9	2014	457	13,3	13,1
		2015	467	12,1	11,9
		2016	409	13,3	13,2
		2017	436	12,6	12,4

Дані 2018[#] - не оприлюднено.

Примітка: складено на основі інформації Державної служби статистики України [97].

Найменша кількість підприємств в текстильній галузі функціонувала (рис.2.2) у 2016 році. В першу чергу це є наслідком здійснення

Антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, де також розміщувались промислові підприємства текстильної галузі. Негативна динаміка також пов'язана з міграцією робочої сили галузі, передусім жінок, закордон, з потребою перекваліфікації робочої сили відповідно до нових викликів та потреб споживчого ринку.

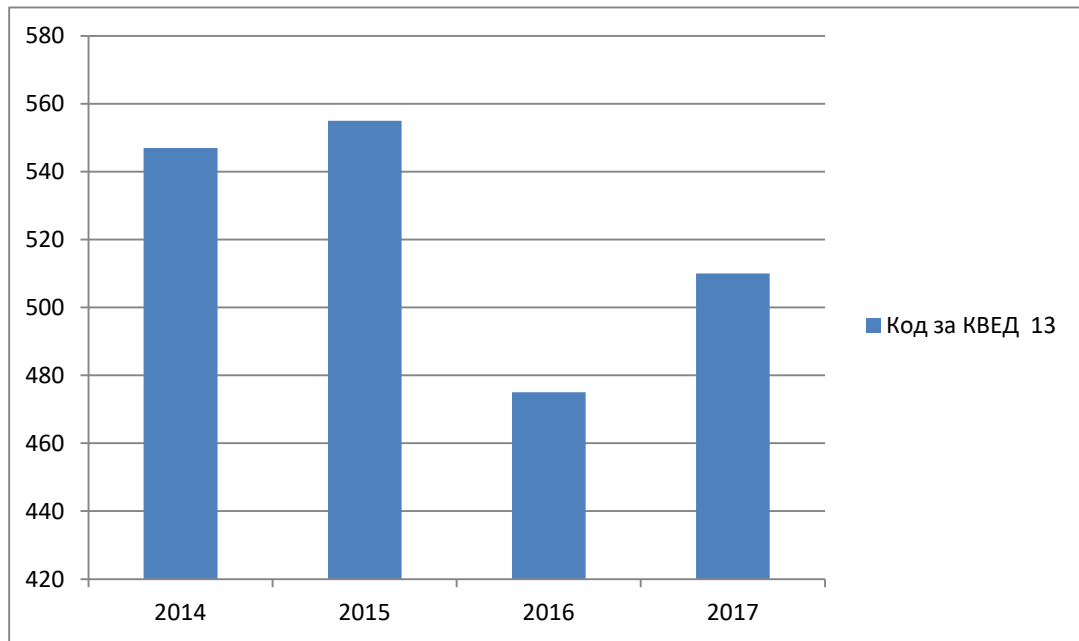

Рис.2.2- Динаміка кількості підприємств текстильної промисловості за КВЕД 13, в одиницях.

Примітка: побудовано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97]. Дані 2018 - не оприлюднено

Можливість працювати за кращих умов оплати праці закордоном зумовила скорочення як кількості зайнятих, так і кількості найманих працівників на вітчизняних підприємствах текстильної галузі (рис.2.3). Позитивна динаміка 2016 року мала місце внаслідок зростання кількості мікропідприємств, а це частково можна пояснити певним «подрібненням» впродовж останніх років як середніх, так і малих підприємств. Це свідчить про запровадження для мікропідприємств, порівняно, привабливіших умов ведення бізнесу, які переважно визначаються використанням диференційованого підходу в застосуванні спрощеної системи

оподаткування, а також більшою «гнучкістю» мікробізнесу до диверсифікації видів діяльності в критичних умовах.

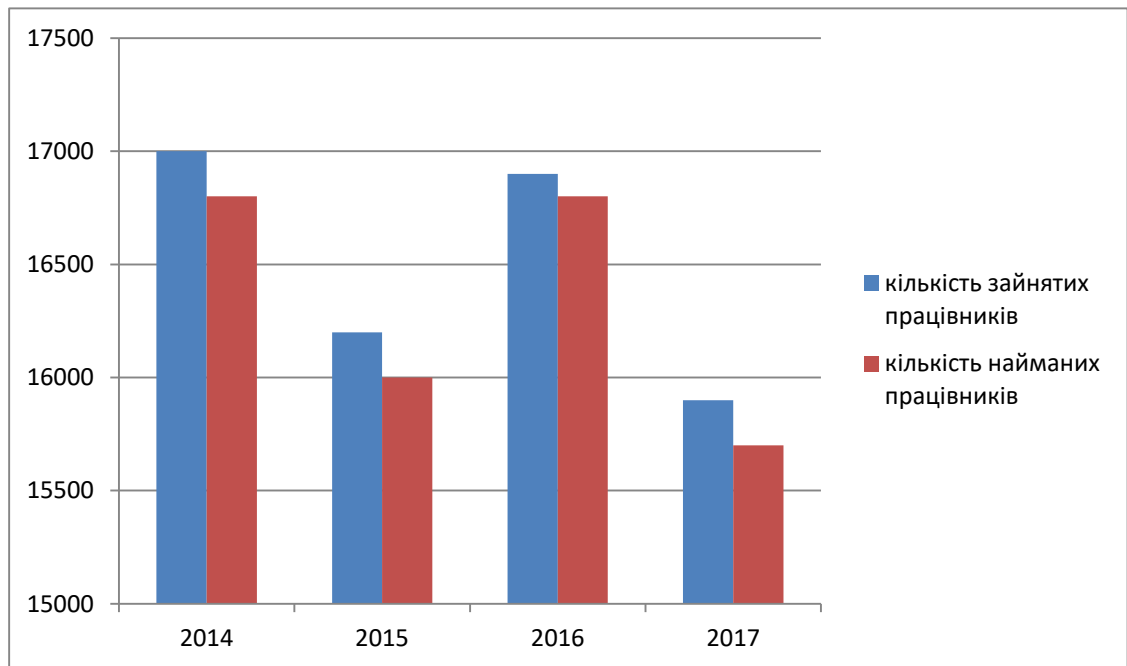

Рис.2.3. Динаміка кількості зайнятих та найманих працівників текстильної промисловості за КВЕД 13, в тис. осіб.

Примітка: побудовано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97]. Дані 2018 – не оприлюднено.

Аналіз вартісних детермінант розвитку текстильної галузі (табл. 2.2) дозволяє констатувати покращення фінансового результату функціонування підприємств галузі у 2016-2018 рр. З таблиці 2.2 видно, що найкращі фінансові результати підприємствами текстильної промисловості по виробництву тканин були отримані у 2016 році. Враховуючи інформацію щодо зменшення кількості підприємств по виробництву тканин, можна стверджувати, що вони працювали ефективно.

Більше уявлення про достатність прибутку в порівнянні з іншими окремими величинами, які впливають на виробництво, реалізацію і взагалі на фінансово-господарську діяльність підприємства дає такий показник як рентабельність.

Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності за 2010-2018 роки

Види економічної діяльності в текстильній галузі	Код за КВЕД-2010	Роки	Фінансовий результат (сальдо), млн.грн	Позначка кращого результату
Текстильне виробництво	13	2014 2015 2016 2017 2018	-376,3 -41,3 446,7 319,6 345,8	✓
підготування та прядіння текстильних волокон	13.1	2014 2015 2016 2017 2018	-4,2 9,3 25,9 -8,8 6,8	✓
ткацьке виробництво	13.2	2014 2015 2016 2017 2018	-152,8 -119,6 49,0 29,8 32,0	✓
оздоблення текстильних виробів	13.3	2014 2015 2016 2017 2018	-67,2 -46,2 -3,3 -17,7 -4,6	✓
виробництво інших текстильних виробів	13.9	2014 2015 2016 2017 2018	-152,1 115,2 375,1 316,3 319,0	✓

Примітка: наведено автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Рентабельність операційної діяльності визначається як відношення прибутку від операційної діяльності до величини операційних витрат і характеризує прибутковість операційної діяльності. Показує, скільки прибутку припадає на 1 гривню понесених операційних витрат, тобто вигоду для підприємства виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, продажу товарів, понесених інших витрат операційної діяльності та являє собою витратний показник рентабельності. Рентабельність діяльності

визначається як відношення чистого прибутку до витрат всіх видів діяльності підприємства. Оскільки рентабельність – один з основних вартісних показників ефективності виробництва, то необхідно проаналізувати рівень рентабельності операційної та всієї діяльності підприємств текстильної промисловості. Найвищий рівень рентабельності операційної діяльності (табл. 2.3) спостерігався в текстильному виробництві у 2016 році, і становив 9,1 %, рентабельність всієї діяльності при цьому становить 5,7%.

Таблиця 2.3

Рентабельність операційної та всієї діяльності підприємств текстильного виробництва за 2014-2018 роки

Види економічної діяльності в текстильній галузі	Код за КВЕД	Роки	Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств, %	Рівень рентабельності всієї діяльності підприємств, %
Текстильне виробництво	13	2014	-0,4	-6,3
		2015	7,6	-0,5
		2016	9,1	5,7
		2017	6,9	3,6
		2018	7,2	4,1

Примітка: розраховано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Невисокі показники рентабельності, більшою мірою, пов'язані з ростом витрат на виробництво, з витратами на матеріальну і сировинну складову, оскільки вони прямо впливають на величину собівартості продукції, а отже, і прибутки, адже частка матеріальних витрат у складі собівартості зазвичай коливається від 60 до 90%. Для підвищення рівня рентабельності підприємств текстильної галузі необхідно проводити зміни, які могли б покращити параметричні характеристики попиту та пропозиції на продукцію текстильної галузі.

З проведеного аналізу випливає ряд критичних явищ у розвитку текстильного виробництва, а саме: відсутність програм поетапної заміни застарілого обладнання для підвищення енергозбереження в галузі та захисту

довкілля; нестаток конкурентних умов для інвесторів; низький внутрішній попит на тканини власного виробництва; застаріла технологія виробництва тканин; зупинка виробництва бавовняних тканин через відсутність сировини, що тягне за собою переоснащення підприємств або їх перепрофілювання на виробництво лляних та інших тканин; недостатність молодих кваліфікованих кадрів у текстильному виробництві по причині непрестижності професії; постійність ринків збуту в районах та у сільській місцевості; виключення просування продукції текстильної галузі у суміжних галузях; відсутність зовнішньої реклами та продажу тканин через світову торговельну мережу.

Аналіз індексів промислової продукції легкої промисловості України в цілому та безпосередньо текстильного виробництва за кодом КВЕД 2010 13 за період 2014-2018 рр. (табл. 2.4) показує, що у 2015-2016 рр. ткацьке виробництво випередило середні результати по текстильному виробництву в цілому, а у 2018 році результати розвитку зрівнялися.

Таблиця 2.4

**Індекси промислової продукції за видами діяльності за 2014-
2018 роки (у відсотках до попереднього року)**

Види діяльності	Код за КВЕД-2010	2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13-15	98,6	92,0	102,2	107,2	96,8
Текстильне виробництво	13	103,9	96,8	104,9	112,6	96,5
Ткацьке виробництво	13.2	98,1	109,4	105,8	114,8	96,2
Виробництво інших текстильних виробів	13.9	104,5	93,2	105,4	113,0	96,7
Виробництво одягу	14	102,0	92,1	101,0	104,4	97,9
Виробництво одягу хутряного	14.1	95,6	94,7	102,6	105,6	97,7
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	15	84,0	84,5	101,5	107,0	94,1

1	2	3	4	5	6	7
Дублення шкір і оздоблення шкіри; виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинка та фарбування хутра	15.1	81,4	82,7	98,5	107,7	90,9
Дублення шкір і оздоблення шкіри; вичинка та фарбування хутра	15.11	77,5	75,4	93,7	104,0	98,1
Виробництво взуття	15.2	85,7	85,7	103,3	106,6	96,0

Примітка: розраховано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Як для всієї легкої промисловості (рис.2.4), так і для текстильного виробництва зокрема, до 2017 року спостерігався позитивний тренд до росту індексів промислового виробництва. При цьому текстильне виробництво мало найвищі темпи зростання. Однак, у 2018 році відновилася тенденція до сповільнення темпів росту обсягів випуску продукції (рис. 2.5).

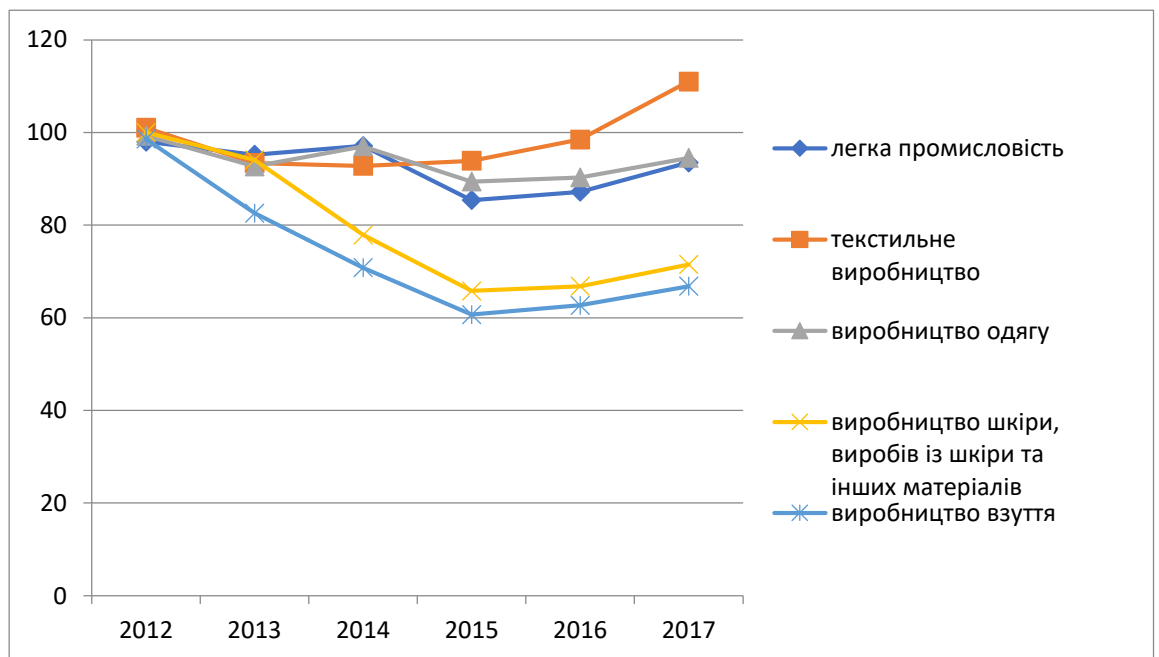

Рис.2.4. Динаміка виробництва продукції галузей легкої промисловості, у % до 2012 року

Примітка: побудовано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Основними причинами такого стану є значна частка тінізації внутрішнього ринку, зростання обсягу ввезення вживаного одягу та взуття, який у 2017 р. становив 131,9 тис. т на 154,4 млн дол. США [95],

невідповідність між попитом і пропозицією за співвідношенням «ціна-якість».

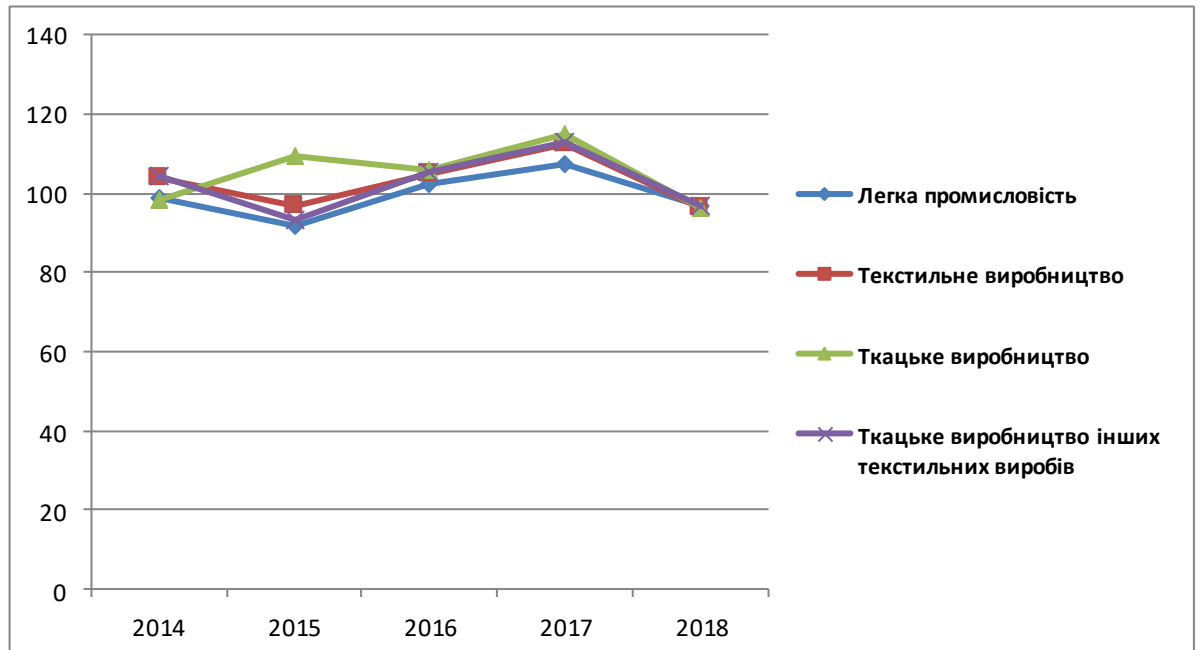

Рис. 2.5. Динаміка індексів промислової продукції за період 2014-2018 рр., % до попереднього року.

Примітка: побудовано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

В регіональному розрізі Хмельницька, Херсонська, Волинська, Київська, Чернівецька, області (див. дод. А, табл. А.2) демонструють найбільшу динаміку розвитку текстильного виробництва з індексами текстильного виробництва відповідно 147,8%, 136%, 127,1%, 127,9%, 118%, хоча у вартісному виразі найбільший вклад у ВРП забезпечують Дніпропетровська та Київська області (відповідно 15,7% та 11,9%).

Підвищення цін на імпортні товари та сировину вплинуло на собівартість продукції, а зниження купівельної спроможності, через падіння доходів населення, зорієнтувало попит на вживаний одяг. Більше того, вітчизняне текстильне виробництво зазнає кадрового дефіциту через низьку зарплату, незбалансованість ринку праці, недостатньо розвинену дуальну освіту. Незважаючи на обсяги падіння темпів виробництва, продаж продукції текстильної промисловості зростає (табл. 2.5). Ця ситуація пов'язана із

покращенням конкурентних позицій вітчизняних виробників галузі на ринку споживчих товарів.

Таблиця 2.5

Обсяг реалізованої продукції текстильної промисловості у 2013-2018 рр.

Вид виробництва	Код за КВЕД	2013	2014	2015	2016	2017	2018
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13+14+15	9606,0	11510,0	17384,4	20344,4	25653,3	30662,8

Примітка: наведено автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Якщо проаналізувати виробництво текстильної продукції з позицій сировинних детермінант (табл. 2.6), то можна помітити досить цікаву тенденцію щодо зменшення виробництва продукції з синтетичних волокон і до зростання виробництва продукції з волокон рослинного походження, що свідчить про тенденцію споживання і створення екологічно безпечних тканин.

Таблиця 2.6

Сировинні детермінанти текстильного виробництва за 2015-2018рр.

Найменування продукції за номенклатурою продукції промисловості (НПП)	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018 до 2015
1	2	3	4	5	6
Вовна (овеча) мита знежирена, карбонізована, яка не піддавалась кардочесанню, гребенечесанню, т	-	1078	990	1002	+1002
Вовна, волос тварин тонкий або грубий, кардочесані чи гребенечесані, т	1526	1200	1209	1267	-259
Волокна рослинні текстильні інші, підготовлені для прядіння, т	1262	1320	1572	1620	+358
Пряжа з ниток синтетичних комплексних, однопниткова чи кручена, не розфасована для роздрібної торгівлі, т	2646	724	847	1537	-1109
Тканини з вовни кардочесаної чи волосу тварин тонкого кардочесаного, тис.м ²	-	-	3341,0	1711	+1711

Подовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
Тканини бавовняні з ниток одного кольору з поверхневою щільністю 200 г/м ² для технічного та промислового використання (крім марлі та медичної марлі), тис.м ²	-	108,4	201,3	321	+321
Тканини бавовняні з ниток одного кольору з поверхневою щільністю більше 200 г/м ² для одягу, тис.м ²	4454,3	4188,7	3816,9	3967,2	-487,1
Тканини з ниток синтетичних та штучних комплексних високої міцності, тканини з ниток стрічкових чи подібних (уключаючи нейлон, інші поліаміди, віскозний (штучний) шовк), тис.м ²	45419,9	53258,4	67244,5	62575,0	+17155,1
Тканини з ниток синтетичних комплексних (крім одержаних з ниток високої міцності, стрічкових чи подібних), тис.м ²	-	11333,9	12313,1	12313,1	+12313,1
Тканини з ниток штучних комплексних (крім одержаних з ниток високої міцності), тис.м ²	5731,7	-	13562,7	11406	+5674,3
Тканини з волокон синтетичних штапельних, з вмістом менше 85 мас. % волокон синтетичних штапельних, змішаних в основному або виключно з бавовною (крім тканин з ниток різних кольорів), тис.м ²	-	-	1419,5	1321,5	+1321,5
Полотно ворсове, махрове, трикотажне машинного або ручного в'язання, т	2244	2219	2619	1234	-1010
Полотно трикотажне машинного або ручного в'язання (крім ворсового полотна), т	5311	5548	6828	8232	+2921
Ковдри та пледи дорожні з волокон синтетичних (крім електроковдр), тис.шт	2,0	1,7	1,8	1,7	-0,3
Білизна постільна трикотажна машинного чи ручного в'язання, кг	5824829	6004209	7692454	7643242	+1818413
Білизна постільна бавовняна (крім трикотажної машинного чи ручного в'язання), кг	1859190	1664917	1780233	1830021	-29169
Білизна постільна тканина (крім бавовняної, лляної або з рами), кг	134618	116143	178924	189332	+54714
Білизна столова бавовняна (крім трикотажної машинного чи ручного в'язання), кг	39800	56947	85674	910021	+870221

продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
Білизна столова лляна (крім трикотажної машинного чи ручного в'язання), кг	31320	5830	5571	5407	-25913
Білизна столова тканина з волокон штучних і синтетичних та інших тканих або нетканих матеріалів (крім бавовняної та лляної), кг	27287	33303	31756	30653	+3366
Білизна туалетна та кухонна з тканин махрових для рушників або подібних махрових тканин з бавовни	47014	56629	51741	52119	+5105
Фіранки та штори для інтер'єрів, ламбрекени або запони для ліжок, трикотажні машинного чи ручного в'язання, м ²	-	-	167740	174523	+174523
Занавіски та штори для інтер'єрів, занавіски та підзори для ліжок з нетканих матеріалів, м ²	1198405	1305935	1308392	1283246	+84841
Фіранки та штори для інтер'єрів, ламбрекени або запони для ліжок з тканих матеріалів, м ²	506653	558935	601171	605242	+98589
Покривала для ліжок (крім стьобаних пухових ковдр), тис.шт	35,3	50,6	70,8	71,3	+36
Мішки та пакети бавовняні для пакування товарів, кг	4918	10645	4624	4203	-715
Мішки та пакети зі стрічки поліетиленової чи поліпропіленової трикотажні машинного чи ручного в'язання для пакування товарів	4154648	5409425	5992483	5540053	+138540 5
Мішки та пакети зі стрічки поліетиленової чи поліпропіленової з поверхневою щільністю більше 120 г/м ² для пакування товарів, кг	7163143	8431118	10195599	1023478 6	+307164 3
Брезенти, навіси і тенти (крім навісів для будинків-фургонів), кг	1667413	2143485	1827578	1780237	11282
Килими та покриття для підлоги текстильні інші, ткани (крім тафтингових та флокованих), тис.м ²	2376,3	2572,8	1153,2	1302,6	-1073,7
Вироби з шпагату, мотузок, канатів чи тросів, т	-	31,0	33	35,2	+35,2

Примітка: розраховано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

За таблицею 2.7 спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення обсягів виробництва текстильної продукції, а в товарному асортименті передові позиції посідає верхній жіночий одяг, виробництво якого за 2011-2018 роки зросло на 30%.

Більша частина всього обсягу продукції текстильного виробництва (див. рис.2.6) виготовлена з сировини власного виробництва.

Обсяг реалізованої текстильної продукції, виробленої з власної сировини за видами та переліком продукції ЄС за статистикою виробництва (PRODCOM) за 2017 рік, згідно з даними Державної служби статистики України, визначено на рівні 13799254 тис. грн. За кодами НПП це становить: за Кодом 13 – 6507906,5 тис. грн; за Кодом 14 – 4825586,54 тис. грн; за Кодом 15 – 2465761,1 тис. грн [97].

Рис.2.6. Реалізація текстильної продукції, виробленої з власної сировини по кодах найменування промислової продукції (НПП) за 2017 рік

Примітка: побудовано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Обсяг виробництва та продаж продукції текстильного виробництва залежать від зовнішньоекономічних детермінант. Угода про асоціацію з ЄС зробила відчутний поштовх для експорту українських товарів. Зона вільної торгівлі з європейськими країнами, яка почала діяти з 1 січня 2016 р., усунула митні бар'єри та відкрила доступ до ринку місткістю понад 500 млн споживачів.

Таблиця 2.7

Виробництво окремих видів текстильної продукції за 2011–2018 роки

Продукція текстильної промисловості	Кількість виробленої текстильної продукції (валове виробництво) за:								Відносне відхилення, 2018 до 2017, %	Відносне відхилення, 2018 до 2014, %
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		
Пряжа вовняна кардочесана або з тонкого волосу тварин, не розфасована для роздрібної торгівлі, тис.т	0,7	1,1	1,7	2,0	2,6	2,3	1,9	1,7	-10,5	-15
Тканини з ниток синтетичних та штучних комплексних високої міцності, тканини з ниток стрічкових чи подібних (уключаючи нейлон, інші поліаміди, віскозний (штучний) шовк), млн м ²	43,8	50,7	46,0	46,1	45,4	53,3	67,2	62,7	-6,7	+ 36
Тканини з ниток синтетичних комплексних (крім одержаних з ниток високої міцності, стрічкових чи подібних), млн м ²	10,2	10,1	8,0	10,4	к/с	11,3	12,3	12,3	0	+ 18,3
Полотно ворсове, махрове трикотажне машинного або ручного в'язання, тис.т	3,8	3,2	3,6	3,0	2,2	2,2	2,6	1,2	-53,8	-60
Полотно трикотажне машинного або ручного в'язання (крім ворсового полотна), тис.т	1,0	1,3	1,9	2,6	5,3	5,5	6,8	8,2	+20,6	+215
Ковдри та пледи дорожні, вовняні або з волосу тварин тонкого (крім електроковдр), млн шт	1,2	1,6	1,9	2,0	2,0	1,7	1,8	1,7	-5,6	-15
Білизна постільна трикотажна машинного чи ручного в'язання, тис.т	5,5	4,9	5,6	5,6	5,8	6,0	7,7	7,6	-1,3	+35,7
Матеріали неткані без покриття з поверхневою щільністю більше 70 г/м ² , але не більше 150 г/м ² (уключаючи вироби з нетканних матеріалів; крім предметів одягу), тис.т	1,1	3,8	3,9	3,3	4,0	4,6	6,2	5,9	-4,8	+78,8
Матеріали неткані без покриття з поверхневою щільністю більше 150 г/м ² (уключаючи вироби з нетканних матеріалів; крім предметів одягу, тис.т)	14,5	13,6	12,2	12,6	11,6	12,7	13,8	12,4	-10,1	-1,6

Примітка: розраховано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97]

В лютому 2018 року Україна приєдналася до конвенції Пан-Євро-Мед, яка дозволяє експортувати до ЄС українські товари, виготовлені з іноземної сировини, за нульовою ставкою. Перед усією легкою промисловістю України відкрилися нові європейські перспективи. Від участі в Конвенції виграє саме легка промисловість, яка зможе розширити свої експортні можливості. Водночас, за даними Української асоціації текстильної та швейної промисловості (UKRLEGPROM), лише близько 10% загальної продукції галузі експортується [96].

Результати торгівлі з усіма країнами світу представлені в таблицях 2.8, 2.9 показують, що за всіма видами продукції текстильної промисловості домінує імпорт, що негативно впливає на торговельний баланс національної економіки та приводить до наповнення внутрішнього споживчого ринку імпортною продукцією. Найбільшим є розрив між експортом та імпортом за шовковими тканинами, оскільки імпорт перевищує експорт в 159 разів; за текстильними матеріалами – 4,4 рази. Якщо порівняти імпорт із валовим випуском в розрізі основних товарних груп, то можна прослідкувати досить негативну тенденцію, за якою імпорт перевищував національне виробництво пряжі й ниток в 11,9 разів, текстильних тканин – в 5,9 разів, трикотажних виробів – в 1,5 рази [97].

Єдиною позитивною тенденцією є збільшення обсягів експорту за товарними групами «вата» і «шовкові тканини». Україна ввозить продукцію текстильної промисловості значно більше у порівнянні з її експортом, що вимиває валютні надходження з економіки України, зменшує інвестиційні можливості, опосередковано доводить, що продукція українських товаровиробників залежить від зовнішніх джерел сировини. З іншого боку, це підтверджує факт відсутності стратегічних підходів до розвитку національної промисловості, розвитку та навчання персоналу, збільшення інноваційно-інвестиційного потенціалу України, лобіювання інтересів національного виробника [21; с.291].

Таблиця 2.8

Зовнішня торгівля України текстильною продукцією з усіма країнами (тисяч доларів США) за 2013-2015 роки

Товарні групи	Імпорт на кінець 2013	Експорт на кінець 2013	Сальдо	Імпорт на кінець 2014	Експорт на кінець 2014	Сальдо	Імпорт на кінець 2015	Експорт на кінець 2015	Сальдо	Темп змін сальдо 2015 відносно сальдо 2013, %
Бавовна	198782	5436	-193346	188802	3752	-185050	160340	3518	-156822	-19
Вовна	55394	7923	-47471	47713	7386	-40327	42156	4250	-37906	-20
Шовк	1272	8	-1264	1537	12	-1525	2053	27	-2026	+60
Вата, повсть; шпагати, мотузки, триси та канати і вироби з них	166430	39965	-126465	153840	49485	-104355	122551	55033	-67518	-46,6
Синтетичні або штучні штапельні волокна	252335	15914	-236421	224689	13306	-211383	177229	12494	-164735	-30
Текстильні матеріали та вироби технічного призначення	123227	27614	-95613	104836	21390	-83446	87026	12652	-74374	-22,2
Трикотажні полотна	95872	14074	-81798	92948	12013	-80935	70964	9911	-61053	-25,4
Спеціальні тканини; мережива; гобелени; вишивка	58472	3896	-54576	54454	3601	-50853	43398	3726	-39672	-27,3
Килими та інші текстильні покриття для підлоги	49218	20531	-28687	30736	14735	-16001	20494	6297	-14197	-50,5

Примітка: складено автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Таблиця 2.9

Зовнішня торгівля України текстильною продукцією з усіма країнами (тисяч доларів США) за 2016 - 2018 роки

Товарні групи	Імпорт на кінець 2016	Експорт на кінець 2016	Сальдо	Імпорт на кінець 2017	Експорт на кінець 2017	Сальдо	Імпорт на кінець 2018	Експорт на кінець 2018	Сальдо	Темп змін сальдо 2018 відносно сальдо 2016, %
Бавовна	148747	2725	-146022	157301	2600	-154701	156888	2703	-154185	+5,6
Вовна	43104	4141	-38963	47748	5094	-42654	53276	7655	-45621	+17,1
Шовк	1183	34	-1149	1156	8	-1148	1103	22	-1081	-5,9
Вата, повсть; шпагати, мотузки, троси та канати і вироби з них	123631	55035	-68596	138681	66596	-72085	146547	83565	-62982	-8,2
Синтетичні або штучні штапельні волокна	204763	17008	-187755	212136	21449	-190687	225744	20884	-204860	+9,1
Текстильні матеріали та вироби технічного призначення	101161	9175	-91986	134327	8618	-125709	144296	10711	-133585	+45,2
Трикотажні полотна	86240	7765	-78475	109176	12230	-96946	114688	9887	-104801	+33,5
Спеціальні тканини; мережива; гобелени; вишивка	48693	3532	-45161	57421	3774	-53647	63764	3577	-60187	+33,3
Килими та інші текстильні покриття для підлоги	28870	6210	-22660	37278	11487	-25791	42358	13583	-28775	+27

Примітка: складено автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Зростання імпорту вимагає залучення значних валютних коштів у той час, коли вітчизняні підприємства легкої промисловості мають достатній потенціал і могли б забезпечувати позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу. Динаміка розриву між імпортом та експортом товарів легкої промисловості щороку зростає, що негативно впливає як на розвиток текстильної промисловості, так і легкої в цілому. Зростання імпорту вимагає залучення значних валютних коштів у той час, коли вітчизняні підприємства легкої промисловості мають достатній потенціал і могли б забезпечувати позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу.

Вимивання валютних коштів з економіки, у тому числі з текстильної промисловості, загрожує збільшенню ризиків та вимагає підвищення науково-технічного рівня промисловості, перегляду програм підготовки висококваліфікованих кадрів, удосконалення структури й управління підприємствами та виробничими, інноваційно-інвестиційними, фінансовими потоками.

Згідно з інфографікою (рис.2.7), розробленою U open EU на основі даних Державної служби статистики України, на першому місці серед країн-імпортерів українських тканин знаходиться Італія, в яку Україна експортувала 1 млн м² тканин на суму понад 2,4 млн євро. На другому та третьому місцях по експорту до ЄС опинилися Угорщина (722 тис. євро) та Польща (596 тис. євро) відповідно. Провідне місце в експорті до країн ЄС посідає також Румунія (574 тис. євро) та Німеччина (509 тис. євро). Найменше цієї продукції Україна експортує до Іспанії, Австрії та Литви [150]. Україна активно нарощує експорт тканин у країни ЄС. У 2013 році експорт продукції легкої промисловості до Євросоюзу складав 71% від загальної кількості, а у 2016 році збільшився на 13,4% і склав 84,4%. А за десять місяців 2018 року Італія, Угорщина, Польща та Німеччина стали лідерами з імпорту тканин українського виробництва та товарів легкої промисловості. Найбільше експортується трикотажного одягу, текстилю та взуття.

Рис.2.7 Країни-імпортери текстильної продукції України [150].

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Використовуючи дані Української асоціації підприємств легкої промисловості “Укрлегпром” щодо обсягів постачання у натуральному та вартісному вимірі, визначимо вартість 1м² тканини, по якій країни ЄС її купують (табл. 2.10).

З таблиці 2.10 бачимо, що вартість 1м² тканини вітчизняного виробника для різних країн не є сталою. Головною причиною такої різниці в обсягах постачання тканини та цінах є зовнішня політика України. Експортний потенціал держави визначається обсягами товарів і послуг, що можуть бути вироблені в економічній та соціальній сферах і реалізовані на світовому ринку з максимальною вигодою для країни.

Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу серед іншого передбачає поступове, впродовж певних перехідних періодів, скасування або зниження ставок увізного мита сторін на товари походженням з іншої сторони.

Вартісні детермінанти експорту текстильної продукції в країни ЄС¹

Країна, в яку експортується тканина	Обсяг поставок, м²	Обсяг поставок, євро	Вартість 1 м², євро
1	2	3	4
Італія	1000 000	2400 000	2,4
Польща	356 000	596 000	1,67
Німеччина	226 000	509 000	2,25
Угорщина	165 000	722 000	4,37
Румунія	141 000	574 000	4,07
Велика Британія	129 000	295 700	2,29
Нідерланди	79 000	285 000	3,61
Болгарія	40 000	36 700	0,92
Франція	19 000	89 000	4,68
Данія	18 000	38 900	2,16
Литва	17 000	52 000	3,06
Естонія	10 000	21 900	2,19
Швеція	9 000	30 200	3,36
Латвія	7 000	19 600	2,8
Іспанія	6 000	1 000	0,17
Бельгія	4 000	22 000	5,5
Австрія	2 000	7 700	3,85

Примітка: розраховано автором з використанням інформації Української асоціації підприємств легкої промисловості [96].

Для українського бізнесу це означає, в першу чергу, можливість виходу на достатньо сильно захищений ринок держав-членів ЄС та вигравати в порівнянні з товарами ЄС не лише в якості, а й у ціні.

Експортний потенціал України визначається обсягами товарів і послуг, що можуть бути вироблені в економічній та соціальній сферах і реалізовані на світовому ринку з максимальною користю для країни [34, с.182]. Товарну структуру експорту та імпорту текстильної продукції по регіонах України подано в табл. Д. 1, Д. 2 (див. дод. Д). Треба відмітити, що перелік імпортової продукції значно ширший за перелік продукції, яка йде на експорт. Провідні позиції за обсягом імпорту текстильної продукції займають Чернівецька, Чернігівська, Житомирська, Закарпатська та Львівська області.

Найбільший відсоток експорту представили Хмельницька, Чернігівська, Харківська та Львівська області (див. табл.Д.1, дод. Д).

З таблиці 2.11 бачимо, обсяг експорту текстильної продукції за 2017 рік становить 139819,5 тис. дол США, що має незначний вплив на значення торговельного сальдо.

З таблиці видно, що у всіх регіонах імпорт текстильної продукції більший за експорт, однак, найбільший зовнішній вклад у текстильне виробництво роблять Полтавська, Харківська та Хмельницька області.

Таблиця 2.11

**Зовнішня торгівля текстильною продукцією
за регіонами України за 2017 рік**

Регіон України	Обсяг імпорту текстильної продукції, тис. дол США	Обсяг експорту текстильної продукції, тис. дол США	Торговельне сальдо	Зовнішньо-торговельний оборот	Індекс покриття імпорту експортом
Вінницька	21529,9	352,2	-21177,7	21882,1	0,02
Волинська	16410,0	324,8	-16085,2	16734,8	0,02
Дніпропетровська	66533,4	2023,5	-64509,9	68556,9	0,03
Донецька	2371	103,9	-2267,1	2474,9	0,04
Житомирська	41044,5	1334,9	-39709,6	42379,4	0,03
Закарпатська	112237,3	2161,9	-110075,4	114399,2	0,2
Запорізька	10147,9	249,8	-9898,1	10397,7	0,02
Івано-Франківська	22868,2	724,7	-22143,5	23592,9	0,03
Київська	63148,9	1104,7	-62044,2	64253,6	0,02
Кіровоградська	9887,5	0	-9887,5	9887,5	0
Луганська	12111,5	24,6	-12086,9	12136,1	0,002
Львівська	178307,0	15647,4	-162659,6	193954,4	0,1
Миколаївська	9478,9	662,8	-8816,1	10141,7	0,07
Одеська	54384,3	147,6	-54236,7	54531,9	0,002
Полтавська	38404,6	34667,4	-3736,9	73072	0,9
Рівненська	18109,6	495,7	-17613,9	18605,3	0,03
Сумська	20691,6	721,1	-19970,5	21412,7	0,03
Тернопільська	8651	89,2	-8561,8	8740,2	0,01
Харківська	64705,8	23307,3	-41398,5	88013,1	0,4
Херсонська	1517,8	0	-1517,8	1517,8	0
Хмельницька	27692,3	15344,1	-12348,2	43036,4	0,6
Черкаська	21775,1	2050,7	-25072,2	23825,8	0,1
Чернівецька	27122,9	722,4	-26400,5	27845,3	0,03
Чернігівська	54339,3	15503,8	-38835,5	69843,1	0,3
Місто Київ	223732,1	22055,0	-201677,1	245787,1	0,1
Разом по Україні	1127202,4	139819,5	-987382,9	1267021,9	0,1

Примітка: систематизовано та розраховано автором на основі [97].

До факторів, що стримують розвиток експортного потенціалу України, можна віднести низьку ефективність виробництва, зношеність основних промислових фондів, недостатній розвиток системи сертифікації та контролю якості експортної продукції на предмет її споживчих та екологічних характеристик, незначний досвід щодо виходу на світові ринки та низький рівень маркетингової діяльності текстильної промисловості.

Існує кілька обов'язкових правил для того, щоб експортувати товари до ЄС:

по-перше, товар має бути визнаним українським за походженням. Тобто, іноземна сировина може завозитися на стадії пряжі або волокна. А всі операції, що слідують за виготовленням тканини з неї, надають товару статус походження;

по-друге, потрібен сертифікат EUR.1, який підтверджує українське походження товарів;

по-третє, вітчизняним виробникам необхідно пристосуватися до потреб та смаків споживачів різних країн.

Наявну проблему подвійного оподаткування можна вирішити шляхом приєднання України до регіональної конвенції Пан-Євро-Мед, яка забезпечує для своїх учасників однакові правила визначення походження товарів, торгівля якими здійснюється між усіма договірними сторонами.

Зона вільної торгівлі з ЄС, яка почала діяти з 1 січня 2016 усунула 97% мит, а підприємці отримали доступ до 500 мільйонів покупців. Наприклад, якщо раніше митна ставка на трикотажні речі при експорті в Євросоюз складала 12 %, то тепер 0.

Україна має значні можливості збільшувати експорт виробів легкої промисловості (синтетичні, лляні, шовкові тканини та вироби з них, шкірсьовина і вироби з неї, взуття).

Аналізуючи дані зовнішньої торгівлі України за товарними групами з усіма країнами (тисяч доларів США) за 2013-2018 роки (див. табл.2.8, 2.9), можна зробити висновки про зростання експорту текстильних виробів у 2018

році проти 2016 року. Найбільшого зростання досягнула група товарів, куди входить вата, повсть, шпагати, мотузки, троси та канати й вироби з них. Групи товарів із найбільшим темпом приросту експорту виділено на рис.2.8.

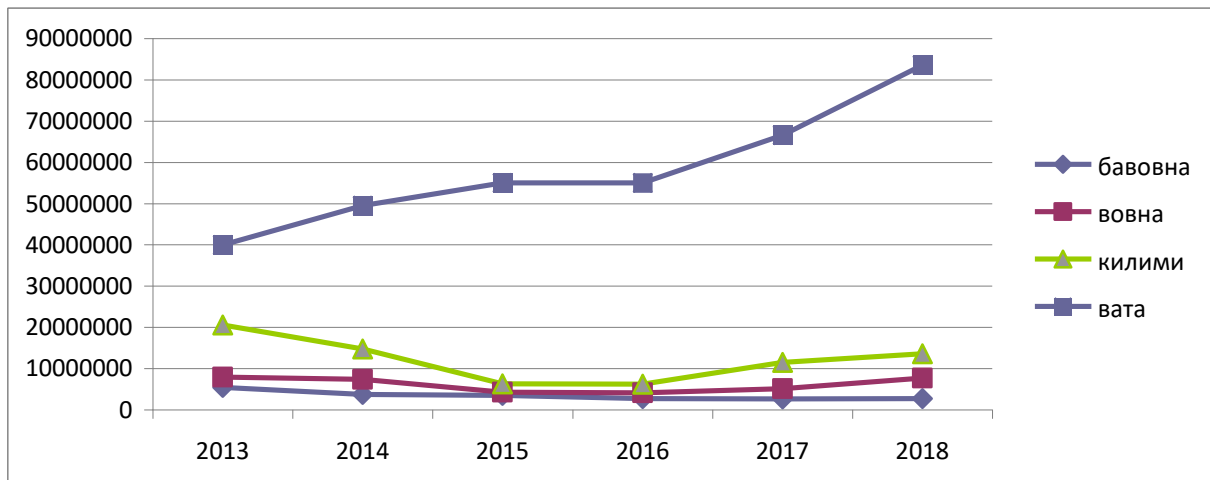

Рис. 2.8. Зовнішня торгівля України за товарними групами з усіма країнами (тисяч доларів США) за 2013-2018 роки.

Примітка: складено автором за даними таблиць 2.8 та 2.9.

У співпраці з іншими країнами пріоритет слід надавати розширенню та поглибленню двосторонніх зв'язків і поглиблювати економічне, науково-технічне і культурне співробітництво з усіма державами, що у свою чергу забезпечить всебічний динамічний розвиток відносин між Україною та Європейським Союзом (ЄС).

Цілеспрямована і виважена державна регіональна міжнародна економічна стратегія на довгостроковий період сприятиме подальшому розвитку текстильної галузі України, інтеграції її у світовий ринок, реалізації пріоритетних завдань, раціональному територіальному розподілу праці, розвитку міжрегіональних і міжнародних економічних зв'язків, гармонізації соціально-економічного розвитку регіонів. Отже, проведений в даному параграфі аналіз вартісних функціональних, сировинних, зовнішньоекономічних аспектів функціонування галузі вказує на: сировинну залежність галузі від зовнішніх джерел; зростаючий попит на продукцію галузі, незважаючи на збереження негативної динаміки

виробництва; збережений економічний потенціал галузі для її подальшої модернізації та розвитку.

2.2 Аналіз потенціалу регіональних ринків текстилю

Аналіз регіональних детермінант розвитку та розміщення підприємств текстильної галузі показує, що текстильна промисловість сконцентрована в обласних центрах, містах Києві, Полтаві, Одесі, Житомирі, Херсоні, Тернополі, Чернігові, Рівному, Львові, Чернівцях та ін.

Розміщення підприємств текстильної промисловості здавна є наступним: Херсон, Тернопіль – бавовняні комбінати; Донецьк – бавовняно-прядильний комбінат; Нововолинськ – бавовняна фабрика; Полтава – прядильна фабрика; Київ – ватно-ткацька фабрика; Чернівці, Івано – Франківськ, Коломия, Коростишев, Радомишль – ткацькі фабрики. Однак приблизно 40 % всього виробництва забезпечують такі компанії як: «Текстиль-Контакт», «Тексика», «Домашній текстиль», «Чайковський текстиль», «НТК». Карта (рис.2.9) зображає просторові детермінанти розміщення підприємств по виробництву текстильної продукції, що діють в різних регіонах України, а також підприємства, які в даний час припинили свою діяльність.

Бавовняна промисловість виробляє 50,1% усіх тканин. До неї структурно входять прядильне, ткацьке, крутильно-ниткове та фарбувально-обробне виробництва. Тканини та інші вироби з бавовни виробляються у Тернополі, Києві, Луцьку.

Вовняна промисловість виробляє 7% усіх тканин держави. У вовняному виробництві використовують хімічні та синтетичні волокна у вигляді домішок. Виробництво включає оброблювання вовни, виготовлення пряжі, тканин та виробів з неї. Таке виробництво представлене в Харкові, Києві, Одесі, Сумах, Кременчуці (тонкосуконні фабрики), Чернігові (камвольно-суконний комбінат), Кривому Розі (вовнопрядильна фабрика). У Києві, Черкасах та містах Чернівецької області та Закарпаття виробляють килими, килимові вироби.

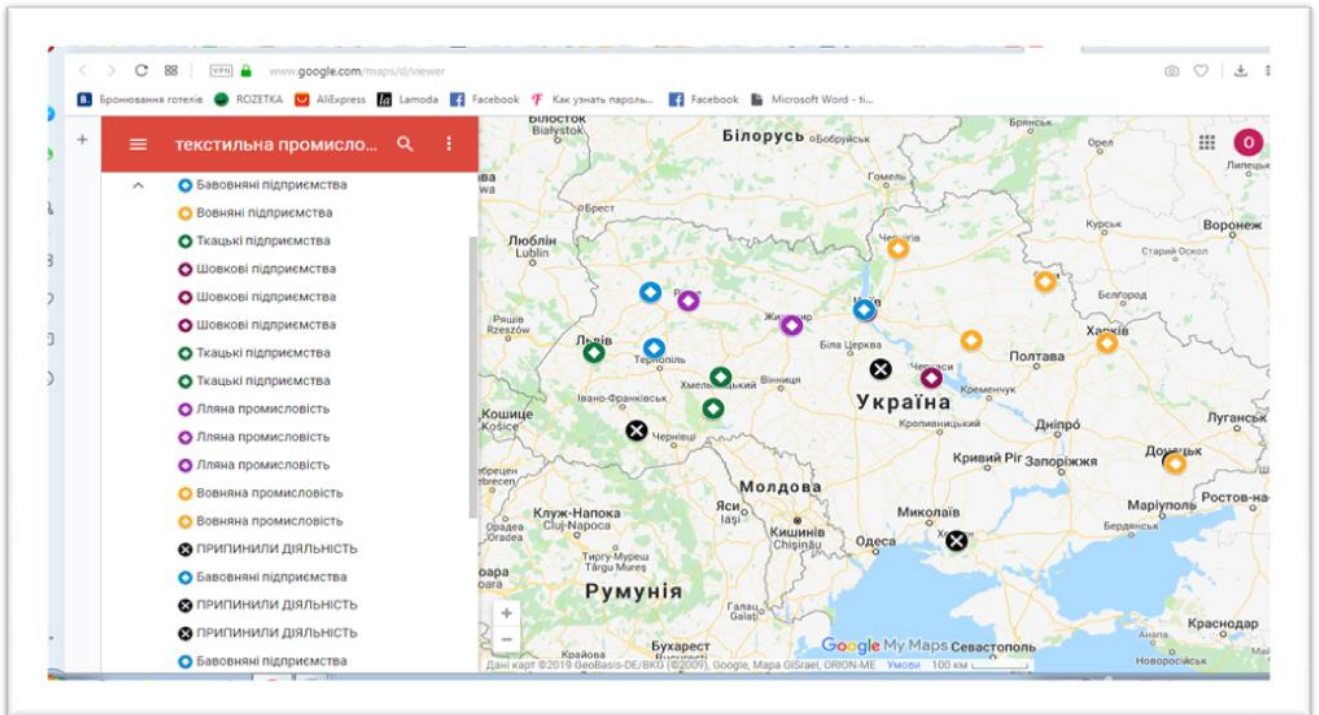

Рис. 2.9. - Карта розміщення підприємств текстильної промисловості в регіонах України¹

¹Примітка: складено автором.

Шовкова промисловість виробляє хімічні волокна, які майже витіснили природний шовк сирець (20,5% усіх тканин держави). У Києві випускають крепдешин та креп-жоржет з натурального шовку, у Києві та Черкасах розвивається виробництво тканини зі штучних та синтетичних волокон, у Луганську – меланжеві шовкові тканини, у Києві, Лисичанську – шовкові тканини технічного призначення.

Лляна промисловість випускає 7,3% усіх тканин. Це виробництво відбувається в Рівненському та Житомирському льнокомбінаті (Коростенська та Марчихіно- Будська фабрика у Житомирській області).

Конопляно-джутове виробництво, крім привізного джуту та волокон коноплі, використовує коротке волокно льону, бавовняну пряжу, хімічні волокна. Це виробництво представлене в Одеській джутовій фабриці.

Трикотажна промисловість має власну сировинну базу і представлена підприємствами Києва, Харкова, Львова, Одеси, Житомира, Чернівців та ін. Панчішні фабрики знаходяться у Харкові, Житомирі, Чернівцях, Львові та ін.

Серед регіонів України найбільше налічують підприємств текстильної промисловості, що діють, це ткацькі підприємства у Львові та Хмельницькому, бавовняні комбінат та підприємство у Тернополі та Луцьку, Рівненський льонокомбінат.

Важливого значення для України набуває лляна промисловість. Розглянувши статистичні дані щодо виробництва тканин в Україні (табл.2.12), можемо констатувати, що виробництво натуральних тканин, бавовняних та лляних зменшується. Пояснюється це дефіцитом бавовняної та лляної сировини.

Таблиця 2.12

Аналіз виробництва текстильної продукції за 2014-2018 роки

Найменування продукції за Номенклатурою продукції промисловості (НПП), одиниця вимірювання	Вироблено (валовий випуск) за:					Темп приросту 2018 відносно 2014, %
	2014	2015	2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6	7
Пряжа вовняна кардочесана для роздрібної торгівлі, тис. т	2,0	2,6	2,3	1,9	1,7	-15
Тканини з ниток синтетичних та штучних комплексних високої міцності, тканини з ниток стрічкових чи подібних (уключаючи нейлон, інші поліаміди, віскозний (штучний) шовк), млн м ²	46,1	45,4	53,3	67,2	62,7	+36
Тканини з ниток синтетичних комплексних (крім одержаних з ниток високої міцності, стрічкових чи подібних), млн м ²	10,4		11,3	12,3	12,3	+18,3
Полотно ворсове, махрове трикотажне машинного або ручного в'язання, тис. т	3,0	2,2	2,2	2,6	1,2	-60
Полотно трикотажне машинного або ручного в'язання (крім ворсового полотна), тис. т	2,6	5,3	5,5	6,8	8,2	+215,4
Ковдри та пледи дорожні, вовняні або з волосу тварин тонкого (крім електроковдр), млн шт	2,0	2,0	1,7	1,8	1,7	-15,0
Білизна постільна трикотажна машинного чи ручного в'язання, тис. т	5,6	5,8	6,0	7,7	7,6	+35,7

1	2	3	4	5	6	7
Матеріали неткані без покриття з поверхневою щільністю більше 70 г/м ² , але не більше 150 г/м ² (уключаючи вироби з нетканних матеріалів; крім предметів одягу), тис. т	3,3	4,0	4,6	6,2	5,9	+78,8
Матеріали неткані без покриття з поверхневою щільністю більше 150 г/м ² (уключаючи вироби з нетканних матеріалів; крім предметів одягу), тис. т	12,6	11,6	12,7	13,8	12,4	-1,6

Примітка: розраховано автором з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Споживачеві пропонують тканини з ниток синтетичних та штучних, комплексних високої міцності, виробництво яких у 2018 році зросло на 36% та полотно трикотажне машинного або ручного в'язання із ростом виробництва на 215,4%, а також матеріали неткані без покриття, виробництво яких збільшилося на 78,8%. В Україні цілком можливо сьогодні відродити вирощування льону. У 2017 році створена Громадська спілка «Асоціація розвитку льонарства і коноплярства України».

До неї ввійшли підприємства, що виробляють та переробляють льон, коноплі, а також наукові інститути, які доводять економічні переваги від розвитку льонарства. Україна має значні перспективи вирощування цієї культури, але для розвитку галузі потрібна державна підтримка.

Льон на території нинішньої України вирощують вже понад два тисячоліття, а піку розвитку льонарство досягло в XIX столітті. З моменту здобуття незалежності галузь поступово занепадала, однак останніми роками спостерігається її поступове відродження. Причому на відміну від наших предків, які вирощували льон-довгунець задля виготовлення тканини, сучасні аграрії надають перевагу олійному виду льону.

Посівні площі льону-довгунця, який використовують у текстильній промисловості, за останні 25 років зменшились аж у 85 разів. На початку 90-х Україна виробляла 15 % світових обсягів льоноволокна, а вже у 2011 році частка

нашої країни складала всього 0,1 %. Варто зазначити, що дефіцит лляного волокна на світовому ринку навіть більший, ніж олії цієї рослини, адже льону-довгунця сіють значно менше. В Україні цю культуру сьогодні вирощують лише у трьох областях: Чернігівській, Сумській та Житомирській [63].

Хоча перероблення льону на волокно потребує додаткових витрат, це дуже вигідна справа. Так, у 2015 році було експортовано лляного волокна за кордон всього 962 тонн, але отримали за нього \$1,3 млн валютних надходжень. Додатковий стимул вирощувати льон-довгунець з'явився у 2015 році, коли в країнах ЄС набрала чинності вимога використання для оздоблення салонів авто матеріалів виключно натурального походження. Крім того, із льону-довгунця теж можна виготовляти олію. Відсоток її у зернах цього виду менший ніж в насінні кучерявця, але все ж це може стати додатком до прибутків за льоноволокно.

Найбільшим виробником льону-довгунця в Україні є компанія «Лінен оф Десна», виробничі потужності якої складаються з льонозаводу та конопляної лінії у місті Глухів, Сумської області. Вона працює за повним циклом виробництва, починаючи з вирощування льону та первинного перероблення сировини і закінчуючи виробництвом натурального льонопенькового шпагату й мотузки, розсипного утеплювача (костриця льону). У 2016 році, вперше за часи незалежності України, компанія виготовила 100% лляного полотна з глухівського врожаю льону 2015 року. Річний обсяг виробництва льоноволокна нині складає до 1000 тонн, конопляного волокна – до 500 тонн. Більша частина йде на експорт до країн Європи та Азії для потреб прядильних та текстильних підприємств, решта – переробляється на власній шпагатній фабриці, розташованій у с. Марчихина-Буда (Сумська область), на льонопеньковий шпагат і мотузку [180].

Льон має певні особливості у вирощуванні. Зокрема, потрібно дотримуватися правил сівозміни та слідкувати за підживленням. Не можна висаджувати льон на одному місці більше ніж три роки поспіль. Повернутися до тих самих площ можливо лише через 5–7 років. Якщо не дотриматись цієї

вимоги, урожай може загинути ще під час сходів. Причиною такого явища є, так звана, «льоновтома» – у ґрунті накопичується шкідлива мікрофлора.

По-друге, для засівання льоном найбільше підходять землі, де перед цим росла озима пшениця чи овес після картоплі. До речі, для пшениці льон є бажаним попередником, він підвищує її врожайність на 10 %. В сівозміні льоном можна замінити ярий ріпак.

Що стосується підживлення ґрунту, то для такої культури краще підходять органічні добрива, а саме розмолотий пташиний послід, який потрібно вносити восени. З азотними добривами слід бути обережними: льон до них дуже чутливий. Надлишок азоту при вологій погоді може викликати вилягання стеблостою, а за умов посухи льон піддається підгорянню. Через ці особливості, можна стверджувати, що вирощувати льон є досить трудомістким процесом. Однак Україна має великий потенціал для розвитку льонарства, до того ж ця ніша світового ринку заповнена не повністю, тому експортні можливості широкі. Але, значно вигідніше було б не лише вирощувати, а й переробляти льон в Україні. Сьогодні аграрії продають за кордон переважно сировину – насіння. Відомо, що з 2014 року почалось поступове відродження галузі. Посівні площі льону-довгунця у 2016 та 2017 роках зростали. В Україні цю культуру сьогодні вирощують лише у трьох областях: Чернігівській, Сумській та Житомирській.

З таблиці 2.13 бачимо значне зниження урожайності льоноволокна у 2018 році внаслідок зменшення площ посіву на 28,6% та зменшення урожайності льону. За умови підтримки держави й інвестування в льонопереробну сферу Україна може повернути собі славу світового лідера галузі.

У 2016 р. Рівненська область була відібрана китайською текстильною компанією YUYUE Home textile co. Ltd для будівництва заводу з перероблення льону. Це – сучасне текстильне підприємство, що об'єднує дослідження, розробки, виробництво волокна, текстилю, поліграфію і фарбування, шиття і продаж текстильних виробів.

Динаміка вирощування льону-довгунця (волокно) за 2016-2018 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. ц	Відносне відхилення, %
	2016	2017	2018	2018 - 2017	2018/2017
обсяг виробництва, тис. ц	13,4	13,2	6,8	-6,4	-48,5
урожайність, ц з 1 га зібраної площі	9,0	9,5	6,7	-2,8	-29,5
площа зібрана, тис. га	1,5	1,4	1,0	-0,4	-28,6

Примітка : таблицю складено на основі [97]

Співпрацюючи більш, ніж з 20 транснаціональними компаніями, зокрема, ІКЕА, Decathlon, Wal-Mart і Macy's, продукція експортується в 59 країн і регіонів, зокрема й країни Африки, Францію, Швецію. В рамках даного проєкту планується залучити близько 30 тис. га землі. Будівництво заводу з перероблення льону почали у 2017 році. Термін реалізації проєкту – 5 років. А загальний обсяг інвестицій складе \$20 млн. Протягом 5 років китайські інвестори планують налагодити весь цикл виробництва – від вирощування до перероблення льону. Після завершення будівництва на підприємстві створять близько 1000 робочих місць. Реалізація даного проєкту забезпечить створення технологічної бази для виробництва льняного волокна, що включає вирощування і перероблення льону. Більше того, китайська текстильна компанія планує запуск роздрібної мережі в Україні вже у 2019-2020 рр.

В Україні перед підприємствами легкої промисловості все гостріше постає питання зносу обладнання. Експерти вважають, що модернізація і переоснащення українських підприємств легкої промисловості, за певних умов, можуть бути цікавими іноземним інвесторам. Але уряду необхідно продовжувати створювати конкурентні умови для інвесторів, підтримувати та розвивати українські бренди одягу та взуття та боротися з контрафактною продукцією. Виробники зазначають, що компанії продовжують функціонувати за умов ресурсних ризиків та правової нестабільності. Наприклад, імпортні тканини слід замовляти за чотири місяці до випуску продукції, а при зміні валютного курсу витрати виробництва спрогнозувати важко.

У галузі є своя специфіка, зокрема сезонність, і при фінансуванні суб'єктів текстильного виробництва необхідно постійно переглядати умови кредитування. Банки мають це враховувати. В Китаї для суб'єктів легкої промисловості спрощені умови доступу для отримання кредитів у створення сучасних виробництв хімічних волокон з орієнтацією на експорт, у розвиток сегменту технічного текстилю, виробництво шкіряних матеріалів для швейної та меблевої промисловості.

Як показує досвід, на ринку ЄС, і особливо в Німеччині, технічний текстиль загалом забезпечує 50% зростання текстильної галузі. Існує великий сегмент технічної продукції для потреб медицини, автомобілебудування, авіації та суднобудування. Україні варто нарощувати обсяги виробництва нетканих матеріалів. На шляху до створення конкурентного ринку текстилю ЄС, Україна і Китай можуть доповнювати та посилювати можливості один одного.

У розвитку регіональних ринків текстильної продукції слід виходити з того, що бавовняні тканини, а саме ситці, сатини, бязі, сукняні, меблево-декоративні, ворсові, рушникові й технічні тканини, нитки, корд (текстильна основа шин) є самими популярними тканинами. Попит на ці тканини є найбільшим саме через наступні переваги: вони не нагріваються, тому з них шиють літній легкий одяг; стійкість до механічного впливу; відмінні гігієнічні характеристики; бавовна поглинає вологу, яка прирівнюється до 15-20% ваги виробу та добре піддається фарбуванню.

Ці та інші практичні характеристики дозволяють використовувати бавовну в створенні щоденних і святкових вбрань, домашнього текстилю та інших цілей. Довший період часу виробництво бавовняних тканин в Україні вважалося найперспективнішим: постійний попит, відмінна якість, безперервне виробництво та реалізація виготовленої продукції.

Технічні тканини є одними із найнадійніших в товарному асортименті текстильної галузі. Завдяки своєму складу (сировині, що використовується) і структурі, вони стійкі до дії хімічних і механічних факторів, не пошкоджуються при згинанні, стійкі до сонячного випромінювання, опадів. Технічна тканина

виготовляється із поліпропіленових ниток відповідно до нормативної документації. Технічна поліпропіленова тканина призначена для виготовлення тари, пакування та інших виробів технічного призначення.

З технічних тканин виробляють сучасні товари, які мають попит: захисних чохлів-тентів від сонця та дощу; індивідуальних чохлів для устаткування; тентів дахів для альтанок; тентів для садових гоїдалок; тентів для дачних зонтів; промислових штор та фіранок; вогнетривких штор для зварювальних постів; навісів для літніх кафе та веранд; тентів на причепи легкових автомобілів; автопокривал для вантажних автомобілів; чохлів для різних конструкцій; будівельних тентів та накриттів.

Ще одним цінним та незамінним виробом текстильної промисловості у всіх сферах використання є шпагат, який сьогодні використовують при пакуванні товару, подарунків, квітів, при формуванні ярликів на одязі і т.д. Виробництво технічних тканин, а саме мішків та пакетів зі стрічки поліетиленової чи поліпропіленової, брезентів, навісів і тентів, шпагату щороку зростає. Це зумовлено попитом на цей вид тканини усіх галузей економіки (рис.2.10.).

Рис. 2.10. Попит та пропозиція тканин на ринку текстильної продукції

Сьогодні надзвичайний інтерес на ринку текстильної продукції викликають інноваційні тканини, які найчастіше використовуються для пошиття спортивного одягу та екіпіровки. Інноваційні технології текстильної галузі мають велику кількість різних напрямів:

- мікрокапсуляція, за якої в тканини вшиваються мікрокапсули з корисними речовинами, такими як екстракти трав, зволожувальні компоненти, які в процесі носіння одягу з цих тканин проникають в організм людини через шкіру;
- тканини, забезпечені мікродатчиками, що зчитують інформацію про пульс, тиск, температуру і відстежують стан власника і навколишнього середовища;
- тканини, які не потребують прасування, захищають від ультрафіолетових променів, вірусів, бактерій і шкідливих домішок, забезпечені антиалергенним захистом.

Доцільним є вивчення та впровадження світового досвіду створення інноваційних тканин. Найбільше текстильних інновацій розробляється та впроваджується в текстильній галузі Німеччини. Найсучасніша технологія передбачає вплетення в тканину тонких проводів, які заряджаються від струму, а також розробляється матеріал, який можна отримати із висококонцентрованого протеїну, який міститься у молоці. Одяг із молочної тканини також може регулювати кров'яний тиск і температуру тіла того, хто його носить. Але найбільша перевага матеріалу у тому, що він антибактеріальний та взагалі не рветься [138].

Ткано-декоративні тканини також мають попит, оскільки використовуються для широкого асортименту продукції: скатертини, серветки, рушники, плахти, форма для офіціантів, а також для оздоблення кафе, барів, ресторанів.

Якщо проаналізувати ціни на тканини вітчизняних та іноземних виробників (табл. 2.14), то можна констатувати великий ціновий розрив.

Практично за усіма видами тканин ціни зовнішніх товаровиробників є дорожчими за вітчизняні, тоді як постільна білизна та тканин для декору вітчизняного виробництва значно перевищують ціни іноземних товаровиробників.

Таблиця 2.14

Діагностика цін на найбільш затребувані види тканин вітчизняного та іноземного виробника на ринку текстильної продукції

Структура попиту	Вид тканин вітчизняного виробника	Діапазон цін на тканини вітчизняного виробника	Вид тканин іноземного виробника	Діапазон цін на тканини іноземного виробника
для вишивання	домоткане полотно	125...220 грн/пог.м	канва для вишивання (Німеччина)	320...650 грн/пог.м
товари домашнього вжитку	постільна білизна, рушнички	65...145 грн/пог.м	тканина (Китай), змішана,	від 40 грн/пог.м
для одягу	суконні, блузочні тканини	65 ... 125 грн/пог.м	тканини (Італія), шерсть	170...320 грн/пог.м
для одягу	пальтові, плащові тканини	85180 грн/пог.м	дублянка штучна (Німеччина), 100 % поліестр	437...545 грн/пог.м
оздоблення кафе, барів, ресторанів	ткано-декоративні тканини	126 грн/м – 173 грн/пог.м	декор-гобелен (Китай),50% бавовна, 50% поліестер	Від 74 грн/ пог.м

Примітка: складено автором.

Тому вітчизняний ринок текстильної продукції заповнений виробами повсякденного домашнього вжитку, а це постільна білизна та рушнички з китайської тканини, які мають здебільшого ненатуральний склад. Як правило, це тканини із вищим вмістом штучних волокон, тому вартість цих тканин є нижчою за вартість натуральних тканин вітчизняного виробника.

Стрімкої популярності на ринку текстильної продукції набирає тканина для вишивання. Моделі з вишитого одягу стали одним з наймодніших трендів. З великим задоволенням обирають вишиті речі у подарунок та приємний спогад

про проведений час в Україні іноземці. Тому, попит на домоткане полотно та канву для вишивання сьогодні є дуже високим. Звичайно, якісні, довговічні речі будуть виглядати краще та служити довше, якщо вишивати їх на якісному полотні. Народні умільці стверджують, що саме канва для вишивання німецького виробника є для них найкращою для роботи, хоча ціна на неї є значно вищою, ніж ціна на вітчизняне домоткане полотно (див. табл.2.13).

Серед іноземних виробників тканин найбільшої відповідності між ціною та якістю досягнули італійські виробники. Мануфактура Італії використовує виключно першосортну натуральну сировину, модернізоване обладнання, професійних фахівців та різного роду дизайнерські нововведення. В результаті отримують елітну тканину, яка додає одягу ефектність і вишуканість, а інтер'єру - благородство і затишок. До того ж, якість цих тканин дозволяє їм бути універсальними у своєму застосуванні.

Враховуючи ситуацію на ринку бавовни, пропозиція щодо натуральних речей трансформується в бік погіршення якості. Переробні підприємства під тиском високих цін збільшують частку застосування інших волокон. Навіть більше, щоб здешевити вартість готових виробів швейні фабрики закуповують контрабандне полотно, китайського або турецького походження, або шиють вироби з неякісного чи несертифікованого, однак набагато дешевшого матеріалу [3].

Проаналізувавши виробництво текстильної продукції за перше півріччя 2019 року (табл. 2.15), констатуємо, що випуск текстильної продукції за КВЕД 13.20 в регіонах України поступово уповільнюється. Ткацьке виробництво, а саме тканини з ниток синтетичних та штучних комплексних високої міцності, тканини з ниток стрічкових чи подібних (уключаючи нейлон, інші поліаміди, віскозний (штучний) шовк), здійснюють Житомирська, Харківська область та м. Київ. Виробництво бавовняних тканин в розрізі регіонів впродовж означеного періоду взагалі відсутнє.

Аналізуючи вклад регіонів у виробництво зазначених видів продукції по Україні, стверджуємо, що Харківська область займає першість по ткацькому

виробництву із вкладом 31,3 % в загальний обсяг виробництва текстильної продукції за цим видом та Львівська область, яка займає провідні позиції по виробництву продукції за КВЕД 14.13 та 14.14.

Таблиця 2.15

Обсяг текстильного виробництва по регіонах

КВЕД, найменування продукції за Номенклатурою продукції промисловості (НПП), одиниця вимірювання	Січень – червень 2019 р.	Січень-червень 2019р. у % до січня-червня 2018р.	Частка виробництва продукції регіонами за січень-червень 2019р., %
1	2	3	4
<i>13.20 Тканини з ниток синтетичних та штучних комплексних високої міцності, тканини з ниток стрічкових чи подібних (включаючи нейлон, інші поліаміди, віскозний (штучний) шовк), тис. м²</i>			
ВСЬОГО ПО УКРАЇНІ	30246,2	102,0	100
Житомирська	к	к	к
Харківська	9464,9	130,2	31,3
м. Київ	к	к	к
<i>14.13 Пальта та плащі тощо, жіночі та дівчачі, тис. шт, ВСЬОГО ПО УКРАЇНІ</i>			
ВСЬОГО ПО УКРАЇНІ	252,0	91,2	100
Вінницька	к	к	к
Волинська	к	к	к
Дніпропетровська	5,4	105,9	2,1
Закарпатська	к	к	к
Івано-Франківська	к	к	к
Київська	20,8	69,8	8,3
Кіровоградська	к	к	к
Луганська	к	к	к
Львівська	5,1	100,0	2,0
Миколаївська	2,9	27,9	1,1
Одеська	14,9	89,2	5,9
Полтавська	к	к	
Рівненська	37,4	105,9	14,8
Харківська	24	50,7	9,5
Хмельницька	к	к	к
Черкаська	5,3	60,2	2,1
Чернігівська	32,5	117,8	12,9
Київ	к	к	к

1	2	3	4
14.13 Сукні (крім трикотажних), жіночі та дівчачі, тис. шт			
ВСЬОГО ПО УКРАЇНІ	888,2	113,9	100
Вінницька	23,1	204,4	2,6
Волинська	8,5	103,7	1,0
Дніпропетровська	59,0	101,9	6,6
Донецька	к	к	к
Житомирська	к	к	к
Закарпатська	12,8	143,8	1,4
Івано-Франківська	-	-	-
Київська	24,2	239,6	2,7
Кіровоградська	к	к	к
Луганська	к	к	к
Львівська	202,4	136,7	22,8
Миколаївська	к	к	к
Одеська	5,8	107,4	0,7
Полтавська	195,4	111,2	22,0
Рівненська	9,8	153,1	1,1
Сумська	к	к	к
Тернопільська	к	к	к
Харківська	16,4	184,3	1,8
Хмельницька	84,9	99,2	9,6
Черкаська	к	к	к
Чернівецька	к	к	к
Чернігівська	16,4	59,4	1,8
Київ	к	к	к
14.14 Блузки, сорочки та батники (крім трикотажних), жіночі та дівчачі, тис. шт. ВСЬОГО ПО УКРАЇНІ	709,0	80,6	100
Вінницька	к	к	к
Волинська	40,5	157,0	5,7
Дніпропетровська	40,8	111,2	5,8
Житомирська	к	к	к
Закарпатська	10,0	24,5	1,4
Запорізька	к	-	-
Івано-Франківська	-	-	-
Київська	18,6	178,8	2,6
Кіровоградська	к	к	к
Луганська	к	к	к
Львівська	213,4	76,2	30,1
Миколаївська	к	к	к
Одеська	3,1	37,3	0,4
Полтавська	40,7	95,8	5,7
Рівненська	15,9	30,5	2,2
Харківська	4,2	62,7	0,6
Хмельницька	59,8	162,5	8,4
Черкаська	27,3	47,7	3,8

Продовження табл.2.15

1	2	3	4
Чернівецька	к	к	к
Чернігівська	к	к	
Київ	к	к	к
14.14 Футболки, майки й подібні вироби, трикотажні машинного або ручного в'язання, тис. шт ВСЬОГО ПО УКРАЇНІ	2576,8	75,9	100
Вінницька	к	к	к
Волинська	к	к	к
Дніпропетровська	106,0	83,8	4,1
Житомирська	к	к	к
Закарпатська	204,4	63,9	7,9
Запорізька	29,7	49,6	1,2
Івано-Франківська	к	к	к
Київська	157,1	51,2	6,1
Кіровоградська	к	к	к
Львівська	1251,3	75,3	48,6
Миколаївська	16,7	107,7	0,7
Полтавська	167,1	99,7	6,5
Рівненська	к	к	к
Сумська	к	к	к
Тернопільська	к	к	к
Харківська	к	к	к
Херсонська	к	к	к
Хмельницька	к	к	к
Черкаська	44,9	55,9	1,7
Чернівецька	к	к	к
Чернігівська	к	к	к
Київ	366,7	89,0	14,2
14.31. Панчішно-шкарпеткові вироби, тис. пар ВСЬОГО ПО УКРАЇНІ	21608,2	82,3	100
Вінницька	к	к	к
Дніпропетровська	к	к	к
Житомирська	3098,5	81,4	14,3
Івано-Франківська	к	к	к
Кіровоградська	к	к	к
Луганська	к	к	к
Львівська	2622,8	50,9	12,1
Миколаївська	к	к	к
Одеська	к	к	к
Полтавська	1054,8	90,1	4,9
Рівненська	к	к	к
Сумська	к	-	к
Тернопільська	к	к	к
Харківська	к	к	к
Хмельницька	к	к	к
Чернівецька	к	-	к
Київ	к	к	к

Примітка: розраховано на основі інформації Державної служби статистики України [97].

Для дослідження ринку текстилю важливим є усвідомлення особливостей поведінки споживача, який прагне обирати товари та послуги з вищими споживчими властивостями. Водночас на вітчизняному ринку текстилю зберігаються тенденції до продажу тканини немодного, застарілого дизайну й недостатньо високої якості, тоді як за кордоном можна придбати продукцію кращої якості та за аналогічною ціною. До того ж, вітчизняні товаровиробники вимагають передоплати за замовлений товар, тоді як іноземні оформляють трьохмісячну відстрочку в оплаті замовлення.

Зберегти передове положення на ринку текстильних товарів можливо лише при впровадженні різноманітних технологій просування товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Для зміцнення позицій вітчизняних текстильних підприємств необхідне подальше удосконалення правового забезпечення з метою боротьби з незаконним імпортом тканин. Крім того, потрібно посилювати потенціал контролю якості та сертифікації імпортової продукції, боротися з контрабандою, заниженням митної вартості й задекларованих обсягів тканин, що ввозяться. Це дозволить захистити вітчизняних товаровиробників від несумлінної конкуренції.

Отже, іманентними ознаками регіональних ринків текстилю є фрагментарність, яка пов'язана із наповненням ринку товарами низької якості та нижчої ціни, залежність від імпортової сировини, цілковите витіснення експорту імпортом текстильної продукції за всіма товарними групами, що вимагає посилення тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в частині квотування імпорту текстильної продукції, розробки альтернативного імпортозаміщувального підходу в сировинному забезпеченні галузі, посилення екологічних та якісних параметрів готової продукції та збалансування цих характеристик з ціною, диференціація фінансового забезпечення підприємств галузі для прискореної модернізації та подальшого конкурентного розвитку.

2.3. Оцінка інвестиційно-інноваційних детермінант розвитку текстильного виробництва в регіонах

У своєму дослідженні ми акцентуємо увагу на тому, що подальший розвиток текстильної промисловості в регіонах України залежить від активізації її інвестиційних детермінант. Передусім мова повинна йти про інвестування в інновації. Аналіз інвестиційної активності регіонів загалом показує на значну диференціацію регіонів. Зокрема, найбільша інвестиційна активність простежується лише в Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Полтавській, Львівській областях. Саме в Запорізькій, Львівській, Дніпропетровській областях зафіксовано найбільший обсяг інвестицій в переробній промисловості. Однак, щодо інвестицій в текстильне виробництво, то регіонами лідерами в цьому процесі є Хмельницька область, в якій сконцентровано 15% від усіх інвестицій в переробній промисловості, Чернівецька область (13,2%), Львівська область (5,8%) (табл. 2.16)

Таблиця 2.16

Інвестиційна активність регіонів в сфері переробної промисловості та текстильного виробництва на 1.01.2018 р.

Регіони	Загальний обсяг інвестицій в промисловість	Переробна промисловість		Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри виробів з шкіри та інших матеріалів	
		тис. грн.	у % до загального обсягу у регіоні	тис. грн.	у % до загального обсягу у регіоні
1	2	3	4	5	6
Україна:	31897028	16604782	52,1	316162	1,0
Вінницька	771288	717095	93,0	2810	0,4
Волинська	435104	386436	88,8	8879	0,2
Дніпропетровська	5377786	2817773	52,4	15200	0,3
Донецька	2651944	1420397	53,6	-	-
Житомирська	790520	588032	74,4	26800	3,4
Закарпатська	467629	432479	92,5	14320	3,1
Запорізька	1712548	1244171	72,7	6176	0,4

Продовження таблиці 2.16

1	2	3	4	5	6
Івано-Франківська	853578	759324	89,0	3513	0,4
Київська	1243036	737024	59,3	2173	0,2
Кіровоградська	264772	237406	89,7	140	0,1
Луганська	79932	55530	69,5	-	-
Львівська	1454722	1042076	71,6	84974	5,8
Миколаївська	279273	222519	82,3	4778	1,8
Одеська	487132	363550	74,6	-	-
Полтавська	1414045	437311	30,9	1417	0,1
Рівненська	394337	339083	86,0	753	0,2
Сумська	465514	417020	89,6	3341	0,7
Тернопільська	335402	287002	85,6	1914	0,6
Харківська	1197554	992831	89,6	-	-
Херсонська	298995	98319	32,9	3305	1,1
Хмельницька	604167	377470	62,5	90595	15,0
Черкаська	384368	307404	80,0	-	-
Чернівецька	63731	35844	56,2	8429	13,2
Чернігівська	676024	635224	94,0	9382	1,4
Місто Київ	9292627	1653462	17,8	17125	0,2

Примітка: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [97].

Дослідження інноваційної активності підприємств переробної промисловості показує, що за 2014-2017 роки кількість підприємств, які готові були впроваджувати інновації скоротилася у 2,9 раза (табл. 2.17). У 2017 році лише 28 промислових підприємств займалися інноваційною діяльністю, що у порівнянні з 2014 роком менше на 65,8%. Хоча у вартісному виразі, згідно нашого аналізу, обсяг інвестицій в інновації зріс на 2187,9 тис. грн (табл.2.27).

Таблиця 2.17

Кількість інноваційно-активних промислових підприємств переробної промисловості за видами економічної діяльності¹

Роки	Усього (одиниці)	У тому числі займалися інноваційною діяльністю	З них витрачали кошти на:				
			внутрішні науково-дослідні розробки	зовнішні науково-дослідні розробки	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	придбання інших зовнішніх знань	інше
2017	323	28	1	-	21	-	9
2015	304	40	2	-	26	1	9
2014	622	82	7	1	56	3	5

¹ Код за КВЕД 2010 13+14+15

Дані 2018 року неоприлюднені

Більша частина витрат, а це 87,3%, направлялася на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Найбільшою проблемою в

текстильному виробництві є згорання витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки (табл.2.18), що є неприпустимо в умовах становлення п'ятого та шостого технологічних укладів та промислової революції 4.0. До того ж, ці витрати впливають на посилення ролі текстильного виробництва, на регіональний конкурентний розвиток, визначають можливості імплементації в текстильне виробництво наноекономіки та врахування сучасних трендів на ринку текстильних товарів.

Таблиця 2.18

Структура інвестиційних витрат підприємств текстильної галузі за напрямками інноваційної діяльності за 2014-2017 рр.¹, (тис. грн)

Роки	Усього	У тому числі на:				
		внутрішні наукові дослідні розробки	зовнішні наукові дослідні розробки	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	придбання інших зовнішніх знань	інше
2017	96825,3	... ²	-	84555,4	-	... ²
2015	40469,7	9586,1	-	30241,2	7,9	634,5
2014	94637,4	33528,1	25,0	58488,1	3,5	2592,7

¹ Код за КВЕД 2010 13+14+15

² Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації. Дані 2018 року не оприлюднені.

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Якщо проаналізувати структуру інновацій, то можна помітити, що збільшилася кількість підприємств, які впроваджували інноваційні процеси, що стосуються маловідходних, ресурсозберігаючих технологій та впровадження інноваційних видів продукції (табл.2.19).

Таблиця 2.19

Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації за видами економічної діяльності¹ за 2014-2017 рр. , (одиниці)

Роки	Усього	У тому числі			
		впроваджували інноваційні процеси	з них маловідходні, ресурсозберігаючі	впроваджували інноваційні види продукції	з них нові для ринку
1	2	3	4	5	6
2017	24	22	6	6	1
2015	38	24	6	12	2
2014	60	34	11	26	3

¹ Код за КВЕД 2010 13+14+15. Дані 2018 року не оприлюднені.

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Кількість впроваджених нових технологічних процесів у 2017 році становила 62, з яких 21 (33,8%) маловідходних, ресурсозберігаючих. А це на 10,5% більше проти 2014 року. Тобто, маємо позитивні ефекти для текстильної промисловості та бажання суб'єктів господарювання модернізувати власні виробництва на засадах сталого розвитку. Якщо говорити про нові технологічні процеси для текстильної галузі, то їх кількість зростає за 2014-2017 роки з 59 до 62 процесів (табл. 2.20).

Таблиця 2.20

**Кількість впроваджених нових технологічних процесів ¹
за 2014-2017 рр., (одиниці)**

Вид діяльності	Роки	Усього	У тому числі маловідходних, ресурсозберігаючих
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2017	62	21
	2015	45	9
	2014	59	19

¹ Код за КВЕД 2010 13+14+15. Дані 2018 року не оприлюднені.

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Результативність інвестиційної діяльності залежить від обсягів реалізованої інноваційної продукції. В таблиці 2.21 наведено динаміку показників ефективності інноваційної діяльності підприємств текстильної промисловості України по роках. Переважними напрямками проведення інновацій за період 2014-2017 роки залишається придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Таблиця 2.21

Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, за видами економічної діяльності ¹ за 2014-2017 рр., (одиниці)

Роки	Кількість підприємств, що реалізували промислову продукцію	Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію	У тому числі	
			продукцію, що була новою для ринку	продукцію, що була новою тільки для підприємства
1	2	3	4	5
2017	323	11	3	10
2015	304	34	2	20
2014	622	21	4	34

¹ Код за КВЕД 2010 13+14+15. Дані 2018 року не оприлюднені.

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Щодо обсягів реалізованої інноваційної продукції, то підприємствам текстильної промисловості необхідно збільшувати відсоток продукції, яка була б новою для ринку. У 2017 році він становить всього 4,5% від обсягу інноваційної продукції (табл. 2.22).

Таблиця 2.22

Обсяг реалізованої інноваційної продукції підприємствами текстильної галузі за 2014-2017 рр.

Роки	Усього:		Обсяг реалізованої інноваційної продукції			
	Обсяг, тис. грн	у % до загальног о обсягу	тис. грн		у % до обсягу	
			нова для ринку	нова для підприємств	нова для ринку	нова для підприємств
1	2	3	4	5	6	7
2017	344203,2	1,7	15625,8	328577,4	4,5	95,5
2015	112847,2	0,8	56513,1	56334,1	50,1	49,9
2014	283843,2	8,3	29723,0	254120,2	10,5	89,5

¹ Код за КВЕД 2010 13+14+15.

Дані 2018 року не оприлюднені.

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Хоча кількість підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію на експорт за 2014-2017 рр. зменшилася, однак у відсотковому значенні вартісний результат від експорту інноваційної діяльності покращився (табл. 2.23), що вказує на можливість конкурентного позиціонування національної інноваційної продукції текстильної галузі.

Таблиця 2.23

Реалізація інноваційної продукції за межі України за видами економічної діяльності¹ за 2014-2017 рр.

Роки	Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України	Обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України	
		тис. грн	у відсотках до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції
1	2	3	4
2017	4	86010,3	25,0
2015	3	1927,4	1,7
2014	6	20423,7	13,6

¹ Код за КВЕД 2010 13+14+15.

Дані 2018 року не оприлюднені.

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Позитивним є той факт, що в активізації інноваційної діяльності підприємств текстильної галузі підтримуються національні інноваційні розробки, попри уповільнення процесу придбання нових технологій в 9 раз (табл.2.24).

Таблиця 2.24

Кількість придбаних та переданих нових технологій (технічних досягнень) в Україні та за її межами за видами економічної діяльності за 2015-2017 рр.

Вид діяльності	Придбання нових технологій, 2015		Придбання нових технологій, 2017		2017 до 2015, (+ / -)	
	в Україні	за межами України	в Україні	за межами України	в Україні	за межами України
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	74	8	8	6	-66	-2

Примітка: на основі інформації Державної служби статистики України [97]. Дані 2018 року не оприлюднені.

Для активізації інвестиційно-інноваційних детермінант розвитку текстильної галузі необхідно розв'язати проблему диференціації джерел фінансового забезпечення галузі. На даний час збереглася тенденція фінансування інновацій виключно за кошти суб'єктів господарювання, величина державної підтримки та кредитів банку складає менш як 1 % (табл.2.25).

Таблиця 2.25

Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності за джерелами за 2014 -2017 рр.

Вид діяльності	Роки	Усього	У тому числі за рахунок коштів				
			власних	держ-бюджету	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	кредитів
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2017	96825,3	96825,3	-	-	- ¹	-
	2015	40469,7	40263,4	206,3	-	-	-
	2014	94637,4	89121,7	-	-	-	5515,7

¹ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації. Дані 2018 року не оприлюднені.

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Саме тому, більшість підприємств текстильної галузі володіють застарілою матеріально-технічною базою, постійно відчують нестачу інвестиційних коштів та існує відсутність взаємодії виробничих підприємств з обласними державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

Така ситуація вимагає від підприємств текстильної галузі активізації своєї участі в грантових розробках. Сьогодні актуальними грантовими програмами в Україні від міжнародних донорських організацій можуть стати:

1. Європейська програма підтримки малого та середнього бізнесу (COSME). COSME – це набір тематичних проєктів та програм на період з 2014 по 2020 роки.
2. Фонд Східна Європа. Місія Фонду сприяти соціальному та економічному розвитку України, мобілізуючи ресурси на ефективне управління, досягнення екологічних параметрів виробництва та забезпечення енергоефективності.
3. FASEP – фінансування надається для проведення техніко-економічного обґрунтування або технічної допомоги в реалізації інфраструктурних проєктів, стратегій розвитку, реалізації інноваційних проєктів, пов'язаних з охороною навколишнього середовища та проєктів сталого розвитку.
4. ЄБРР. Для залучення висококваліфікованих консультантів, які здатні якісно трансформувати їх бізнес, і надає гранти (безповоротну фінансову допомогу) для часткової оплати послуг консультантів.
5. EU4 Business: від стратегії до дії. Головною метою проєкту є підтримка реформ, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та поліпшення бізнес-середовища.

Попри те, що більшість іноземних інвестицій (табл.2.26) в економіку регіонів зосереджуються у галузі переробної промисловості, гуртовій та роздрібній торгівлі, де швидко з'являються нові товари, змінюється асортимент, швидко окупляються витрати та зберігаються невисокі комерційні ризики, працювати над збільшенням іноземних інвестицій необхідно, оскільки вони

сприятимуть збалансованому розвитку, структурній модернізації текстильної галузі. Пріоритетом, на нашу думку, мають стати інвестиції у створення кластерів, тобто у розвиток високотехнологічних та наукомістких виробництв, що сприяють розширенню експортного потенціалу та посилюють конкурентоспроможність українських товарів на світових ринках.

Таблиця 2.26

**Накопичений обсяг прямих іноземних інвестицій в регіонах України
на 1.01.2018 р. , в млн дол.**

Область	На 01.01.2018року	На 01.10.2018року	Абсолютне відхилення, + -
1	2	3	4
м.Київ	16344,4	16540,3	+195,9
Дніпропетровська	3687,5	3655,3	-32,2
Київська	1588,7	1582,4	-6,3
Донецька	1116,4	1236,4	+120
Одеська	1203,3	1197,7	-5,6
Полтавська	1008,8	1022,7	+13,9
Львівська	929,8	967,5	+37,7
Івано-Франківська	904,7	899,1	-5,6
Запорізька	910,5	897,1	-13,4
Харківська	638,3	637,3	-1
Луганська	438,0	435,5	-2,5
Чернігівська	429,6	429,0	-0,6
Закарпатська	325,1	338,8	+13,7
Черкаська	335,7	327,9	-7,8
Волинська	251,3	256,5	+5,2
Житомирська	226,7	226,5	-0,2
Миколаївська	206,1	225,0	+18,9
Вінницька	198,8	222,6	+23,8
Херсонська	218,5	202,3	-16,2
Хмельницька	170,8	198,6	+27,8
Сумська	181,5	181,4	-0,1
Рівненська	134,2	133,5	-0,7
Кіровоградська	70,1	73,9	+3,8
Тернопільська	45,0	44,0	-1
Чернівецька	42,6	44,0	+1,4
Загалом	31606,4	31975,3	+368,9

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Загалом, за обсягом реалізації інноваційної продукції (табл.2.27) за межі України, загальною сумою витрат на інновації, ефективністю інновацій маємо позитивний ефект, що вказує на перспективи та мультиплікативні ефекти від модернізації галузі та зростання інноваційної активності.

Таблиця 2.27

Показники ефективності інноваційної діяльності підприємств текстильного виробництва України за 2014-2017 рр.

Показники	2017	2015	2014	2014 до 2017, +/-
Обсяг реалізації інноваційної продукції за межі України	86010,3	1927,4	20423,7	+65586,6
Загальна сума витрат на інноваційну діяльність, тис. грн	96825,3	40469,7	94637,4	+2187,9
Витрати на впровадження інновацій на підприємство, тис. грн.	4034,4	1065	1577,29	+2457,11
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн	344203,2	112847,2	283843,2	+60360
Ефективність інноваційних витрат, грн	3,55	2,79	2,99	+0,56

Дані 2018 року не оприлюднені.

Примітка: наведено з використанням інформації Державної служби статистики України [97].

Таким чином, результати проведеного аналізу інвестиційно-інноваційних детермінант розвитку текстильного виробництва дозволяють зробити такі висновки: за досліджувані роки загальна кількість вітчизняних промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю та впроваджували інновації в Україні значно знизилася. За структурою джерел фінансування інноваційної діяльності фінансування здійснюється власними коштами організацій, а загальна сума витрат на інноваційну діяльність коштом іноземних інвестицій, кредитування та державних коштів залишається незначною. Динаміка інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств та незначний показник реалізації інноваційних товарів та послуг (25%), свідчать про примусову вимушеність збільшення імпорту нових технологій, готової продукції та до скорочення експортних операцій щодо вітчизняної інноваційної продукції.

Для активізації інноваційних детермінант розвитку текстильної промисловості вважаємо за доцільне активізувати: створення університетських

дослідних центрів та наукових парків, які є постачальниками висококваліфікованого персоналу (табл.2.28); розвиток технологічних можливостей для модернізації обладнання для виробництва новітніх тканин; підтримку навчання та підвищення кваліфікації кадрів; участь суб'єктів господарювання в комерціалізації інновацій; забезпечення доступу до різноманітних джерел інвестицій, а саме залучення позичкових, державних коштів та можливість участі у спеціалізованих грантових програмах-конкурсах; побудову кластерної форми організації ведення бізнесу.

Таблиця 2.28

**Діючі технопарки, наукові парки та дослідні лабораторії
в регіонах України**

Назва	Учасники	Пріоритетні напрями діяльності
1	2	3
Технопарк «Текстиль» м. Херсон http://runo.ks.ua	Херсонський національний технічний університет, Асоціація вівцеводів та козоводів України, Херсонська ТПП, Інститут тваринництва степових районів «Асканія-Нова», Херсонський державний аграрний університет, ТОВ «Бородіно-А»,	-нові технології глибокого перероблення сировини для текстильної та легкої промисловості; -розробка технологій та дослідне виробництво конкурентоспроможних текстильних матеріалів нового асортименту, у тому числі спеціального призначення; -удосконалення хімічних технологій обробки текстильних матеріалів; -розробка препаратів та технологій застосування текстильно-допоміжних речовин та барвників для легкої та текстильної промисловості; -біотехнології в текстильній та легкій промисловості; -створення універсального обладнання, модульних комплексів для текстильної та легкої промисловості; -автоматизація та комп'ютеризація систем управління і контролю технологічних процесів у текстильній та легкій промисловості.
Науковий парк КНУ м. Київ http://spark.kpi.ua/node/145	Київський університет імені Тараса Шевченка	-розвиток науково-технічної та інноваційної діяльності; -ефективне та раціональне використання наявного потенціалу та матеріально-технічної бази

1	2	3
<p>Лабораторія кластерних досліджень в економіці м. Хмельницький http://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?r=2&p=9001</p>	<p>Хмельницький національний університет</p>	<p>-дослідження теоретико-методологічних основ формування кластерів в регіонах України; -побудова моделей кластерних утворень з урахуванням конкурентних переваг та інноваційної привабливості регіональної економіки; -поширення досвіду кластеризації регіонами.</p>
<p>Науково-технологічний парк «Яворів» м. Львів https://tp-yavoriv.at.ua/index/pro_tekhnopark/0-10</p>	<p>Львівська ОДА, Яворівська РДА, НУ «Львівська політехніка», ТОВ «Центр розвитку новітніх технологій»; ДП «Українська академічна дослідницька мережа «УАРНЕТ»; ПрАТ «НВЦ«ОРДАНА»; ПрАТ «Українська страхова група»; ТОВ Аеротех»; ТОВ «Центр досліджень мінеральної сировини «Західмінерал»</p>	<p>-удосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій; -машинобудування та організація виробництва техніки з використанням вітчизняних технологій; -розвиток інноваційної культури суспільства; -охорона довкілля та здоров'я людини.</p>
<p>Науковий парк «Київська політехніка» м. Київ http://spark.kpi.ua</p>	<p>НТУУ «Київський політехнічний інститут», ТОВ ««Polytesco», Білорусько-Український центр науково-технічного та інноваційного співробітництва, УНТЦ, ПО «СНТ», ТОВ «ЕРАМ Systems», ТОВ «ІАС»</p>	<p>-нові технології виробництва матеріалів, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій; -нові технології та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики, інформаційні, комунікаційні технології, робототехніка, розвиток технологій АПК, транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння, транспортування енергії, впровадження енергоефективних, екологічно чистих, ресурсозберігаючих технологій;</p>
<p>Корпорація «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля» http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/2241/nauka_park.pdf</p>	<p>Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя, ВАТ ТКБР «СТРІЛА», ЕСКО БіоАльтернатива</p>	<p>-енергоефективні технології на основі відновлювальних та альтернативних джерел енергії; -енергоощадні впровадження у вже існуючі системи з метою їх модернізації; -світлотехнічні системи та пристрої (світлодіодні); -екологічний аудит та безпека навколишнього середовища;</p>

Примітка: систематизовано автором.

Залучаючи науковців, студентів, випускників ВЗО до прикладних досліджень у дослідних центрах та лабораторіях, наукових та технопарках формується нове бачення та розвиваються навички майбутніх спеціалістів у сфері ефективного застосування інновацій на підприємствах текстильної промисловості.

Для підвищення питомої ваги банківських кредитів у реалізації проєктів структурного оновлення текстильної галузі необхідно: через важелі монетарної політики стимулювати створення спеціальних фондів довгострокового кредитування галузей коштом частини їх валового доходу (неоподаткованого); заохочувати фінансові структури до вкладення коштів в цінні папери суб'єктів текстильної галузі; запровадити практику пільгового кредитування під заставу майна суб'єктів господарювання, активізувати впровадження нових форм кредитування проєктів – лізингових, факторингових, вексельних операцій; використовувати страхування ризиків від фінансування інноваційних проєктів.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи розгляд сучасного стану текстильної промисловості на макроекономічному та мезоекономічному рівнях, виділимо найголовніші тенденції:

- розвиток сировинної бази текстильної промисловості є необхідною передумовою розвитку не тільки текстильної підгалузі, але й економіки України в цілому;
- текстильна галузь, хоч і має найбільшу динаміку у розвитку легкої промисловості, проте розвивається за уповільненими темпами.

Основними причинами уповільнення темпів текстильного виробництва є: насичення внутрішнього ринку імпортними товарами низької якості; відсутність довгострокового інвестування в модернізацію текстильного виробництва, недостатня інституційна підтримка для закупівлі технологічного обладнання, яке не виробляється в Україні; скорочення сировинної бази, залежність текстильної промисловості від імпортової сировини; недовантаження потужностей через

недостатнє постачання імпортої сировини; необхідність модернізації та технічного переоснащення основних засобів виробництва; скорочення внутрішнього та зовнішнього попиту на національну продукцію, зумовлене зростальною конкуренцією щодо дешевших імпортних товарів; суттєве зниження купівельної спроможності споживачів.

Для прискорення зростання показників діяльності текстильного виробництва на регіональному рівні необхідно активізувати: впровадження інновацій; розвиток кадрового потенціалу; запровадження системи фінансової підтримки галузі на державній та комерційній основі; обмеження доступу на український ринок імпортої текстильної продукції та сировини; підтримку кластерної форми організації ведення бізнесу; створення університетських дослідних центрів та наукових парків для виробництва новітніх тканин.

Дослідження показало, що результативність інвестиційної діяльності залежить від обсягів реалізованої інноваційної продукції та інноватизації самого виробництва (придбання машин, обладнання та програмного забезпечення), а також від збільшення інноваційної складової в експорті текстильної продукції. Хоча кількість підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію на експорт зменшилася, однак у відсотковому значенні вартісний результат від експорту інноваційної продукції зріс, що вказує на можливість конкурентного позиціонування національної інноваційної продукції текстильної галузі у світі.

Для зменшення тіньового сектору необхідно посилити важелі тарифного та нетарифного регулювання, а також змістити акценти в стимулюванні розвитку текстильного виробництва на екологічних засадах.

Результати роботи в рамках даного дослідження знайшли своє відображення в працях автора [8; 10; 13; 15; 16].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

3.1. Дорожня карта модернізації текстильної промисловості регіону

Проведене дослідження в попередніх розділах даної дисертації засвідчує, що для успішної організації роботи текстильної галузі на регіональному рівні, потрібно брати до уваги фактори, які пов'язані з функціонуванням ринку споживчих товарів:

- сучасні виклики розвитку модної індустрії та розробка нових колекцій. Оригінальний і модний дизайн текстилю є однією з головних умов високого попиту на продукцію. Розробкою нових колекцій на великих західних підприємствах займаються дизайнери, які працюють безпосередньо під керівництвом власника компанії;
- необхідність створення складських приміщень для зберігання сировини, готової продукції та неліквіду. У міжсезонні періоди, коли обсяги виробництва падають, компанії виживають коштом прибутку з продажів складських залишків колекцій попередніх сезонів;
- обов'язковість сертифікації продукції на предмет якості та екологічної відповідності;
- мережева мобільність в організації виробничо-збутової діяльності, ефективність логістичних потоків;
- потреба у використанні сучасних інструментів маркетингових досліджень та позиціонування продукції на вітчизняному та іноземному ринках з метою збільшення експортної складової текстильного виробництва;
- посилення міжнародного іміджу України як світового постачальника якісної текстильної продукції, що виготовлена із застосуванням новітніх технологій, брендингу та маркетингових заходів для просування

національного текстильного бренду, який базується на цінностях наноекономіки та сталого розвитку.

Застосування методики стратегічного SWOT-аналізу текстильної галузі національної економіки дозволило констатувати поточну ситуацію в ній, виявити сильні та слабкі сторони, обґрунтувати можливі перспективи її подальшого розвитку та виявити можливі ризики та загрози (табл.3.1).

Розв'язання окреслених проблем розвитку текстильної галузі як на макро- так і на регіональному рівні лежить в площині структурної модернізації легкої промисловості загалом та текстильної зокрема. В першу чергу мова повинна йти про посилення інституційної спроможності держави в напрямку розробки та реалізації заходів щодо захисту вітчизняного виробника, боротьби з контрафактною і контрабандною продукцією, використання субсидій, лізингових схем, інвестиційних фондів, розвитку державно-приватного партнерства.

Сучасний бізнес діє в мінливому зовнішньому середовищі, іманентними ознаками якого є посилення глобальної конкуренції; виникнення нових технологій; скорочення життєвого циклу продукції та посилення вимог до її якості. Це зумовлює швидке технічне оновлення виробництва, яке характеризується прискоренням заміни старої продукції новою, зростанням обсягів виробництва нових видів і типів виробів, зменшенням серійності виробництва. Кількість видів, типорозмірів виробів подвоюється приблизно кожні 5-8 років. Одночасно скорочується часовий цикл від появи винаходу до його втілення в готові вироби.

Інноваційний менеджмент, як система управління, призначений для вирішення незадовільних ситуацій при управлінні змінами, що орієнтовані на розвиток суспільства та задоволення його потреб. Активізація торгівлі між країнами, залучення в міжнародний товарообіг все нових держав і територій змінюють світовий ринок і підсилюють міжнародну конкуренцію у сфері виробництва і насичення ринку товарами повсякденного попиту, продукцією технічного призначення.

SWOT-аналіз текстильної галузі

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • угоди про вільну торгівлю з ЄС, Канадою, США, Білорусією, ЄАВТ; • відмінне транспортне сполучення з ЄС; • висока якість виробництва; • модний та якісний дизайн тканин; • фрагментарне оснащення сучасним обладнанням; • конкурентні витрати на оплату праці; • гнучка політика керівництва; • хороша репутація у клієнтів; • зростаючий попит зарубіжних інвесторів на вітчизняні інноваційні продукти текстильної галузі; 	<ul style="list-style-type: none"> • обмежене виробництво вітчизняних тканин та фурнітури; • імпорт товарів аналогів із заниженою вартістю; • дефіцит кадрів; • інституційна нестабільність; • корупційні ризики; • низька внутрішня купівельна спроможність на ринку товарів і послуг; • низька продуктивність праці; • застаріле обладнання; • відсутність диференційованих джерел фінансування; • слабе позиціонування на міжнародних ринках; • робота за давальницькою схемою; • недостатня інституціалізація регіональних кластерних ініціатив; • відсутність дорожньої карти модернізації текстильної галузі.
Можливості	Ризики
<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення товарами високої моди та товарами класу люкс із конкурентною ціною; • позиціонування українських брендів на міжнародному рівні; • підготовка персоналу, освоєння передових навичок; • реконструкція фабрик з метою підвищення продуктивності, в тому числі створення модульних виробництв; • залучення цільових інвестицій у виробництво текстилю та аксесуарів/фурнітури; • ревіталізація застарілих інфраструктурних об'єктів; • інвестиції в нові та існуючі фабрики; • розвиток вітчизняної сировинної бази шляхом збільшення потужностей для вирощування льону; • отримання екомаркування; • розвиток експорту до ЄС, ЄАВТ, Канади та Близького Сходу; • входження у міжнародні ланцюги доданої вартості; • створення інноваційної екосистеми промислових хайтек-сегментів; • налагодження трансферу технологій від наукових установ, наукових парків, міжнародних центрів 	<ul style="list-style-type: none"> • складна ситуація в окремих районах Донецької і Луганської областей; • військові дії на Сході країни; • зовнішня міграція робочої сили; • втрати ГВЗВТ з Великобританією через Brexit ; • не отримання сертифікату Євро-1; • поява нових конкурентів; • збільшення цін на матеріали; • зростаючий конкурентний тиск; • велика частка тіньового текстилю.

Примітка: складено автором.

Як показало дослідження в попередніх розділах роботи, основними факторами, що стримують розвиток текстильного виробництва легкої промисловості є: криза в економіці та війна на сході країни; висока собівартість виробництва товарів легкої промисловості; низький приплив молодих кадрів на виробничі підприємства; залежність вітчизняного виробництва від імпортованої сировини; низька купівельна спроможність населення; заповнення внутрішнього ринку країни дешевою продукцією китайського та турецького виробництва, а також завезення «секонд-хенду» з Європи; значна тінізація галузі; недостатня інвестиційна та інноваційна діяльність; відсутність стратегічного бачення модернізації галузі для конкурентного позиціонування в глобальній економіці; значні труднощі залучення персоналу через міграцію до ЄС; труднощі в отриманні фінансування для вдосконалення технології та збільшення потужності; складність доступу до зовнішніх ринків через недостатній досвід та недостатню активність; низька внутрішня купівельна спроможність; низька продуктивність через відсутність технічних навичок, технологій та інфраструктури.

В цьому контексті пропонується дорожня карта модернізації текстильної промисловості на мезорівні (рис.3.1). В основі пропонованої карти лежить концепція розвитку, яка опирається на сталий розвиток та конкурентний потенціал галузі на внутрішньому, регіональному та міжнародному ринках. Конкурентний потенціал повинен формуватися за ціною, якістю, логістичною мобільністю, асортиментом і звичайно організаційними формами ведення бізнесу, в основі яких мають бути кластери.

Такі кластери в даний час створюються та розвиваються в декількох містах, серед яких Львів, Харків та Хмельницький. Кластерний підхід дозволяє окремим територіям розробляти власні стратегії розвитку текстильного виробництва, на відміну від того, коли в цілих галузях створюються єдині національні стратегії. Вони можуть бути вузько цільовими, виходячи із локальних навичок, ресурсів та інтересів. Не менш важливим є те, що кластер може розробляти конкретні плани дій для реалізації обраної стратегії.

Рис.3.1. Дорожня карта модернізації текстильної галузі регіону.

Кластер може співпрацювати з місцевими навчальними закладами з метою розробки конкретних необхідних програм з підготовки технічних та управлінських кадрів для галузі. Місцеві кластери можуть визначати, який конкретний вид тканини, шкіри, виробництва взуття або одягу необхідні для підвищення конкурентоспроможності ланцюга постачання. Кластери також можуть розробляти маркетингові підходи, спрямовані на ті ніші та клієнтів, які бажає розвивати кластер.

Це також дозволить створювати промо-матеріали та відвідувати конкретні місцеві та міжнародні виставки більш ефективно, зосереджуючись на конкретній цілі. Стимулювання інвестицій особливо ефективне, якщо воно здійснюватиметься місцевими кластерами, а не на національному рівні. Місцеві та обласні адміністрації повинні пропонувати ресурси та пільгові умови потенційним інвесторам, що відповідають конкретним вимогам того типу інвестицій, які стимулює кластер. Підхід, який передбачає створення місцевих кластерів, забезпечить цілеспрямований розвиток конкурентоспроможних місцевих та міжнародних ланцюгів постачання ефективніше, ніж загальнонаціональний підхід.

Текстильна промисловість України має потенціал для цінової конкуренції. У порівнянні з іншими країнами регіону заробітна плата тут низька. Однак, промисловість повинна підвищити свою продуктивність. Важливою істотною перевагою є безмитний доступ до ринків ЄС та інших країн регіону. Ця перевага дещо послаблюється правилами походження Євро-1, які вимагають використання тканин з вітчизняних джерел або джерел ЄС, а з 2018 року відповідно до угоди Пан–Євро–Мед, і тканин з Туреччини. В результаті, недорогі тканини з Азії не можуть використовуватися у виробництві товарів для безмитного ввезення в ЄС.

Ще однією можливістю для забезпечення цінової конкуренції є використання європейської тканини та шкіри, головним чином з Італії – для виготовлення високоякісних виробів, з Німеччини – технічні тканини, а з Польщі – тканини середнього класу. Сьогодні ряд українських виробників використовує

ці тканини для виробництва товарів для європейських споживачів на основі давальницької схеми. Перейшовши до виробництва повного циклу, ці виробники зможуть запропонувати європейським споживачам нижчу загальну собівартість продукції та кращу ціну.

Ціллю в конкурентній боротьбі за якість є можливість запропонувати таку саму якість за нижчою ціною або кращу якість за тією ж ціною. Оскільки більшість виробників – малі фірми, вдалою стратегією для них було б поступово просуватися в гору по шкалі якості, при цьому розміри замовлень, як правило, будуть менші. Щоб бути конкурентоспроможними, виробникам слід використати перевагу нижчих витрат.

Для того, щоб бути конкурентними в логістичному ланцюгу необхідна хороша внутрішня організація та можливість швидко отримати сировину[36]. Найменш надійною ланкою в ланцюзі постачання одягу є доставляння тканини. В ідеалі тканина мала б виготовлятися максимально близько до розкрійних та швейних фабрик. Україна не має необхідної потужності для виробництва тих обсягів тканини, які потребує швейна галузь. Аналогічне зауваження можна зробити й щодо взуттєвої промисловості, де вітчизняні шкіряні заводи не завжди спроможні швидко забезпечити обсяги та асортимент шкіри, необхідної для взуттєвої промисловості. Одним із виходів для швейної галузі є розвиток потужності виробництва текстилю для тих ринків, де необхідне швидке реагування: бренди швидкої моди та роздрібні торгові компанії, такі як Zara, Old Navy та H&M. Україна може розвинути ланцюг постачання з низькою вартістю, вищою якістю та надзвичайно швидким реагуванням для цього сегменту ринку, якщо потужність вітчизняної текстильної промисловості зосередити на обслуговуванні цього ринку.

Аналогічним чином, вітчизняна шкіряна промисловість, орієнтована на продукти швидкої моди, може розвинути конкурентоспроможні ланцюги постачання текстилю для взуття. Нині Туреччина, Польща, Марокко, Єгипет та Туніс є важливими постачальниками для потреб сезонного поповнення товарів

на ринках ЄС. Серед цієї групи Туніс та Туреччина вважаються високоякісними постачальниками.

В Тунісі немає вітчизняного виробництва текстилю, а заробітна плата в Туреччині вища, ніж в Україні. Таким чином, Україна може стати важливим конкурентом за швидкістю реагування на попит сезонного поповнення товару, особливо, якщо їй вдасться розвинути вітчизняне виробництво тканин для обслуговування саме цього ланцюга постачання. Українські виробники взуття, при наявності шкіри, спроможні швидко виконати додаткове замовлення і за два тижні поставити продукцію на ринок ЄС. Важливим є використання потенціалу он-лайн-ринку. Цей ринок розвивається і швидко змінюється. Роздрібна торгівля в режимі он-лайн вимагає дуже гнучких виробників та здатності дуже швидко реагувати на зміни попиту. Українці також дуже технічно підковані й можуть займати передній край цього ринку.

Українське текстильне виробництво має низку можливостей бути конкурентоспроможним за різноманітністю текстильної продукції:

- одяг і аксесуари з тканин: форми, робочий одяг, обладнання для індивідуального захисту (PPE) і аксесуари, що складаються з, щонайменше 80% по масі текстильних волокон в тканий, нетканій або трикотажній формі;

- тканини для використання в інтер'єрі: текстильні вироби для застосування в інтер'єрі, які містять щонайменше 80% по масі текстильних волокон в тканий, нетканій або трикотажній формі. Сюди ж відноситься постільна білизна, рушники, скатертини та штори;

- текстильні волокна, нитки, тканина і трикотаж: напівфабрикати призначені для використання в одязі та текстильних аксесуарах, а також в текстильних виробках для використання в інтер'єрі, в тому числі тканин для оббивки меблів і чохлів на матраци перед виконанням обробки, пов'язаної з кінцевим продуктом;

- елементи, що не містять волокон: напівфабрикати, які будуть вшиті в одяг і текстильні аксесуари та текстильні вироби для використання в інтер'єрі.

Вони включають застібки-блискавки, кнопки та інші аксесуари, а також мембрани, покриття і ламінати;

- «розумні» тканини, які мають кращі властивості завдяки застосуванню нових видів сировини, технологій виготовлення і їх обробки. Реалізувати подібне і зробити дійсністю можна через інтеграцію в текстильне виробництво наукомістких технологій (hi-tech). Провідну роль в цьому зіграли нанотехнології. На сьогодні в текстильній промисловості впроваджується виробництво нановолокон та завершальна обробка із застосуванням нанотехнологій.

Також, національний ринок має достатній потенціал для створення ексклюзивних тканин. Однією важливою з таких можливостей є великий потенціал талановитих дизайнерів. Їхній талант може бути використаний для створення українського брендового продукту або для надання дизайнерських послуг для закордонних брендів. Ринок одягу та взуття заповнений виробниками та роздрібними продавцями, які продають приблизно однакову продукцію, та все ж завжди шукає щось нове, свіже, цікаве та доступне. Це стосується як швидкої моди, так і традиційних сезонних ринків. Роздрібна торгівля он-лайн також створює конкуренцію на свіжість продукції та нові ідеї. Здатність пропонувати нові товари і стилі та швидко їх доставляти, забезпечить українським галузям виробництва одягу й взуття сильну конкурентну позицію на ринках жіночого одягу і взуття, дитячого одягу та спортивного одягу, зокрема. До того ж, це дозволить підтримати іншу стратегічну ціль – перехід до вищої маржі та якіснішої продукції. Для цього потрібен ланцюг постачання, ключові елементи якого вже існують в Україні:

- дизайнери працюють із виробниками зразків, які плануються для рекламних та виставкових заходів;
- рекламні компанії готують брошури та он-лайн-рекламу;
- після цього малі виробничі підрозділи швидко збирають дрібні замовлення для відправлення покупцям.

Такі ланцюги постачання існують в рамках окремих фірм або як співпраця між різними фірмами. Ключовим фактором для подальшого розвитку цих ланцюгів постачання є більша відкритість до європейських та регіональних ринків. Підприємства повинні проводити ефективніші маркетингові заходи. Фірмам, залученим в цих ланцюгах постачання, необхідна буде підтримка, щоб мати можливість відвідувати відповідні торгові виставки.

Особливе місце в конкурентному позиціюванні галузі слід відвести малим підприємствам. По-перше, ці підприємства можуть спеціалізуватися на конкретному асортименті, наприклад, ткані сорочки. Обладнання та планування фабрики можуть бути спеціалізованими під цей продукт. Персонал стає дуже кваліфікованим, ефективним і виробляє високоякісний товар, а набуття навичок при введенні нових стилів короткі.

По-друге, менші підприємства можуть дуже швидко реагувати на невеликі замовлення на менше, ніж 100 одиниць одного стилю. Їм не потрібно великих замовлень для заповнення виробничого каналу. Їхні співробітники, обладнання та планування можуть бути організовані таким чином, щоб забезпечити ефективне виконання невеликих замовлень, які є важливими елементами у конкуренції за швидкістю реагування на таких ринках, як сезонні поповнення товарів, швидка мода та роздрібна торгівля он-лайн. Серйозні труднощі для невеликих підприємств виникають на етапі маркетингу та продажу. На внутрішньому ринку більшість невеликих підприємств залежать від прямого продажу роздрібним торговцям або торгівлі через гуртових посередників. Деякі з них можуть брати участь у місцевих торгових виставках. Експортний маркетинг для більшості дуже складний. Тому в цій ситуації доцільно використовувати потенціал кластерів та текстильних агентств.

Створення кластера дозволяє невеликим дизайнерам та виробникам продавати себе з меншими витратами та приваблювати різних покупців. Слід заохочувати та давати шанс такому підходу впровадження регіонального або кластерного маркетингу.

Текстильні агентства використовуються на добре розвинених ринках постачання. Вони є незалежними підприємствами, які працюють як з покупцем, так і з постачальником. Покупець, як правило, з-за кордону, надсилає замовлення текстильному агенту, який потім передає замовлення одній або декільком місцевим фабрикам. Агент вибирає фабрики, які як він знає, можуть виготовити продукт і мають необхідні можливості виконати замовлення покупця у встановлений строк, а в деяких випадках, забезпечує контроль якості для покупця, перевіряючи, чи партії товару відповідають специфікаціям. Такий підхід дозволяє покупцям отримувати постачання з країни без необхідності безпосереднього контакту з численними виробничими підприємствами.

Виробники, у свою чергу, не мають витрат на закордонний маркетинг та не повинні шукати замовлення від багатьох покупців. В Україні існує інфраструктура для підтримки такого підходу. Є безліч фірм, які працюють з кількома дизайнерами та виробниками, які надають різні послуги, такі як створення зразків та підготовка виставок. Ці передумови можуть бути використані для створення послуги текстильного агентства. Ключовим елементом успішної реалізації такого підходу є утвердження України як ринку закупівлі сировини та матеріалів для іноземних покупців. Для цього необхідно буде постійно відвідувати виставки на цільових ринках. Процес підготовки та презентації на місцевих торгових виставках вже відпрацьований в Україні.

Будь-яке рішення, що стосується вдосконалення наявного чи запровадження новітнього асортименту в текстильному виробництві, пов'язано із певними ризиками. Для їх нівелювання нами пропонується експертна модель оцінки ризиків на основі вибору оптимального фінансового рішення.

Одним з головних показників ефективності фінансового рішення є прибуток. Оцінка рівня ризику в його отриманні є складним і відповідальним моментом, оскільки саме від її результатів залежать подальші дії підприємства. У моделюванні ризикових ситуацій найпоширенішою мірою ризику певного управлінського рішення є середнє квадратичне відхилення значення показника

ефективності цього рішення. Чим менше розсіювання (дисперсія) результату рішення, тим менший ризик [64, с.97].

Чим більше чинників впливають на прогнозовану систему, тим вужчий горизонт обізнаності та більше помилок у прогнозуванні настання тієї або іншої події. Можливість настання непередбачуваної події заведено зв'язувати з поняттям ризику.

Ризик на ринку визначається непевністю у досягненні результату, як наслідок множини малопередбачуваних дій учасників ринку. Для кожного об'єкту ринку існує власний підприємницький ризик: продавця та покупців; інвестора; підприємства; торговельного посередника.

Ймовірність надходження ризику визначається експертами за такою шкалою: 0 - ризик відсутній; 0,1-2,5 - ризик мінімальній; 2,6-5,0 - підвищений; 5,1-7,5 - критична ситуація (ризик швидше за все виявиться); 7,6-10 - неприпустимий ризик (ризик обов'язково виявиться) [64].

Дослідимо два альтернативні стратегічні рішення, які можуть бути реалізовані в рамках дорожньої карти в розвитку текстильної промисловості на регіональному рівні.

Стратегія 1. Модернізувати обладнання та налагодити виробництво натуральних тканин з бавовни, льону, шовку, шерсті, оскільки на них завжди існує попит. В такому разі існує три варіанти розвитку:

- присутній високий попит на продукцію, що забезпечить отримання прибутку в розмірі 1 000 000 грн з імовірністю настання ризику 0,6;
- присутній середній попит, що забезпечить отримання прибутку в розмірі 675 000 грн з імовірністю настання ризику 0,8;
- присутній низький попит, що забезпечить отримання прибутку в розмірі 375 000 грн з імовірністю ризику 0,4.

Стратегія 2. Впровадити інноваційні техніку та технології, налагодити виробництво нових сучасних тканин для спортивного та спеціального одягу. Враховуючи попит на дану тканину також є три варіанти розвитку:

- присутній високий попит на продукцію, що забезпечить отримання прибутку в розмірі 875 000 грн з імовірністю настання ризику 0,5;
- присутній середній попит, що забезпечить отримання прибутку в розмірі 550 000 грн з імовірністю настання ризику 0,6;
- присутній низький попит, що забезпечить отримання прибутку в розмірі 275 000 грн з імовірністю ризику 0,4.

Розраховуємо очікуваний прибуток для двох альтернативних рішень за формулою [64]:

$$M_i(x) = \sum x_i \cdot p_i, \quad (3.1)$$

де x_i - величина прибутку, грн;

p_i - ймовірність настання ризику.

$$M_1(x) = 1000\ 000 \cdot 0,6 + 675\ 000 \cdot 0,8 + 375\ 000 \cdot 0,4 = 1\ 290\ 000 \text{ грн.}$$

$$M_2(x) = 875\ 000 \cdot 0,5 + 550\ 000 \cdot 0,6 + 275\ 000 \cdot 0,4 = 877\ 500 \text{ грн.}$$

За результатами розрахунків більш привабливою є стратегія 1, оскільки очікуваний прибуток є майже на 70% більший за прибуток по стратегії 2.

Розрахуємо дисперсію для обох стратегій за формулою [64]:

$$D_i(x) = \sum [x_i - M_i(x)]^2 \cdot p_i \quad (3.2)$$

$$D_1(x) = [1000\ 000 - 1\ 290\ 000]^2 \cdot 0,6 + [675\ 000 - 1\ 290\ 000]^2 \cdot 0,8 + [375\ 000 - 1\ 290\ 000]^2 \cdot 0,4 = 687\ 930 \text{ млн грн.}$$

$$D_2(x) = [875\ 000 - 877\ 500]^2 \cdot 0,5 + [550\ 000 - 877\ 500]^2 \cdot 0,6 + [275\ 000 - 877\ 500]^2 \cdot 0,4 = 209\ 560 \text{ млн грн.}$$

Отже, стратегія 2 є більш приваблива, оскільки у неї менша межа розсіювання фінансових результатів від їх математичного очікування та менший ризик.

Розрахуємо середнє квадратичне відхилення для обох стратегій [64]:

$$\sigma_i(x) = \sqrt{D_i(x)} \quad (3.3)$$

$$\sigma_1(x) = \sqrt[3]{687930000000} = 829\,415 \text{ грн.}$$

$$\sigma_2(x) = \sqrt[3]{209560000000} = 457\,777 \text{ грн.}$$

Отже, необхідно обрати стратегію 2, оскільки середнє квадратичне відхилення, а від так, і ризик менший.

Розрахуємо коефіцієнт варіації для кожної стратегії [64]:

$$V_i(x) = \sigma_i(x) / M_i(x) \quad (3.4)$$

$$V_1(x) = \sigma_1(x) / M_1(x) = 829\,415 / 1\,290\,000 = 0,64$$

$$V_2(x) = \sigma_2(x) / M_2(x) = 457\,777 / 877\,500 = 0,52$$

Чим менший коефіцієнт варіації, тим сприятливіше вкладати гроші у цей проект з точки зору співвідношення ризику і доходу. Найменший ризик у стратегії 2.

Отже, цілком можливо налагоджувати виробництво новітніх тканин, які необхідні для пошиття спортивного і військового одягу та створення модного молодіжного бренду.

Пропонована дорожня карта модернізації може стати ефективним інструментом управління текстильною галуззю на засаді смарт – спеціалізації та конкурентного розвитку, який повинен формуватися за ціною, якістю, логістичною мобільністю, асортиментом та новітніми організаційними формами ведення бізнесу.

3.2. Напрями зростання конкурентоспроможності текстильної промисловості регіону

Загальні підходи до підвищення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості відображені у наукових роботах І. Грищенко, А. П. Гречан, О. І. Лабурцевої [58], О. Б. Наумова [90] та інших. Вони зводяться

до розвитку сировинної бази; розвитку інтегрованих агротекстильних виробництв; поживлення внутрішнього ринку внаслідок активізації якісних характеристик товарів та зростання експорту.

Конкурентний розвиток текстильної галузі на регіональному рівні, як зазначалося в п.2.2 дисертаційної роботи, має ґрунтуватися на активному використанні знань та наукових досягнень, стимулюванні інноваційної діяльності, створенні сприятливого інвестиційного клімату, оновленні виробничих фондів, використанні високотехнологічних виробництв, які забезпечать формування інноваційного бренду та відповідатиме Стратегії сталого розвитку України.

Особливий акцент в активізації конкурентоспроможного потенціалу текстильної галузі слід робити на рівневій моделі:

- на мікрорівні – це повинна бути робота над покращенням характеристик продукції, що сприяють створенню її переваги в задоволенні конкретної потреби споживача;
- на галузевому рівні – мова повинна йти про розвиток інтеграційних структур від підприємств сільського виробництва, первинної обробки, текстильної промисловості до швейних підприємств, фірмових магазинів, торговельних центрів, які найкраще аналізують потреби споживачів на ринку текстильних товарів, науково-дослідних установ, які працюватимуть над створенням нових зразків «розумних» тканин;
- на мезорівні – це сприяння брендингу текстильної продукції внаслідок проведення регіональних виставок, ярмарок, інвестиційних форумів, формування регіональних кластерів виробництва нанотекстилю, розвитку народних промислів, формування регіональних ринків виробництва екологічного текстилю; сприяння ревіталізації занедбаних промислових зон, утворених внаслідок функціонально – недієздатних суб'єктів економічної діяльності шляхом створення нових центрів культурного, розважального і ділового життя в місті;

джентрифікації – підвищення привабливості районів міста внаслідок реконструкції та оновлення будівель;

- на макрорівні – це створення інституційного підґрунтя для інвестиційної діяльності, розвитку інноваційного середовища, забезпечення кваліфікованими працівниками підприємств текстильної галузі через навчальні освітні програми, підтримка нових форм ведення бізнесу;
- на мегарівні – це інтеграція в міжнародні ланцюги формування доданої вартості, що породжує синергетичний ефект від трансферу сучасних технологій, обміну досвідом, забезпечує додаткові інвестиційні вливання та формування нових каналів збуту.

Передусім проявом конкурентоспроможності підприємства текстильної галузі є вироблена ним продукція. Тому усі можливості повинні бути спрямовані на виробництво продукції високої якості, яка найкраще задовольнятиме потреби споживачів. Саме підвищення якості продукції впливатиме на ефективність самого виробництва, забезпечуватиме постійну фінансову стійкість підприємства та залучення додаткових інвестицій, а також сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності (рис.3.2).

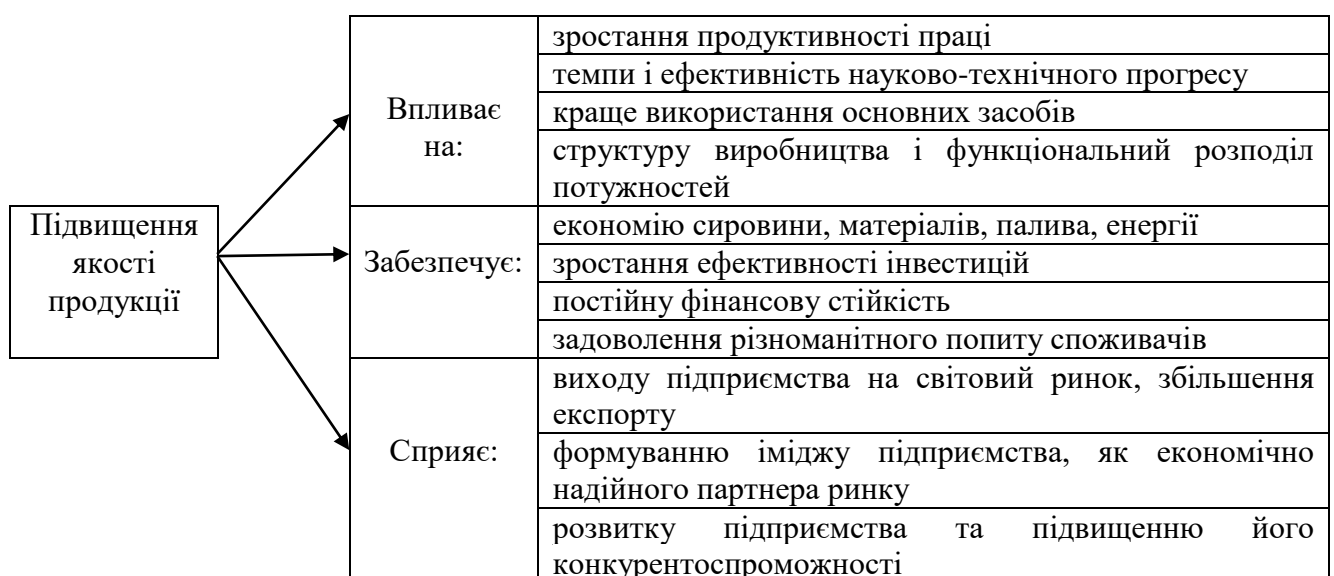

Рис.3.2. Якісні детермінанти підвищення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості

Наша вітчизняна продукція більшою мірою представлена на ринках із переважно ціновою конкуренцією, тоді як продукція західних партнерів отримує своїх покупців завдяки високій якості товару.

Забезпечити конкурентні переваги на мікрорівні необхідно за рахунок таких стратегічних альтернатив:

- 1) лідерства за витратами, яке передбачає пропозицію ринку товару за нижчою ціною або приблизною до ціни конкурента, на основі найнижчих витрат галузі;
- 2) диференціації товарного асортименту.

Для пошиття білизни, дитячого та дорослого одягу найбільш корисною є бавовняна тканина, оскільки вона пропускає повітря і найкраще підходить для пошиття комфортних і зручних для носіння виробів за доступною ціною. Саме з бавовни отримують наступні види матерії: сатин, батист, ситець, оксамит, бязь, фланель, байка, гіпюр, тафта, трико, тюль, серпанок, коленкор та ін. Застосування різноманітних видів переплетення в комбінації дозволяє домогтися необхідного зображення на поверхні матеріалу.

Бавовна володіє наступними перевагами (споживчими властивостями): високі показники міцності; її застосовують не тільки для пошиття одягу, в побуті та в медицині; при комбінації натуральних волокон бавовни з синтетичними або штучними, отриманий матеріал виходить більш привабливим, збільшує палітру кольорів і способи нанесення малюнка; вироби, отримані з бавовняної тканини, відмінно пропускають повітря, зберігають тепло температури тіла.

Основним недоліком бавовняного матеріалу є швидка зминаємість в процесі носіння. Але усунути його можна в процесі виробництва, якщо додати інші волокна.

Для того, щоб підвищувати конкурентоспроможність бавовняних тканин необхідно використовувати сучасні методики експертної оцінки її якісних параметричних характеристик. На практиці використовується багато методик оцінки конкурентоспроможності товарів.

Досить поширеною в наш час вважається експертна оцінка конкурентоспроможності продукції, при якій проводять статистичну обробку

даних. Остання починається з визначення узгодженості думок експертів щодо якісних параметрів товару, числовим виразом якої є коефіцієнт конкордації.

Статистична обробка результатів ранжування передбачає оцінювання ступеня узгодженості думок експертів за допомогою системи показників [4, с.108].

Насамперед потрібно визначати ті властивості товару, які мають найбільшу значущість (вагу) для споживача. Вагу кожного параметра визначаємо експертним шляхом. Для оцінки застосовуємо 5-ти бальну шкалу (1 бал – найменше значення, 5 – найбільше) (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Експертні оцінки показників споживчих властивостей бавовняних тканин

Показники якості	Кількість експертів									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Експертна оцінка (максимально 5 балів)									
Найменування та вміст волокна	5	5	5	5	5	5	4	4	5	5
Навантаження на розрив (міцність тканин)	5	4	5	4	5	5	4	5	5	4
Ширина тканин	5	4	5	5	5	5	5	3	4	4
Сучасність колористичного оформлення	4	3	3	4	3	3	3	4	3	4
Стійкість забарвлення	5	5	5	4	5	5	4	4	5	5

Для визначення коефіцієнтів вагомості кожного показника можна скористатися формулою Фішберна [4]:

$$a_i = 2 \cdot (n - r_i + 1) / n \cdot (n + 1), \quad (3.5)$$

де: a_i – коефіцієнт вагомості i - го критерію;

n – кількість критеріїв оцінки;

r_i – ранг присвоєний i - му показнику.

Результати експертної оцінки вагомості чинників конкурентоспроможності і перевірки узгодженості думок експертів занесено в таблицю 3.3.

Визначення рангів та коефіцієнта вагомості властивостей тканин

Показники якості	Сума балів	Відхилення від середнього, (d _i)	Квадрат відхилення, (d _i ²)	Ранг	Коефіцієнт вагомості, (a _i)
Найменування та вміст волокна	48	7	49	1	0,33
Навантаження на розрив (міцність тканин)	46	5	25	3	0,2
Ширина тканин	45	4	16	4	0,133
Сучасність колористичного оформлення	19	-22	484	5	0,066
Стійкість забарвлення	47	6	36	2	0,266
Всього:	41 (середня)	0	610		1

Для оцінки узагальненої міри узгодженості думок експертів розраховуємо коефіцієнт конкордації (W) за формулою:

$$W = (12 \times S) / (m^2 (n^3 - n)) \quad (3.6)$$

де m – кількість експертів;

n - кількість критеріїв оцінки;

S – $\sum d_{i2}$.

Коефіцієнт конкордації – це число від 0 до 1, що показує узгодженість думок експертів при проведенні ранжирування певних властивостей. Величина коефіцієнта конкордації може змінюватися в діапазоні від 0 до 1, де його рівність одиниці означає повну узгодженість думок експертів, а рівність нулю свідчить про те, що зв'язку між оцінками не існує. При значенні від $0,2 < W < 0,4$, має місце слабка узгодженість думок експертів, а при $W > 0,6$ можна говорити про існування сильної узгодженості думок експертів.

Отже, в нашому випадку маємо узгоджену думку щодо відповідності тканини якісним параметричним характеристикам:

$$W = (12 \cdot 610) / (102 (53 - 5)) = 0,61$$

Остаточним етапом експертної оцінки є аналіз результатів опитування, які служать інформаційним та рекомендаційним матеріалом для прийняття управлінських рішень. Таким чином, коефіцієнт конкордації показує узгодженість думок декількох експертів щодо оцінювання найважливіших властивостей якості бавовняних тканин вітчизняного виробництва та ступінь узгодженості експертних оцінок можна вважати прийнятним.

Забезпечити конкурентоспроможність підприємств текстильної промисловості на макрорівні необхідно з застосуванням досвіду європейських країн щодо впровадження та просування нововведень в діяльності підприємств, виробництва нанопродукції, яка сертифікована за стандартом ISO 9001, освоєння інноваційних видів продукції, впровадження інноваційних інструментів менеджменту, диференціації джерел фінансового забезпечення для технологічної модернізації виробництва, в тому числі шляхом реалізації спільних з зовнішніми партнерами проєктів.

Технологічний фактор є важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності текстильної галузі. Сутність поняття "технологічний розвиток" полягає в інвестиційному забезпеченому процесі функціонування системи "освіта – фундаментальні дослідження – науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки". Технологічний розвиток спрямований на перетворення наукових розробок в придатні для текстильної промисловості прикладні розробки, що слугували б основою для інновацій і наступної комерціалізації з метою забезпечення стійкого економічного зростання галузі [141, с.65].

Основою технологічного розвитку є технологічні інновації. Термін «технологічні інновації» означає, що такі інновації спрямовані на розширення асортименту і поліпшення якості товарів та послуг, що виробляються (інноваційний продукт), чи технологій, що при цьому використовуються (інноваційні процеси). З цих позицій технологічний рівень текстильної галузі легкої промисловості – це комплексна характеристика галузі, яка включає параметри, що визначають її спроможність до технологічних інновацій і на цій

основі підвищення конкурентоспроможності її продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Для оцінювання технологічного рівня текстильної промисловості ми пропонуємо інформаційно-аналітичну модель, в основі якої лежать параметри, що характеризують технологічний рівень текстильної галузі, її інноваційну активність, результативність науково-дослідної діяльності, експортний потенціал, конкурентний потенціал галузі, державну підтримку її структурної модернізації (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Параметри оцінки технологічного рівня текстильної промисловості

№ п/п	Індикатори	Параметри оцінки
1	2	3
1.	Результативність науково- дослідної діяльності	Виконання науково-дослідних робіт: <ul style="list-style-type: none"> - загальний обсяг робіт; - кількість науково-дослідних робіт; - кількість робіт, виконаних за пріоритетними напрямками розвитку науки й техніки; - кількість робіт, які мають інноваційну спрямованість. Валові витрати за напрямками інноваційної діяльності
2.	Результативність виконання завдань програм державного замовлення за пріоритетними напрямками інноваційної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - загальна кількість програм - ефективність виконання програм - ефективність використання бюджетних коштів, що надані на виконання програм
3.	Ефективність інноваційної діяльності в галузі	<ul style="list-style-type: none"> -інноваційна активність підприємств галузі; -динаміка змін інноваційної активності підприємств галузі; -витрати на технологічні інновації; -динаміка змін витрат на технологічні інновації; -обсяги реалізованої інноваційної продукції за видами економічної діяльності згідно з КВЕД; -реалізація інноваційної продукції за межі України (експорт)за видами економічної діяльності згідно з КВЕД; -кількість придбаних та переданих нових технологій (технічних досягнень) в Україні та за її межами за видами економічної діяльності; -кількість впроваджених нових технологічних процесів на промислових підприємствах за видами економічної діяльності; -кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, за видами економічної діяльності; -рівень інноваційності продукції галузі; -кількість впроваджених інноваційних видів продукції;

1	2	3
		-сальдо експорту-імпорту нових технологій (технічних досягнень); -динаміка змін сальдо експорту-імпорту нових технологій (технічних рішень).
4.	Потенціал конкурентоспроможності галузі	Наукомісткість продукції галузі Динаміка змін наукомісткості продукції галузі Середньорічна вартість основних засобів науково-дослідної (конструкторської) діяльності організацій галузі Динаміка вартості основних засобів науково-дослідної (конструкторської) діяльності організацій галузі Середньооблікова чисельність працівників, які виконують наукові дослідження й розробки Інноваційний потенціал галузі
5.	Виробничий потенціал галузі	Обсяги виробництва основної продукції згідно з КВЕД Динаміка змін обсягів виробництва основної продукції згідно з КВЕД Середньооблікова кількість штатних працівників галузі
6.	Експортний потенціал галузі	Обсяги експорту основної продукції галузі згідно з УКЗЕД та технологічним рівнем продукції Динаміка змін обсягів експорту основної продукції галузі згідно з УКЗЕД та технологічним рівнем продукції Динаміка змін кількості країн, до яких експортувалася основна продукція галузі
7.	Технологічні ресурси галузі	Динаміка змін середньої тривалості використання обладнання, що визначає технологічний рівень основного виробництва Рівень сертифікованості основних виробництв на відповідність вимогам ISO Динаміка змін рівня сертифікованості основних виробництв на відповідність вимогам ISO Рівень кваліфікації персоналу Динаміка змін рівня кваліфікації персоналу

Примітка: складено автором на основі [141].

Оцінка текстильної галузі за даними параметрами відбиватиме готовність до впровадження сучасних передових технологій, які забезпечуватимуть конкурентне позиціонування на світових ринках.

Передові виробничі технології (ПВТ) пов'язані з нетрадиційними методами обробки, новими інструментами контролю та управління виробничо-технологічними процесами, а також використанням нових текстильних матеріалів, автоматизованих та інтелектуальних систем контролю й управління обладнанням, виробничо-технологічними процесами та системами. Ці технології

створюють нові ринки та галузі, сприяють зростанню продуктивності праці, підвищенню конкурентоспроможності окремих секторів й національних економік. ПВТ пов'язуються, перш за все, з 3D-друком, «Інтернетом речей», новими матеріалами, робототехнікою, «розумними тканинами» [173].

Під ПВТ (рис.3.3) розуміють як традиційні, так і високотехнологічні галузі, в яких відбувається покращення наявних або створення нових матеріалів, виробів і процесів шляхом впровадження досягнень науки та техніки, високоточних та інформаційно-комунікаційних технологій, інтегрованих з високопродуктивною робочою силою, інноваційним бізнесом або організаційними моделями [174].

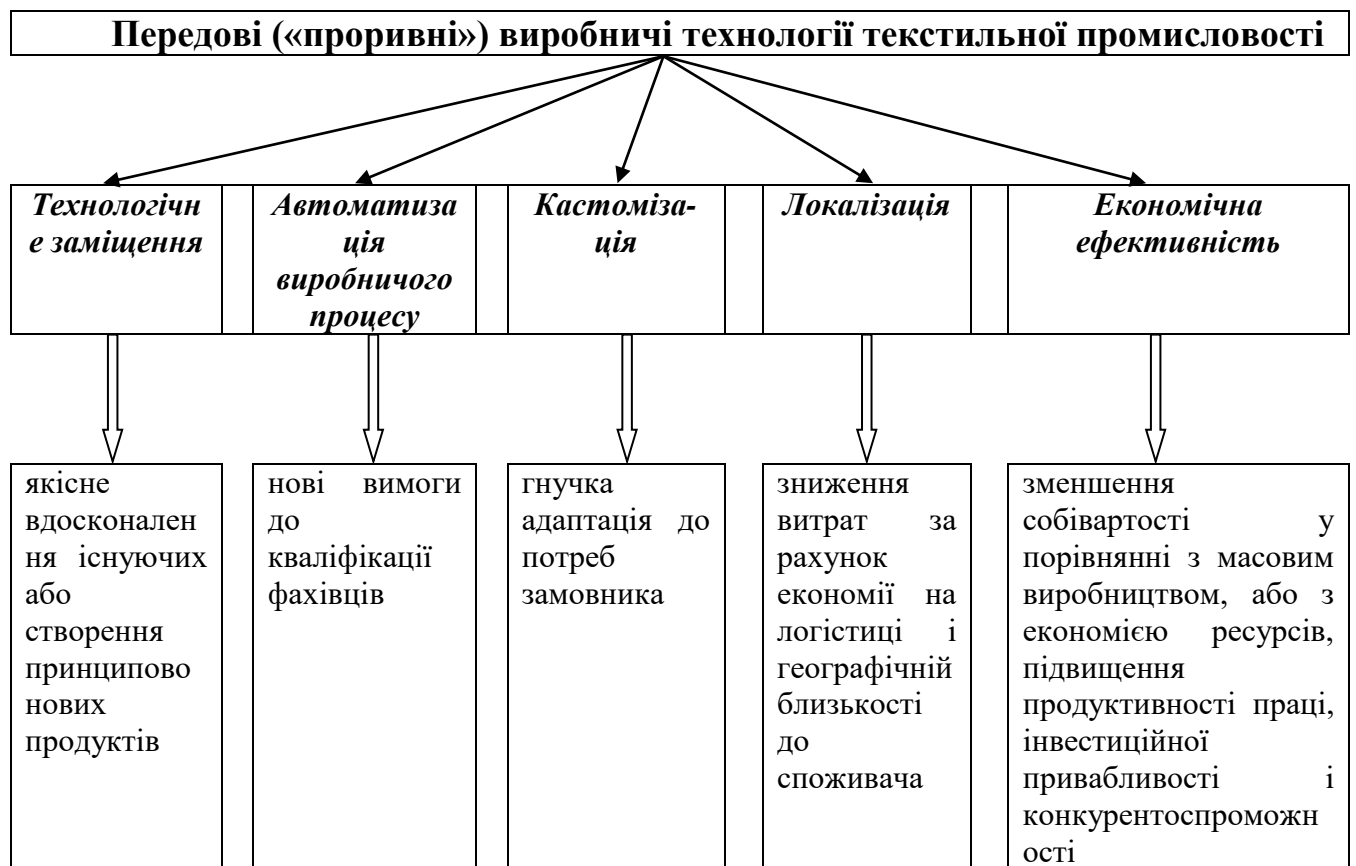

Рис. 3.3. Узагальнене розуміння передових виробничих технологій.

Основні «революційні» тренди (рис.3.4), очікувані у промисловому розвитку текстильної галузі, пов'язані із запуском наступного інноваційно-технологічного циклу до 2030 р.

Революція в проектуванні і організації виробничих процесів, яка полягає в технологічному і організаційному реінжинірингу, що заснований на тотальній дигіталізації виробничих процесів.		
1.Перехід до нових матеріалів	⇒	Їх інтеграція в автоматизовані системи проектування і виробництва, суміщення виробництва матеріалів і виробництва компонентів / виробів
2.Розумні середовища	⇒	Очікується їх масове впровадження на горизонті 2020-2030-х рр. Боротьба за ринок розумних мереж / інфраструктур у світі йде повним ходом, реалізуються масштабні регіональні ініціативи

Рис. 3.4. Революційні тренди модернізації текстильної галузі

Примітка: побудовано автором з використанням [66, с.111]

В Україні ми тільки починаємо знайомитися з нанотекстилем, який, у свою чергу, ще не набув великих обсягів виробництва та споживання, проте, з кожним роком він стає доступнішим для споживача. В домашньому господарстві широкого вжитку набули нано-серветки для LCD екранів, серветки з наночастинками срібла, які знищують під час прибирання поверхонь 99,93% бактерій, що підтверджено відповідним сертифікатом. До того ж, вони витримують до 200 циклів автоматичного прання, без втрати антибактеріальних властивостей. Вироблена в Німеччині, дана серветка стала незамінною в місцях, де питання гігієни особливо важливі: дитячі садки, лікарні, кафе, бари, ресторани, готелі й т.п. Проблема формування окремого сегмента ринку текстильних товарів з поліфункціональними властивостями, виготовлених на основі нанотехнологій, є актуальною для економіки України та потребує необхідного організаційно-економічного механізму для їх створення та використання.

Фундаментальні та прикладні дослідження, спрямовані на створення нанотехнологій і виготовлення нових наноматеріалів, проводяться в рамках галузевих програм установами Національної академії наук, науково-виробничими об'єднаннями Мінпромполітики та провідними вищими навчальними закладами.

В Україні дослідження в області впровадження нанотехнологій в текстильну галузь проводять на базі Київського національного університету технологій і дизайну (КНУТД) та Хмельницького національного університету (ХНУ).

Науковий рівень вітчизняних розробок у цій галузі в основному відповідає світовому. Однак, на цей час спостерігається недостатня координація робіт, пов'язаних зі створенням нанотехнологій, низька готовність промисловості до впровадження інновацій, істотне перевищення потреби вітчизняного ринку в нанотехнологічній продукції у багатьох соціально значущих сферах (медицина, енергетика, екологія) у порівнянні з обсягами її реального виробництва [118].

Дослідження М.П. Березненко, В.І. Власенко, В.І. Вісленко, Н.О. Курлова (КНУТД) присвячені розробці методів надання бактерицидного ефекту текстильним матеріалам внаслідок введення в структуру волокон нанорозмірних частинок деяких металів (срібла, міді, заліза) [5]. Вагомий внесок здійснюють дослідники у галузі нанотехнологій: М.В. Цебрєнко, В.Г. Резанова, І.А. Мельник, Н.М. Резанова, які займаються дослідженнями впливу нанодисперсійної бактерицидної добавки срібло/глинозем на властивості поліпропіленових ниток [76] та ін.

На сучасному етапі розвитку текстильної промисловості України постає питання використання нових сучасних технологій, що дадуть можливість виготовляти нові види тканин, на які є гіпотетичний попит в медицині, спорті, військовій галузі, побуті та ін.. Призначаються ці тканини для виготовлення одягу, який би максимально ефективно захищав працівників різних галузей промисловості від небезпечних впливів, а інколи посилював би їх адаптивність до екстремальних умов навколишнього середовища (рис.3.5).

Дані технології досить прогресивно використовують за кордоном, зокрема, вчені з Німеччини та Великої Британії розробили балаклаву з нагрівальним елементом з електропровідних ниток, який розташований біля носа і рота [128].

Прототип нової балаклави був представлений на виставці Outdoor Industry Awards, де отримав одну з головних нагород. Її основною функцією в цивільній сфері є захист від зустрічного вітру і холодного повітря. При цьому матеріали, з яких виготовляються балаклави (фліс, віндстопер), можуть тільки затримувати тепло і відводити вологу, та не нагрівати повітря при вдосі. Тому, при заняттях спортом взимку, традиційні балаклави знижують ризик розвитку різних захворювань, наприклад бронхіту і трахеїту, незначно.

Рис.3.5. Найважливіші сфери використання новітніх тканин

¹ Примітка: складено автором на основі [118].

На думку вчених, внаслідок цієї технології у майбутньому "розумні" тканини зможуть значно підвищити рівень здоров'я людей. Зокрема, спеціальний текстиль допоможе скоротити ризик переохолодження організму або респіраторних захворювань під час занять спортом.

Враховуючи потребу в такому виді нового одягу для воїнів АТО, військових спеціального призначення, пожежників, моряків-підводників, кінологів, пілотів, існує потреба комерціалізації його виробництва.

Розвинуті країни світу позиціонують нанотекстиль як пріоритетний напрямок розвитку науки та техніки та впроваджують державні програми їх розвитку.

Визначальним у Стратегії сталого розвитку України є використання знань та наукових досягнень для стимулювання збалансованого економічного зростання, заснованого на притоці інвестицій у використання відновлюваних джерел енергії, в екологічно безпечне виробництво та «зелені» технології.

Сталий розвиток орієнтований перш за все на людину та покращення якості її життя у сприятливому соціально-економічному середовищі та екологічно чистому, здоровому, різноманітному природному довкіллі. Високий інтелектуальний рівень людського потенціалу має забезпечити конкурентоздатність країни у майбутньому [141; с.7]. Тому вкрай важливо, щоб в рамках Стратегії сталого розвитку забезпечувалися належні інституційні передумови для проведення відповідних досліджень і комерціалізації їх результатів на вітчизняному ринку текстилю.

Передусім, мова повинна йти про кластерну форму підтримки створення інноваційного текстилю. На засадах співфінансування мають проводитися прикладні дослідження у галузі «розумного текстилю» з залученням дослідників, матеріалознавців і технологів у цій галузі. При цьому мова повинна йти про створення таких типів нанотекстильних матеріалів, які гарантують оптимальне формування властивостей, їх довговічність, гігієнічність, екологічну безпечність, комфортність в експлуатації, зносостійкість та економічну доцільність серійного виробництва.

Поняття «виробничий кластер» виступає як новий ефективний спосіб і система взаємодії, постійного ділового спілкування територіально та економічно споріднених учасників виробничого процесу заради отримання кожним із них сукупного синергетичного комерційного результату [136].

Світовий досвід доказує, що сценарій стратегічного розвитку країни передбачає зростання її конкурентоздатності як у традиційних, так і в нових наукомістких секторах, прорив у підвищенні якості людського капіталу та

динаміки продуктивності праці, у випереджаючому розвитку високотехнологічних виробництв та перетворенні інноваційних факторів в основне джерело економічного зростання. Ці завдання можна вирішити завдяки створенню системи взаємодії держави, бізнесу, науки та освіти на основі використання ефективних інструментів інноваційного розвитку, серед яких сьогодні набирає розмаху кластерний підхід.

Впровадження кластерної концепції виробництва дозволило великій кількості країн значно поліпшити продуктивність своєї економіки. Практичний досвід зарубіжних країн притягує увагу вітчизняних вчених-економістів до початку проведення великої кількості розробок, результатом яких стає не тільки значне зростання різного роду політичних і соціально-економічних експериментів та інновацій, а й формування кластерів в Україні.

Найбільш чітка характеристика кластера виявляється на фоні місцевих відносин „покупець – постачальник”. Більшість фірм купує сировину, компоненти, послуги в інших місцевих фірм. Мати спільну мережу постачальників і покупців – це велика перевага для фірм-учасниць в подібних місцевостях. Суттєвою частиною кластерних взаємозв'язків є діяльність сформованого кластером „ланцюжка додаткової вартості”. Його функціонування дозволяє переконатися у тому, що конкурентні переваги фірм залежать від активності їх діяльності, починаючи від розробки проєкту, закупки матеріалів, виготовлення продукції, і нарешті, – логістики їх продажу та обслуговування. Оскільки велика кількість перелічених операцій потребує широкої взаємодії між фірмами – постачальниками, професіональними сервісними фірмами, дистриб'юторами, покупцями та іншими структурами – географічне розташування компаній є дуже важливим чинником для кожної ланки ланцюжка додаткової вартості й для всієї стратегії розвитку. Прикладом цього може слугувати розвиток гранітного кластера в Житомирській області, будівельного кластера в Хмельницькій області, а також деревообробного кластера в с. Рокитне Рівненської області [136].

Кластеризація дає можливість посилювати потоки ідей та інформації між фірмами-учасниками. Такі потоки, як правило, здійснюються формально і неформально шляхом обміну ідеями між партнерськими фірмами при виконанні спільної роботи, в рамках контактів зі спільними постачальниками.

Як свідчать наукові дослідження, серед усіх переваг кластерного підходу, найбільш важливим є доступ до інновацій, знань та «ноу-хау». На основі знань, в економіці, яка визначається наукомісткими традиційними галузями та галузями, що виникають, компанії шукають свою основну конкурентну перевагу в ідеях і талановитих кадрах, якої вимагає географічна близькість до кваліфікованих колег, найкращих постачальників та споживачів, висококваліфікованих людських ресурсів, досліджень та інструментів розвитку, а також лідерів галузі.

Спеціальні знання галузі та «ноу-хау» акумулюються та розповсюджуються через підприємницькі сфери та інноваційні компанії. Кластерний підхід швидше дає компаніям інформацію про переваги в технологіях та зміни у вигодах покупців та споживачів. Не випадково, він зменшує витрати на транзакції.

Інтерес до кластерів у світі постійно зростає, оскільки в умовах ринкового господарства вони стали дієвою підйимальною силою виробництва в компаніях, що стали їхніми учасниками. Україні, як одній з великих європейських держав, треба в програмах розвитку врахувати той факт, що всі країни Європи вже мають свої національні програми кластеризації. У всіх країнах ЄС реалізуються рішення Лісабонського Саміту 2000 р. про повсюдне впровадження програм розвитку Регіональних Інноваційних систем (РІС), заснованих на кластерній моделі виробництва. Головною метою цього рішення став намір до 2010-го року скоротити відставання Європи від її основних конкурентів на світових ринках – США і Японії – шляхом реалізації стратегії розвитку економіки знань, а також впровадження в країнах-учасницях моделі інноваційного розвитку за допомогою створення ERA (European Research Area) – «Європейського Дослідницького Простору».

Як відзначалося на згаданому Саміті ЄС, економіка Європи на порозі ХХІ століття страждала від таких властивих їй слабкостей конкурентоспроможності, як: недостатнє фінансування науки; недостатній розвиток бізнес–середовища, покликаного стимулювати дослідження й впроваджувати їхні результати; фрагментарна природа економічної активності й розосередження ресурсів. Ці недоліки мають місце в Україні й понині [123].

Кластери можуть охоплювати як невелику (10-15 компаній), так і значну кількість підприємств та структур (6-7 тисяч компаній, як, скажімо, в Індії чи в Китаї), а також можуть формуватися як з великих, так і з малих фірм в різноманітних видах об'єднань і співвідношень. Кластером вважають як географічну концентрацію компаній, що працюють в окремому виді бізнесу, так і конгломерацію великих і малих фірм, частина яких може бути власністю іноземців. Кластери з'являються в традиційних галузях та в high-tech напрямках, у виробничо–комерційному сегменті, в секторі послуг і в соціальних сферах. Формуються кластери поетапно (рис. 3.6.).

Для реалізації першого етапу необхідно проводити інформаційну роботу (семінари, конференції, круглі столи) серед потенційних учасників кластера. Це дозволяє побудувати дієву структуру, враховуючи побажання учасників кластера та дає можливість оцінити їхню готовність до процесу інтеграції.

Другий етап визначає пріоритетні галузі для реалізації кластерної моделі, їхнього розвитку, а також оцінку наявних фінансових, матеріальних та трудових ресурсів. Для цього детально аналізується галузь, визначається рівень конкурентоспроможності підприємств, які стануть базовими, формується робоча група із представників учасників майбутнього кластера. Особливу увагу слід приділити визначенню потреби у фінансовому капіталі, необхідному для забезпечення успішної діяльності кластера, окреслити джерела його формування.

Сутність третього етапу полягає у реалізації програми формування кластера. Вона визначає методологічну та консультаційну підтримку, забезпечення взаємозв'язку підприємств, органів влади, фінансових і наукових установ, оцінку його діяльності.

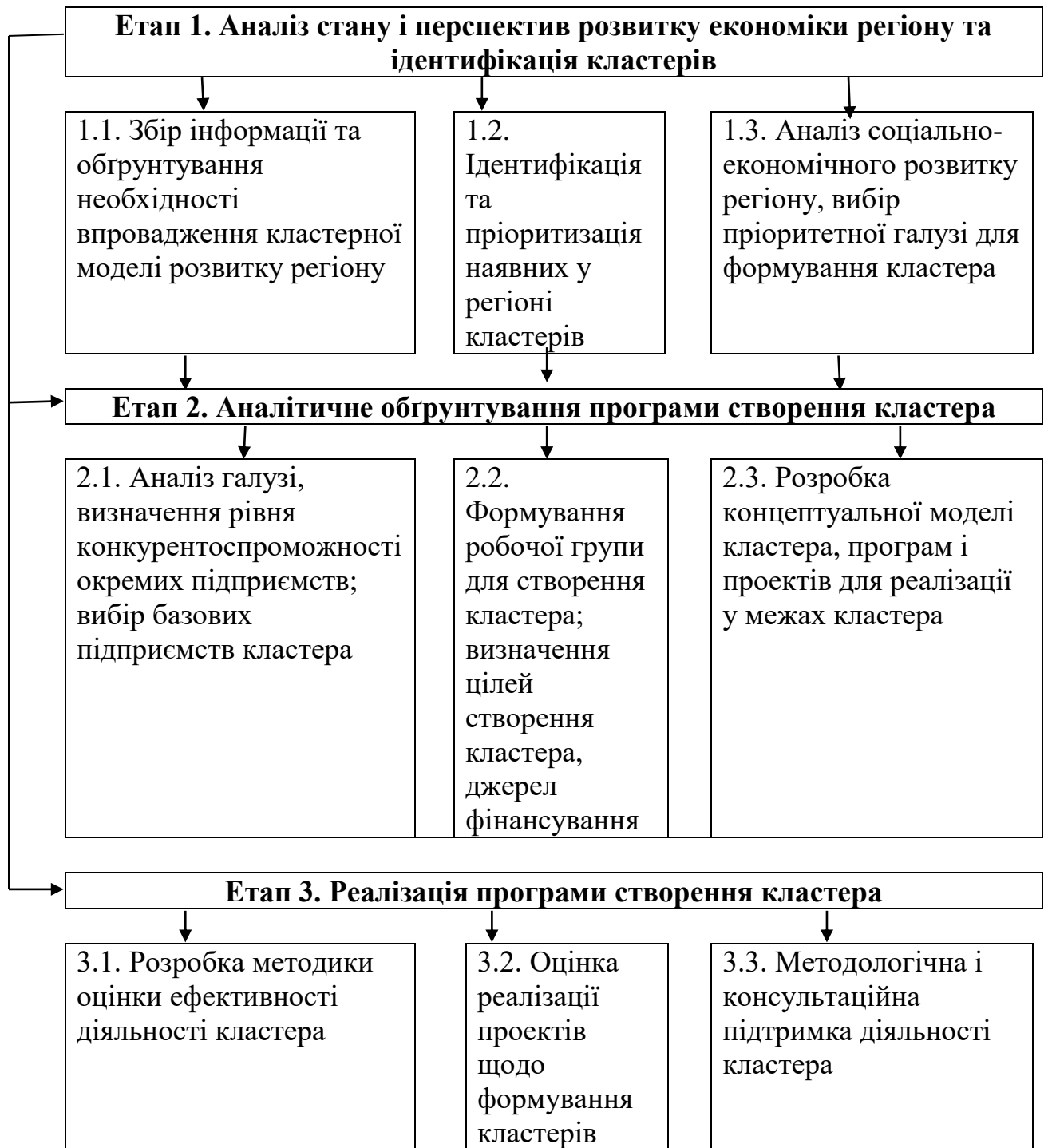

Рис. 3.6. Алгоритм формування кластера

Величина фінансового капіталу, а також його структура, впливають на всі сторони діяльності кластера і визначаються: особливостями його створення та діяльності; значенням у функціонуванні регіону; соціально-економічним розвитком регіону, а також внутрішніми та зовнішніми факторами, що обумовлюють функціонування кластера та регіону загалом. Недостатній обсяг

фінансового капіталу у кластері та неефективне його використання не дає можливостей для повноцінного економічного розвитку інтегрованої структури.

Кластерні дослідження стосовно Тернопільської області проводилися ще у 2005 році та підтверджують перспективність формування кластерів в наступних напрямках:

- будівельні кластери в Бережанському та Кременецькому районах, на основі наявної місцевої сировинної бази, збереженої виробничої інфраструктури, кадрів;
- агропромислові та харчові кластери в Борщівському, Бережанському, Шумському районах, де склалася сприятлива екологія, налагоджено канали збуту продукції, розвивається фермерство. Тут найбільші перспективи мають потенційні кластери молокопереробного, м'ясного напрямку, консервної (овочі, фрукти), зернової (гречка), олійної продукції. Великий потенціал також мають цукровий та кондитерський кластери;
- швейний та текстильний кластери, де головним інтегратором в об'єднанні підприємницьких структур має бути Тернопільське об'єднання „Текстерно”;
- туристично-рекреаційні кластери формуються в районах, які мають унікальні історико-архітектурні та природні пам'ятки, сприятливу екологію;
- кластери приладобудування та high-tech технологій мають підстави формуватись, завдяки, наявності потужної виробничої бази колишніх оборонних підприємств, а також ВАТ «Ватра», «Сатурн» та інших об'єднань.

Не викликає сумніву те, що за підтримки владних структур підприємці та громадські організації цього регіону спроможні, як і сусідня Хмельницька область, сформувати ефективні кластерні об'єднання. Керівник напряму органічного виробництва ТОВ «Либідь-К», засновниця Organic Cluster Тетяна Яблонська стверджує, що «Компанія у кластері автоматично має більш вигідну позицію, ніж «бізнес-одинак» [123]. А саме, кластери дають змогу:

- 1)поглиблювати спеціалізацію і розподіл праці між учасниками;
- 2)приваблювати клієнтуру, створюючи тісну взаємодію виробників та споживачів послуг;
- 3)знижувати вартість одиниці продукції, яка виробляється на основі спільної діяльності;
- 4)посилювати потоки ідей і інформації між учасниками;
- 5)підвищувати інноваційність виробництва продукції;
- 6)ефективніше та економно використовувати місцеві природні ресурси;
- 7)створювати здоровий соціальний капітал, забезпечувати баланс ринкової ефективності та соціальної гармонії [52].

Впевнено можна вважати, що кластер – це різноманітні можливості для зростання бізнесу, спільної комунікації як між собою, так і з зовнішнім світом, владою та навчальними закладами тощо. Це можливість розвитку свого стартапу, втілення бізнес – ідеї, безкоштовне приміщення, маркетингові, юридичні чи піар послуги для бізнесу, а також і можливості отримати нові знання та навички.

На жаль, в Україні немає добре розвинутого виробництва тканин. Доступний лише обмежений вибір тканин, і в деяких випадках, якість не відповідає рівню вимог багатьох ринків, зокрема ринку експорту до ЄС. Зростання виробництва тканин для пошиття одягу дозволить українським ланцюгам постачання бути більш гнучкими, відповідно ціна та швидкість реагування будуть конкурентними. Місцеве виробництво тканин є важливим для розвитку експорту одягу до ЄС на правах безмитного ввезення. Найближчим часом може з'явитися часткове розв'язання цієї проблеми. ЄС схвалив ініціативу «Пан Євро-Мед Зона» щодо преференційних правил походження. Ця ініціатива дозволяє використовувати в товарах із сертифікатом Євро-1 сировину чи складові, що походять із прийнятних країн Середземномор'я (які є членами цієї угоди). Оскільки умови угоди стосуються і Туреччини, це означає, що турецька тканина може використовуватися українськими виробниками одягу для продукції, яка відповідатиме сертифікату Євро-1. Для розвитку текстильної

галузі, Україні необхідні важливі ресурси: технічні ноу-хау; велика кількість води та очищення промислових стоків; велика кількість енергії, як електричної, так і теплової (тепло часто передається машинам у вигляді пари, а пара виробляється з вугілля або природного газу). Існує також можливість переходу на зелену енергію для споживання пари; великі інвестиції (необхідні інвестиції зазвичай складають близько 100000 доларів США на одного працівника).

В процесі даного дослідження, нами було акцентовану увагу на необхідності активізації інноваційних форм текстильного виробництва в рамках створення текстильного кластера. Бачимо його як об'єднання підприємницьких структур, наукових, фінансових установ, домашніх господарств, владних інститутів (рис.3.7.).

Наукові установи повинні в рамках дуальної форми освіти забезпечувати кластер кваліфікованими менеджерами, технологами, інженерами; проводити спільно із владними інститутами форуми, конференції для позиціонування кластера; проводити наукові дослідження у сфері створення нанотканин.

Публічні інститути можуть стати розробниками програм, концепцій, стратегій, в яких будуть визначені шляхи реформування та конкурентного розвитку текстильного виробництва загалом і в рамках функціонування кластера зокрема.

Основними учасниками текстильного кластера можуть бути такі підприємства: ВАТ ТО «Текстерно» (м. Тернопіль), яке має досвід виробництва стратегічно важливих для національної економіки новітніх тканин; ТОВ «Тканини Поділля» (м. Хмельницький), яке має необхідну ресурсну базу для виробництва тканин; ПРАТ «Едельвіка» (м. Луцьк), яке має досвід створення сучасних, високоякісних, екологічно – чистих модних брендів та досвід експорту інноваційної текстильної продукції; ТВ «Ватра-Захід» (м. Тернопіль), який може не тільки забезпечити енергетичні ресурси кластеру, але й виробництво електропровідних ниток для створення нанотканин (наприклад, балаклави з нагрівальним елементом). Ці підприємства, на нашу думку, нині мають

необхідну ресурсну базу для організації інноваційного текстильного виробництва.

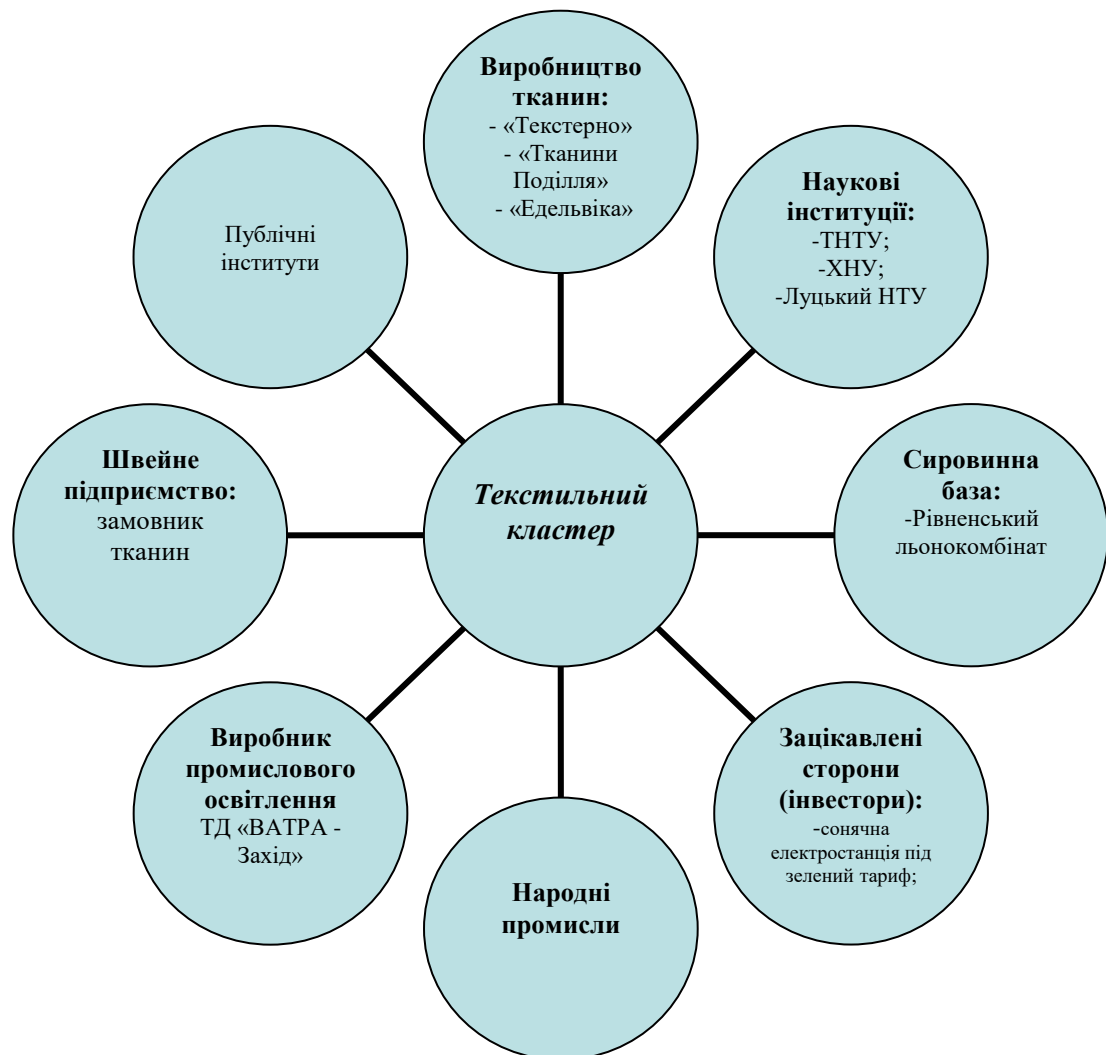

Рис.3.7. Склад учасників текстильного кластера, об'єднаний на основі потенціалу текстильного виробництва Тернопільської, Рівненської, Хмельницької, Волинської областей

Примітка : власна розробка автора.

Головним учасником текстильного кластера повинно бути ВАТ Тернопільське об'єднання "Текстерно", засноване у 1968 році як виробничий комплекс з повним технологічним циклом перероблення бавовни-волокна в готові тканини. Комплекс займає площу у 220 000 м² і складається з трьох фабрик: прядильної, ткацької та обробної. Лідер вітчизняної текстильної промисловості України виробляє щомісяця 9 млн м² екологічно чистої тканини із 100% бавовни з різними видами обробки.

Оскільки для виробництва тканини необхідна велика кількість енергії, то важливо використовувати промислове освітлення – це спеціальні пристрої, які призначаються для освітлення заводів, підприємств і фабрик загального типу. Його може надати Торговий дім «Ватра – Захід» – перший та найбільший вітчизняний виробник світлотехнічного обладнання в Україні із більш ніж 60-річним досвідом на професійному ринку.

Сьогодні корпорація Ватра – це провідний виробник світлодіодного обладнання промислового, офісного, агропромислового, адміністративно-громадського та вулично-паркового призначення, що відповідає сучасним вимогам ринку та міжнародним стандартам, намагається впроваджувати новітні технології та сучасні системи освітлення.

Місцевий виробник світлотехнічного обладнання розглядає можливості виробництва та застосування сонячних електростанцій для промислових підприємств, які мають ряд переваг таких як, наприклад: становлення сонячної електростанції, яка була б зручна підприємствам завдяки великій площі, на якій легко розташувати панелі та колектори; можливість встановити станції великої потужності, оскільки вони швидко окупляться та будуть давати гарантований прибуток протягом наступних років; відсутність норми обліку власного споживання електроенергії; стабільність зеленого тарифу, який «прив'язаний» до курсу євро, що страхує інвесторів від курсових ризиків; економія витрат на охорону, оскільки станція встановлюється на території, яка охороняється; наявність на підприємстві потужної системи кабелів для електропостачання, тому при установці станції не потрібен додатковий інфраструктурний комунікаційний супровід; здійснення сервісного обслуговування сонячної електростанції електриками, які є у штаті підприємств.

Структура фінансування кластера може мати наступну форму (див. рис. 3.8). Для реалізації інноваційних проектів в рамках кластера необхідно використовувати ресурси комерційних банків; інвестиційних та венчурних фондів; кошти Фонду регіонального розвитку України, інноваційних фондів;

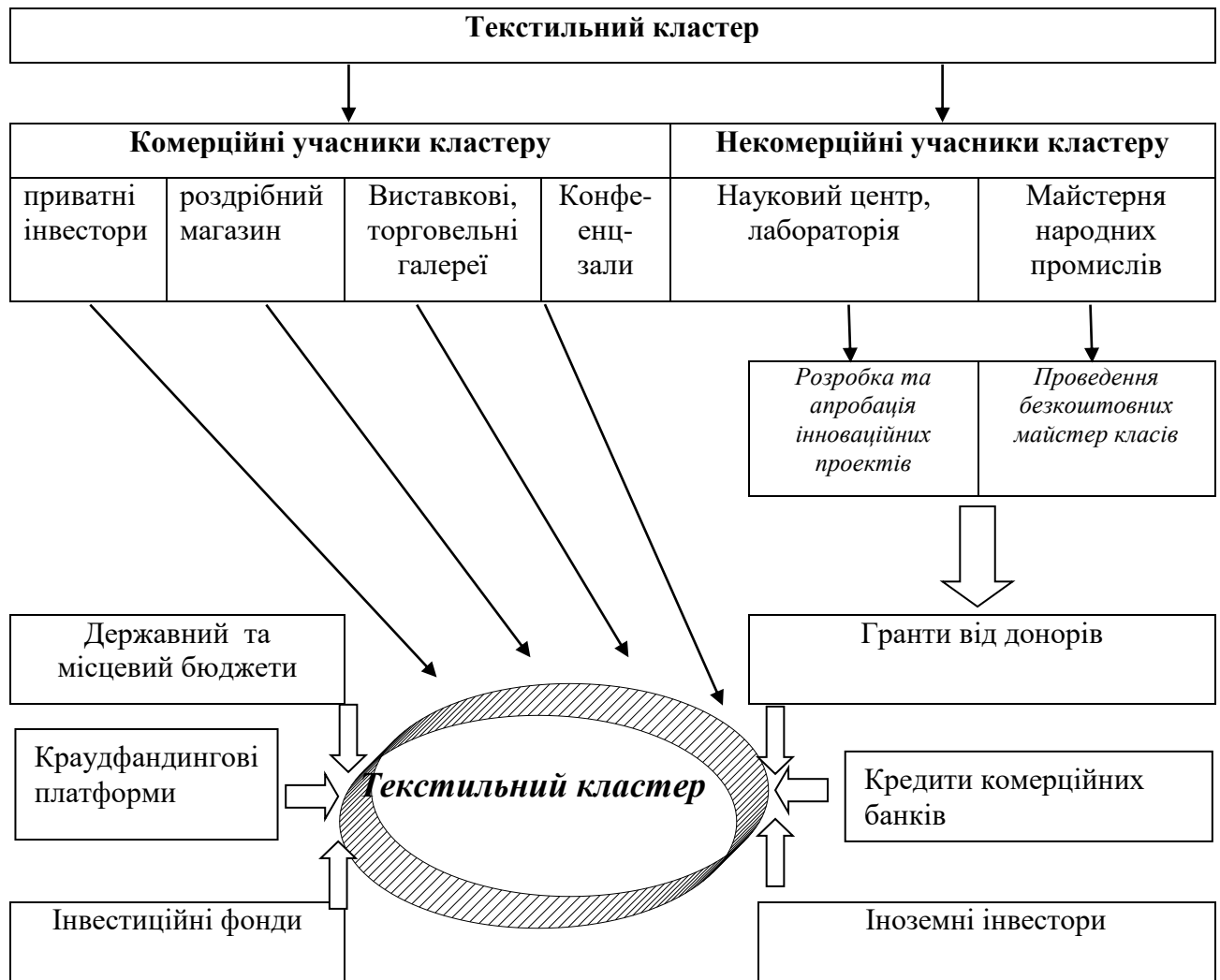

Рис.3.8. Структура фінансування текстильного кластера регіону

міжнародних програм підтримки наукових досліджень і технологій; міжнародних благодійних фондів; грантове фінансування, краудфандинг (потенціал закордонних краудфандингових платформ: Kickstarter Indiegogo та національних платформ Спільнокошт); об'єднання коштів на локальному рівні на засадах краудфандингу для ревіталізації старих промислових районів, що забезпечить реалістичність досягнення векторів модернізації текстильної промисловості; залучення громадських та благодійних організацій до участі у налагодженні рекламно-інформаційної діяльності та пошуку потенційних

інвесторів; використання потенціалу міжнародних фінансових інститутів, серед яких Міжнародний Вишеградський фонд; Шведська міжнародна агенція розвитку – SIDA; структурні фонди ЄС: Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ); міжнародний програмний ресурс в рамках програми «Горизонт – 2020» [178], яка призначена об'єднати все фінансування досліджень та інновацій в ЄС.

В системі регіонального кластера важливо розвивати кластери народних промислів на рівні об'єднаних територіальних громад, модель створення яких представлена в додатку Е.

Попри зазначені проблеми й труднощі, які переживає Україна в останні роки, процес кластеризації тут залишається досить динамічним, дає надію на успіх. Головним завданням повинно стати керівництво науково-технічною політикою, щоб забезпечити входження України у шостий технологічний уклад. Для цього необхідне формування основних принципів науково-технічної політики України та модернізації української економіки, пов'язаних з підготовкою кадрів.

3.3. Забезпечення екологічної складової розвитку текстильної промисловості та формування регіонального ринку екотекстилю

Дослідження, проведені в попередніх параграфах, показали, що модернізувати та технологічно удосконалювати текстильну галузь необхідно з дотриманням екологічно орієнтованого підходу, що відповідає стратегії сталого розвитку національної економіки.

Текстильні матеріали та сировина можуть бути джерелом негативної дії комплексу хімічних речовин різних за призначенням, класом небезпечності, біологічними ефектами. Зважаючи на те, що людина має безпосередній контакт з текстильними матеріалами та виробами від дня свого народження, а міграція хімічних забруднювачів з них діє на організм безперервно протягом всього життя, питання безпечності таких виробів на сьогодні є особливо важливим [143;

с.99]. Розв'язати проблему безпечного виробництва та споживання текстильних виробів можна і необхідно з використанням інструментарію екологічного аудиту.

Сьогодні запровадження екологічного аудиту на підприємствах вітчизняної текстильної промисловості, як і в інших галузях промисловості, є питанням досить актуальним. Дослідженням доцільності впровадження, функціонування та стимулювання розвитку екологічного аудиту в нашій країні присвятили свої роботи такі вчені: О. Ф. Балацький, І. К. Бистряков, Б. В. Буркинський, О. О. Веклич, Т. П. Галушкіна [29], Л. Т. Гринів, Л. Г. Мельник, В. Є. Міщенко, І. В. Недін, Б.Б. Семак [131], П. М. Скрипчук [133], О. М. Теліженко, С. К. Харічков, М. А. Хвесик, Є. В. Хлобистов, Л. Б. Шостак та ін.

Згідно з законом України «Про екологічний аудит», об'єктами екологічного аудиту є підприємства, установи та організації, їх філії та представництва чи об'єднання, окремі виробництва, інші господарські об'єкти [111].

Метою екологічного аудиту є: контроль вірогідності видаваної підприємством екологічної інформації; перевірка відповідності об'єкта екологічним вимогам; оцінка чинної системи керування навколишнього середовища і здоров'я працівників; оцінка ризиків від регульованих і не регульованих впливів на середовище.

Форми екологічного аудиту передбачають добровільний екологічний аудит, проведений з ініціативи підприємства та обов'язковий екологічний аудит, проведений по спеціальному дозволу державних органів, наполяганню акціонерів або населення прилеглих районів.

Як свідчить аналіз літературних джерел [27; 133], екологічний аудит діяльності вітчизняних текстильних підприємств відіграє ключову роль у створенні та впровадженні на цих підприємствах інтегрованої системи екологічного менеджменту, яка поширюється на всі етапи життєвого циклу текстильної продукції та базується на основі стандартів серії ISO 9000 (система менеджменту якості), ISO 1400 (система екологічного менеджменту), OHSAS

18000 (система менеджменту професійної безпеки) і SA 8000 (система менеджменту соціальної відповідальності) [131; с.84].

Всі ці системи мають багато спільного, оскільки вони побудовані на гармонійному поєднанні різних аспектів для забезпечення якості виробничої діяльності з метою підвищення екологічної та економічної ефективності виробництва. Імплементация інтегральної системи екологічного менеджменту в практиці роботи вітчизняних текстильних підприємств дозволяє застосувати на цих підприємствах передовий закордонний досвід та сприяти стабільному розвитку цих підприємств, збільшенню обсягів експорту їх продукції, а також підвищенню якості та екологічної безпечності цієї продукції [120; с.85].

Продукція ТОВ Тернопільського об'єднання "Текстерно" сертифікована за стандартом ISO 9001 (2005 р.) й відповідає міжнародним стандартам ISO 9001. Це не тільки керівництво з управління якістю підприємства, а й потужний маркетинговий інструмент. З практики видно, що ціни на товари та послуги, сертифікованих відповідно до ISO 9001 компаній, часто виправдано вищі за ціни конкурентів до 50%. Це нагорода, яку отримує підприємство, що вкладало кошти в побудову вичерпної системи менеджменту якості за стандартом ISO 9001.

Сьогодні все більше споживачів у всьому світі усвідомлюють вигоди і віддають перевагу товарам та послугам з поліпшеними характеристиками щодо їх впливів на стан довкілля та здоров'я людини. Надійним орієнтиром для вибору такої продукції є екологічне маркування, що відповідає принципам та методам міжнародних стандартів серії ISO 14020 і вказує на певні екологічні характеристики чи переваги продукції.

В українській системі екологічної сертифікації та маркування екологічні критерії позначені як СОУ ОЕМ та, для прикладу, мають таке кодування: 08.002.04.003:2016, де 08.002 – код країни – Україна; 04 - код галузі згідно ДК; 003 - код категорії продукції (порядковий номер критерію); 2016 - рік прийняття чинної редакції стандарту.

Стандарт СОУ ОЕМ 08.002.04.003:2016 встановлює критерії визначення переваг текстильних виробів відносно їх впливів на стан довкілля та здоров'я людини протягом життєвого циклу. Сфера дії цього стандарту поширюється на:

- одяг та аксесуари, у складі яких міститься не менше 80% текстильного волокна в тканих, нетканих або трикотажних полотнах;
- текстильні вироби для внутрішнього оздоблення, у складі яких міститься не менше 80% текстильного волокна в тканих, нетканих або трикотажних полотнах;
- волокна, пряжа, ткани, неткани та трикотажні полотна, призначені для виготовлення текстильного одягу та аксесуарів, виробів для оздоблення інтер'єру, включаючи тканину для оббивки, матраців, підкладки;
- вироби для прибирання: тканини з нетканого матеріалу, призначені для вологого та сухого очищення поверхонь та сушіння посуду.

Стандарт СОУ ОЕМ 08.002.04.003:2016 верифікує екологічні критерії оцінювання життєвого циклу текстильного виробу. Сертифікат даного стандарту нині отримала текстильна компанія, яка є найбільшим оператором з продажу тканин ТОВ «ТЕКСТИЛЬ-КОНТАКТ». Термін дії сертифікату – з 20.11.2018р. по 19.11.2021рік.

Не менш відома фірма, яка пропонує нам ковдри, матраци, ТОВ Виробничо-торговельна фірма «ВЕЛАМ», також має сертифікат СОУ ОЕМ 08.002.04.021 «Ковдри. Екологічні критерії оцінювання життєвого циклу», з терміном дії з 27.07.2016р. до 26.07.2019р.

Багато років поспіль, продукція цих компаній підтверджує свою відповідність встановленим екологічним критеріям. Важливо те, що вона виготовляється з застосуванням лише тих матеріалів та комплектуючих, використання і утилізація яких не може спричинити погіршення екології житла та довкілля.

Вважаємо доцільним проведення екологічного аудиту на підприємствах текстильної промисловості, а саме ТОВ Тернопільське об'єднання «Текстерно»,

що є важливим кроком для отримання сертифікату екологічного маркування продукції, і має проводитись за наступним алгоритмом (рис.3.9.).

Рис. 3.9. Механізм екологічного аудиту та екомаркування.

Примітка: розроблено автором.

Основними завданнями при впровадженні та подальшому перегляді екологічних критеріїв мають бути: стале управління природними ресурсами; обмеження використання небезпечних хімічних речовин; зниження екологічних впливів у процесі виробництва; зменшення енергомісткості технологічного процесу виробництва; зменшення відходів виробництва та споживання.

Загальна мета екологічних маркувань та екологічного декларування полягає у тому, щоб шляхом отримання достовірної інформації про екологічні аспекти продукції, сприяти розширенню попиту на екологічний текстиль та постійно покращувати його параметричні характеристики.

В Україні типи екологічного маркування визначені відповідно до стандартів серії ДСТУ ISO 14020, що застосовуються в національній системі стандартизації як ідентичні еквівалентним міжнародним стандартам ISO. За цими нормативними документами екологічне маркування поділяють на два основних типи для:

- а) позначення певної екологічної характеристики продукції (II тип);
- б) визначення та підтвердження переваг об'єкта маркування щодо його впливів на стан довкілля і здоров'я людини (I тип).

Саме II тип екологічного маркування інформує про певну характеристику, пов'язану з впливами на довкілля, яка може бути корисною для експлуатації, обслуговування, ремонту чи утилізації.

Маркування II типу належить до самодекларацій, тобто заяв, що не потребують додаткового незалежного оцінювання третьою стороною (сертифікації). Фрази таких заяв, їх тлумачення, методи обґрунтування їхнього застосування та застереження щодо введення в оману споживача викладені в ДСТУ ISO 14021:2016 Екологічні маркування та декларації. Екологічні самодекларації (екологічне маркування типу II).

Згідно зі стандартом ISO 14021 передбачається застосування таких складових маркування тканин та текстильних виробів зі спрямуванням на захист екології та споживача: придатний для компостування; здатний до розкладання; продукція зі збільшеним терміном придатності; придатний для повторного

перероблення; вміст повторно перероблених матеріалів; повторно перероблений матеріал; зменшене енергоспоживання; зменшене використання ресурсів; зменшене водоспоживання; придатний для повторного використання; маловідходний щодо продукції, її компонентів чи пакування.

Перераховані вище складові екомаркування належать до категорії «екологічної самодекларації» або до другого типу екологічного маркування. Відповідно до цього типу екомаркування придатними для перероблення можуть бути такі тканини:

- поліамідна тканина. Якісний матеріал для виробництва з можливістю вторинного перероблення – високоміцний синтетичний матеріал володіє цінними якостями, використовується для виготовлення форменого і спеціального одягу, сумочно-рюкзачних виробів, а також спортивного, туристичного та військового спорядження. Унікальним виробником цих стратегічних тканин, а також негорючих мета–арамідних та балістичних тканин в Україні є Київське науково-виробниче підприємство ТЕМП 3000. Тканини виробляються в повній відповідності до вимог Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України;
- поліестер – популярний синтетичний матеріал, який має унікальні властивості, що володіє багатьма перевагами та малими недоліками. Легкість вторинного перероблення дозволяє дати старим речам нове життя;
- поліакрилове волокно, яке візуально і за якістю нагадує вовняну тканину: воно ворсисте, легке, м'яке і тепле. В порівнянні з шерстю, набагато міцніше, легко забарвлюється і важко вбирає вологу.

На різних стадіях виробництва текстильних виробів та після їх використання утворюються відходи. Це сплутані залишки волокон і пряжі, клапти й обрізки полотен, вибракування, відпрацьовані протиральні та пакувальні матеріали, використаний спецодяг.

Чисті відходи побутового споживання є цінною вторинною сировиною і використовуються для подальшого перероблення. Відходи матеріалів технічного

призначення ретельно очищаються від сторонніх предметів (наприклад, металевої стружки) і теж можуть застосовуватися як вторинна сировина.

Сильно забруднені відходи, використані в технологічних цілях (фільтрація, шліфування, полірування), не підлягають повторному використанню та повинні знищуватися.

Текстильні відходи, які перейшли в категорію вторинної сировини, часто дешевші за природні ресурси і зменшують потребу імпортного волокна. Тому, застосування їх в народному господарстві стає доцільним.

Текстильні відходи виробництва поліакрилових тканин (нитки, волокна, обрізки) і текстильні відходи споживання (зношений, що вийшов з ладу одяг) підлягають вторинному переробленню на спеціалізованих підприємствах. Виробниче вторинне перероблення тканинних відходів з синтетики необхідне в цілях поліпшення екології і охорони навколишнього середовища.

Послуги з перероблення відходів здійснює ліцензована Міністерством Екології та Природних ресурсів України Компанія "Екологічні Інвестиції", яка у своїй діяльності керується виключно природоохоронним законодавством. Використання відходів як вторинної сировини для виготовлення нових товарів заощадить природні ресурси та матеріальні витрати, які були б витрачені на їх утилізацію.

Текстильні вироби після побутового використання, визнані непридатними, а також відходи текстильних виробництв, вивезені на смітник разом з іншим сміттям, забруднюють наш життєвий простір токсичними речовинами. Ось чому результати текстильного виробництва мають обтяжливі наслідки для навколишнього середовища.

Виробничі процеси, пов'язані з безпосереднім виготовленням тканини, супроводжуються застосуванням і виділенням маси шкідливих речовин. Відхилення від допустимих норм викиду токсинів в атмосферу і стічні води може стати загрозливим.

Вентиляційні викиди заводських цехів містять пари розчинників, формальдегід, сірководень і вуглець, сполуки важких металів. Виробництво

текстилю є однією з основних причин забруднення ґрунтів важкими металами. Забруднення стічних вод барвниками та хімічними речовинами, які беруть участь в технології обробки тканин, призводить до серйозної екологічної проблеми. При промиванні набивної тканини, сит і барабанів зливається більше як 2/3 усієї кількості використовуваних концентратів.

Держава через стандартизацію виробництва текстильних виробів встановлює ліміти на вміст речовин викидів, що забруднюють середовище, однак штрафні санкції за їх порушення є мінімальними, а тому не дають позитивних результатів. Наявні очисні системи поступово зношуються, а на придбання нового дорогого обладнання не вистачає ресурсів. Розв'язання проблеми можна знайти у використанні матеріалів, які виділяють мінімальну кількість шкідливих елементів.

Виробниче середовище безпосередньо впливає на працівників текстильних підприємств. Статистичні дані показують, що зростає кількість випадків набуття професійних захворювань. На робочих місцях існує небезпека нещасних випадків:

- підвищена концентрація хлору викликає роздратування і набряк легенів, може навіть спровокувати опік дихальних шляхів;
- пари соляної і сірчаної кислот роз'їдають тканини організму і надають отруйний і канцерогенний вплив на людину;
- їдкі луги пошкоджують слизову оболонку ротової порожнини, стравоходу і шлунка;
- сполуки сірки, дрібні частинки яких забруднюють повітря, викликають появу кашлю, нежиті, першіння в горлі, головний біль, нудоту і пронос;
- дисульфид вуглецю діє на нервову систему і може стати причиною психічного розладу;
- бензол, потрапляючи в кровоносну систему, провокує розвиток гострих і хронічних токсичних отруєнь;
- розчинники можуть привести до наркотичного отруєння, викликати запалення органів дихання і травлення;

- фосфор порушує обмінні процеси організму і роботу печінки та нирок;
- формальдегід є ворогом центральної нервової системи, репродуктивних органів і генетичного матеріалу.

Поряд зі шкідливим впливом виробництва текстильної продукції на працівників підприємств і навколишнє середовище, існують проблеми з використанням виробів з текстилю. Пофарбовані тканини містять залишки формальдегіду і сполук важких металів, невелика кількість яких достатня для появи подразнення шкіри та алергії.

Формальдегід і залишки розчинників в килимах і тканинах, які використовуються для оббивки меблів і штор, поступово випаровуються і можуть викликати симптоми отруєння в закритих приміщеннях з кондиціонерами.

Еко-Текс стандарт 100 (Oeko-Tex® Standard 100) - це глобальна система тестування і сертифікації споживчої текстильної продукції на предмет відсутності небезпечних для людини речовин. Стандарт був розроблений в 1992 році групою з 17 європейських текстильних інститутів і діє більш ніж в 40 країнах світу.

Знак Eко-tex Standard 100 гарантує відсутність у виробі отруйних речовин (кожен виріб перевіряється на наявність пестицидів, барвників, що викликають онкологічні захворювання, формальдегіду і важких металів в матеріалі, з якого він зроблений). Знак мають право присуджувати тільки 13 Європейських дослідницьких лабораторій. Продукція перевіряється на наявність наступних речовин: заборонені канцерогенні барвники; барвники, що викликають алергію; що виділяють важкі метали; хлоровані ароматичні композиції (засмічують довкілля та шкідливі для здоров'я); формальдегіди; пестициди та ін. Продукція, що має відповідність Oeko-Tex Standard 100, користується попитом у споживачів, бо є безпечною у використанні.

Як свідчить закордонний досвід і вітчизняна практика, отримана за результатами екологічного аудиту інформація в будь-якій галузі

господарювання, включаючи текстильне виробництво, може бути використана [131; с.85]:

- при зміні форми власності підприємств;
- в різноманітних інноваційних процесах їх діяльності;
- при розрахунку оптимальних цін на сировину, матеріали, готову продукцію цих підприємств;
- при сертифікації діючих на підприємстві систем екологічного менеджменту;
- при визначенні рівня екологічної безпечності наявних технологій виробництва текстильної сировини та готової продукції;
- при визначенні екологічності основних видів текстильної сировини (волокон, ниток, барвників, апретів, текстильно-допоміжних сполук);
- при визначенні рівня екологічності текстильних матеріалів і виробів різного цільового призначення та волокнистого складу.

Окрім цього, в процесі екологічного аудиту діяльності текстильних підприємств встановлюється наявність і рівень якості наступних видів інформації:

- статистичні звіти про обсяги перероблення екологічно безпечних видів сировини;
- статистичні звіти про обсяги виробництва та збуту основних видів екологічно безпечних матеріалів і виробів;
- наявність комплектів нормативно-правових документів (стандартів, технічних умов, тощо), що регламентують вимоги до асортименту, властивостей і екологічної безпечності екотекстилю і технологій його виробництва;
- виявлення інформації, яка підтверджує проведення лабораторних досліджень і аналізу екологічних властивостей окремих видів продукції в процесі її екологічної експертизи;
- наявність інформації на текстильних підприємствах, що стосується технології виробництва та асортименту екологічно безпечного текстилю.

Для того, щоб ринок екологічного текстилю розвивався, необхідно формувати екологічну культуру у споживачів текстильної продукції. З року в рік, все більше українських споживачів уважніше ставляться до маркування та сертифікації продукції, та в багатьох випадках, віддають перевагу товарам більш безпечним для здоров'я та довкілля.

Отже, екологічний аудит та системи екологічного управління спрямовані на підвищення екологічної обґрунтованості та ефективності діяльності суб'єктів господарювання, встановлення відповідності об'єктів екологічного аудиту вимогам природоохоронного законодавства та удосконалення управління суб'єктами господарювання, що провадять екологічно небезпечну діяльність, або окремими природними комплексами.

Держава через систему державних замовлень, цільового програмування, повинна стимулювати підприємства текстильної галузі до проведення екологічного аудиту. Державний комітет України по стандартизації, метрології та сертифікації повинен слідкувати за дотриманням суб'єктами господарювання безпеки технологічних процесів, рівня забруднення і токсичності сировини для виготовлення продукції, допустимих норм викидів виробництва в навколишнє середовище, якість готових текстильних виробів.

Запровадження екологічного аудиту на підприємствах текстильної промисловості регіону сприятиме екологічній безпеці текстильних матеріалів та виробів, а також формуванню регіонального ринку екотекстилю. Більше цього, держава може і повинна через систему цільового програмування підтримувати текстильне виробництво в регіонах-лідерах (рис.3.10, табл.3.5), які, як показало проведене в роботі дослідження, не тільки готові впроваджувати екологічне екомаркування та проводити екологічний аудит, але інноватизувати та ноосферизувати виробництво.

Рейтинги регіонів за основними напрямками дослідження

Області	Місце регіону за напрямом**							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Вінницька	22	10	11	13	-	16	18	-
Волинська	10	10	13	3	-	15	15	4
Дніпропетровська	15	9	12	20	I	16	2	-
Донецька	23	8	*	5	-	19	4	-
Житомирська	14	9	4	12	-	8	16	-
Закарпатська	19	5	5	19	2	10	13	-
Запорізька	17	10	11	8	-	18	9	-
Івано-Франківська	9	9	11	24	-	12	8	-
Київська	4	10	13	21	-	14	3	-
Кіровоградська	21	13	14	15	-	20	23	-
Луганська	23	12	*	-	-	18	11	-
Львівська	I	6	3	9	-	5	7	-
Миколаївська	20	7	6	7	-	16	17	-
Одеська	5	12	*	11	-	18	5	-
Полтавська	18	I	14	23	3	4	6	-
Рівненська	11	9	13	10	-	11	22	-
Сумська	12	9	9	14	-	13	21	-
Тернопільська	7	11	10	22	-	16	24	I
Харківська	6	3	*	17	4	3	10	-
Херсонська	17	13	8	2	-	20	19	-
Хмельницька	3	2	I	I	-	I	20	3
Черкаська	16	6	*	18	-	7	14	-
Чернівецька	8	9	2	6	-	6	25	-
Чернігівська	13	4	7	16	-	2	12	-
м. Київ	2	6	13	4	5	9	I	2

* Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації [97]

Примітка: побудовано на сонові проведеного дослідження в другому та третьовому розділі дисертації.

**НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

1. Кількість діючих підприємств текстильного виробництва переробної промисловості.
2. Зовнішня торгівля текстильною продукцією.
3. Обсяг капітальних інвестицій
4. Нарощення обсягів виробництва продукції текстильної промисловості.
5. Виробництво еко-тканин з екосертифікацією.
6. Рівень експорту текстильної продукції
7. Обсяг прямих іноземних інвестицій.
8. Виробництво стратегічних новітніх тканин на замовлення.

Рис. 3.10. Регіони-лідери в конкурентному розвитку текстильного виробництва.

Такими регіонами лідерами за результатами проведеного дослідження є Львівська, Полтавська, Хмельницька, Житомирська, Дніпропетровська, Київська, Тернопільська області, які не тільки активізували потенціал текстильного виробництва у розвитку регіональних економік, але й змогли залучити драйвери конкурентного розвитку текстильної галузі.

Висновки до третього розділу.

Результати проведеного дослідження в даному розділі дозволили зробити наступні висновки.

1. Гальмування технологічного розвитку промисловості зумовлене низькою інноваційною активністю підприємств і невеликим попитом на здобутки науки, що має в основі фінансові причини. Недостатність фінансування інноваційної діяльності спричинює консервацію наявної технологічної структури економіки текстильної промисловості та звуження перерозподілу фінансових ресурсів у наукомісткі технології.

2. Для поглиблення концептуальних засад розвитку та модернізації текстильної галузі в роботі розроблена дорожня карта модернізації текстильної промисловості на мезорівні, в основу якої покладено ідеологію концепції сталого

розвитку в частині екологізації виробництва; активізації конкурентного потенціалу галузі за ціною, якістю, логістичною мобільністю, асортиментом, організаційними формами ведення бізнесу на внутрішньому, регіональному та міжнародному ринках. Дорожня карта модернізації текстильної галузі має включати: розвиток регіональних і локальних кластерів; імплементацію заходів підвищення продуктивності праці; інфраструктурне оновлення підприємств та імплементацію міжнародних стандартів якості; нові форми інноваційного фінансування; розвиток внутрішнього ринку; поліпшення іміджу бренду вітчизняної продукції одягу та взуття внаслідок поліпшення якості продукції та просування товарів; розвиток активності на зовнішньому ринку; стимулювання інвестицій через пілотні програми переходу від давальницької схеми до повного циклу; техніко-економічні дослідження для конкретних інвестицій та сприяння цільовим інвесторам.

В рамках дорожньої карти запропонована до використання експертна модель оцінювання ризиків від впровадження новітніх технологій на основі оптимального фінансового рішення, що зменшить ризики від інноваційної діяльності та модель експертного вдосконалення якісних параметричних характеристик текстильних виробів.

3. Активізація детермінант конкурентного розвитку текстильної галузі має лежати в площині використання наявної вітчизняної сировини; запровадження світових стандартів та інноваційних підходів у виробництві різних видів текстильних матеріалів, створення «розумних» тканин, нових видів сировини у нетканих матеріалах, постільній білизні, військовому спорядженні.

4. З метою підвищення якості продукції текстильного виробництва доцільно запровадити обов'язковий екологічний аудит для виробників текстильної продукції з метою екологізації та безпечного споживання продукції. Вони повинні стосуватися: постачання волокон; хімічних речовин, що використовуються у виробництві; довговічності та подовження строку служби; економії енергії під час використання; дизайну, який дозволяє повторно

використовувати та переробляти, а також проведення системи державних закупівель продукції, яка має екологічні сертифікати.

Основними завданнями при впровадженні та подальшому перегляді екологічних критеріїв мають бути: стале управління природними ресурсами; обмеження використання небезпечних хімічних речовин; зниження екологічних впливів у процесі виробництва; зменшення енергомісткості технологічного процесу виробництва; зменшення відходів виробництва та споживання.

Результати дослідження в даному розділі знайшли своє відображення в працях автора [6; 7; 8; 10; 14; 15; 16; 18].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні детермінант розвитку текстильної промисловості регіону для створення підґрунтя для її розвитку та реформування. Результати проведеного дослідження дали змогу зробити такі висновки:

1. Текстильна промисловість є важливою складовою регіональної економіки, оскільки бере участь у регіональному відтворювальному процесі, наповнює регіональний ринок споживчих товарів, пропонує доступний, безпечний, якісний текстиль, створює робочі місця, покращує підприємницький клімат, сприяє позиціонуванню національного бренда, зберігає регіональні традиції та культуру.

Основними детермінантами розвитку текстильної промисловості потрібно вважати: історичні, інституційні, відтворювальні, просторові, вартісні, ресурсні (сировинні, кадрові, фінансові, інформаційні, матеріально-технічні), технологічні, управлінські (з виокремленням підсистем внутріорганізаційного менеджменту (аналітична, планова, регулятивна, облікова, мотиваційна, комунікативна) та промислового маркетингу), функціональні, соціальні, культурні, економічні, зовнішньоекономічні, інноваційні, інвестиційні, екологічні тощо.

2. До наукових підходів, які доцільно покласти в основу розвитку текстильної промисловості та посилення її позицій у регіональному відтворювальному процесі, необхідно віднести кластерну теорію, теорію витрат, теорію полюсів зростання, просторової взаємодії ринкових потенціалів, інноваційного, сталого розвитку, створення креативного середовища, що сформує базу для технологічного прориву галузі на регіональному рівні.

3. Сучасний інституційний супровід розвитку текстильної промисловості в регіоні має передбачати: векторність розвитку галузі, її інноваційні форми організації, механізми забезпечення сталого розвитку та екологізації

виробництва, забезпечення управління якістю й боротьби з тіньовим бізнесом та базуватися на концептуальній моделі управління галуззю на регіональному рівні. Ця модель має містити систему організаційно-правових, економічних, техніко-технологічних важелів.

Реалізація цієї моделі забезпечить вдосконалення інституційних, ресурсних, функціональних детермінант регіонального розвитку текстильної промисловості, сприятиме детінізації ринку текстилю, створенню національного текстильного бренда, формуванню інноваційної культури виробництва та споживанню текстильних тканин, підтримці інноваційних форм ведення бізнесу.

4. Аналіз сучасного стану текстильної промисловості, проблем та перспектив розвитку внутрішнього ринку продукції вказує на необхідність посилення ресурсних детермінант розвитку галузі в частині:

- розвитку ендогенної складової сировинної бази текстильної промисловості;
- впровадження інновацій;
- розвитку кадрового потенціалу;
- опанування новітніх технологій;
- запровадження системи фінансової підтримки галузі;
- обмеження доступу на український ринок контрабанди й імпортової текстильної продукції та сировини.

5. Для активізації інвестиційних та інноваційних детермінант текстильного виробництва необхідно вирішити проблему диференціації джерел фінансового забезпечення галузі, підтримувати нові організаційні форми ведення бізнесу, сприяти імплементації новітніх технологій, підтримувати експорт інноваційних тканин, що дасть можливість конкурентного позиціонування національної інноваційної продукції текстильної галузі в світі.

6. Запропоновані науково-методичні підходи до вдосконалення моніторингу результативності управління текстильною галуззю передбачають оцінку виробничого, ресурсного, експортного потенціалів, містять стратегічний аналіз розвитку текстильної галузі, оцінку її технологічного рівня, інноваційно-

інвестиційної активності, інвестиційних ризиків, результативності науково-дослідної, еколого - орієнтованої діяльності, що створює підґрунтя для активізації інституційних детермінант розвитку текстильної галузі.

7. За основу розробленої дорожньої карти модернізації текстильної промисловості на мезорівні взято концепцію сталого розвитку в частині: екологізації виробництва; активізації конкурентного потенціалу галузі за ціною, якістю, логістичною мобільністю, асортиментом, організаційними формами ведення бізнесу на внутрішньому, регіональному та міжнародному ринках; стимулювання інвестицій через пілотні програми переходу від давальницької схеми до повного циклу, техніко-економічні дослідження для конкретних інвестицій та сприяння цільовим інвесторам.

Вона сприятиме вдосконаленню організаційно-функціональних, просторових, ресурсних, технологічних детермінант розвитку текстильної галузі, виробленню концептуальних засад розвитку та модернізації текстильної галузі.

У рамках дорожньої карти доцільним є використання експертної моделі оцінювання ризиків від впровадження новітніх технологій на основі оптимального фінансового рішення, що зменшить ризики від інноваційної діяльності та моделі експертного вдосконалення якісних параметричних характеристик текстильних виробів.

8. Створення з метою забезпечення конкурентного розвитку текстильного виробництва регіонального кластера дає змогу реалізувати циркулярний підхід до управління регіональною економікою, забезпечити ревіталізацію промислових зон, розвиток центрів народних ремесел, міжсекторне партнерство у нагромадженні та використанні фінансових ресурсів для структурної модернізації текстильної галузі, активізувати культурні детермінанти її розвитку.

9. З метою підвищення якості продукції текстильного виробництва доцільно запровадити обов'язковий екологічний аудит для виробників текстильної продукції, який має бути спрямований на зниження енергоємності технологічного процесу та негативних екологічних впливів виробництва,

обмеження використання небезпечних хімічних речовин, зменшення відходів виробництва та споживання.

Практичне значення отриманих результатів дослідження відображено у відповідних довідках про їх впровадження, які стосуються:

інституційних, організаційно-функціональних, управлінських детермінант розвитку народних текстильних промислів використані при розробці інноваційних запитів у рамках реалізації стратегічних ініціатив розвитку Білецької об'єднаної територіальної громади (довідка № 471 від 11.06.2019 р.) (додаток И);

створення текстильного кластера використані у роботі Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради при реалізації Плану стратегічного розвитку міста Тернополя до 2025 року в рамках досягнення цілей модернізації базових та створення нових виробництв (довідка № 191/2 від 20.05.2019 р.) (додаток К);

інформаційно-аналітичного супроводу моніторингу, стратегічного планування розвитку текстильної галузі використані в роботі Тернопільської обласної державної адміністрації при розробці Програми економічного та соціального розвитку Тернопільської області на 2019 рік (довідка № 02-3215/32 від 20.05.2019 р.) (додаток Л);

вдосконалення системи менеджменту щодо створення центрів відповідальності, системи маркетингу в частині оптимізації логістичних потоків та цінової політики, обліку та контролю, а також модель екологічного аудиту використані в роботі ВАТ Тернопільське об'єднання «Текстерно» (довідка № 09/159 від 06.06. 2019 р.) (додаток М).

Науково-теоретичні та практичні розробки дисертації використані у навчальному процесі кафедри економічної кібернетики Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Нові технології та інноваційний розвиток підприємства», «Методологія наукових досліджень в інформаційній

економіці», «Прогнозування соціально-економічних процесів» (довідка № 2/ 28 – 1174 від 17.05.2019 р.) (додаток Н).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. Санкт-Петербург. Москва. Харьков. Минск. 1999 г. – 416 с.
2. Антипов І. В. Інноваційний розвиток національної економіки в контексті створення інноваційних інфраструктур в освітній галузі // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. 2010. Випуск 148. С. 1-8.
3. Бавовняна лихоманка – ціни вгору, якість вниз... URL: <https://www.unian.ua/economics/industry/416173-bavovnyana-lihomanka-tsini-vgoru-yakist-vniz.html> (дата звернення 13.08.2019).
4. Бережна Л.В., Снитюк О.І. Економіко-математичні методи та моделі в фінансах. Київ: Кондор, 2009. 301с.
5. Березненко М.П. Розробка нового асортименту синтетичних ниток, модифікованих нанопрепаратами / М.П. Березненко, В.І. Власенко, В.І. Вісленко, Н.О. Курлова / *Вісник ХНУ*. 2011. № 3. С. 104–108.
6. Берестецька Олена. Аналіз дорожньої карти розвитку текстильної промисловості регіону як інструменту конкурентного позиціонування в глобальній економіці. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2018. Випуск 3-4. С. 77-85.
7. Берестецька О.М. Вдосконалення сайту підприємства для пошукових систем та користувачів. *Пріоритетні шляхи розвитку науки (частина 1)*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. м. Київ, МЦНД. 2019. С.12-14.
8. Берестецька О.М. Виклики та перспективи становлення ринку нанотекстилю в національній економіці. *XXXII Міжнародна Інтернет-конференція «Літні наукові дискусії-2019»*. м. Вінниця. 2019. С. 5-9. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2019/07/1частина_червень.pdf
9. Берестецька О.М. Вплив організації виробництва на зниження собівартості продукції. Матеріали III Міжнародної науково-технічної конференції

молодих учених та студентів. *Актуальні задачі сучасних технологій*. 19-20 листопада 2014р. Тернопіль. С. 299.

10. Берестецька О.М. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. Науковий журнал. 2019. Випуск 1 (91). С.141-150.
11. Берестецька О.М. Застосування концепції центрів відповідальності для управління витратами підприємства. *Формування ринкової економіки в Україні*. [Зб. наук. праць]. Львів. Львівський національний університет імені Івана Франка. 2015. Випуск 34. С. 17-19.
12. Берестецька О.М. Місце категорій «Витрати» і «Затрати» в системі управлінського та фінансового обліку. Зб. наук. праць VII Міжнародної науково-методичної конференції Форуму молодих економістів-кібернетиків «*Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід*». 21-22 жовтня 2016р. ТНТУ. Тернопіль. 2016. С.135-137.
13. Берестецька О.М. Організація оперативного аналізу виробничої собівартості продукції. Зб. наук. праць II Міжнародної науково-практичної конференції Форуму молодих економістів-кібернетиків «*Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід*». Тернопіль. ТНТУ. 6-8 жовтня 2011р. Тернопіль. 2011. С.215-217.
14. Берестецька О.М. Підготовка кваліфікованих кадрів для текстильного кластеру. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «*Реформа адміністративно-територіального устрою в Україні: реалії та перспективи*». м. Полтава, 2019р. С.10-12.
15. Берестецька О.М. Синергетичний ефект – необхідна умова розвитку інноваційних кластерів регіону. Зб. наук. праць Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «*Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки*». Тернопіль. ТНЕУ. 2019. С.21-24.

16. Берестецька О.М. Стимулювання інноваційного розвитку текстильної промисловості західного регіону України. *«Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка»*. Кам'янець-Подільський. 2018. Випуск 28. С.128-134.
17. Берестецька Олена. Регіональні аспекти розвитку та модернізації текстильної промисловості України. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. Тернопіль. 2018. Випуск 23. С.56-60.
18. Берестецька О.М., Желюк Т.Л. Детермінанти регіонального управління розвитком текстильної промисловості. *Сталий розвиток економіки*. 2019. Випуск 2. С.109-117.
19. Берестецька О.М., Кузів М.С. Історичний аспект методики зведення виробничих витрат на бавовняних комбінатах. *Проблеми економіки України*. [Зб. наук. праць]. Тернопіль. 2008. Випуск 12. С.19-22.
20. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. Киев: МП "ИТЕМ ЛТД", "Юнайтед Лондон Трейд Лимитед". 1995. 448 с.
21. Бондаренко О.С. Тенденції розвитку легкої промисловості та сучасні проблеми управління фінансами. *Економіка і суспільство*. 2016. №16. С.286-292.
22. Буснюк С.В. Фінансовий капітал кластерів: особливості формування та використання. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.08. Луцьк, 2015. URL: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dis_busniuk.pdf (дата звернення 10.06.2019).
23. Вахович Ірина. Розвиток креативних індустрій: регіональний вимір: монографія / Ірина Вахович, Олена Чуль. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 288с.
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: Перун, 2005. VIII. 1728 с.
25. Виробництво окремих видів продукції легкої промисловості за I півріччя 2018р. URL: <https://ukrlegprom.org/wp-content/uploads/vyrobnytstvo-okremykh-vydiv-produktsii-lehkoi-promyslovosti-za-6-misiatsiv-2018.pdf> (дата звернення 27.06.2019)

26. Войнаренко М.П. Механізми адаптації кластерних моделей до політико-економічних реалій України. *Світовий та вітчизняний досвід запровадження нових виробничих систем (кластерів) для забезпечення економічного розвитку територій*: матеріали конференції 1-2 листопада 2001р. Київ: Спілка економістів України, 2001. С.25-33.
27. Галик І. С. Екологічна безпека та біостійкість текстильних матеріалів : монографія / І. С. Галик, О. Б. Концевич, Б. Д. Семак. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2006. 232 с.
28. Галик І.С., Семак Б.Д. Екологічна безпечність текстилю: проблеми і рішення. *Вісник Хмельницького національного університету*. №3 . 2012. С.228-232.
29. Галушкіна Т. П. Экономические инструменты экологического менеджмента: теория и практика : монография / Т. П. Галушкіна. Одесса : ИПРИЭЭИ НАН Украины, 2000. 280 с.
30. Гаррінгтон Емерсон. Дванадцять принципів продуктивності. URL: <http://flightcollege.com.ua/library/.pdf>
31. Гончаров Ю. В., Марченко Т. І. Обґрунтування побудови кластерної моделі підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості України . *Легка промисловість*. 2010. № 4. С. 21-24.
32. Господарський кодекс України. [436-15] Стаття 260. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n1717>
33. Гурвич Ж. Диалектика и социология / пер. с фр. Gurvitch G. *Dialectique et sociologie* / Ж. Гурвич. Краснодар : Кубанский госуниверситет, НИЦ «Регион-Юг», 2001. 294 с.
34. Дадашев Б.А. Регіональна економіка [текст]: навчальний посібник / Б.А.Дадашев, В.П.Гордієнко, В.В.Обливанцов. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 202 с.
35. Декалюк О. В. Впровадження екологічного менеджменту та аудиту для забезпечення екологічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2. Т. 1. С. 235–242.

36. Діяльність великих, середніх, малих та мікропідприємств. *Статистичний збірник*. 2013р. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 13.03.2019).
37. Довгань В. І., Захаркевич Н. П. Методичний інструментарій оцінювання конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості регіону // *Eurasian Academic Research Journal* 2019. № 5 (35) С.12-20. URL: http://www.earj.org/wp-content/uploads/2019/10/2019_35_EARJ.pdf
38. Дорожня карта розвитку виробництва одягу та взуття, підготовлена аналітично-дослідною організацією J.E. AUSTIN ASSOCIATES, Inc. для ЄБРР та фінансується в рамках ініціативи Європейського Союзу EU4Business. URL: <https://ukrlegprom.org/files/ukrlegprom-roadmap.pdf> (дата звернення 22.10.2018).
39. Дробот С.А. Сутність детермінантів розвитку та їх класифікація. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 22. Частина 1. 2018. С. 97-100.
40. ДСТУ ISO 14021 (ДСТУ ISO 14021). Екологічні маркування та декларації. Екологічні самодекларації. URL: <https://www.ecolabel.org.ua/iso-14021-dstu-iso-14021> (дата звернення 03.05.2019).
41. Економічна географія України з основами виробництва [Текст] : навч.-метод. посібник для учнів, абітурієнтів та вчителів / Г. О. Мішогло. Київ : Компанія "Актуальна освіта", 1997. 54 с.
42. Експортний виклик для української легкої промисловості: огляд та аналітика. URL: <http://aucc.org.ua/eksportniy-viklik-dlya-ukrayinskoyi-legkoyi-promislovosti/> (дата звернення 22.10.2018).
43. Європейська комісія. URL: <http://www.goethe.de/ins/ua/prj/eur/nst/kom/ukindex.htm> (дата звернення 02.11.2018).
44. Желюк Т. Л. Децентралізація в системі регіонального управління. *Регіональні перетворення у світовому та українському вимірах:*

- монографія / за наук. ред. А. І. Крисоватого, Є. В. Савельєва. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. С. 57-67.
45. Желюк Т. Л. Регіональний розвиток: нові підходи до антикризового управління. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. 2. С. 19-36.
46. Загальний документ «Визначення напрямків галузей економіки, що визначаються при акредитації органів з сертифікації систем менеджменту» <https://naau.org.ua/zagalnyj-dokument-vyznachennya-napryamkiv-galuzej-ekonomiky-shho-vyznachayutsya-pry-akredytatsiyi-organiv-z-sertyfikatsiyi-system-menedzhmentu/>
47. Зварич Р., Зварич І. Інтеграція ресурсів біосистеми в концепції розвитку циркулярної економіки. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 3 (93). С. 74-86.
48. Зінь Е.А. Регіональна економіка: Підручник. Київ: «ВД» Професіонал», 2007. 528с.
49. Іванченко Г.В. Оцінка очікуваної ефективності кластера як основа прийняття рішень щодо кластероутворення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 16. Част. 1. С. 136-139.
50. Індекс промислового виробництва (2010-2019). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial/> (дата звернення 21.07.2019).
51. Індустрія 4.0 – легка промисловість та мода – Індустрія 4.0 в Україні. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/02/11/industriya-4-0-legka-promislovist-ta-moda/> (дата звернення 16.12.2018).
52. Інновації: проблеми науки і практики: [монографія] / за ред. В.С. Пономаренка, О.М. Кизима, О.М. Ястремської. Харків: ФОП Павленко О.Г., ВД «ІНЖЕК», 2010. 297 с.

53. Інформаційний портал екологічної грамотності. URL: https://promusor.com/info/articles/stati/publitsisticheskie/article_21/ (дата звернення 05.12.2018).
54. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія / Ю.В. Кіндзерський ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2013. 536 с.
55. Кластер: формат взаємодії підприємців. У чому переваги неформального об'єднання різних бізнесів. URL: <https://msb.aval.ua/news/?id=25974> (дата звернення 10.12.2018).
56. Коврига С. Детермінанти політичного простору. *Соціогуманітарні проблеми людини*. № 4. 2010р. С.164-170.
57. Куценко Т. В Використання новітніх технологій у виготовленні текстильних матеріалів із заданими властивостями. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-> (дата звернення 11.01.2019).
58. Лабурцева О.І. Маркетингові дослідження українського ринку текстильних виробів: сучасний стан, проблеми, перспективи. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78514102.pdf> (дата звернення 10.02.2019).
59. Левковська Т.В. Економічні проблеми легкої промисловості України. / *Інноваційна економіка*. 2013. № 3[41]. С. 41-47.
60. Лизунов В.В. Кластерная политика и перспективы формирования образовательных кластеров . *VI Омские торгово-экономические чтения*. Материалы международной научно-практической конференции. Повышение конкурентоспособности российской экономики в современных условиях: управленческие, финансовые, коммерческие аспекты. В 2-х частях. Ч.2. Омск: ИП Погорелова Е.В., 2008. С. 484-498.
61. Лопатинський Ю.М., Тодорюк С.І. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств: [монографія] / Ю.М. Лопатинський, С.І. Тодорюк. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 220 с.

- 62.Льонарство: відродження традиційного промислу. URL: <https://bakertilly.ua/news/id38654> (дата звернення 10.11.2018).
- 63.Максименко І. О., Бокій В. І. Легка промисловість України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3. Т. 2. С. 77-80.
- 64.Малиш Н.А. Моделювання економічних процесів ринкової економіки: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2004. 120с.
- 65.Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка: Навчальний посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2007. С.562.
- 66.Матюшенко І. Ю. Технологічна конкурентоспроможність України в умовах нової промислової революції і розвитку конвергентних технологій. *Проблеми економіки*. № 1. 2016. С. 108-120.
- 67.Медвідь В.Ю. Стратегічні підходи до формування стратегії соціально-економічного розвитку регіону. URL: https://www.researchgate.net/profile/Larisa_Korghanashvili/publication/303693066_Torgovye_svazi_Gruzii_i_Ukrainy_v_usloviah_transformacii/links/574ddaa608ae82d2c6be2573.pdf#page=66 (дата звернення 12.12.2018).
- 68.Медвідь В.Ю. Сучасні концепції та теорії економічного регіонального розвитку. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво, 2013 р. № 2 (71). С.66-70.
- 69.Меерович М.И. Технология творческого мышления: Практическое пособие/ М.И. Меерович, Л.И.Шрагин. Минск: Харвест, М.:АСТ, 2000. 432с.
- 70.Мельник А.Ф. Кластеризація як фактор підвищення ефективності публічно-приватного партнерства. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. №5. С. 250-258.
- 71.Мельник А.Ф. Механізми реалізації регіональної структурної політики: монографія / Мельник А.Ф., Лаврів Л.А., Васіна А.Ю. / за заг. наук. ред. професора А.Ф. Мельник. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 343 с.

72. Мельник А.Ф. Регіональна політика ЄС та України в умовах поглиблення суперечностей глобалізації. *Журнал Європейської економіки*. Т.12 (№1). 2013. С.57-78.
73. Мельник А.Ф. Структурні дисбаланси розвитку економіки регіонів України. *Журнал Європейської економіки*. Т. 11 (№1). 2012. С. 115-137.
74. Мельник А.Ф. Узгодження пріоритетів розвитку адміністративно-територіальних утворень у рамках державної регіональної політики: концептуальні засади та проблеми практики. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2012. №4. С.7-19.
75. Мельник, А. Ф. Управління розвитком муніципальних утворень : теорія, методологія, практика: монографія / А. Ф. Мельник, Г. Л. Монастирський. Тернопіль : Економічна думка, 2007. 476 с.
76. Мельник І.А. Поліпропіленові хірургічні мононитки з антимікробними властивостями. *Вісник КНУТД*. 2013. № 2. С. 79–85.
77. Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво між Українською асоціацією підприємств легкої промисловості "Укрлегпром", Всеукраїнським об'єднанням роботодавців підприємств легкої промисловості "Укрлегпром" та Державною фіскальною службою України від 11 листопада 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/n0019872-14> (дата звернення 12.12.2018).
78. Миколайчук Н.С. Шляхи відродження конкурентоспроможності текстильних підприємств України. *Економіка та держава*. 2017. № 9. С.21-24.
79. Мицюк С. Розвиток кластерів в національній економіці як ефективний механізм підвищення конкурентоспроможності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2011. Вип. 123. С. 48-50.
80. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643

81. Мірко Н.В. Оцінка стану та тенденцій розвитку внутрішнього ринку продукції легкої промисловості / *Ефективна економіка*. 2010. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=345>
82. Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін : монографія / за заг. наук. ред. А. Ф. Мельник. Тернопіль : Економічна думка, 2009. 528 с.
83. Монастирський Г. Л. Адаптація муніципального управління в Україні до демократичних стандартів у контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс]. *Актуальні проблеми міжнародних відносин* : зб. наук. праць. Вип. 119. Ч. II. – Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. С. 15-22.
84. Монастирський Г. Л. Адаптація системи управління територіальним розвитком в Україні до європейських принципів [Електронний ресурс]. *Вісник Прикарпатського університету*. Сер. Економіка. Вип. 10. Івано-Франківськ : Плай, 2014. С. 30-35.
85. Монастирський Г. Л. Інституційне забезпечення управління економічним розвитком населених пунктів. *Наука молода*: зб. наук. праць молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. Вип. 20. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2013. С. 149-155.
86. Монастирський Г. Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня: монографія / Г. Л. Монастирський. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 464 с.
87. Монастирський Г. Л. Нова парадигма муніципалізації у світовій економічній системі місцевого розвитку. *Регіональні перетворення у світовому та українському вимірах* : монографія / за наук. ред. А. І. Крисоватого, Є. В. Савельєва. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С. 68-88.
88. Навчально-методичний посібник з дисципліни "Аудит і оцінювання управлінської діяльності" / Укл. Желюк Т. Л. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 223с.
89. Наукова та інноваційна діяльність України. Державна служба статистики України. Відповідальний за випуск О. О. Кармазіна. Київ, 2018. 178с. URL:

- http://www.cisstat.com/innovation/Ukraine_publication_01.pdf (дата звернення 28.06.2019).
90. Наумов О.Б. Стратегія розвитку сировинної бази текстильної промисловості. Херсон: Олді-плюс; 2005. 384 с.
91. Наумова Л.М. Концепція програми розвитку підприємств легкої промисловості та її сировинної бази. *Культура народів Причорномор'я*. 2013. № 257. С. 224-227. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92779/55-Naumova.pdf?sequence=1> (дата звернення 13.11.2018).
92. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 (КВЕД-2010) від 01.01.2012р. URL: <https://zakon.help/law/457/> (дата звернення 15.12.2018)
93. Николаев М.В. Кластерная концепция эффективной интеграции регионов в глобальную экономику. *Проблемы современной экономики*. 2005. № 1(13). URL: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=671> (дата звернення 22.12.2018).
94. Носова Н. І., Сараєва І. М. Стратегічні напрямки державної підтримки легкої промисловості України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі. *Економічні інновації*. 2012. № 47. с. 165-177.
95. Облік в галузях промисловості. Навчальний посібник / за заг. ред. Н.В. Гудзь. Тернопіль : КРОК, 2013. 316 с. С.79-141.
96. Офіційний веб-сайт Асоціації «Укрлегпром». URL.: <http://www.ukrstat.gov.ua>
97. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 23.11.2018).
98. Офіційний веб-сайт Європейської комісії - Goethe-Institut . URL: www.goethe.de/ins/ua/prj/eur/nst/kom/ukindex.htm
99. Офіційний веб-сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://https://www.imf.org/external/russian/index.htm>

100. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі.
URL: <http://www.me.gov.ua>
101. Офіційний веб-сайт Міністерства регіонального розвитку та житлово-комунального господарства. URL: <http://www.minregion.gov.ua>
(дата звернення 13.11.2018).
102. Офіційний веб-сайт Світової організації торгівлі.
https://www.wto.org/english/info_e/site_e.htm
103. Паливода О.М. Управління інноваційною діяльністю на підприємствах легкої промисловості: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ, 2009. 20 с.
104. Перспективи спрощення законодавства з питань формування та розвитку в Україні паркових утворень. *Віче*. 2015. № 18. С.21-26.
105. Підсумки роботи легкої промисловості України за 2017-2018 рр. *Офіційний сайт Асоціації «Укрлегпром»*. Мінстат. URL: <https://ukrlegprom.org/ua/> (дата звернення 22.05.2018).
106. Портер М. Конкуренція. Москва: Видавничий дім "Вільямс", 2005. 608 с.
107. Порядок заповнення та видачі митницею сертифіката з перевезення (походження) товару EUR.1 Наказ Міністерства фінансів України від 20.11.2017 № 950, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1563-17> (дата звернення 13.02.2019).
108. Посторонко В. М. Тенденції розвитку підприємств легкої промисловості України. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1 (59) С. 188-191.
109. Потишняк О.М. Передумови інтеграції підприємств з виробництва та переробки вовни / Ефективна економіка. 2012. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4343>
110. Про затвердження Методологічних основ та пояснень до позицій Класифікації видів економічної діяльності
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0396832-11>

111. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004р. № 1862-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45, ст.500 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15> (дата звернення 15.12.2018).
112. Про індустриальні парки: Закон України від 21 червня 2012 року № 5018-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 22. ст.212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17> (дата звернення 10.10.2018).
113. Промислова політика посткризової економіки: монографія/ за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.В.Дейнеко; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.М.Якубовського. НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогноз. НАНУкраїни". Київ, 2014. 316с.
114. Про народні художні промисли: Закон України від 21 червня 2001 року № 2547-III. Дата оновлення 12.12.2012р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2547-14> (дата звернення 10.10.2018).
115. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 № 2818-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (дата звернення 15.12.2018).
116. Про стандартизацію. Верховна Рада України. Закон від 05.06.2014 № 1315-VII.
117. Просування Інтернет-сайту: як підтвердити витрати. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/golden/g-03/article-36108.html> (дата звернення 13.04.2018).
118. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми "Нанотехнології та наноматеріали" на 2010-2014 роки від 2 квітня 2009 р. N 331-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2009p/ed20090402/find?text=%CD%E0%ED%EE%F2%E5%F5%ED%EE%EB%EE%E3%B3%BF> (дата звернення 07.05.2019).
119. Реалізація промислової продукції за видами за переліком продукції ЄС для статистики виробництва (PRODCOM) за 2017 рік. URL:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/pr/vr_rea_ovpp/vr_rea_ovpp_u/arh_rppvp_u.html (дата звернення 10.01.2019).

120. Регіональне управління : підручник / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. Київ: НАДУ, 2014. 512 с.
121. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / За ред. З.С.Варналія. Київ: Знання України, 2005. 378с.
122. Реєстр підприємств та фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності. <https://youcontrol.com.ua/catalog/kved/13/>
123. Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції «Кластеризація – вагомий фактор підвищення конкурентоспроможності економіки України». URL: <http://ucluster.org/blog/2014/09/rekomendacii-mizhnarodnoi-naukovo-praktichnoi-konferencii-klasterizaciya-vagomijj-faktor-pidvishhennya-konkurentospromozhnosti-ekonomiki-ukraini/>
124. Ресурсоощадні технології виробництва текстилю, одягу та взуття: монографія в 2 т./ Щербань В. Ю., Піпа Б. Ф., Чабан В. В. та ін. Київ: КНУТД, 2016. 372 с.
125. Рішення Колегії Міністерства промислової політики України від 21 жовтня 2008 року N 10/1 «Про затвердження Плану заходів Міністерства промислової політики щодо запобігання негативним явищам, що позначаються на роботі підприємств промислового комплексу внаслідок впливу кризи, яка виникла на світових фінансових ринках». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN41518.html
126. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л.В. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2018. 158 с.
127. Розміщення продуктивних сил України [Текст] : підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів / Є. П. Качан [та ін.] ; ред. Є. П. Качан. Київ: Вища школа, 1997. 376 с.

128. Розумна тканина: Науковці розробили балаклаву з підігрівом. URL: <https://www.5.ua/nauka/naukovtsi-rozrobily-balaklavu-z-pidihrivom-z-tekhnohiiieu-rozumnoi-tkanyny-132247.html> (дата звернення 20.05.2019).
129. Самойлик Ю.В., Волошина О.А. Миргородська А.О. Проблема конкурентоспроможності української продукції на ринку. *Економічний форум*. 2016. №1. С. 47-53.
130. Семак Б. Б. Екологічна сертифікація текстильної продукції – гарант її успіху на ринку. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2569> (дата звернення 26.12.2018).
131. Семак Б.Б. Роль екологічного аудиту в інформаційному забезпеченні вітчизняного ринку екотекстилю. *Проблеми економіки*. 2014. №1. С.83-86.
132. Семенов В.Ф. Регіональна економіка: навчальний посібник. Київ, МП «Леся». 2008. 595с.
133. Скрипчук П. М. Теоретико-методологічні основи формування системи екологічної стандартизації і сертифікації: монографія / ред..П. М. Скрипчук. Рівне : НУВГП, 2011. 367 с.
134. Слізков А.М., Упірова Н.І. Проблеми екологічної сертифікації продукції текстильної та легкої промисловості і шляхи їх вирішення / Вісник КНУТД: Серія «Технічні науки». 2015. №2 (84). С. 221-226. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/318/1/V84_P221-226.pdf
135. Словник.UA. Портал української мови та культури. URL: <https://www.slovyk.ua/index.php?swrd=%C4%C5%D2%C5%D0%CC%B2%CD%C0%CD%D2%C8> (дата звернення 22.05.2018).
136. Соколенко С.І. Конкурентоспроможність регіону та інноваційні кластери. /Міжнародна науково-практична конференція «*Будуємо нову Європу: будівельні кластери та стратегії розвитку регіонів при підготовці до Євро-2012*» м. Тернопіль, 11-13 червня 2008р. URL: <http://ucluster.org/sokolenko/2008/06/konkurentospromozhnist-regionu-ta-innovacijny-klastery/>

137. Стало відомо, які напрямки інвестицій можна буде розвивати в індустріальному парку Хмельницького. URL: <https://ngp-ua.info/2018/03/35814> (дата звернення 16.02.2018).
138. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: підручник/ за ред.. Д.М. Стеченко. Київ: Вікар, 2006. 396 с.
139. Стратегічні пріоритети і механізми розвитку текстильної промисловості та її сировинної бази / Л.М. Наумова // Економічні інновації: Зб. наук. пр. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2013. Вип. 54. С. 179-188. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72186/21-Naumova.pdf?sequence=1>
140. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилієв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. Київ: Парламентське вид-во, 2009. 632 с.
141. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект-2017. – 112с. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення 07.05.2019).
142. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / за ред. Л.В.Шинкарук. Ін-т економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2011. 696 с.
143. Сукач Г. І., Ніколайчук Л. Г. Проблема дослідження якості та безпечності текстильних товарів. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія товарознавча*. 2014. Вип. 14. С. 97-101.
144. Тарасенко І. О. Сталый розвиток підприємств легкої промисловості: теорія, методологія, практика: монографія / І. О. Тарасенко. Київський національний ун-т технологій та дизайну. Київ: КНУТД, 2010. 390с.
145. «Текстиль-Контакт» - найбільша текстильна компанія на ринку України. URL: <https://tk.ua/ua/about.html> (дата звернення 12.06.2018).

146. Тернова А.С. Сіренко С.О. Інноваційні аспекти конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості. URL: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/41.pdf>
147. Ткацтво в Україні. URL: <https://etnoxata.com.ua/statti/vishivanki-istorija-i-suchasnist/tkatstvo-na-ukrajini/> (дата звернення 22.12.2018).
148. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/981_018 (дата звернення 22.12.2018).
149. Україна: дорожня карта розвитку галузей виробництва одягу та взуття. URL: <https://ukrlegprom.org/files/ukrlegprom-roadmap.pdf> (дата звернення 12.11.2018).
150. Україна наростила експорт тканин у країни ЄС. Хто купує найбільше? URL: <https://shotam.info/ukraina-narostyla-eksport-tkanyn-u-krainy-yes-khto-kupuie-naybil-she/>
151. У Німеччині презентували одяг з молочної тканини. URL: <https://ubr.ua/leisure/it-is-interesting/u-nmechchin-prezentuvali-odiag-z-molochno-tkanini-107787> (дата звернення 16.06.2019).
152. Федулова Л. І. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи: аналітичні матеріали до Парламентських слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» / Л. І. Федулова, Ю. М. Бажал, І. А. Шовкун та ін. ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2009. 196 с.
153. Федулова Л.І. Методологічні підходи до оцінки технологічного рівня промислового виробництва. *Наука та інновації*. №.4. 2008. С.65-84.
154. Фесенко О. М., Ковальчук С.В., Нищик Р.А. Проблеми та перспективи розвитку нанотехнологій в Україні та світі. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2017. № 1. С.170-179.
155. Чегусова З., Т. Печенюк Художній текстиль як складова національно-культурного простору (про Першу та Другу всеукраїнські

- трієнале художнього текстилю). Студії мистецтвознавчі. Київ: ІМФЕ НАН України, 2009. № 1(25). С. 79-99.
156. Чернігів відродить свою текстильну славу? URL: <http://www.golos.com.ua/article/313285> (дата звернення 26.03.2018).
157. Чорний Р. С. Еміграція як фактор зростання неконтрольованого просторового трудових потенційного балансування. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Територіальні міграційні системи: теорія і практика* : зб. наук. праць НАН України. Львів, 2013. Вип. 3 (101). С. 76-82.
158. Чорний Р. С. Технополіси як ефективна просторова форма інноваційного розвитку трудового потенціалу в Україні. *Агросвіт*. 2015. № 15. С. 15-19.
159. Чорний Р. С. Трудовий потенціал міських поселень: особливості формування та розвитку. *Економічний часопис–XXI*. 2013. № 1-2 (1). С. 41-44.
160. Чернюк Л.Г., Ярош О.М., Клиновий Д.В., Швець П.А., Троян В.Л., Петровська І.О. Конкурентоспроможність регіонів України (методологія і практика) /за науковою редакцією д.е.н., проф. Л.Г. Чернюк. Київ: РВПС України НАН України, 2010. 108 с.
161. Шадріна Г.В. Теория экономического анализа: учебно-методический комплекс / Г.В. Шадріна. Москва: Изд. центр ЕАОИ, 2010. 219 с.
162. Шишкин О. Украина сейчас выбирает между движением к развитой экономике и падением к зависимой URL: <https://ngp-ua.info/2018/03/35814> (дата звернення 02.05.2018).
163. Шлапак О. С. Нанотехнології у текстильній промисловості. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2011. № 3. С. 107–112.
164. Шумпетер, Й.А. Теория экономического развития / Й.А. Шумпетер; [Воспроизведено по изданию: М.: Прогресс. 1982. Пер. В.С. Автономов и др.]. Москва: Директмедиа Паблишинг. 2008. 403 с.

165. Язлюк Б. О. Інноваційно-інвестиційні та прикладні соціально-економічні стратегії розвитку регіонів з інтенсивним використанням природних ресурсів. *Наука молода*. Збірник наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. 2015. № 22. С. 50-57.
166. Язлюк Б. О. Шляхи удосконалення пріоритетних механізмів модернізації в просторовій проекції економіки України [Електронний ресурс]. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 4 (66). С. 228-234.
167. Яковенко С.В. Формування компетенцій інноваційного працівника. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 2 (58). С.222-226.
168. Bhat J.S.A. Concerns of new technology based industries – the case of nanotechnology / J.S.A. Bhat // *Technovation*. – 2005. – № 25. – P. 457-462.
169. Building the Global Hydrogen Economy: Technologies and Opportunities. URL: <http://www.bccresearch.com/market-research/energy-and-resources/hydrogen-economy-opportunities-report-egy055c.html>
170. Creativity In The Textile Industries: A Story From Pre-History To The 21st century May 2008 у Wayback Machine.. *Textileinstitutebooks.com*. Retrieved on 1 January 2012.
171. Country Economy URL: <https://countryeconomy.com/%20national-debt> (дата звернення 22.03.2019).
172. Development Path. URL: <https://www.prospectinfinityinvestments.com>
173. Draft Annual Work Programme 2013 for the ARTEMIS Programs / Advanced “Research and Technology for Embedded Intelligence and Systems (ARTEMIS)” of European Technology Platform for Embedded Computing Systems. London, 2013. January 16. URL: <http://www.artemis-ia.eu/call2013>.
174. Emerging Global Trends in Advanced Manufacturing / Institute for Defense Analyses. Alexandria, 2012. 248 p. URL: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Emerging_Global_Trends_in_Advanced_Manufacturing.pdf.

175. Enhancing the Innovative Performance of Firms: Policy Options and Practical Instruments. United Nations. ECE/CECI. CR2008. Geneva, 2008. 85 p.
176. Here's an overview of six of the ways nanotechnology uses are making a big difference in our daily lives. URL: <http://investingnews.com/daily/tech-investing/nanotech-investing/top-nanotechnology-uses/>
177. Hullmann A. Measuring and assessing the development of nanotechnology. *Scientometrics*. 2007. № 70. P. 739-758.
178. Horizon 2020 projects. URL: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-sections-projects>
179. Kostoff R.T. Technical structure of the global nanoscience and nanotechnology literature . *Journal of Nanoparticle Research*. 2007. № 9. P. 721-724.
180. Linen of Desna – найбільший виробник льону і конопель в Україні. URL: <https://linenofdesna.com> (дата звернення 12.01.2018).
181. Linton D. Integrating innovation and learning curve theory: an enabler for moving nanotechnologies and other emerging process technologies into production. *R&D Management*. 2004. № 34. P. 517-526.
182. Nikulainen T. Transferring science-based technologies to industry – Does nanotechnology make a difference? *Technovation*. 2007. № 30. P.3-11.
183. Niosi J. Biotechnology and Nanotechnology: Science-based Enabling Technologies as Windows of Opportunity for LDCs? *World Development*. 2007. № 35. P. 426-438.
184. Palmberg C. The transfer and commercialisation of nanotechnology: a comparative analysis of university and company researchers. *The Journal of Technology Transfer*. 2008. № 33. P. 631-652.
185. Romig A.D. An introduction to nanotechnology policy: Opportunities and constraints for emerging and established economies. *Technological Forecasting and Social Change*. 2007. № 74. P. 1634-1642.

186. Rothaermel F.T. The nanotech versus the biotech revolution: Sources of productivity in incumbent firm research. *Research Policy*. 2007. № 36. P.832-849.
187. Salerno M. Designing foresight studies for Nanoscience and Nanotechnology (NST) future developments . *Technological Forecasting and Social Change*. 2008. № 75. P. 1202-1223.
188. World Intellectual Property Organization. Official site. URL: <http://www.wipo.int/portal/en/index.html>

Додаток А
ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТЕКСТИЛЬНОГО
ВИРОБНИЦТВА

Таблиця А.1

Індекси промислової продукції за видами діяльності за 2013-2018 роки¹
у % до попереднього року

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ПРОМИСЛОВІСТЬ	95,7	89,8	87,0	102,8	100,4	101,6
<i>Переробна промисловість</i>	92,7	90,7	87,4	104,3	104,8	101,1
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	94,1	98,6	92,0	102,2	107,2	96,8
<i>Текстильне виробництво</i>	93,4	103,9	96,8	104,9	112,6	96,5
<i>Ткацьке виробництво</i>	85,4	98,1	109,4	105,8	114,8	96,2
<i>Виробництво інших текстильних виробів</i>	95,9	104,5	93,2	105,4	113,0	96,7
Виробництво одягу	95,2	102,0	92,1	101,0	104,4	97,9
Виробництво одягу, крім хутряного	96,3	95,6	94,7	102,6	105,6	97,7
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	92,7	84,0	84,5	101,5	107,0	94,1
Дублення шкір і оздоблення шкіри; виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинка та фарбування хутра	113,2	81,4	82,7	98,5	107,7	90,9
Дублення шкір і оздоблення шкіри; вичинка та фарбування хутра	115,4	77,5	75,4	93,7	104,0	98,1
Виробництво взуття	82,6	85,7	85,7	103,3	106,6	96,0

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, за 2014-2018 рр. також без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Примітка: розраховано за даними Державної служби статистики України [97].

Таблиця А.2

Відтворювальні детермінанти розвитку переробної промисловості регіонів

	Валовий регіональний продукт, у фактичних цінах			Індекс фізичного обсягу, %		Випуск продукції переробної промисловості, млн.грн	Індекси промислової продукції 2017		Валова додана вартість 2017		Частка переробної промисловості в ВРП, %
	усього, млн.грн	у розрахунку на одну особу, грн	частка регіону, у % до підсумку	усього	у розрахунку на одну особу		Переробна промисловість	текстильне виробництво, вироб. одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	Переробної промисловості у фактичних цінах, млн. грн	у % до 2016 р.	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
Україна	2983882	70233	100,0	102,5	102,9	1805097	104,8	107,2	359867	123,5	100
<i>області</i>											
Вінницька	92427	58384	3,1	101,8	102,6	63594	106,4	106,8	12722	116,7	3,5
Волинська	51972	49987	1,7	105,3	105,5	25961	106,6	127,1	6024	122,8	1,7
Дніпропетровська	313830	97137	10,5	102,1	102,4	299566	107,8	91,6	56456	128,9	15,7
Донецька	166404	39411	5,6	95,2	95,9	194932	99,6	123,6	33872	130,0	9,4
Житомирська	61470	49737	2,1	105,0	105,7	33747	106,7	106,9	6382	121,3	1,8
Закарпатська	43043	34202	1,4	103,1	103,1	17916	100,8	92,7	4169	105,1	1,2
Запорізька	130377	75306	4,4	103,1	104,0	159479	105,2	113,1	31160	130,4	8,7
Івано-Франківська	63850	46312	2,1	107,1	107,3	32616	115,5	77,3	6837	145,6	1,9
Київська	157043	90027	5,3	104,6	103,9	112017	115,7	90,8	23259	121,2	6,5
Кіровоградська	53031	55183	1,8	98,6	99,4	22483	104,1	104,8	4614	88,2	1,3
Луганська	30285	13883	1,0	83,8	84,5	15148	2650	60,1	0,7
Львівська	147404	58221	4,9	103,8	103,9	67007	106,7	112,6	14842	123,3	4,1
Миколаївська	69371	60549	2,3	99,1	99,9	40683	101,2	117,8	8285	125,7	2,3

Продовження таблиці А.2

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
Одеська	149530	62701	5,0	104,2	104,3	62278	114,5	107,2	13420	113,6	3,7
Полтавська	150904	106248	5,1	97,2	98,0	96609	103,2	86,1	21502	134,1	6,0
Рівненська	48836	42038	1,6	103,5	103,6	23767	106,2	108,1	5413	116,4	1,5
Сумська	56530	51419	1,9	100,2	101,1	30792	108,4	105,6	7699	119,8	2,1
Тернопільська	40747	38593	1,4	105,6	106,2	17430	110,8	88,1	3919	119,5	1,1
Харківська	187454	69489	6,3	101,4	101,8	112295	108,9	101,0	22151	119,0	6,2
Херсонська	47868	45532	1,6	100,8	101,5	23561	101,2	136,0	5035	122,1	1,4
Хмельницька	63882	49916	2,1	106,4	107,2	33345	106,9	147,8	6648	124,7	1,8
Черкаська	73176	59697	2,5	98,3	99,2	54493	100,0	92,8	11933	110,4	3,3
Чернівецька	28591	31509	1,0	103,5	103,7	7624	106,9	118,6	1609	124,1	0,4
Чернігівська	56672	55198	1,9	102,2	103,4	28408	97,3	101,8	6364	135,9	1,8
Місто Київ	699185	238622	23,4	105,7	105,2	229246	95,0	127,9	42902	128,2	11,9

Примітка: розраховано автором з використання інформації Державної служби статистики України [97].

Додаток Б

Таблиця Б.1.

**Структура технологічного процесу
і окремих виробничих операцій бавовняного виробництва ¹**

№ розділу додатка	Назва переділів і переходів в розрізі яких ведеться облік виробничих витрат, напівфабрикатів і готової продукції.	Коротка характеристика технологічного процесу і окремих виробничих операцій.
1	2	3
Б.1.- перший розділ додатка	<p><u>Прядильний переділ</u> (виробництво пряді).</p> <p>а) Сортувально-тіпальний перехід. (маса готової суміші)</p> <p>б) Чесальний перехід. (маса чесальної і гребінної стрічки в тазах)</p> <p>в) Стрічковий перехід. (маса стрічки, яка є напівфабрикатом прядильного виробництва)</p> <p>г) Рівничний перехід. (маса рівниці з випускних машин)</p> <p>д) Прядильний перехід. (маса суканої і крученої пряді на бобінах)</p>	<p>На розрихлювально-тіпальних машинах спресована маса розривається на клапті, очищається від домішок, змішується і формується волокниста стрічка відповідної товщини, яка містить відповідну кількість дрібних домішок і сміття.</p> <p>Стрічка подається на спеціальну чесальну машину, де проходить розчісування бавовни на окремі волокна з одночасним очищенням від коротких волокон і домішок. Після чесання з волокон формується довга, рихла, кругла і нерівномірна по довжині стрічка діаметром 1-3 см.</p> <p>На стрічкових машинах проходить витягування стрічки до заданої тонкості і складання її. При витягуванні, що здійснюється механічним витяжним прибором, стрічка в результаті зміщення волокон витончується, волокна розпрямляються і орієнтуються по довжині. Для одержання ефективного розпрямлення і зміщення волокон, процеси витягування і складання повторяють 2-3 рази.</p> <p>Товщина стрічки зменшується на рівничних машинах до розмірів придатних для одержання пряді. Ця стрічка називається рівницею. Для надання їй певної міцності роблять невелику підкрутку.</p> <p>На прядильних машинах рівниця витягується до товщини пряді, скручується і одержується нитка відповідної товщини і міцності. Процес прядіння частіше проводять на кільцевих прядильних машинах з веретенами і бігунками. Готова пряжа намотується на шпулю, утворюючи починок.</p>

1	2	3
<p>Б.2.- другий розділ додатку</p>	<p><u>Ткацький переділ</u> (виробництво сирових тканин)</p> <p>а) Перемотувально- снувальний перехід.</p> <p>(маса ниток (пряжі) на починках, бобінах)</p> <p>(маса основи на снувальних валах)</p> <p>б) Шліхтувально- пробиральний перехід.</p> <p>(маса основи на навоях)</p> <p>(кількість 1000 просунутих ниток, кількість навоїв)</p> <p>в) Ткацький переділ.</p>	<p><i>Перемотування</i> основних ниток проводять на осново мотальних машинах з метою одержання ниток більшої довжини на одній бобіні. В процесі перемотування пряжа дещо очищається від пуху, забруднень, дефектів прядіння і натягується. При цьому контролюється якість нитки по довжині, видаляються з неї вузькі місця. При перемотуванні на одну бобіну витрачають 15-16 починків. Маса бобін 1.5 кг і більше.</p> <p><i>Снування</i> проводять на спеціальних машинах. При цьому визначене число основних ниток (200...600) рівної довжини паралельно одна одній намотується на робочий вал. Під час снування натяг ниток має бути однаковим, постійним і мінімальним. Робоча ширина валів 140-180 см.</p> <p><i>Шліхтування</i> - це процес обробки основних ниток з метою підвищення опору навантаженням розтягу, згину, тертя. Для цього основні нитки пропускають через спеціальну клейку речовину - шліхту. Для шліхтування застосовують шліхтувальні машини барабанного і камерного типу. Шліхта подається гарячою. В якості шліхти використовують крохмаль, казеїн, рослинні білки, целюлозні ефіри, солі акрилової кислоти, борошно та ін.</p> <p>Після шліхтування основу з декількох валів перемотують на один (ткацький) навій.</p> <p><i>Пробирання</i> проводиться для того, щоб на верстаті формувати тканину відповідного переплетення. Основні нитки просувають через відповідні елементи ткацького верстата (ламельі, ремізи, бердо) так, щоб вони постійно розділялися і утворювати зів для пропускання підтканної нитки. Пробирання можна проводити вручну, напівмеханічним і механічним способами.</p> <p>Суть ткацтва полягає в тому, що частина ниток основи в ткацьких верстатах при допомозі спеціального механізму піднімається, а друга частина їх в той же час опускається. В утворений</p>

1	2	3
Б.3.- третій розділ додатка	<p>(сирові тканини по артикулах в пог.м.)</p> <p>Оздоблювальний переділ.</p> <p>а) Вибільний перехід.</p> <p>(готові вибільні тканини по артикулах в пог.м.)</p> <p>б) Перехід мерсеризації.</p> <p>(готові мерсеризовані тканини по артикулах в пог.м.)</p> <p>в) Фарбувальний перехід.</p> <p>(готові гладкофарбовані тканини по артикулах в пог.м.)</p> <p>г) Перехід друкування (набивки) тканин.</p>	<p>між нитками зів швидко прокидається човник і залишає там підтканну нитку. Нитки основи взаємно переміщуючись, затискають прокладену підтканну нитку і утворюють новий зів. Такі операції повторюються. Вироблена тканина постійно відводиться із зони її утворення і намотується на товарний вал.</p> <p>Перед відбілюванням тканини піддаються обпалюванню, розшліхтуванню і відваруванню.</p> <p>Метою <i>вибілювання</i> є повне видалення із тканини природних домішок, знебарвлювання і видалення речовин, які надають тканині сірого відтінку. Для вибілювання використовують гіпохлорид натрію водню та ін. Після процесу вибілювання тканина готова до випуску або направляється на наступні операції.</p> <p><i>Мерсеризація</i> - це короточасна обробка тканин із бавовни концентрованим розчином лугу. Робиться це з метою зміни фізико-хімічних властивостей і структури волокон, в результаті чого підвищується їх міцність і здатність фарбуватися.</p> <p><i>Фарбування</i> - це процес нанесення на тканину барвника для надання її забарвлення того чи іншого кольору. Суть фарбування полягає в тому, що молекули барвників із розчину проникають в пори набухлих волокон і втримуються там хімічними або фізичними силами. Процес фарбування проводять на спеціальних машинах. Тканини, які пройшли процес фарбування, називаються гладкофарбованими. Пофарбовані тканини перевіряють на міцність фарбування до тертя (сухого і мокрого), дію мила і поту.</p> <p><i>Друкування</i> - це нанесення на білу або пофарбовану тканину різних рисунків спеціальними барвистими складами з наступним закріпленням барвників на волокні. Для набивки бавовняних тканин використовують друкарські машини, забезпечені мідними валами з вигравіруваним на них рисунком.</p> <p>Друкарські машини можуть мати один, два, три і більше валів. На одновальній машині одержують малюнок однокольоровий, на багатовальній -</p>

1	2	3
	<p>(готові набивні тканини по артикулах в пог.м.)</p> <p>д) Перехід заключного оздоблення.</p>	<p>багатоколірний в залежності від кількості валів. Фарби повинні мати в'язку і клейку консистенцію, щоб утримуватися на друкарському пристрої і не розтікатися по тканині за лінію контура. Тому обов'язковими компонентами друкарської фарби є загусники - крохмаль, декстрин, рослинні, синтетичні та інші клеї. Класичними малюнками є: смужки, клітинки, горох, крапки, кільця.</p> <p>Після проходження всіх операцій оздоблювального виробництва тканина проходить такі процеси заключного опорядження: спиртівка, апретування, розширення і каландрування.</p> <p><i>Спиртівка</i> - легке вибілювання забруднених вибілених або набивних тканин розбавленим розчином гіпохлориду з наступним висушуванням.</p> <p><i>Апретування</i> - просочування тканин спеціальними сполуками-апретами для надання їм певних властивостей. В склад апретів входять: декстрин, столярний клей, синтетичні смоли, які надають тканинам жорсткість; жирові емульсії і мило - надають тканинам еластичність, стійкість білизни, капілярність і ін.</p> <p><i>Розширення</i> тканини на пітканно-вирівнювальних машинах необхідне для вирівнювання ширини і виправлення можливого перекосу піткання. При цьому сильно витягнуті нитки основи дещо вигинаються і тканина скорочується.</p> <p><i>Каландрування</i> - розгладження тканин на каландрових машинах. Тканину пропускають між нагрітими валами, яких може бути від двох до восьми. Металічні вали чергуються з набірними валами, спресованими із паперу або текстильних матеріалів, внаслідок чого вони мають пружну поверхню і не роздушують волокна. Металічні вали в залежності від сили тиску і температури нагріву надають тканинам блиск від слабкого до глянцевого. Якщо на металічних валах вигравіруваний візерунок, то поверхня тканини набуває рельєфний тиснений візерунок.</p> <p>Для одержання одних і тих же тканин з різною обробкою - мусліною, фуляровою, жорсткою, лошильною, сріблястою - змінюють режим</p>

Продовження таблиці Б.1

1	2	3
	(тканини готові по артикулах в пог.м.)	<p>апретування і каландрування.</p> <p><u>Тканини муслінової обробки</u> не апретують, а злегка розгладжують на каландрі; вони м'які з матовою поверхнею.</p> <p><u>При фулярівій обробці</u> тканину покривають апретом (1-2 %) і прокачують на каландрі без особливого тиску; вона стає гладкою, з невеликим блиском.</p> <p><u>Для жорсткої обробки</u> характерні сильний апрет (5-10 %) і слабке прокачування; поверхня тканини матова.</p> <p><u>Для лощеної обробки</u> необхідний сильний тиск; тканина стає цупкою, глянсовою “наповненою” на дотик за рахунок сплющування пряжі.</p> <p><u>При сріблястій обробці</u> на металічний вал наносять гравюру у вигляді паралельних тонких штрихів (6-10 на 1мм) під певним кутом до осі валу. Гравюра удавлюється в поверхню тканини і надає їй переливчастий, дуже приємний блиск.</p>

Примітка: складено на основі організаційних і технологічних особливостей бавовняно-прядильних фабрик і підприємств по виробництву готових бавовняних тканин України.

Таблиця В.1.

Розміщення підприємств текстильного виробництва переробної промисловості регіонів України

НАЗВА ГРУПИ (класу) по КВЕД	Клас	Місцезнаходження підприємства	Область	Принципи розміщення
1	2	3	4	5
13.1 ПІДГОТУВАННЯ ТА ПРЯДІННЯ ТЕКСТИЛЬНИХ ВОЛОКОН				орієнтація на сировину, кваліфіковані кадри
Підготування та прядіння текстильних волокон	13.10	-м. Камінь-Каширський, ТДВ "КАМІНЬ-КАШИРСЬКИЙ ЛЬОНОЗАВОД" -с. Вербка, ПРАТ "КОВЕЛЬЛЬОН" -м. Луцьк, ТОВ "ФІБРОХЕМ УКРАЇНА" -с.Наталівка, СГ ТОВ "ЛЬОН-ХОЛДІНГ" -м.Київ, ТОВ "ІСТ ВЕСТ ТЕКСТИЛЬ" -м.Богуслав, ТОВ "БАВОВНЯНО-ПРЯДИЛЬНА ФАБРИКА" -сmt.Макарів, ТДВ "САНЛЕНД" -сmt.Макарів,ТОВ "ЛЬОН-ТЕКМАШ" -м. Червоноград, ТОВ "ДЮН-ВЕСТ-ЛТД" -м.Татарбунари, ВАТ "ТАТАРБУНАРСЬКА СУКНЯНА ФАБРИКА" -м.Суми, ТОВ "СУМИТЕКСТИЛЬТОРГ" -м.Суми, ТОВ"СУМИКАМВОЛЬ" -м.Харків, ТОВ БАВОВНОПРЯДИЛЬНА ФАБРИКА РІЛАКС. -м. Хмельницький, ТОВ "ДІАМАНТ" -м. Хмельницький, ТОВ "ТЕКСТИЛЬ-ЛТД" -м. Чернівці, ТОВ "РІФІЛ-УКРАЇНА" -м. Чернівці, ТОВ "ГЛОБАЛ-К" -м.Чернігів, ТОВ "ЧЕРНІГІВВОВНА-ПРЯЖА" -сmt.Козелець, ПРАТ "КОЗЕЛЕЦЬКИЙ ЛЬОНОЗАВОД"	Волинська Волинська Волинська Житомирська Київська Київська Київська Київська Львівська Одеська Сумська Сумська Харківська Хмельницька Хмельницька Чернівецька Чернівецька Чернігівська Чернігівська	

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4	5
13.3 ОЗДОБЛЕННЯ ТЕКСТИЛЬНИХ ВИРОБІВ				Орієнтація на споживача, сировину, кваліфіковані кадри
Оздоблення текстильних виробів	13.30	-м. Вінниця, ТОВ "ЧОВНИК" -сmt. Першотравневе, ТОВ ЛІГА СЕРВІС -м. Київ, ТОВ "ДАРНИЦЬКИЙ ШОВКОВИЙ КОМБІНАТ ІМЕНІ В. ЯСЬКОВА" -м. Київ, ТОВ ФІРМА "ІЛТА" -м. Київ, ТОВ "КИЇВСЬКА ВИШИВАЛЬНА ФАБРИКА" -м. Київ, ТОВ "ТД "БОГУСЛАВСЬКИЙ ТЕКСТИЛЬ" -м. Луцьк, ТЗОВ "ЛУТЕКС" -м. Львів, ПП "ДИНАР.КОМ" -м. Львів, ТЗОВ"ДЕКОР-ТЕКСТИЛЬ" -м. Стрий, ТОВ "М-ТЕХ" -м. Одеса, ТОВ ФІРМА "МУЛЬТІКОЛОРС" -сmt. Окни, ТЗОВ "ТІМДРЕС УКРАЇНА" -м. Рівне, ТОВ"ДХ-СТУДІЯ" -м. Тернопіль, ТОВ "БАРВИСТА ВИШИВАНКА" -м. Тернопіль, Тернопільське об'єднання "ТЕКСТЕРНО" -м. Тернопіль, ТЗОВ ТЕКСТИЛЬ ТЕРНОПЛЛЯ -м. Тернопіль, ПП "УНІВЕРСАЛ 1" -м. Харків, ТОВ АДАП-ТЕКСТИЛЬ -м. Харків, ТОВ "СЄБО ПЛЮС" -м. Харків, ДП "ХРТ ПРІНТ" -м. Херсон, ТОВ "ЕВГА" -м. Чернівці, ТЗДВ ВИРОБНИЧО-КОМЕРЦІЙНА ФІРМА ВІЗЕРУНОК -м. Чернівці, ТОВ "ВІЗЕРУНОК ПЛЮС", ПП ТЕКСМА	Вінницька Житомирська Київська Київська Київська Київська Волинська Львівська Львівська Львівська Одеська Одеська Рівненська Тернопільська Тернопільська Тернопільська Тернопільська Харківська Харківська Харківська Харківська Херсонська Чернівецька Чернівецька	

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4	5
13.9 ВИРОБНИЦТВО ІНШИХ ТЕКСТИЛЬНИХ ВИРОБІВ				Орієнтація на споживача і на сировину
Виробництво трикотажного полотна	13.91	-м. Дніпро, ПП "ЛАНА МАКСИМУМ" -м. Запоріжжя, ТОВ "СОФІЯ" -сmt. Ясіня, ТОВ "ХУТРО-ТЕКС" -м. Київ, ПРАТ "ТФ "РОЗА" -м. Київ, ТОВ "КОМПАНІЯ "ТЕКС УКРАЇНА" -м. Львів, ПРАТ "ТРИКОТАЖНА ФІРМА "ПРОМІНЬ" -сmt. Куликів, ТЗОВ "СТЕП" -сmt. Новий Яричів, ПП "ЯРИЧ" -м. Одеса, ТОВ "ДІАРТ КНАЙТ" -м. Одеса, ПП "ЕЛВІС", ТОВ "ЕНЕС ТЮРКМЕН" -м. Хмельницький, ПФ "ІМУНІТЕТ" -м. Хмельницький, ТОВ "Т-СТИЛЬ" -сmt. Путила, ПП "КРАФТ ПЛЮС, ЛТД"	Дніпропетровська Запорізька Закарпатська Київська Київська Львівська Львівська Львівська Одеська Одеська Хмельницька Хмельницька Чернівецька	
Виробництво готових текстильних виробів, крім одягу	13.92	-м. Житомир, ПРАТ "ЖИТОМИРЛЬОН" -м. Коломия, ПТВФ "ФЛАМІНГО, ТОВ «НІКА-1» -с. П'ядики, ТОВ "КОРОТКАН" -м. Львів, ПП "ТЕКСТИЛЬ-КОНТАКТ-ЛЬВІВ" -м. Львів, ТДВ "ФІРМА "ВЛАСТА" м. Львів, ПП "ОЛЕНІВІТ", ПП "СВІТ СНУ", ТОВ "ТЕКС" -м. Київ, ТОВ "ТЕКС" -м. Ірпінь, ПП "ІЗОТЕКС" -м. Арцис, ПП "ЛАДА" -м. Сарни, КПФ "ТЕТЯНА" -сmt. Квасилів, ТОВ "МАЯ РІВНЕ" -м. Кременець, ПП "ЛАРДЖ ЮНІВЕРС"	Житомирська Івано-Франківська Івано-Франківська Львівська Львівська Львівська Київська Київська Одеська Рівненська Рівненська Тернопільська	

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4	5
		-м. Тернопіль, ПП "КЛРСОЛЮТІОНС" -м. Дунаївці, ТОВ "ТКАНИНИ ПОДІЛЛЯ" -м. Хмельницький, ТОВ "МРІЯ-А.В.К" -сmt. Чорний Острів, ВП "САНТАНА" -м. Суми, ТОВ "ГЕДЕОН ДТ" -м. Харків, ПП "ХПТФ" -м. Черкаси, ТОВ "ЕВЕРС" -м. Черкаси, ПП "АЛЕКС-2010" -м. Прилуки, ПП "АГРОЕКСІМСЕРВІС"	Тернопільська Хмельницька Хмельницька Хмельницька Сумська Харківська Черкаська Черкаська Чернігівська	
Виробництво килимів і килимових виробів	13.93	-м. Мукачеве, МКП "КОВДРИ" -м. Коломия, ПП "ПРИКАРПАТСЬКІ ВІЗЕРУНКИ" - м. Львів, ТОВ "СПІЛЬНЕ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "НОВАКС-УКРАЇНА" -м. Бровари, ТОВ "ВІКТОРІ КАРПЕТС" -м. Каховка, ТОВ "ВАНДРА РАГЗ ТКАЦЬКЕ АТЕЛЬЄ" -м. Хмельницький, ТОВ "КАРАТ" -м. Чернігів, ТОВ "ПРОФІТЕКС"	Закарпатська Івано-Франківська Львівська Київська Херсонська Хмельницька Чернігівська	
Виробництво канатів, мотузок, шпагату та сіток	13.94	-м. Миколаїв, ДП "ЮЛІУС КОХ УКРАЇНА" -м. Старий Самбір, ПФ "КОТОН" -м. Старий Самбір, ПРАТ "ЛЬОНОКОМБІНАТ "СТАРΟΣАМБІРСЬКИЙ" -с. Вікторія, ТОВ "УКРКАНПРОМ" -м. Глухів, ТОВ "ЛІНЕН ОФ ДЕСНА" -м. Харків, ТОВ "ВЕРИТЕК-С" -с. Олешин, ПП "УКРШЕЛТЕР"	Львівська Львівська Львівська Полтавська Сумська Харківська Хмельницька	

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4	5
Виробництво нетканих текстильних матеріалів і виробів із них, крім одягу	13.95	-м. Ковель, ТОВ "ФІЛЬТРОТЕКС" -м. Рівне, ПРАТ "РІВНЕНСЬКА ФАБРИКА НЕТКАНИХ МАТЕРІАЛІВ" -м. Львів, ТЗОВ "ГАЛТЕКСТИЛЬ" -м. Львів, ТЗОВ "ТЕКСПО" -сmt. Новий Яричів, ТОВ "ЯРИЧ-ХУТРО" -м. Тернопіль, ТОВ "ВІНІСАН" -м. Хмельницький, ТЗОВ "ПЛІТЕКС"	Волинська Рівненська Львівська Львівська Львівська Тернопільська Хмельницька	
Виробництво інших текстильних виробів технічного та промислового призначення	13.96	-м. Луцьк, ТЗОВ "ЗАХІДПРОМПАК" -м. Коломия, ТОВ "ТРОКС УКРАЇНА" -м. Львів, ПП "СТЕН-ПЛЮС" -м. Тернопіль, ТОВ "ТЕХПРОМ-ЛТД" -м. Чернівці, ЧЕРНІВЕЦЬКЕ ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ЧЕРЕМОШ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ГЛУХИХ	Волинська Івано-Франківська Львівська Тернопільська Чернівецька	
Виробництво інших текстильних виробів, н. в. і. у.	13.99	-м. Івано-Франківськ, ПП "ГАЛАНТ-КОХАН"	Івано-Франківська	

Примітка: розроблено автором на основі [122].

Додаток Д

**ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТЕКСТИЛЬНОГО
ВИРОБНИЦТВА В РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ**

Таблиця Д.1

**Товарна структура експорту текстильної продукції по регіонах, тис. дол.
США**

Регіон (область), вид текстильної продукції	Обсяг експорту продукції по регіонах та по роках:			Частка експорту текстильної продукції регіону за 2017р, %
	2015	2016	2017	
1	2	3	4	5
Вінницька, всього:	846856,0	982955,8	1217714,0	
- вовна	27,9	76,5	91,1	
- нитки синтетичні або штучні	19,6	32,6	52,5	
- синтетичні або штучні штапельні волокна	98,3	47,6	32,8	
- вата	55,2	41,4	96,2	
- спеціальні тканини	9,9	20,4	36,1	
- трикотажні полотна	22,1	15,7	43,5	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>322,1</i>	<i>234,2</i>	<i>352,2</i>	<i>0,03</i>
Волинська, всього:	631693,7	611874,2	689287,7	
- нитки синтетичні або штучні	58,0	71,5	70,2	
- вата	1,6	12,8	28,0	
- текстильні матеріали	215,5	31,4	226,6	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>275,1</i>	<i>115,7</i>	<i>324,8</i>	<i>0,05</i>
Дніпропетровська, всього:	6398976,4	5864832,5	7052759,5	
- бавовна	56,9	68,4	37,9	
- синтетичні або штучні штапельні волокна	182,8	187,2	293,2	
- вата	720,5	610,3	753,7	
- спеціальні тканини	1147,3	886,9	938,7	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>2107,5</i>	<i>1752,8</i>	<i>2023,5</i>	<i>0,03</i>
Донецька, всього:	3695324,4	3430783,8	4432600,2	
- нитки синтетичні або штучні	79,0	72,0	103,9	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>79,0</i>	<i>72,0</i>	<i>103,9</i>	<i>0,002</i>
Житомирська, всього:	441318,7	484674,8	589727,3	
- вовна	71,9	127,8	127,2	
- бавовна	137,7	141,1	106,7	
- інші текстильні волокна	337,2	3,6	142,5	
- нитки синтетичні або штучні	218,4	310,5	756,5	
- синтетичні або штучні штапельні волокна	147,3	242,0	108,5	
- вата	48,9	131,8	27,0	
- спеціальні тканини	37,9	77,4	56,5	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>1049,3</i>	<i>1039,2</i>	<i>1334,9</i>	<i>0,23</i>

1	2	3	4	5
Закарпатська, всього:	1094379,6	1211902,4	1211902,4	
-вовна	494,0	276,4	290,6	
-бавовна	1225,7	381,0	275,5	
-нитки синтетичні або штучні	166,1	454,3	390,3	
-синтетичні або штучні волокна	24,6	175,3	38,5	
- вата	140,0	234,6	205,6	
- спеціальні тканини	60,2	59,9	248,1	
- текстильні матеріали	178,0	335,2	616,6	
- трикотажні полотна	59,7	97,3	96,7	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>2348,3</i>	<i>2014,0</i>	<i>2161,9</i>	0,18
Запорізька, всього:	2931027,4	2292804,6	2980860,6	
- вата	7,1	67,2	80,2	
- текстильні матеріали	1139,2	747,5	169,6	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>1146,3</i>	<i>814,7</i>	<i>249,8</i>	0,01
Івано-Франківська, всього:	373000,4	573736,5	665400,5	
-нитки синтетичні або штучні	62,2	86,4	94,7	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	1,8	14,4	121,6	
- вата	40,9	24,3	207,7	
-килими	941,0	370,4	266,4	
-спеціальні тканини	3,7	10,6	34,3	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>1049,6</i>	<i>506,1</i>	<i>724,7</i>	0,11
Київська, всього:	1690436,6	1705127,2	1748405,8	
-нитки синтетичні або штучні	12,7	30,7	230,8	
- вата	321,1	316,1	795,6	
- трикотажні полотна	14,8	34,8	78,3	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>348,6</i>	<i>381,6</i>	<i>1104,7</i>	0,06
Кіровоградська, всього:	406551,9	427431,4	415614,8	0
Луганська, всього:	257771,8	435726,5	233904,7	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	7,2	0,1	24,6	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>7,2</i>	<i>0,1</i>	<i>24,6</i>	0,01
Львівська, всього:	1206324,8	1275566,1	1585154,1	
-вовна	78,4	294,7	27,1	
-бавовна	294,7	296,5	372,2	
-інші синтетичні волокна	66,1	221,4	160,2	
-нитки синтетичні або штучні	340,3	337,0	344,7	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	590,4	721,8	771,0	
- вата	208,7	205,3	179,8	
- спеціальні тканини	2090,5	2078,0	2184,8	
- текстильні матеріали	218,4	187,9	164,6	
- трикотажні полотна	9400,2	7354,1	11443,0	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>13496,4</i>	<i>11696,7</i>	<i>15647,4</i>	1
Миколаївська, всього:	1603063,6	1666363,1	1900646,2	
-синтетичні або штучні волокна	15,5	0,6	26,4	
- вата	757,1	648,4	636,4	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>772,6</i>	<i>649,0</i>	<i>662,8</i>	0,03

1	2	3	4	5
Одеська, всього:	1727480,4	1520473,9	1813852,2	
-нитки синтетичні або штучні	31,3	21,7	147,6	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>31,3</i>	<i>21,7</i>	<i>147,6</i>	0,01
Полтавська, всього:	1481082,0	1436045,0	1864524,1	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	к	13,1	88,4	
- вата	23540,3	24717,4	34579,0	
- текстильні матеріали	980,2	1037,3	к	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>24520,5</i>	<i>25767,8</i>	<i>34667,4</i>	1,9
Рівненська, всього:	378286,5	318252,0	383300,6	
- нитки синтетичні або штучні	25,0	75,9	44,5	
- вата	328,8	308,6	400,7	
- текстильні матеріали	41,2	31,0	50,5	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>395,0</i>	<i>415,5</i>	<i>495,7</i>	0,13
Сумська, всього:	606604,7	542240,0	672733,3	
-вовна	462,6	80,0	413,1	
-інші текстильні волокна	568,0	815,5	308,0	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>1030,6</i>	<i>895,5</i>	<i>721,1</i>	0,11
Тернопільська, всього:	290982,8	294260,9	380193,7	
-бавовна	0,2	-	35,0	
- текстильні матеріали	35,3	25,7	54,2	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>35,5</i>	<i>25,7</i>	<i>89,2</i>	0,02
Харківська, всього:	1311586,9	1027843,0	1191537,1	
-вовна	855,7	К	686,4	
-нитки синтетичні або штучні	163,7	363,9	1672,7	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	1773,7	2461,0	5722,1	
- вата	12052,6	12656,2	11257,5	
- килими	к	к	к	
- текстильні матеріали	6386,3	3557,2	3799,3	
- трикотажні полотна	-	к	169,3	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>21232,0</i>	<i>19038,3</i>	<i>23307,3</i>	2
Херсонська, всього:	238440,0	246567,0	289153,3	0
Хмельницька, всього:	401620,9	318695,5	467642,2	
-нитки синтетичні або штучні	2017,2	5276,9	4897,1	
- вата	24,3	18,9	34,7	
- килими	4828,7	5296,0	10390,6	
- текстильні матеріали	27,3	18,1	21,7	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>6897,5</i>	<i>10609,9</i>	<i>15344,1</i>	3,3
Черкаська, всього:	434189,9	474333,1	617781,3	
-бавовна	1030,3	916,6	1268,8	
-нитки синтетичні або штучні	737,1	448,6	646,0	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	275,1	204,3	135,9	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>2042,5</i>	<i>1569,5</i>	<i>2050,7</i>	0,3

Продовження таблиці Д.1

1	2	3	4	5
Чернівецька, всього:	108294,5	119319,1	149780,6	
-вовна	13,6	44,7	128,5	
- бавовна	42,2	11,1	20,6	
- нитки синтетичні або штучні	22,4	65,4	66,9	
- вата	81,2	72,6	175,2	
- килими	133,8	201,9	203,6	
-спеціальні тканини	3,0	191,8	89,6	
-текстильні матеріали	243,2	188,4	38,0	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>539,4</i>	<i>775,9</i>	<i>722,4</i>	<i>0,5</i>
Чернігівська, всього:	551601,7	432794,5	625068,7	
-вовна	2140,4	2983,1	2970,1	
- нитки синтетичні або штучні	231,5	84,3	90,5	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	2321,4	1861,4	1682,3	
- вата	12915,3	11020,7	10760,9	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>17608,6</i>	<i>15949,5</i>	<i>15503,8</i>	<i>2,5</i>
місто Київ, всього:	8742887,6	8568786,9	9738299,3	
-вовна	7,5	114,6	209,1	
- бавовна	222,6	537,5	349,3	
- інші текстильні волокна	148,9	331,1	326,4	
- нитки синтетичні або штучні	31,6	147,4	185,4	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	6304,9	10845,2	11961,2	
- вата	1420,8	3519,1	5899,9	
- килими	55,9	49,9	157,4	
-спеціальні тканини	109,1	37,1	66,1	
-текстильні матеріали	2903,3	2712,5	2714,7	
-трикотажні тканини	10,7	37,8	185,5	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>11215,3</i>	<i>18332,2</i>	<i>22055,0</i>	<i>0,2</i>
<i>Разом товарної продукції на експорт</i>			42917844,2	100
<i>Разом текстильної продукції по Україні</i>	108550,2	112677,6	139819,5	0,3

*к- конфіденційна інформація.

Примітка: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [97]:
Регіони України, 2018.

Товарна структура імпорту текстильної продукції по регіонах України

Регіон (область), вид текстильної продукції	Обсяг імпорту продукції по регіонах та по роках, тис. дол США:			Частка імпорту текстильної продукції регіону за 2017р, %
	2015	2016	2017	
1	2	3	4	5
Вінницька, всього:	266668,6	299390,4	407075,5	
- вовна	7177,4	7445,2	7571,0	
- бавовна	4054,9	4012,4	4257,7	
-інші текстильні волокна	145,2	143,4	218,2	
-нитки синтетичні або штучні	3099,9	2550,2	2612,6	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	2585,0	2856,3	2685,2	
-вата	547,2	774,4	830,4	
-спеціальні тканини	595,9	870,0	1006,7	
-текстильні тканини	588,6	446,1	642,6	
-трикотажні полотна	797,1	1175,4	1705,5	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>19591,2</i>	<i>20273,4</i>	<i>21529,9</i>	5,3
Волинська, всього:	622092,6	1131494,0	1335421,4	
-шовк	7,9	0,7	21,4	
-вовна	484,7	369,7	1034,2	
- бавовна	1761,2	880,2	1533,5	
-інші текстильні волокна	15,2	162,6	178,3	
-нитки синтетичні або штучні	1743,7	2861,8	4076,7	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	2186,4	2072,9	2028,1	
- вата	1091,9	884,7	1583,6	
- килими	8,2	37,4	146,1	
- спеціальні тканини	498,2	1052,2	1262,1	
-текстильні матеріали	1071,2	1353,6	1882,8	
-трикотажні полотна	847,0	1671,7	2663,2	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>9715,6</i>	<i>11347,5</i>	<i>16410,0</i>	1,2
Дніпропетровська всього:	3271783,1	3490032,8	4631999,5	
-шовк	59,4	77,9	91,0	
-вовна	790,2	639,0	571,0	
-бавовна	11705,1	14426,3	14713,9	
- інші текстильні волокна	865,4	443,4	184,7	
-нитки синтетичні або штучні	10530,1	9438,0	11408,2	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	6222,8	4858,1	6869,7	
-вата	18847,1	17468,8	18668,9	
-килими	1666,6	2935,3	3741,6	
-спеціальні тканини	2857,4	2856,7	3013,2	
-текстильні матеріали	3407,1	4041,8	4482,6	
-трикотажні полотна	1967,7	2350,7	2788,6	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>58918,9</i>	<i>59536</i>	<i>66533,4</i>	1,4

1	2	3	4	5
Донецька	1202633,4	1110777,2	2033912,3	
- бавовна	240,0	86,3	61,6	
-нитки синтетичні або штучні	109,5	869,1	516,1	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	349,6	106,1	48,8	
-вата	93,4	44,9	91,3	
-килими	1314,0	70,4	34,4	
-спеціальні тканини	44,6	8,6	23,3	
-текстильні тканини	645,3	813,8	1321,6	
-трикотажні полотна	19,9	26,4	273,9	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>2816,3</i>	<i>2025,6</i>	<i>2371</i>	0,1
Житомирська всього:	246377,7	336693,0	449904,4	
-вовна	3690,5	4220,6	5515,9	
-бавовна	13201,3	13956,5	14922,4	
-інші текстильні волокна	590,0	519,7	681,4	
-нитки синтетичні або штучні	3158,2	3105,4	6116,5	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	4940,8	4192,6	6053,0	
-вата	1396,2	1543,4	1684,4	
-спеціальні тканини	2599,7	2513,5	3191,6	
-текстильні тканини	1737,9	1574,0	1758,3	
-трикотажні полотна	567,3	498,4	1121,0	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>31881,9</i>	<i>32124,1</i>	<i>41044,5</i>	9,1
Закарпатська всього:	1011507,0	1133380,9	1341737,3	
-шовк	55,3	73,7	45,4	
-вовна	3947,3	4177,2	5522,8	
- бавовна	21698,3	21279,8	23215,6	
-інші текстильні волокна	226,4	385,2	592,1	
-нитки синтетичні або штучні	13361,3	18031,9	17609,3	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	7510,8	7720,2	7999,4	
-вата	8868,8	9411,5	8004,7	
-спеціальні тканини	6874,5	7335,1	8801,4	
-текстильні тканини	23227,0	24168,2	30363,7	
-трикотажні полотна	6563,6	9113,7	10082,9	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>92333,3</i>	<i>101696,5</i>	<i>112237,3</i>	8,4
Запорізька всього:	1085450,6	998432,0	1328178,1	
- бавовна	8232,6	2007,3	1398,5	
-інші текстильні волокна	295,1	361,3	277,0	
-нитки синтетичні або штучні	697,2	1764,1	2079,7	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	593,2	1126,4	156,2	
-вата	505,9	931,3	2581,2	
-спеціальні тканини	273,5	175,3	172,4	
-текстильні тканини	3427,8	2801,4	2510,1	
-трикотажні полотна	513,8	1501,2	972,8	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>14539,1</i>	<i>10668,3</i>	<i>10147,9</i>	0,8

1	2	3	4	5
Івано-Франківська всього:	294496,8	405969,7	642427,1	
- вовна	923,5	888,8	757,8	
- бавовна	1470,3	1167,7	1538,2	
-інші текстильні волокна	12,3	40,3	75,9	
-нитки синтетичні або штучні	1288,5	1558,7	2299,5	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	4374,2	3451,7	4814,6	
-вата	4149,7	4312,1	4485,7	
-килими	192,3	222,6	265,2	
-спеціальні тканини	647,0	841,9	757,6	
-текстильні тканини	2360,9	4700,6	7222,8	
-трикотажні полотна	73,0	348,4	650,9	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>15491,7</i>	<i>17532,9</i>	<i>22868,2</i>	3,6
Київська, всього:	2587048,7	2951643,5	3404074,7	
- вовна	2071,0	2011,3	1872,4	
- бавовна	6641,0	3784,6	3446,8	
-інші текстильні волокна	773,9	552,8	144,7	
-нитки синтетичні або штучні	12647,9	17404,0	23380,7	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	4738,4	7334,3	4416,0	
-вата	7672,6	7666,3	7248,1	
-килими	672,6	2337,5	1067,2	
-спеціальні тканини	2855,3	2953,3	1548,4	
-текстильні тканини	8122,0	10831,5	13861,5	
-трикотажні полотна	4851,0	8209,0	6163,1	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>51045,7</i>	<i>63084,6</i>	<i>63148,9</i>	1,9
Кіровоградська, всього:	105420,5	183997,8	236115,0	
- вовна	1287,3	938,2	854,8	
- бавовна	758,8	661,1	545,7	
-нитки синтетичні або штучні	2048,6	3569,3	4426,1	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	714,7	1476,7	614,4	
-вата	693,8	1162,0	1193,9	
-спеціальні тканини	361,3	778,4	1009,8	
-текстильні тканини	117,4	205,3	445,0	
-трикотажні полотна	325,7	766,2	797,8	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>6307,6</i>	<i>9557,2</i>	<i>9887,5</i>	4,2
Луганська, всього:	318426,2	357396,1	273151,6	
- шовк	641,2	30,2	28,8	
- вовна	826,1	1021,6	526,3	
- бавовна	2098,5	03,1	2723,5	
-нитки синтетичні або штучні	2965,1	79,3	4264,2	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	1397,7	72,1	1998,7	
-вата	233,4	1,5	138,5	
-спеціальні тканини	315,3	3,0	539,5	
-текстильні тканини	991,2	9,9	1225,9	
-трикотажні полотна	305,3	408,6	666,1	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>9773,8</i>	<i>10529,3</i>	<i>12111,5</i>	4,4

1	2	3	4	5
Львівська, всього:	1447944,9	1699411,8	2182268,1	
-шовк	197,1	402,5	434,2	
-вовна	4799,8	5379,1	5193,3	
-бавовна	23136,8	19544,3	18301,2	
-інші синтетичні волокна	781,8	873,3	800,0	
-нитки синтетичні або штучні	21262,8	22644,9	27656,2	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	19659,4	23062,0	27798,4	
-вата	10910,4	13589,0	18852,3	
-килими	1896,9	3794,6	4774,2	
-спеціальні тканини	7201,8	8590,7	11923,2	
-текстильні матеріали	12208,5	17251,6	30565,3	
-трикотажні полотна	25541,3	30891,7	32008,7	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>127596,6</i>	<i>146023,7</i>	<i>178307,0</i>	8,2
Миколаївська, всього:	574741,1	685781,5	781715,6	
- шовк	107,4	158,5	80,5	
- вовна	570,3	329,4	474,8	
- бавовна	352,6	353,2	304,9	
-інші текстильні волокна	56,3	55,5	36,9	
-нитки синтетичні або штучні	2026,6	2729,9	2298,4	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	1382,3	1920,1	1831,6	
-вата	1011,9	795,5	865,2	
-спеціальні тканини	359,1	619,4	715,2	
-текстильні тканини	677,7	539,0	466,1	
-трикотажні полотна	1979,5	1953,9	2405,3	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>8523,7</i>	<i>9454,4</i>	<i>9478,9</i>	1,2
Одеська, всього:	981959,1	1247001,6	1465877,7	
- вовна	964,4	1034,4	693,1	
- бавовна	1841,5	2061,8	3096,8	
-інші текстильні волокна	728,6	719,3	1239,0	
-нитки синтетичні або штучні	15334,5	5657,3	13283,6	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	5330,0	5783,3	8659,1	
-вата	1691,3	1744,6	1631,5	
-килими	865,2	511,7	1211,4	
-спеціальні тканини	1113,7	1185,5	1656,4	
-текстильні тканини	1999,9	1920,7	2620,3	
-трикотажні полотна	2763,6	3584,5	20293,1	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>32632,7</i>	<i>24203,1</i>	<i>54384,3</i>	3,7

1	2	3	4	5
Полтавська, всього:	917330,3	862525,5	1158753,4	
- шовк	500,7	262,0	к	
- вовна	470,4	248,1	172,0	
- бавовна	1576,6	2453,9	2343,2	
-інші текстильні волокна	206,4	206,4	239,9	
-нитки синтетичні або штучні	9206,9	6901,4	7233,1	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	21951,7	22164,5	15765,4	
-вата	1605,1	2144,1	6433,1	
-спеціальні тканини	1098,8	1476,1	1344,2	
-текстильні тканини	741,4	478,5	599,8	
-трикотажні полотна	3857,6	3234,2	4273,9	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>41215,6</i>	<i>39642,5</i>	<i>38404,6</i>	3,3
Рівненська, всього:	202338,5	254974,3	341245,3	
- вовна	1213,7	1151,6	1373,2	
- бавовна	2524,7	3007,8	4022,7	
-інші текстильні волокна	1305,8	2050,6	1326,9	
-нитки синтетичні або штучні	3105,7	3350,2	3995,7	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	1428,9	1002,5	1044,0	
-вата	2827,4	2280,3	2630,5	
-спеціальні тканини	836,4	775,7	1260,3	
-текстильні тканини	1419,5	1316,6	1258,6	
-трикотажні полотна	428,6	425,8	1197,7	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>26842,9</i>	<i>15361,1</i>	<i>18109,6</i>	5,3
Сумська всього:	403547,9	436915,6	551131,3	
- вовна	22,3	69,5	175,3	
-нитки синтетичні або штучні	1601,6	1385,4	1403,3	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	6531,3	16031,3	13978,4	
-вата	462,5	643,8	1033,0	
-спеціальні тканини	1232,4	1525,6	1850,0	
-текстильні тканини	1026,8	378,2	714,4	
-трикотажні полотна	882,8	990,5	1537,2	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>11759,7</i>	<i>21024,3</i>	<i>20691,6</i>	3,8
Тернопільська всього:	259432,7	274896,3	351695,2	
- вовна	20,5	335,0	270,4	
- бавовна	930,4	1031,1	727,5	
-інші текстильні волокна	7,2	20,6	50,2	
-нитки синтетичні або штучні	508,1	387,9	563,8	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	1763,1	1634,0	1682,6	
-вата	1105,2	1367,4	1308,8	
-килими	200,5	14,9	152,7	
-спеціальні тканини	140,4	204,9	296,6	
-текстильні тканини	3341,3	3014,3	3548,5	
-трикотажні полотна	46,0	22,6	49,9	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>8062,6</i>	<i>8032,7</i>	<i>8651</i>	2,5

1	2	3	4	5
Харківська всього:	1284945,9	1489451,2	1619368,9	
- шовк	к	к	21,4	
- вовна	к	к	1809,5	
- бавовна	4602,2	5875,1	6471,8	
-інші текстильні волокна	951,4	595,9	356,4	
-нитки синтетичні або штучні	7421,8	7815,4	7968,2	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	25908,1	26934,0	23876,4	
-вата	15381,7	16906,6	17249,6	
-килими	181,0	285,4	193,5	
-спеціальні тканини	795,2	982,0	914,3	
-текстильні тканини	2699,0	2986,0	3728,1	
-трикотажні полотна	2644,0	2094,2	2116,6	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>60584,4</i>	<i>64474,6</i>	<i>64705,8</i>	4
Херсонська всього:	142419,6	167881,8	202392,6	
- бавовна	56,8	64,5	198,0	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	40,7	81,5	32,2	
-вата	505,1	1109,7	1082,7	
-спеціальні тканини	45,0	70,3	143,6	
-текстильні тканини	45,9	38,9	61,3	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>693,5</i>	<i>1364,9</i>	<i>1517,8</i>	0,8
Хмельницька всього:	259270,4	331906,5	414264,3	
- вовна	421,9	556,3	393,3	
- бавовна	7227,5	5725,1	9050,6	
-інші текстильні волокна	916,6	1549,2	2646,7	
-нитки синтетичні або штучні	1815,7	2510,2	2856,4	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	2262,6	3227,7	5134,6	
-вата	295,0	282,0	221,0	
-килими	2241,7	2717,2	4775,6	
-спеціальні тканини	453,2	597,3	506,6	
-текстильні тканини	914,9	842,3	1313,9	
-трикотажні полотна	706,9	1016,0	793,6	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>17256</i>	<i>19023,3</i>	<i>27692,3</i>	6,7
Черкаська всього:	228186,1	291226,2	404592,9	
-шовк	11,7	-	58,2	
-вовна	403,5	498,1	584,9	
-бавовна	7621,8	9448,7	9913,0	
-нитки синтетичні або штучні	1491,6	1609,6	1982,1	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	4327,4	4611,0	4321,4	
-вата	159,2	581,0	655,7	
-спеціальні тканини	1790,2	1255,1	1316,9	
-текстильні тканини	398,0	1538,2	1410,4	
-трикотажні полотна	925,8	1572,2	1532,5	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>17129,2</i>	<i>21113,9</i>	<i>21775,1</i>	5,4

1	2	3	4	5
Чернівецька всього:	78384,1	95758,4	113196,8	
- вовна	4653,6	5010,4	6036,8	
- бавовна	3943,1	2746,2	2549,6	
-інші текстильні волокна	69,2	112,3	192,2	
-нитки синтетичні або штучні	4775,5	5603,8	6052,6	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	8026,7	6728,4	7233,4	
-вата	737,5	756,8	778,6	
-килими	757,7	996,8	774,0	
-спеціальні тканини	919,6	1095,1	1334,7	
-текстильні тканини	344,6	402,2	1601,9	
-трикотажні полотна	619,1	1023,6	569,1	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>24846,6</i>	<i>24475,6</i>	<i>27122,9</i>	24
Чернігівська всього:	379972,4	473944,1	445058,4	
- вовна	2274,3	3613,6	4374,0	
- бавовна	1198,8	1482,2	2153,1	
-інші текстильні волокна	180,9	56,1	72,8	
-нитки синтетичні або штучні	7107,4	8192,0	9005,9	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	15577,4	18482,5	15232,6	
-вата	19565,6	17143,4	17007,0	
-спеціальні тканини	1177,8	1492,4	1902,4	
-текстильні тканини	882,4	1217,4	1730,3	
-трикотажні полотна	2778,9	2525,4	2861,2	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>50743,5</i>	<i>54205</i>	<i>54339,3</i>	12,2
Місто Київ всього:	14495442	16136955,2	19848605,9	
- шовк	92,5	103,9	117,7	
- вовна	2823,4	1411,8	1929,6	
- бавовна	30533,3	29805,9	29772,7	
-інші текстильні волокна	588,5	1105,8	1355,0	
-нитки синтетичні або штучні	56411,4	75497,8	59764,0	
-синтетичні або штучні штапельні волокна	25953,1	36099,7	47622,7	
-вата	20894,7	19715,2	22373,8	
-килими	10150,8	14365,6	19906,2	
-спеціальні тканини	7866,9	9116,8	10900,2	
-текстильні тканини	14074,1	17403,5	18925,1	
-трикотажні полотна	9561,5	10770,4	11065,1	
<i>Разом текстильної продукції:</i>	<i>178949,6</i>	<i>215396,4</i>	<i>223732,1</i>	1,1
Разом по Україні			45964163,3	100
Разом текстильної продукції по Україні			1127202,4	2,5

Примітка: систематизовано та розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України: Регіони України, 2018 [97].

Додаток Е

Модель створення регіонального кластеру

Додаток Ж

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Берестецька О. М. Регіональні аспекти розвитку та модернізації текстильної промисловості України. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2018. Випуск 23. С. 56 - 60. (0,53 д.а.)
2. Берестецька О. Аналіз дорожньої карти розвитку текстильної промисловості регіону як інструменту конкурентного позиціонування в глобальній економіці. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2018. Випуск 3 - 4. С. 77 - 85. (0,87 д.а.)
3. Берестецька О. М. Стимулювання інноваційного розвитку текстильної промисловості західного регіону України. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2018. Вип. 29. С.128 - 134. (0,51 д.а.)
4. Берестецька О. М. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. Науковий журнал. 2019. Вип. 1 (91). С.141 - 150. (0,7 д.а.)
5. Берестецька О. М., Желюк Т. Л. Детермінанти регіонального управління розвитком текстильної промисловості. *Сталий розвиток економіки*. 2019. Вип. 2. С. 109 - 117.
Особистий внесок здобувача: обґрунтування теоретичних засад регіональної промислової політики. (0,84 д.а., особисто автора – 0,4 д.а.)

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Берестецька О. М., Кузів М. С. Історичний аспект методики зведення виробничих витрат на бавовняних комбінатах. *Проблеми економіки України* : зб. наук. праць (за матеріалами конф. «Економічні, правові, інформаційні та

гуманітарні проблеми розвитку України в пост стабілізаційний період» (м. Тернопіль, 16 квіт. 2008р.) Вип. 12. Тернопіль, 2008. С. 19 - 22. (0,2 д.а. особисто автора – 0,1 д.а)

7. Берестецька О. М. Організація оперативного аналізу виробничої собівартості продукції. *Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід: тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф. - форуму молодих економістів-кібернетиків* (м. Тернопіль, 6 - 8 жовт. 2011р.), Тернопіль, 2011. С.215 - 217. (0,13 д.а.)

8. Берестецька О. М. Вплив організації виробництва на зниження собівартості продукції. *Актуальні задачі сучасних технологій: матеріали III Міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів* (м. Тернопіль, 19 - 20 листоп., 2014 р.) Тернопіль, 2014. С. 299. (0,1 д.а.)

9. Берестецька О. М. Застосування концепції центрів відповідальності для управління витратами підприємства. *Формування ринкової економіки в Україні* : зб. наук. праць. Львів, ЛНУ, 2015. Вип. 34. С. 17 - 19. (0,3 д.а.)

10. Берестецька О. М. Синергетичний ефект – необхідна умова розвитку інноваційних кластерів регіону. *Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки* : матеріали доп. Всеукр. наук. – практ. конф. з міжнародн. участю. (м. Тернопіль, 17 квіт. 2019 р.). Ч. 1. Тернопіль, ТНЕУ, 2019. С. 21 - 24. (0,2 д.а.)

11. Берестецька О. М. Підготовка кваліфікованих кадрів для текстильного кластеру. *Реформа адміністративно-територіального устрою в Україні: реалії та перспективи* : тези доп. всеукр. наук. – практ. Конф. (м. Полтава, 29 трав. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 10 - 13. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnyk-konferenciyi-reforma-atu-ukrayiny.pdf> (0,18 д.а.)

12. Берестецька О. М. Вдосконалення сайту підприємства для пошукових систем та користувачів. *Пріоритетні шляхи розвитку науки*. Ч. 1: матеріали Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Київ, 15 - 16 черв. 2019 р.) Київ : МЦНД, 2019. С. 12 - 14. (0,26 д.а.).

13. Берестецька О. М. Виклики та перспективи становлення ринку нанотекстилю в національній економіці. *Літні наукові дискусії - 2019*: зб. матеріалів XXXII Міжнар. Інтернет - конференції (м. Вінниця, 24 черв. 2019 р.) Ч. 1. Вінниця, 2019. С. 5 – 9. (0,2 д.а.)

Додаток 3

Таблиця 3.1

Відомості про апробацію результатів дисертації

Назви конгресу, конференції, симпозіуму, семінару, школи	Місце проведення	Дата проведення	Форма участі
Проблеми економіки України.	м. Тернопіль, ТНЕУ	2008 р.	заочна
Формування ринкової економіки в Україні.	м. Львів, ЛНУ	2015 р.	заочна
Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід	м. Тернопіль, ТНТУ	6-8 жовтня 2011р.	заочна
Актуальні задачі сучасних технологій	м. Тернопіль, ТНТУ	19-20 листопада 2014 р.	заочна
Пріоритетні шляхи розвитку науки	м. Київ	15-16 червня 2019 р.	очна
Літні наукові дискусії-2019	м. Вінниця	24 червня 2019р.	очна
Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки	м. Тернопіль, ТНЕУ.	17 жовтня 2019 р.	очна
Реформа адміністративно-територіального устрою в Україні: реалії та перспективи	м. Полтава	29 травня 2019 р.	очна

БІЛЕЦЬКА СІЛЬСЬКА РАДА

47707 Тернопільська обл., Тернопільський р-н, с. Біла, вул. Гетьмана Мазепи, 27
Тел. 29 98 93

*Вих № 471
Від 11.06.2019р*

**Голові спеціалізованої вченої ради
Тернопільського національного
економічного університету
д.е.н., професору**

Задорожному З-М.В.

Довідка про впровадження результатів наукового дослідження

До виконавчого комітету Білецької об'єднаної територіальної громади надійшли пропозиції, отримані в рамках виконання дисертаційного дослідження Берестецькою Оленою Михайлівною на тему: «Активізація регіональних детермінант розвитку текстильної промисловості».

Напрацювання автора, що стосуються інституційних, організаційно-функціональних, управлінських аспектів розвитку народних текстильних промислів (вишивання, ліжникартсво,) як малої форми домашнього підприємництва, створення центрів народних ремесел, творчих кластерів в рамках модернізації текстильної галузі регіону та розвитку культурного туризму є актуальними і використані при розробці інноваційних запитів в рамках реалізації стратегічних ініціатив розвитку Білецької об'єднаної територіальної громади, вдосконалення інформаційного наповнення електронних сторінок громади з метою популяризації національної культурної спадщини й виробів місцевих народних майстрів, залучення громадських та благодійних організацій до участі у налагодженні рекламно-інформаційної діяльності для поширення інформації про туристичні можливості осередків народних промислів.

Голова Білецької об'єднаної
територіальної громади

Д.В.Малик

ТЕРНОПІЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА
УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА

«20» 05 2019 р.
№ 191/2

Голові спеціалізованої вченої ради
Тернопільського національного
економічного університету
д.е.н., професору Задорожному З-М.В.

**Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Берестецької Олени Михайлівни**

До Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради надійшли пропозиції щодо вдосконалення інструментарію управління економікою текстильної галузі в контексті забезпечення її конкурентного розвитку, отримані в рамках виконання дисертаційного дослідження Берестецькою Оленою Михайлівною на тему: «Активізація регіональних детермінант розвитку текстильної промисловості».

Особливий інтерес становлять рекомендації щодо відродження та стратегічного розвитку текстильної галузі, виходячи з нових завдань, що постали перед текстильними підприємствами в умовах активізації процесів міжнародної інтеграції, структурної модернізації, отримані за результатами стратегічного аналізу.

Пропозиції щодо створення текстильного кластеру на засадах досягнення максимального синергетичного ефекту у створенні конкурентоспроможних технологій та виходу на нові товарні ринки використані при реалізації Плану стратегічного розвитку міста Тернополя до 2025 року в рамках досягнення цілей модернізації базових та створення нових виробництв.

Начальник управління

Ю.П. Дейнека

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

вул. М. Грушевського, 8, м. Тернопіль, 46021, тел.: (0352) 52-07-88, факс: 52-31-92
E-mail: oda@te.gov.ua, Web: http://www.oda.te.gov.ua Код згідно ЄДРПОУ 00022622

20.05.2019 № 02-3215/32 На № _____ від _____

**Голові спеціалізованої вченої ради
Тернопільського національного
економічного університету
д.е.н., професору**

**Зеновію – Михайлу Васильовичу
Задорожному**

Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження Берестецької Олени Михайлівни

До Тернопільської обласної державної адміністрації надійшли пропозиції щодо активізації розвитку текстильної промисловості в контексті забезпечення збалансованого розвитку галузі, отримані в рамках виконання дисертаційного дослідження Берестецькою Оленою Михайлівною на тему «Активізація регіональних детермінант розвитку текстильної промисловості».

Наукову та прикладну цінність становлять напрацювання автора, щодо векторів структурної трансформації галузі в частині створення агротекстильних стратегічних альянсів в регіоні, запровадження біотехнологій переробки сировини для текстильної промисловості; виробництва конкурентоспроможних текстильних матеріалів. Пропозиції автора щодо інформаційно-аналітичного супроводу моніторингу, стратегічного планування розвитку текстильної галузі використані при розробці програми економічного та соціального розвитку області на 2019 рік, що сприятиме підвищенню результативності державної регіональної політики в сфері легкої промисловості, контролю, аналізу та оцінки стану економічного розвитку області у сфері текстильного виробництва, запровадженню інноваційних екологічно-чистих технологій у сферу текстильного виробництва.

**Перший заступник
голови адміністрації**

Іван КРИСАК

У К Р А Ї Н А
Відкрите акціонерне товариство
„Тернопільське об'єднання „Текстерно“

м. Тернопіль, вул. Текстильна, 18
 р/р 26004705990119 в ТОД АТ "Райффайзен банк Аваль",
 МФО 380805, ЗКПО 00306650

06.08.2019 № 09/159

**Голові спеціалізованої вченої
 ради Тернопільського
 національного економічного
 університету
 д. е. н., професору
 д. Задорожному З-М.В.**

**Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Берестецької Олени Михайлівни**

отриманих в рамках виконання дисертаційного дослідження на тему:
 «Активізація регіональних детермінант розвитку текстильної промисловості»

Наукову та прикладну значимість мають пропозиції автора щодо проведення екологічного аудиту організації текстильного виробництва, що дозволяє забезпечити екологічність текстильного виробництва та високу якість продукції, пропозиції щодо вдосконалення облікової, маркетингової діяльності в частині формування оптимальної цінової політики.

На увагу заслуговують пропозиції автора щодо вдосконалення системи внутріорганізаційного менеджменту та створення центрів відповідальності на виробництві за якісні параметри продукції. В системі управління підприємством використовуються напрацювання автора щодо вдосконалення обліку бавовняного виробництва та оптимізації собівартості продукції.

**Керуючий санацією
 ВАТ «Текстерно»**

Л.В. Слободянюк

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ПУЛЮЯ

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001. Тел. (0352)52-41-81. Факс (0352)25-49-83
<http://www.tntu.edu.ua>, E-mail: univ@tu.edu.te.ua. Код ЄДРПОУ 05408102

17.05.2019 № 2/28-174 На № _____ від _____

Голові спеціалізованої ради Д 58.082.03
за спеціальністю 08.00.05 – «Розвиток продуктивних сил і
регіональна економіка»
Тернопільського національного економічного університету
д.е.н., професору Зеновію – Михайлу Васильовичу
Задорожному

Довідка

про впровадження в навчальний процес закладу вищої освіти результатів
дисертаційного дослідження асистента кафедри економічної кібернетики
Берестецької Олени Михайлівни на тему:

«Активізація регіональних детермінант розвитку текстильної
промисловості»

Результати дисертаційної роботи Берестецької Олени Михайлівни на тему: «Активізація регіональних детермінант розвитку текстильної промисловості» знайшли теоретичне та практичне застосування у навчальному процесі кафедри економічної кібернетики Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя при викладанні дисциплін для студентів спеціальності 051 «Економіка» впродовж 2018-2019 рр.:

- «Економіка підприємства». Проаналізовано сучасний стан та визначено аспекти розвитку текстильної промисловості України;
- «Нові технології та інноваційний розвиток підприємства». Досліджено проблеми та можливості інноваційного розвитку текстильної промисловості України через створення кластерів;
- «Методологія наукових досліджень в інформаційній економіці». Доведено важливості вдосконалення сайту підприємства для пошукових систем та користувачів;
- «Прогнозування соціально-економічних процесів». Використано експертну оцінку конкурентоспроможності продукції текстильної промисловості при обґрунтуванні складних управлінських рішень в умовах невизначеності.

Результати впровадження дисертаційного дослідження обговорено і затверджено на засіданні кафедри економічної кібернетики Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (протокол № 8 від 13 березня 2019 року)

Перший проректор

М. М. Митник

Начальник навчального відділу

І. Г. Ткаченко

Виконавець Дмитрів Д.В.
 +38 097 364 7442

